2035

Polnisches Lesebuch, Lexikon und Sprachlehre für die ersten Anfänger mit grammatisch erläuternden Anmerkungen herausgegeben von

Christoph Cölestin Mrongovius
Schul-Collegen an der Cathedral-Schule zu Königsberg in Preußen.

Zabawki pożyteczne czyli książka elementarna dla uczących się Polskiego lub Niemieckiego języka z słownikiem i krotką grammatyką podług ustaw sławnego Adelunga wydane przez

K. C. Mrongowiusá,
nauczyciela szkoły kathedralny w Krolewcu Pruskim.

---

w Krolewcu Pruskim, 1794
kosztem własnym a drukiem JMCi Pana D. K. Kantora J. K. MCi Drukarza nadwornego.

BIBLIOTEKA ELBLĄSKA
2631
ELBING
Pol. 8. II. 2242
Est. XXII, 609

Vorrede.

Bey der großen Menge von Lesebüchern in andern Sprachen fehlte es doch im Polnischen noch immer an einem Buche, welches die Eigenschaften anderer guten Lesebücher z. B. der Gedikeschen ꝛc. an sich hätte. Dieß und das Bedürfniß meiner Polnischen Classe bewogen mich gegenwärtige Sammlung herauszugeben, nachdem ich mein Bestes gethan hatte, um ihr jene Vorzüge zu verschaffen. Das ganze Werk nun sollte spätstens auf Ostern erscheinen, allein da sich bisher nur sehr wenige Subscribenten eingefunden haben, so mußte der Druck der kleinen Poln. Sprachlehre, indem die — Kosten auf mich allein zurückfallen, vor der Hand wegbleiben, wofür ich jedoch den resp. Pränumeranten den Anhang aus der Naturbeschreibung als Ersatz hier gebe. Sollte aber das Buch nach seiner Erscheinung mehrere Liebhaber finden, so werde ich nicht säumen auch die Sprachlehre nachfolgen zu lassen.

Vieles von den hier vorhandenen Stücken ist meine eigene Arbeit, das meiste aber ist aus bewährten Schriftstellern selbst mit Beybehaltung ihrer Orthographie entlehnt; nur hie und da habe ich mir erlaubt im prosaischen Theile schwere Wendungen, die dunkel und unnatürlich zu seyn schienen, wie auch veraltete Ausdrücke mit leichtern und üblichern zu vertauschen.

Ueber-

Ueberhaupt habe ich mich bemühet alle die Zwecke, die Gedike vor Augen gehabt und in den Vorreden zu seinen Lesebüchern näher angegeben hat, zu erreichen. Was dieser Mann in Ansehung der verschiedenen Orthographie in seinem Französischen Lesebuche erinnert, muß auch ich hier vom Polnischen sagen. Die Gründe die ihn bewogen, diese Verschiedenheit beyzubehalten, haben auch mich dazu vermocht; jedoch ist diese nicht so auffallend groß, als etwan im Deutschen.

Das Handwörterbuch ist zugleich so eingerichtet, daß man dabey auch die Krasizkische Satyre, Żona modna und die schöne Naruschewzitschische Idylle, Pacierż Staruszka, die bereits im Preußisch-Polnischen Kalender vom Jahre 1793 besonders abgedruckt ist, lesen kann. In dem Handwörterbuche kommen Wörter vor, die man selbst im Trotz vermissen oder nicht so bestimmt, (besonders in Ansehung des oft zweifelhaften Genitives) angegeben finden wird. Um der gebornen Polen willen habe ich darin bey jedem Substantive und einigen Adjectiven entweder den bestimmten oder unbestimmten Wortbegleiter (Artikel) nach dem Adelung gesetzt. Auch habe ich manche Hochpolnische Wörter durch Preußisch-Polnische synonymscheinende Ausdrücke näher erklärt, und hie und da etymologisirt. Was hier noch mehr geleistet sey, mögen unpartheyische Richter prüfen und beurtheilen. Jede freundschaftliche Belehrung soll mir willkommen seyn, noch mehr aber Beyträge zu einem Preußisch-Polnischen Idioticon.

Die Nahmen der Herren Pränumeranten und die etwannigen Druckfehler bin ich willens bey der Sprachlehre anzuzeigen. Uebrigens würde es für mich sehr erfreulich seyn, wenn man meine Arbeit auf Schulen und beym Privatunterrichte mit Nutzen brauchen könnte.

Königsberg in Preußen, im May 1794.

C. C. Mrongovius.

I.

Einzelne vermiſchte Sätze.

Ziemia ieſt 1) okrągłá i kuliſtá. Lew ieſt wſpaniały 2). Wilk ieſt drapieżny 3), okrutny i nienaſycony. Ieleń ieſt boiaźliwy. Lis ieſt chytry. Owca ieſt cierpliwá. Zaiąc ieſt boiaźliwy. Pies ieſt wierny i poiętny. Kot ieſt podchlebny, zdradliwy i fałſzywy. Słowik ieſt melodyinie śpiewaiący pták. Mrówka ieſt pracowitá.

1) Ieſtem, był, być. 2) Von Pán der Herr. 3) Von drapać kratzen (Latínum rapax.)

Człowiek ſkłáda ſię z dwóch 1) części, z duſzy i z ciała. Mamy pięć zmyſłów: wzrok, ſłuch, ſmak, węch czyli powónienie i dotykanie (dotknienie). Widziemy oczyma 2), ſłyſzemy uſzyma 3), wąchamy noſem, ſmakuiemy ięzykiem, czuiemy całem ciałem.

1) Dwa, dwie, dwoie. 2) oko Pl. oczy auch oka ſo auch 3) ucho Pl. uſzy und ucha; nur in verſchiedener Bedeutung. Hier ſteht oczyma ſtatt oczami; jenes iſt vielleicht ein alter Dual, der nur noch in wenigen Wörtern gebräuchlich iſt.

Zywiołów ieſt cztery: ogień, powietrze, woda i ziemia. Kraiów niebieſkich ieſt także cztery: wſchod, południe, zachod, północ. Cztery roku pory ſą: wioſna, lato, ieſień 1) i zima. Wioſna ieſt nayweſelſza 2) roku pora. Pod czas wioſny poczynaią ſię drzewa w laſach i ſadach, a tráwa i kwiaty po łąkach zielenieć. Wlecie (látem) bywa zboże doſtałe i doyrżałe koſzone albo żęte 3) i do ſtodoł chowane. W ieſieni zbieraią ſię grona winne i owoce drzewne. W ieſieni opada liście z drzew. W ieſieni czátuie myśliwiec na zaiące, ielenie, ſarny, dziki i inne zwierżęta 4). Zima śniegiem pola, a lodem rżeki przykrywa.

1) e. ieſienia in alter Sprache, jetzt ieſień. 2) f. v. weſoły. 3) żnę 4) zwierżę muß in der alten Sprache vollſtändig zwierżęt, im Genitiv. zwierżętia (dafür tia in cia) geheißen haben.

Słońce ziemię światłem ſwoim oświeca. Słońce świeci we dnie 1), a kſiężyc i gwiazdy w nocy: kſiężyc światło od ſłońca bierże 2). Słońce ieſt daleko większe 3), niż ziemia. Wielkość kſiężyca ieſt mnieyſza 4).

1) Dzień, dnia. 2) biorę, brać. 3) v. wielki und 4) mały beydes Comparativen.

Powietrże ziemię otácza. Obłoki wiſzą na powietrżu i ziemię dżdżem 1) napawaią 2). W obłokach rodzą ſię pioruny. Ziemia rodzi drżewa, kwiaty i rozmaite owoce. Niektóre kwiaty ucieſzaią

ſzaią zapachem, niektóre zaś ſamym tylko kolorem./ Zdroie i zrzodła z gór wypływaią 3). Naywyżſze 4) Europy góry znayduią 5) ſię w Szwaycarach./ Okrąg ziemi dzieli ſię na ląd i morże. Morże ziemię otacza. Woda morſka ieſt ſłona. W ziemi rodzą ſię kruſzce 6). Złoto ieſt nayciężſze 7) i nayważnieyſze ze wſzyſtkich kruſzców. Zelazo, naypożytecznieyſzy 8) kruſzec znayduie ſię we wſzyſtkich prawie kraiach. Każde drzewo może 9) ſię dzielić na trzy części, na korzeń, pień i gałęzie 10). Wino w ciepłych tylko kraiach rodzi ſię. Niektóre kraie obſitują w dobre wino. Niemcy 11) nie mieli 12) za dawnych czaſów w ſwoim kraju żadnego 13) wina. Kamienie drogie Indyi ſą koſztownieyſze, niż kamienie drogie Europy.

1) Deſzcz. 2) napoić. 3) wypłynąć. 4) ſ. von wyſoki, a, e. 5) znaleść 6) kruſzec. 7) ſ. von ciężki. 8) ſ. von pożyteczny. 9 mogę. 10) gałąź. 11) Niemiec. 12) mam, miałem, mieć. 13) żaden.

Zwierżęta chodzą, biegaią, pełzaią albo czołgaią ſię, latają na ſkrzydłach i pływaią. Ptáki latają pod obłokami. Ryby pływaią w wodzie 1). Niektóre zwierżęta ſypiaią 2) przez całą zimę. Zwierżęta z natury ſą opatrżone zbroją, którą ſię bronią od krzywdy./ Zbroja zwierżąt ſą: rogi, zęby 3), pazury, dzioby, kopyta. Wół broni ſię rogami, koń nogami, dzik kłami 4). Do żywności zwierżąt ſłużą: trawy, zioła, korżenie,

liście, zboża, mięso. Przykrycie i odzież zwierząt iest rozmaite. Iedne zwierzęta mają 5) sierść, iakoto konie, woły, psy 6); drugie kosmy, iakoto niedźwiedzie; insze zaś wełnę iak owce; niektóre szczeciny, iako świnie; niektóre zaś pióra, iakoto ptácy 7), inne znowu łuski, na przykład: ryby; drugie skórę bardzo śliską iako węże 8) i węgorze.

1) woda. 2) śpię. 3) ząb. 4) kieł. 5) mam. 6) pies. 7) ptak. 8) wąż.

Człowieka nosi 1) albo dźwiga koń, żywi wół, przyodziewa owca, strzeże 2) pies, naśladuie małpa. Bobr przedziwny sobie dom buduje. Niedźwiedź włazi na drzewa. Niedźwiedzie żyją w zimnych Europy krajach. Krety żyją w ziemi. Kretowi nie schodzi na wzroku. Dzik nas przewyższa słuchem, pająk dotknieniem, sęp powonieniem, ostrowidz wzrokiem, małpa smakiem. Osieł i muł dźwigaią ciężary, koń nás samych wielbłąd kupca 3) z towarami.

1) niosę. 2) strzegę. 3) kupiec.

Któreż 1) iest nayszczerszе ze wszystkich zwierząt? Pies i koń. Któreż kraje obfitują w dobre owce? Hyszpania i Anglia. Konie Arabskie i Angielskie są naychybcieysze 2). Ząb słonia nazywa się słoniową kością. Wszystkie ptáki są o dwóch nogach. Sowy i nietoperze w nocy latają. Orły 3) się gnieżdżą na skałach. Paw pięknieyszy

szy niż inne ptáki, ale nie iest pożyteczniey-szy. Gęsie piora są bardzo pożyteczne. Bocianowi nie szkodzą żmije. Któreż ptáki ku zimie w cudze kraje odlatują? Bociany, żorawie, przepiorki i wiele iaskółek.

1) Die Partikel że heißt daß, weil; sie wird aber auch andern Wörtern angehängt und zeigt die Beschleunigung einer Handlung an, ohne den geringsten Aufschub Statt finden zu lassen, ein ungestümes, zudringliches Anliegen (vt Græcum δη) das Deutsche: dann doch, in aller Welt; besonders bey Fragen. Bey ten, ta, to bedeutet es eben, gerade, also tenże eben der, taż eben diese, toż eben, gerade dieß. 2) Chybki der p. bki hat im c. bciey-szy. 3) Orżeł, orła.

Naypożyteczniey-sze z owadów są pszczoły i iedwabnice. Iedwabnice, które się żywią liściami morwowemi sprowadzone są z Azyi do Europy. Pszczoły są posłuszne swoiey matce. *)

*) Matka.

Singular.

Gołąb iest lękliwy i pierżchliwy ptak.
Gołębia szyja iest pstra.
Gołębiowi dokuczają pchły.
Gołębia prześladuie albo ściga iastrząb.
o Gołębiu iakżeś 1) ty chędogi.
z Gołębiem dzikim nie páry się domowy gołąb.
w Gołębiu niemasz, iak powiadaią, żadney złości.

1) Vollſtändig ſollte es heißen: iakże ty ieſteś, allein die Perſonal-Endung wird der Kürze wegen gemeiniglich an das erſte Wort des Satzes angehänget und ſo kann oft das Verbum ieſtem wegfallen.

Plural.

Gołębie ſą ptáki ogłaſkane, ſwovſkie i pierżchliwe.
Gołębi (ſonſt ów) iaja (jayka) ſą miękkie.
Gołębiom dawają groch.
Gołębie ſtraſzy trżáſk.
o Gołębie iakżeście 1) chędogie.
Gołębiami handlując nikt ſię nie zbogaci.
w Gołębiach znayduje ſię żołć; bo do ſtrawienia potrżebna.

1) Wie die vorige Note ſtatt iakże ieſteście.

Singular.

Ieleń ma rogi wyſokie.
Ielenia chybkośc ieſt wielka.
Ieleniowi ſą cienkie nogi pożyteczne, ale duże rogi ſą mu 1) czaſem ſzkodliwe, iak náś ona bayka uczy.
Ielenia pſy gonią.
o Ieleniu jakżeś 2) ty boiáźliwy.
Ieleniem wilcy nie pogardzają 3).
w Ieleniu niemaſz żadnego leniwſtwa.

1) ihm, von on, ona, ono der Dativ. 2) ſ. iakże ty ieſteś. 3) pogardzić.

Plural.

Plural.

Ielenie chowają ſię w laſach.
Ieleniów mięſo można ieść.
Ielenióm zabitym ſkóra bywa zdięta, z którey rozmaite rzeczy robią.
Ieleniów wieśniak nie lubi; bo ſzkodzą zbożu.
o Ielenie iakżeście 1) ſmagłe.
Ieleniami iechać nie można; bo ſą dzikie.
w Ieleniach ieſt chybkośc wielka.

1) ſ. iakże ieſteście ſ. S. 6, 1.

Oſieł poſtępuie w prawdzie 1) powoli, ale bezpieczniey 2) niźli koń. Ze ſkóry oſła 3) robią pargamin. Oſłem 3) wielu bez przyczyny pogardzają; ieſt bowiem bardzo pożyteczne zwierzę. Oſła 3) potrzebuje wiele narodów, oſobliwie wſchodnich Ryby żyć nie mogą bez wody. Płodnośc ryb ieſt wielka. Rybóm mnieyſzym 4) ſprzeciwiają ſię ryby większe 5). Ryby łowiemy ſieciami, wędami, matniami.

1) prawda. 2) c. von bezpieczno. 3) oſieł. 4) c. von mały. 5) c. von wielki.

Warżywo muſi każdy dobry goſpodarż mieć 1) w ogrodzie 2) ſwoim.
Warżywa ieſt rozmaitośc wielka.
Warżywu częſto ſzkodzą ptáki i robáki.
Warżywo ie 3) ledwie nie każdy człowiek.
o Warżywo iakżeś ty ieſt pożyteczne.
Warżywem ogrodnicy 4) handlują 5).

w Warżywie znayduie 5) ſię czaſem wiele robactwa.

1) mam 2) ogrod. 3) iem, iadł, ieść. 4) ogrodnik. 5) handluię, handlował, handlować eben ſo znayduię.

Czas ieſt albo przeſzły, albo przyſzły albo nieyſzy czyli teraźnieyſzy. Dzień ſię dzieli na dwadzieścia i cztery godzin. Rok zawiera w ſobie dwanaście mieſięcy 1) z którychci 2) niektóre mają dni 3) trzydzieści mianowicie: Kwieçień, Czerwiec, Wrześień, Liſtopad; drugie zaś trzydzieści i ieden, wyiąwſzy 4) Luty, który dwadzieścia i oſm, a w roku przybyſzowym dwadzieścia i dziewięć dni ma. Chrześcianie 5) liczą lata od narodzenia Chryſtuſowego; a żydzi 6) od ſtworżenia świata. Wiek ieſt czas ſtu lat czyli ſtoletni. Tydzień ſkłada ſię z dni ſiedmiu. Pierwſzy dzień tygodnia 7) nazywa ſię niedziela (ą) 8). Wtory zowie ſię poniedziałek. Trzeci - ma nazwisko wtorek. Czwarty - nazywamy śrzodą. Piąty ieſt czwartek. Szoſty zowią piątek. Siodmy nazywają Sobotę.

1) Mieſiąc. 2) ci iſt erſtens dir der Dativ von ty: zweytens iſt es eine Partikel die andern Wörtern angehängt wird und zwar ſo, daß es ſein i verliert, wenn ein Vokal vorher geht, und heißt ja, wol, zwar. 3) dzień. 4) wyjąć. 5) Chrześcianin. 6) żyd. 7) tydzień. 8) Der Inſtrumental kann wie ein Nominativus gebraucht werden, und das geſchieht auch häufig; der einzige wahre Unterſchied iſt, daß

der

der Nominativ etwas beſtimmtes, alſo den Deutſchen Artikel der, die, das und der Inſtrumental dagegen etwas unbeſtimmtes, alſo den Artikel ein, eine, ein, ausdrückt u. erſetzt; wiewol man hierin nicht immer ſo genau wie im Deutſchen unterſcheidet, und nur zu oft eins fürs andre ſetzt.

Ziemia zwykła ſię dzielić na cztery części. Za naſzych czaſów wielu ich liczą pięć części ziemi. Piąta część ziemi zawiera w ſobie kraje i wyſpy w południowym morżu leżące 1), które nie dawnemi czaſy 2) ſą odkryte. (Europa w którey my mieſzkamy ieſtci w prawdzie naymnieyſza 3) część ziemi, lecz nayludnieyſza 4); Ameryka większe 5) ma rżeki, niż Europa. Chwalą welnę Hyſzpańſką, cynę Angielſką, futra Roſsyiſkie, żelazo Szwedzkie, burſztyn Pruſki, zboże Polskie, kamienie drogie i korżenie Indyiskie.

1) leżę. 2) ein alter Inſtrumentalis im Pl. der erſten Deklination, der nur noch in einigen Wörtern um der Kürze willen faſt wie der Nominativ Pl. gebildet wird. z. B. f. niebespieczeńſtwami kürzer niebeſpieczeńſtwy, f. zwierżętami kürzer zwierżęty u. d. m. 3) f. von mały. 4) f. von ludny. 5) c. von wielki.

Któreż 1) zwierżęta zdawają 2) ſię zawſze przez całe życie ſwoie roſnąć? Krokodyle i wielkie wodne węże 3). Któreż 1) drżewa nie przeſtaną 4) nigdy rosnąć? Dęby 5), lipy, cedry.

Gąsienice niektóre mają 6) więcey niż cztery tysiące muszkułow, a człowiek ma ich ledwie pół piąta set. Pchła do łańcuszka przywiązana dźwignie ciężar, który ośm dziesiąt razy od niey samey cięższy 7). Chrząszcz uniesie (poradzi) kawał ołowiu, który rownie tak duży iest, iak on sám. Koń śpi 8) bardzo mało, ale iażwiec bardzo wiele.

1) że, s. S. 5. 1. 2) zdaię się. 3) wąż. 4) przestać. 5) Dąb. 6) mam. 7) ciężki. 8) śpię.

Im wyższemi 1) iesteśmy, tym się pokorniey sprawuymy 2). Nie nám tylko urodzeni 3) iesteśmy: część nás oyczyzna przywłászczá, część przyiáciele. Cnota sama i jedyna iest szlachectwem. Coż 4) iest pożądańszego 5) nad mądrość? co zacnieyszego? co człowiekowi lepszego? Brzydka 6) iest błądzić i nie umieć; ale iak piękna 6) iest wyznać, że nie umiesz, czego 7) nie umiesz.

1) c. von wysoki. 2) sprawuię się. 4) urodzony. 4) że, s. S. 5. 1. 5) pożądany. 6) sc. rzecz. 7) co.

Woyna Trojańska trwała przez lat dziesięć. Nayssawnieysze starożytności narody byli Grecy 1) i Rzymianie 2). W Grecyi nie było 3) żadne inne miasto sławnieysze nad Ateny. Nayssawnieysi 4) prawodawcy byli niegdyś: Moyżesz Hebreyczyk, Minos Kreteńczyk, Likurg Lacedemończyk, Solon Ateńczyk, Numa Rzymianin 2). Od Drakona

kona i Solona były dzikie Ateńczyków obyczaje przez ustawy poprawione 5). Romulus fundator państwa Rzymskiego zbudował 6) Rzym w roku siedm setnym pięćdziesiątym i trzecim przed narodzeniem Chrystusowym. Tarkwym hardy był ostatnim Rzymian 2) królem.

1) Grek. 2) Rzymianin. 3) iestem, był, być. 4) s. von. sławny. 5) poprawić. 6) zbudować.

Kirus zfundował 1) państwo Perskie w roku sześćsetnym i dziewiątym przed narodzeniem Chrystusowym. Grecy 2) wiele nauk wynaleźli 3) i wypolerowali 4). Rzymianię nauczyli się 5) wiele od Greków. Za Augusta, który był pierwszym cesarzem 6) Rzymian narodził się Chrystus, fundator wiary chrześciańskiey. Konstantyn *wielki* był pierwszy cesarz chrześciański. Od konstantyna wziął 7) Konstantynopol imię swoie. Karol *wielki* przywrócił państwo Rzymskie ku końcu wieku osmego po narodzeniu Chrystusowym. Karol *piąty* panował w szesnastym wieku. Za iego czasu począł 8) Luter wiarę poprawiać. W wieku przeszłym prowadzono 9) trzydziestoletnią woynę, która ledwie nie całe Niemcy spustoszyła. Stał się iey koniec przez pokoy Westfalski. Fryderyk wtóry król Pruski dobył 10) większą część śląska. Fryderyk Wilhelm wtóry uciszył rozruchy Hollandzkie. Niemcy 11) zasłużyli na wielką sławę względem wynalezienia nader pożytecznych rzeczy. Wynaleźli bowiem drukarnią,

karnią, proch do strzelania, pompę powietrzną i wiele innych rzeczy.

1) zbudować. 2) Grek. 3) wynaleść. 4) wypolerować. 5) nauczyć się. 6) siehe Seite 8. No. 8. 7) wziąć. 8) począć. 9) prowadzę. 10) dobyć. 11) Niemiec.

II.

Einige Historchen, Anekdoten und Erzählungen.

1. Der Narr als Schwimmer.

Głupi chcąc 1) raz pływać bez mała nie utonął 2). Zaprzysiągł 3) się więc nie tknąć się pierwey wody, aż nauczywszy 4) się pływać.

1) chcę, chciał, chcieć. 2) utonąć. 3) zaprzysiąć. 4) nauczyć się.

2. Der Narr und der Patient.

Głupi odwiedzając 1) chorego 2) pytał się go 3) o zdrowie iego. Chory zaś odpowiedzieć nie mogł 4). Rozgniewał 5) się więc i ofuknął 6) się na niego: I ia spodziewam się zachorować,

wać, a kiedy do mnie przyidziesz 7) nie dam 8) ci 9) także odpowiedzi.

1) odwiedzić. 2) chory, a, e. 3) von on, ona, ono heißt der Genitiv, onego, niego, iego und im Accuſativ noch go, um die Grade der entferntern oder nähern Beziehung dadurch anzuzeigen. 4) mogę. 5) rozgniewać ſię. 6) ofunknąć ſię. 7) von przyiść das f. przyide. 8) von daię das f. dam. 9) dir; wenn aber eine beſondere Unterſcheidung und Nachdruck Statt finden ſoll, ſo wird tobie gebraucht.

3. Der Narr und der Arzt.

Głupi ſpotkawſzy 1) ſię z lekarżem, wybácz 2) mi, *rzecze* 3), i nie łay 4), żem nie chorował 5).

1) ſpotkać ſię. 2) wybaczyć. 3) rzekę. 4) łaię. 5) vollſt. że nie chorowałem ſiehe Seite 6. No. 1.

4. Der Narr und ſein Pferd.

Głupi chcąc 1) konia ſwego 2) nauczyć, aby nie wiele iadł 3) nie dawał mu obroku ani iakiegokolwiek pokármu. Gdy tedy koń zdechł 4) z głodu, rzekł głupi: Wielkąm ſzkodę poniosł 5); bo iak ſię koń niejeść nauczył, zdechł.

1) chcę. 2) ſwoy, ſwoia, ſwoie. 3) iem. 4) zdechnąć. 5) ponieść, ſ. S. 6, 1.

5. Der ungläubige Narr.

Głupi ſpotkawſzy 1) ſię z głupim, rzekł mu 2) łyſzałem, żeś umarł 3); na co mu ów odpowiedział 4):

dział 4): Aleć mię ieszcze żyiącego 5) widziſz, a głupi odezwał ſię: Wſzakci ten, co mi to powiedział daleko godnieyſzy 6) był wiary, iakeś ty ieſt.

1) ſpotkać ſię. 2) von on der Dativ onemu, niemu, iemu, mu ſiehe Seite 13. No. 3. 3) von umrzeć ſ. że umarłeś. 4) odpowiedzieć. 5 żyiący das P. von żyię. 6) godny.

6. Der Narr und der Rabe.

Głupi zaſłyſzał 1) gdzieś: iż kruk więcey niż dwieście lat 2) żyie, więc kupił ſobie kruka i żywił go na doświadczenie (na probę).

1) zaſłyſzeć. 2) lato im Singular Sommer; im Plural lata Jahre, denn von rok das Jahr bedeutet der Plural roki die Jahrbücher.

7. Die Zwillingsbrüder.

Z braci 1) bliźniąt 2) umarł 3) był ieden. Głupi ſpotkawſzy ſię z żyiącym, zapytał ſię go: Czyś ty umarł 3) czy brat twoy?

1) brat. 2) bliźnięta. 3) umrzeć.

8. Doppelt reißt nicht.

Głupi chcąc 1) ſię przeprawić przez rzekę, udał ſię na czoln wierzchem 3). A gdy ſię ktoś o przyczynę tego poſtępku pytał, rzekł głupi dla pośpieſzenia ſię.

1) chcę. 2) udać ſię. 3) oder konno zu Pferde.

9. Bias.

9. Bias.

Pewny filozof Byas nazwany 1) płynął raz w okręcie 2) z niezbożnemi ludźmi 3), a gdy się okręt pod czas nawalności morskiey od szturmu tam i sam chwiał 4), a oni bogów wzywali, milczcie, rzekł Byas, aby nie pomiarkowali, żeście wy tu 5) w okręcie 2).

1) nazwać. 2) okręt. 3) człowiek Pl. ludzie. 4) chwieią. 5) s. że wy tu iesteście.

10. Warum zwey Ohren und nur ein Mund?

Cenon rzekł do młodzieńca 1) wielomownego: Dla tego mamy dwoje uszu 2) a iedną 3) gębę, abyśmy więcey słuchali, a mniey mówili.

1) młodzieniec. 2) ucho Pl. uszy von lebendigen und ucha von leblosen Dingen. 3) ieden.

11. Was ist der Mensch?

Platon definiował: Człowiek iest stworzenie o dwóch 1) nogach bez pierża. Dyojenes oskubawszy 2) kura przyniosł 3) go do szkoły iego mówiąc: Otoż to człowiek Platoński.

1) dwa, dwie, dwoie. 2) oskubać. 3) przynieść.

12. Kindische Frage.

Do pytającego 1) się, o któreyby godzinie trzeba obiadować i wieczerzać, rzekł Dyojenes: ieśliś 2)

ieśliś 2) bogaty, kiedy ci 3) się chce, i lubo, a ieśliś ubogi, kiedy co masz 4).

1) pytam. 2) f. ieżeli iesteś. 3) von ty der Dativ. s. S. 13. No. 9. 4) mam.

13. Zu spate Warnung.

Do człowieka, który go balką trącił, a potym rzekł: strzeż *) się, czy mnie znowu, rzekł, uderzyć zamyślasz?

*) strzegę.

14. Der entlaufene Sclave.

Do tych, którzy 1) mu radzili, aby zbiegłego niewolnika swego 2) ścigał, śmieszna 3) iest, rzekł, kiedy Manes bez Dyojenesa żyć może 4), a Dyojenesby nie mogł bez Manesa żyć.

1) który. 2) swoy, swoia, swoie, (Græcum σφως et Lat. svus). 3) nemlich rzecz. 4) mogę.

15. Seltenheit der Menschen.

Swiecę wśrzod dnia 1) zaświeciwszy 2) człowieka, powiada, szukam.

1) dzień. 2) zaświecić.

16. Die kleine Stadt.

Dyojenes przyszedłszy 1) do małego miasteczka, w którym bardzo wielkie brámy były, rzekł: Mężowie

Mężowie 2) zamkniycie brámy, aby miaſto waſze nie uciekło 3).

1) przyiść. 2) mąż. 3) uciec.

17. Schönheit ohne Ehrbarkeit.

Widząc udatnego młodzieńca 1) ſzpetne ſłowa gadaiącego, aza ſię nie wſtydziſz, rzekł, z pochew 2) ſłoniowokościſtych ołowiany miecz dobywać 3)?

1) młodzieniec. 2) pochwa häufiger pochwy dasjenige worin man etwas verwahret; die Scheide (von pochować verwahren). 3) dobyć, dobył, f. dobędę, fr. dobywam, at, ać.

18. Der ſpottende Bettler.

Dyojenes proſił 1) marnotrawcy o kilkanáście czerwonych złotych. Iak ſię ten pytał: czemu drugich tylko o ſzeląg proſi 1), a onego o taką ſummę, dla tego, *powiada*, ponieważ ſię ſpodziewam od drugich znowu co doſtać, lecz czy od ciebie ieſzcze co doſtanę 2) czy nie, o tymci 3) ſię ieſzcze pytać trzeba.

1) proſzę. 2) f. von doſtaię. 3) ei freylich ſ. S. 8, 2, unten. Dieſe Partikel hat eine limitirende Kraft (vt Græcum μεν, γε); durch ihren Gebrauch, der aber bey den Polen ietzt etwas ſelten zu werden anfängt, wird der Ausdruck ſehr beſtimmt.

Biblioteka Uniwersytecka Toruń
BIBLIOTEKA ELBLĄSKA

19. Der ungeschickte Schütze.

Widząc strzelca 1) lichego, usiadł 2) przy samym celu *mówiąc:* Abym nie był trafiony.

1) strzelec. 2) usiąść.

20. Rühmliche List oder weibliche Treue.

Konrad III. (trzeci) cesarz dobywszy 1) miasta Weynsbergu chciał wytracić wszystkich iego mieszkańców 2); samym tylko niewiastóm z miasta wyniść 3) i z sobą, coby naymilszego 4) miały, z niego wynieść 5) pozwolił. Niewiasty to słysząc, wyniosły 5) własnych mężów 6) na swoich ramionach 7), powiadając, iż nad nich nic w świecie 8) milszego nie miały 9); co się cesarzowi tak upodobało, iż wszystkich mieszkańców 2) życiem darował.

1) dobyć. 2) mieszkaniec. 3) wyniść, wyszedł, f. wyidę, fr. wychodzę. 4) f. von miły. 5) wynieść, wyniosł, f. wynioſę, fr. wynoſzę. 6) mąż. 7) ramię. 8) świat. 9) mam.

21. Tempelraub und Religionsspötterey des Dionysius.

Dyonizy tyran Sycylii zdarłszy 1) z posąga Iowisza Olimpyiskiego płaszcz złoty, który więcey niż pięćdziesiąt tysięcy 2) talerów wárt był, wełniany na mieysce iego nań 3) włożyć kázał 4) mówiąc: iż ten płaszcz iest bar-zo zimny pod

czas

czas zimy, a pod czas lata ciężki, trzeba więc mieć 5) ſtaranie o Iowiſzu; wełniany mu 6) będzie daleko wygodnieyſzy 7).

1) zedrzeć, zdarł, f. zedrę, fr. zdzieram 2) tyſiąc. 3) f. na niego ząſtą. ſo poń f. po niego. 4) każę. 5) mam. 6) on, ona, ono ſ. S. 13, 3. 7) c. von wygodny.

22. Dummdräuſtigkeit.

Alfons Król Neapolitańſki, miał 1) przy dworze 2) ſwoim takiego błázna 3), który wſzyſtkie głupſtwa, które tylko dworſcy 4) iego popełniali, w ſwoich pugilareſach notował 5). Pewnego czaſu chciał 6) Król czytać, coby też tam napiſanego było, i zdziwił ſię mocno, gdy na początku zaraz przed inſzemi ſwoie imię poſtrzegł. Pewnemu albowiem Murzynowi dał 7) był dzieſięć tyſięcy talerów, ażeby iechał 8) do Barbaryi na ſkupowanie koni 9). Coż to ia za głupſtwo popełniłem, *ſpytał ſię go Król*, żeś 10) mię w ten rejeſtr wpiſáł? Oto to Królu, *odpowie błázen*, że takiemu człeku 11) dowierzáſz, który ani czci 12) ani wiary nie má. A kiedy on, *rzecze Król*, powróci z końmi 13), albo mi moie pieniędze nazád przyniesie, co ty na to rzeczeſz 14)? Na ten czas, *odpowie 14) błázen*, wymażę z moich pugilareſów Waſzey Królewſkiey Mości imię, a iego na to mieyſce włożę.

1) mám. 2) dwor. 3) błázen. 4) dworſki. 5) notuię. 6) chcę. 7) daię 8) ładę. 9) koń hier der Gen. Pl. ſo wie gołąb, gość, karp,

karp, lud, śledź, mieśiąc oft auch zaiąc, arkuśz. 10) ś. że wpiśaleś ś. S 6. 1. 11) człek zgzg. für człowiek. 12) cześc. 13) Ein zgzg. Inśtrumental ś. koniami śo wie ludźmi ś. ludziami. 14) śind Futura, die im Polniśchen gern śtatt des Pr. śtehen; beśonders wenn das Pr. etwas frequentativiśches hat, oder wol ganz fehlt.

23. Vor dem Tode iśt man nirgends śicher.

Wśiadającego 1) w okręt żeglárża śpytał śię filozof: Móy kochany, powiedzże 2) mi, gdzie twóy oyciec umarł 3)? Utonął, *odpowie żeglárż;* a twóy dziad i pradziad? Także. Dla czegoż tedy, *rżecze filozof,* śmieśz *ty* na morże śię puśzczać? Na co żeglárż: powiedzże mi *ty* także, gdzie też twóy oyciec umarł 3)? Na śwoim *rżecze filozof*, śpokoynie łóżku. A twoi 4) przodkowie? Tymza śamym śpośobem. Iakże 5) *ty* tedy, *zwoła 6) żeglárż*, śmieśz kłaśc śię co dzień na łożko?

1) wśiąśc, fr. wśiadam P. wśiadaiący. 2) że iśt hier eine enklitiśche Partikel, die die Beśchleunigung der Handlung anzeigt, powiedzże śage doch ś. S. 5, 1. 3) umrżeć. 4) twóy (Lat. tvus). 5) Wie in aller Welt? 6) zawołać hier wieder das f. für das übliche Pr. wołam.

24. Ein śinnreicher gerichtlicher Beweis.

Widząc chłop, że śędzia wśzelkiey, ile mógł 1) zażywśzy 2) pilności w inkwizycyi złodzieja, który mu był ukradł 3) konia, żadnego pewnego

kradzieży

kradzieży dowodu na nim dobadać się nie mógł zarżucił koniowi na głowę siermięgę, i spytał się złodzieja, na któreby oko ów koń był ślepy? Złodziey zmieszany tym pytaniem, na szczęście odpowiedział, iż na prawe. Na ten czas chłop odkrywszy 4) koniowi głowę, oczywiście się, *rzecze*, pokazuie, że ten koń nie iest twóy; ponieważ nie wiesz 5) o tym, że on ani na prawé, ani na lewe oko nie iest ślepy.

1) mogę. 2) zażyć. 3) ukraść. 4) odkryć. 5) wiem, wiedział, wiedzieć heißt wiſſen; aber widzę (Lat. video) widział, widzieć heißt ſehen.

25. Der Sophiſt.

Wiodło 1) prawo czas nie mały dwóch szlachcicow. Ieden z nich, który sprawiedliwszą miał, aby mógł mieć tym prętszą 2) odprawę, darował 3) sędziemu 4) wielką karetę. Przeciwnik iego obáczywszy to, darował sędziemu párę koni dobrych. Sędzia skázał za tym, co 5) mu konie darował. Ow zaś co 5) mu karetę dał, *rzecze* sędziemu: Mości Panie Sędzio, źleś 6) karetę moią nakierował. *Sędzia rzecze:* Nie dziwuy się, konie ią 7) nakierowały.

1) wiodę, wiodł, wieść. 2) prędki oder prętki. 3) daruię. 4) sędzia, sędziego. 5) f. który wie im Deutſchen: der, ſo geſchenkt hat (f. welcher). 6) f. źle nakierowałeś f. S. 6, 1. 7) von ona im Accuſ. oną, nią, ią f. S. 13. 3 oben.

26. Liſt beym Fange der Affen.

Powiadają, że dzikie małpy tak łowią: przyniesie 1) jaki łowczy świeże-bóty do lasu i stanąwszy 2) pod drzewem obuwa się w owe bóty i mocno ie rzemykami podwięzuie, a potym, bóty i podwiązki zostawiwszy 3), na stronę odchodzi 4). Widząc to na drzewie siedząca 5) małpa bieży 6) czym prędzey do owego zostawionego obuwia, wciąga ie też na nogi, i obuwszy 7) podwiązkami mocno podwięzuie, wypada zatym zataiony myśliwiec i chwyta uwięzioną w bótach ludzkich małpę.

1) przynieść. Hier das f. Dieſes wird aber, weil das Präſ. przynoszę frequentativiſchen Gebrauch hat, dafür geſetzt. 2) stanąć. 3) zostawić. 4) odeyść. 5) siedzę. 6) biegę, bieżeć. 7) obuć.

27. Lächerliche Entſchuldigung eines Reiſenden über ſeine geſchwinde Rückkehr aus Italien.

Polák ieden iechawszy 1) na naukę do Włoch, nie był tam tylko przez lato, a na zimę przyiechał znowu do domu. Kiedy go oyciec pytał, czemu tak rychło przyiechał, odpowiedział, że go tam przez całe lato trawą kármiono 2), tak że się bál 3), aby mu w zimie siana nie dawano 4), dając znać, że mu się sałata Włoska nie podobała.

1) iadę, iechał, iechać. 2) karmić. 3) boię, boiał ſ. bęz. bál, boić, bać. 4) daię, fr. dawam.

28. Schlecht

28. Schlecht belohnte Treuherzigkeit.

Biſkup ieden będąc 1) podagrą bardzo udręczony zwykł był z wielkiego bólu te ſłowa mówić: Prże Bóg 2) dobiy 3) mię kto! odpuſzczę 4). Trafiło ſię, iż leżąc w teyże 5) chorobie, nie był nikt inſzy przy nim 6) tylko Tatarzyn Kamarady, ſługa iego. Ten pomniąc, co Pán mowił, ofiarował mu 7) ſię z poſługą ſwoią. Panie! *powiada*, day ty mnie konia i káż mnie wolno do hordy przepuścić, to ia ciebie, iak proſiſz, dobiię 8). Biſkup ſpoſtrzegł ſię, że z tym źle żartować, dobrże, *powiada*, Kamarady, ale káż tu pierwey komu 9) do mnie przyiść, że mu 7) rozkáże, aby cię po mey 10) śmierci dobrże odprawiono i wolno puſzczono. Wyſzedł 11) Tatarzyn i zawołał kilku ſług do Pana. Pán uyrzawſzy 12) ſłużących dopiero z onego prześtrachu ku (k') ſobie przyſzedł 13) i kázał Tatarzyna do wieży wſadzić, a ſám potym był oſtrożnieyſzy 14).

1) ieſtem, był, być 2) um Gotteswillen. 3) dobić den Reſt geben. 4) odpuścić. 5) tenże, taż, to, ſ. S. 5, 1. 6) von on, ona, ono der Localis onym, nim. 7) von on der Dativ. onemu, niemu iema, mu. 8) dobić das ſ. dobiię 9) kto. 10) ſ. moiey ząſg. von moy. 11) wyiść. 12) uyrzeć. 13) przyiść. 14) c. von oſtrożny.

29. Freundschaftlicher Scherz.

Scypio Nazyka przyszedłszy 1) do poety Enniusza, gdy się u drzwi chłopca 2) iego pytał, izaliby był w domu Enniusz, chłopiec odpowiedział, że go niemasz. Nazyka pomiarkował, iż on to z pańskiego rozkazu powiedział, i że Enniusz w domu się znaydował. W kilka dni 3) potym, gdy do Nazyki przyszedł Enniusz i u drzwi pytał się, czyby Nazyka był w domu, na ten czas sam Nazyka zawołał, iż go w domu niemasz. Na co Enniusz: Coż to iest? Alboż to ia głosu twego nie znam? Niewstydliwym, *rzecze Nazyka*, Enniuszu iesteś. Ia, gdym się o ciebie nie dawno pytał, twemum 4) człeku uwierzył, iż cię w domu nie było; ty zaś mnie samemu wierzyć niechcesz?

1) przyiść. 2) chłopiec. 3) dzień, dnia. 4) s. twemu-uwierzyłem s. S. 6, 1.

30. Der grüßende Rabe.

Augustus po odniesionym zwycięstwie powróciwszy 1) do Rzymu, papugę i srokę, od których był powitany za znaczne pieniędze kupił. Ten przykład wzbudził nieiakiego ubogiego szewca 2) do uczenia kruka, aby mu takież powitanie uczynił. Gdy zaś żywienie ptáka owégo wiele go kosztowało, zaczym do niego nic nie odpowiadaiącego często te słowa powtárzał: Daremna práca i koszt. Na ostatek ustawiczną pilnością dokázał przecie tego na ptáku, iż te

powitanie

powitanie, którego go uczył, wymáwiać począł. Iuż dosyć, *rzecze cesarż*, takowych w dómu moim mám witáczów. Na co kruk, pamiętaiąc i owe słowa, które tyle razy był słyszał, przydał: Daremná práca i koszt. Augusł uśmiechnąwszy 3) się na to, za tyle owego ptáka kupić kázał, ile za żadnego dotąd nie dał.

1) powrócić. 2) szewc. 3) uśmiechnąć się.

31. Verschiedener Zustand der Schreibekunst.

Starży 1) pisali na tablicach woskowych mosiądzowym rylcem 2). My używamy gęsiego piora, którego rurkę czyli pipę rozrżynamy szczyżorykiem (temporakiem); potym maczámy wrąb w kałamárżu, który atramentem (inkaustem) napełniony iest. Pismo susżemy bibułą albo piaskiem z piasecznicżki. Papiernik robi papier ze szmat starych. Bela papieru ma ryż dziesięć. Ryza papieru ma dwadzieścia liber 3); libra papieru ma dwadzieścia i cztery arkusży. Co ma długo trwać, pisze się na pargaminie.

1) stary. 2) rylec. 3) libra hier der Genitiv Pl. der 2ten Deklinat. der durch Wegwerfung der Endung des Nominat. Singul. und oft noch durch Einschaltung des e oder eines andern Vocals entsteht. Dieser Fall findet auch in der 3ten Deklinat. Statt.

32. Der ungewöhnliche Räuber.

Droga z Moskwy do Petersburga była od pewnego czasu dla rozbóyników, którzy się tam

chowali, bardzo niebeſpieczna. Na teyże ſamey napadniono 1) na iednego podróżnego, który do rezydencyi iechał 2) i zraniono go. Pod czas tego rozboiu krzyczał ten biedny człowiek przy wylaniu wielu łez 3): O moia żono, o moie dzieci! coż ſię teraz zwami ſtanie. Czym ieden z owych rozbóyników poruſzony, ſwoich wſpołtowarzyſzów odprawił, udaiąc, iż ſám ieden gotow ieſt to ździerſtwo wykonać. Gdy ſię tamci 4) oddalili a iego ſamego zoſtawili, podniosł ten zboyca tego ſkaleczonego człowieka z ziemi. Daiąc mu do wyrozumienia, iż go wielki żal opanował, wſadził go na konia i przeprowadził go aż do domu. W drodze 5) opowiedział mu ten zrabowany człowiek, iż pod Romancowem ſłużył i wiele ran za oyczyznę odebrał. Rozbóynik bardziey tym ieſzcze poruſzony, podwoił ſwą o nim pieczą i zaprowadził go ſzczęśliwie do iego wioſki, lecz niechciał z nim weyść w dom, który mu ten człowiek pokázał i oddálił ſię ztamtąd czym prędzey. Za przybyciem ſwoim do domu znalázł żonę ſwoią i dzieci; lecz dom od tegoż ſamego zboycy i iego wſpołtowarzyſzów czyſto zrabowany. Co ſię naſtępuiącego dnia pokázało, gdy tenże ſam rozbóynik znowu do tych ludzi przyſzedł 6), wſzyſtko im nazad oddał i ieſzcze pewną ſummę na uleczenie zranionego przydał. Fámilia ta proſiła go wprawdzie, aby ſię chciał troche zabawić, lecz nadaremno. Pokázawſzy na ſobie nieiaką rozpacz nad ſwym ſtanem, oddalił ſię z tamtąd. W kilka dni potym zna-

znaleziono go po bliżu tey wioſki nieżywego. Nie wiadomo, czy on przez ſwe właſne, czyli też przez ſwoich towarżyſzów ręce zginął. Wdzięczna ta familia ſporządziła mu za iego im wyświadczoną dobroć należyty pogrżeb.

1) napaść. 2) iadę. 3) łza. 4) tamten. 5) droga. 6) przyiść.

33. Kurzſichtiger Tadel der weiſen Natur.

Pewny człowiek przechodząc ſię po polu uyrżał wielkie dęby 1), maiące 2) maleńki owoc, który ſię nazywa żołądź; tego 3) ſamego czaſu poſtrżegł maleńki ſzczep ziemi tykający ſię, który miał 2) na ſobie wielkie banie cztery razy większe 4), niż iego głowa. Rżecze więc do ſiebie: mnie ſię zdaie, że gdybym 5) ia był na mieyſcu boſkim, lepieybym 5) był rżeczy rozporżądził. Banie rodziłyby ſię na tym wyſokim drżewie, a żołądź na tym maleńkim ſzczepie. Gdy ſobie tak rozmawia zmorżył go ſen; a ponieważ było gorąco, układł 6) ſię w cieniu pod dębem i zaſnął. W tym w krótce powſtał ſtraſzny wiatr, i zrżucił z dębu 1) żołądź na ſam koniec noſa iego, który go obudził. W ten czas dopiero zawołał: Wyznaię głupſtwo moie, i mowię, że Bóg wſzyſtkie rżeczy mądrże rozporżądził; coby ſię ze mną było ſtało 7), gdyby ſię banie na dębie 1) rodziły? Zapewnieby mi były głowę — rozbiły. Od tego czaſu ſtał ſię mędrſzy 8) i nie ganił iuż więcey rożporżądzeń 9 boſkich.

1) dąb

1) dąb. 2) mam. 3) ten, ta, to. 4) c. von wielki. 5) ſ. S. 6, 1. 6) ukłaść ſię. 7) ſtaię ſię. 8) c. von mądry. 9) oder niow. Der Genitiv. Pl. 3ter Deklinat. iſt noch nicht recht fixirt.

34. Wiſſenſchaft iſt nicht mit Geld zu erkaufen.

Máwiał 1) Metrokles, że wſzyſtkich innych rzeczy za pieniędze doſtać można, nauki zaś z czaſem ſię nabywaią 2); potrzebuią albowiem ćwiczenia długiego.

1) mowię. 2) nabyć.

35. Unwiſſenheit kleidet einen Fürſten am wenigſten.

Alfons Król Arragońſki nazywał 1) nieumieiętnego bogacza złotym runem, a gdy mu ktoś powiadał 2), iż pewny Król Hyſzpańſki máwiał 3) że monarſze 4) nie przyſłoi bydź mądrym zawołał on: Bydlęcy to, a nie ludzki głos ieſt!

1) nazwać. 2) powiedzieć. 3) mówić. 4) monarcha.

36. Was vor Schaden bringt die Lüge?

Aryſtoteles ſpytany, coby za korzyść kłámcy z kłámſtw ſwoich odnoſili *), ażeby im *rzecze*, nie wierżono, nawet gdy i práwdę mówią.

*) odnieść.

37. Mittel wider die Trunkenheit.

Anaxagoras ſpytany, iakimby ſpoſobem mogł ſię kto uſtrzedz piiańſtwa? Ieżeli, *rzecze*, zawſze przed oczyma 1) mieć będzie nieprzyſtoyne obyczaie piiaków; nic albowiem podobnieyſzego 2) do ſzalonego niemaſz, iako piiak. Naylepiey ten uczyni, który ſię z młodu żadnego tęgiego trunku nie nałoży, iako to: piwa, wina, gorżałki, kawy i. t. d. lecz ſamey czyſtey wody ſię trzyma, Dobrże też poſtąpi, kiedy żadnego tytuniu nie pali.

1) oko. ſ. S. 1, 2. 2) c. von podobny.

38. Einſeitiges Urtheil.

Gdy pewny arcybiſkup Elżbietę Królową Angielſką o niektóre ſprawy ſtrofował, i piſmem iey dowodził 1), iż bardziey ſobie według politycznych, niż chrześciańſkich maxym poſtępowała, odpowiedziała ona mu w te ſłowa: Iako widzę, toś 2) czytał piſmo, aleś kſiążek królów nie czytał.

39. Verfängliche Frage an einen Schwärmer.

Pewnego dla pokázania rozumu ſwego 3) wiele o niebieſkich rzeczach mówiącego, ſpytał ſię Dyojenes: Miły bracie 4), iak dawnoś 2) z nieba przyſzedł?

1) dowieść. 2) ſ. S. 6, 1. 3) ſwóy. 4) brat.

40. Wer

40. Wer iſt eigentlich Herr?

Widząc Demonax Lacedemończyka, który ſługę ſwego okrutnie katował, zawołał: Przeſtań podobnym czynić ſię ſludze 1) twemu; ſługą albowiem czyli niewolnikiem ten ieſt, który nad namiętnościami ſwoiemi panować nie może 2).

1) ſługa. 2) mogę.

41. Unbeſtand des Glücks.

Máwiał Maxymilian ceſarż, iż w ten czas naybardziey potrżeba obawiać ſię odmiany fortuny, kiedy ſię wſzyſtko według myśli powodzi.

42. Erforderniſſe zur wahren Freundſchaft.

Trży rżeczy, mawiał Alfons król, otwarte i wolne mieć powinniśmy dla przyiacioł: worek, twárż i ſerce.

43. Der Finanzkniff.

Dyonizy tyran kázał złotą brodę od Eſkulapiuſzowego poſąga urżnąć; bo nie przyſłoi, *rżecze*, ażeby ſyn miał brodę, kiedy iey Apollo oyciec iego nie miał.

44. Der unbemerkte Schwätzer.

Gdy pewny baiacz wiele u Aryſtoteleſa naplotłſzy 1) pytał ſię go na oſtatek, izaliby mu ſię nie naprżykrżył wielomowſtwem ſwoim? Nic

wcale,

wcale, *rzecze Aristoteles;* bom go ani uważał nawet.

1) napłeść.

45. Werth der Gerechtigkeit.

Mawiał Montanus: że Panowie wiele daią, gdy nic nie biorą i wiele dobrego świadczą, gdy nic złego nie czynią.

46. Die mißlungene List.

Pewny dworżanin powiedział Augustowi cesarzowi: Panie, iest pogłoska, iż mi iakiś podarunek chcesz uczynić. Nie chciey iey wierzyć, odpowiedział August.

47. Die Lebensregel.

Tales Milezyus spytany, iakimby sposobem mogł kto żyć dobrze i sprawiedliwie, nie czyniąc, *rzecze*, tego, co sam w inszych gani.

48. Der schnelle Mahler.

Pewny malarz pokazuiąc zły obráz w obecności wielu sławnych malárzów, chełpił się z tego, iż go w bardzo krótkim czasie wystawił. Apelles to usłyszawszy, odpowiedział mu, z śmiechem: Nie potrzeba nam tego powiadać, żeś go w krótkim czasie wygotował, albowiem sám obráz przez się o tym nas zupełnie upewnia.

49. Noth-

49. Nothwendigkeit der Unterweiſung.

Aryſtoteles ſpytany, coby za rożnica była między uczonym i nieuczonym człekiem? Taka, *rzecze*, iaka ieſt między umarłym i żywym; chcąc przez to dać do zrozumienia, iż człowiek bez nauki, poloru i oświecenia rozumu, podobnieyſzy ieſt do nieczułego poląga, aniżeli do człeka. Nie tak podobno ſądził ów ſzlachcić Polſki mowiąc, że rozum i nauka iuż ieſt, i że trzech tylko rzeczy potrzeba: 1. pieniędzy. 2. pieniędzy. 3. pieniędzy.

50. Spott auf einen Goldmacher.

Pewny chymiſta, który ſię z tego chełpił, iakoby ſztukę robienia złota wynalázł, proſił za to Leona X o nadgrodę. Ten papież kázał mu dać wielki próżny worek, powiadaiąc: iż ponieważ umie robić złoto, nie potrzeba mu więc niczego do tego, tylko worka, w którymby go chował.

51. Das Begräbniß.

Gdy ſię przyiaciele Dyojeneſa pytali, gdzieby ſię pogrzebać kazał? Zoſtawcie mię, rzecze, niepogrzebionego. Na co przyiaciele: na pożarcie pewnie zwierzętom i ptaſtwu? Nie bynaymniey, odpowie Dyojenes, ale kiieczek, którymbym ſię opędzał, koło mnie położcie. Iakimże ſpoſobem będzieſz mógł to uczynić, rzekną przyiaciele, kiedy czuć nie będzieſz? Ieżeli czuć nie

będę,

będę, odpowie Dyojenes, coż mi więc szkodzić będzie pożeranie zwierżąt?

52. Der folgsame Sohn.

Pewny człowiek, który się kochał w roskosznych stołach, máwiał 1): Moy oyciec iadał 2) wiele, moia zaś matka iadała długo, ia naśladuię oboie.

1) mówić. 2) iem.

53. Der besiegte Sieger.

Pirrus król Epiru po dwóch odebranych z Rzymian zwycięztwach, postrzegł, iż całe iego woysko w niwecz prawie obrócone było. Zginąłem, *rżecze*, ieżeli mi przyidzie ieszcze trzecią potyczkę wygrać.

54. Macht der Beredsamkeit.

Máwiał często Pirrus, iż Cyneasz więcey miast podbił wymowy swoiey pięknością, niż on broni swoiey siłą.

55. Der eitle Greis.

Alexander widząc starca 1) trefiącego włosy swoie, nie włosy, *rżecze* 2), ale raczey nogi twoie prostuy, ażebyś prościey i śpieszniey chodził.

1) starżec. 2) rżekę.

56. Der Pfefferkuchen.

Demonax ſpytany, czyby filozof pierniki iadał 1), czemu nie, *rzecze*; alboż to pſzczoły dla ſamych tylko głupców 2) miód robią?

1) iem. 2) głupiec.

57. 58. Der lahme Soldat.

Widząc pewny kulawego Lacedemończyka na woynę idącego, gdy ſię dla niego iako kaleki o kónia domáwiał; nie przenikaſz tego, iak widzę, *rzecze Agezylaus*, iż na woynie nie potrżeba takich, którzyby uciekali, ale którzyby w mieyſcu ſtali.

Androklides ſpytany, dla czegoby kulawym będąc, ſzedł na woynę? Bo bić ſię, *rzecze*, nie uciekać, mam ochotę.

59. Die unnöthige Vorſicht.

Pewny piianica idąc ſpać, zawſze kázał chłopcu 1) nalewać 2) ſobie wina, powiadaiąc: Nie dla tego piię, ażebym pragnął, ale żebym potym pragnienia nie miał.

1) chłopiec. 2) nalać, — ał, f. — eię, fr. u. pr. — ewam.

60. Seltene váterliche Strenge.

Aulus Fulwyus ſyna ſwego rozumem, nauką i urodą zaſzczyconego, iż do Katyliny śpieſzył obo-

zów,

zów, zwrociwszy go z drogi, zabił, tak do niego mówiąc: Iam cię nie dla Katyliny przeciwko oyczyźnie, ale dla oyczyzny przeciwko Katylinie spłodził.

61. Die unrechten Bewegungsgründe.

Łaiał kiedyś oyciec syna, iż nierychło wstawał 1), a gdy mu na przykład pewnego człeka przywodził, który bar-zo rano wstawszy trzos pełny pieniędzy znalazł 2), odpowiedział mu syn na to: Ale ten, oycze, który go stracił, raniey ieszcze wstać musiał.

1) wstaię. 2) znaleść.

62. Das leichtfertige Versprechen.

Mędrzec pewny mówił 1) iedney osobie, która wiele obiecywała 2), a mało dawała 3), iż lepszaby była, gdyby zamiast worka, usta zawsze zamknięte miała 4).

1) mowię. 2) obiecuię. 3) daię. 4) mam.

63. Unrecht verstandene Vorzüge.

Anacharzys Ateńczykowi wymawiaiącemu 1) sobie, że Scytą 2) był rodem, odpowiedział: Prawda iest, iż mnie oyczyzna, ale ty oyczyźnie zakałem 2) iesteś.

1) wymówić. 2) Der Instrumental wird gebraucht, wenn der unbestimmte Artikel ein ausgedruckt werden soll.

64. Diebiſcher Einbruch in dem Hauſe eines Verſchwenders.

Pewny po roztrwonioney oyczyſtey ſubſtancyi ubogim ſtawſzy 1) ſię, gdy w nocy w domu ſwoim złodzieia poſtrzegł; czego tu, *rzecze*, po nocy ſzukaſz, kędy ia wśrzod dnia 2) białego znaleść niczego nie mogę.

1) ſtaię ſię. 2) dzień.

65. Lange Prüfung eines Freundes.

Prawdziwe ieſt to przyſłowie mawiał Cycero, iż wprzod kilka korcy 1) ſoli z ſwoim przyiacielem z-ieść 2) trzeba, niż kto o iego przyiaźni upewnionym zoſtanie.

1) korżec. 2) ſprich (z-jeść) ſieſchtſch.

66. Woran erkennt man die Menſchen?

Mawiał *) Romulus, że iako gliniane naczynia z brzęku i łoſkotu, tak też charakter ludzi z mowy poznać można.

*) mowię.

67. Das Kunſtſtück eines Feldherrn.

Gdy Generał Lewald do Króla Pruſkiego piſał 1), iż żadnego nie widział podobieńſtwa, ażeby ze trzydzieſtą tyſięcy woyſka można było nieprzyiaciołom oprzeć ſię, ile że dwa razy więcey ludzi mieli 2); Król odpiſał mu w ten ſpoſob:

Lewald-

Lewaldzie, iam cię po to tam posłał, ażebyś ty bił nieprzyiaciela, a nie żebyś woyska iega rachował.

1) piszę. 2) mám,

68. Die verkehrte Frage.

Pewny bogacz pytał się ubogiego człowieka, z czegoby żył, ubogi zaś odpowiedział mu: Gdybyś mię się raczey był spytał, z czego 1) umieram 2), tedybym ci 3) odpowiedział, że z głodu.

1) co, czego. 2) umrzeć. 3) s. S. 13, 9.

69. Absicht der Freundschaft.

Natura sporządziła przyiaźń, máwiał Cycero, ażeby ona pomocniczką *) do cnoty a nie towarzyszką *), do występkow była.

*) s. S. 8, 8.

70. Wer den Schaden hat darf für Spott nicht sorgen.

Pewny bar-zo małego wzrostu, płacąc kupcowi 1) który na iedno oko nie widział, drugie oko rzekł mu, bar-zoby ci potrzebne było! Tak iest, odpowie kupiec, ażebym 2) tak małey rzeczy, iak W. M. Pán iesteś, mógł lepiey doyrzeć.

1) kupiec. 2) s. ażeby — mógłem.

71. Vorwurf geringer Abkunft.

Gdy ktoś wielkiemu woiownikowi wymáwiał 1), że krawieckim był synem, ten mu odpowiedział, iż to prawda iest, i dla tego też, *rzecze*, przy moim boku zawsze łokieć noszę 2), ażebym nim tchorzów mierzał.

1) wymówić. 2) niosę ich bringe, noszę ich trage.

72. Ludwig XIIII. auf dem Todtenbette.

Ludwik XIIII. czterynasty iuż na śmiertelney pościeli leżący Xiężniczce *de Conty* córce swoiey, która go płakała tak rzekł: Czego płaczesz córko moia? Albożeś to rozumiała, że *ia* nieśmiertelny iestem?

73. Nützlicher Gebrauch des Spiegels.

Sokrates zwykł radzić młodym ludziom, ażeby się często przeglądali w zwierciedle, dla tego, aby się, ieżeliby piękni i urodziwi byli, strzegli nic takowego nie czynić, coby ich piękną urodę szpeciło; ieżeliby zaś brzydkiemi *) byli, ażeby się starali przywary ciała, ozdobami umysłu nadgradzać.

*) s. S. 8, 8.

74. Die strenge Kinderzucht.

Kaźmierz IIII. król Polski skarżącey się przed nim krolowy na surowość Długosza nauczyciela.

kró-

królewiców swoich, powiedział te słowa: Niemasz żadney takiey muzyki, któraby uszom moim milsza 1) była, iako gdy słyszę płacz synów moich od swego nauczyciela chłostanych.

75. Die ruhmredige Mäßigkeit.

Pytano się pewnego Lacedemończyka, czemuby tak bar-zo mało pił na bankiecie 2), ażebym tych, *rzecze*, którzy się zapiiaią, mógł poodprowadzać do dómu.

1) c. von miły. 2) bankiet.

76. Die schmutzige Badstube.

Dyojenes Cynicki wchodząc 1) do nieczystey łaźni, *rzekł:* A kędyż się ci 2) myią, którzy 3) się tu kąpią?

1) weyść. 2) Pl. von ten. 3) który.

77. Einigkeit macht stark.

Scylurus Scytów król pięćdziesiąt synów maiący umieraiąc pęk strzał każdemu z osobna podał, i złámać go kázał. Gdy tego żaden z synów dokázać nie mógł, wyimował on sam po iedney strzałe i wszystkie łatwo połámał, tę daiąc przestrogę synóm: Moie dzieci, ieżeli i wy wzgodzie i w iedności żyiąc, tak iak te strzały w pęku, razem z sobą trzymać się będziecie, mocnemi i niezwyciężonemi *) staniecie się; przeciwnie zaś, ieżeli się kłócić i w iedności trzymać się nie będziecie,

osłabicie się, i każdy was, tak iak te strzały, złámie i pokona.

*) s. S. 8, 8.

78. Die zwey gefährlichen Thiere.

Dyojenes spytany któreby zwierzę nayszkodliwiey kąsało, odpowiedział: Ieżeli mię się pytasz o dzikie zwierzęta, iest obmówca; ieżeli zaś o domowe, iest podchlebca.

79. Werth der Freundschaft.

Sokrates spytany, coby naywiększym człowieka szczęściem, było odpowiedział: Mieć prawdziwego i szczerego przyiaciela. Pewny máwiał, iż ten który bez przyiacioł żyie podobny iest do ula bez miodu, do kłosa bez ziarna i do drzewa bez owocu.

80. Verlegenheit eines von Hunden angefallenen Spaniers.

Hyszpan w Brabancyi będąc, szedł 1) pewnego dnia 2) w zimie przez wieś. A gdy psy 3), według zwyczaiu, szczekały i biegły za nim, chciał, Hyszpan, schyliwszy się porwać kamień, któryby na psów cisnąć, i ich od siebie odpędzić mogł. Ale że mróz był, przymarzł kamień tak mocno, iż go żadną miarą oderwać nie mógł; o co to, *rzecze*, za przeklęty kray, w którym psy 3) łpuszczaią, a kamienie wiążą!

1) idę. 2) dzień. 3) pies.

81. Zurecht-

81. Zurechtweiſung eines Ausreißers.

Widząc Ceſarż chorążego półku ſwego tył nieprzyiacielowi daiącego, i do ucieczki ſię maiącego, zatrzymał go, i nieprzyiaciela mu ſkazuiąc, *rzekł:* Gdzież ty idzieſz? Oto ſą ci z któremi ſię maſz potykać, i z tey ſtrony iść przeciwko nim potrżeba.

82. Der Sonderling.

Dyojenes pewnemu człowiekowi, który gniewał ſię o to, iż on to wino, które mu do picia ofiarował, z kieliſzka wylał, tak powiedział: Wolę raczey wino wywrócić, niż bydź wywróconym od wina.

83. Der Contraſt.

Cycero widząc Lentuluſa zięcia ſwego, (który był bar-zo małego wzroſtu), długi pałaſz przy boku ſwoim noſzącego, w obecności zgromadzonego ludu temi z niego zażartował ſłowy: Któż to, *rzecze*, zięcia mego do tego pałaſza przywiązał?

84. Der ausgeſchriebene Brief.

Pewny nieuczony młodzieniec, chcąc do ſwego przyiaciela liſt piſać, a nieumieiąc go ſobie ułożyć, kupił kſiążkę liſtów, w którey piękny liſt znalazłſzy przepiſał go i zaſłał mu go. Ale ponieważ i on też ſamą kſiążką miał i tamże ten-

że liſt z reſponſem znalazł, zaczym nie odpiſał mu tylko te ſłowa: Odebrałem liſt twóy, przewróć kartkę, a będzieſz miał reſpons.

85. Alexanders Werthſchätzung ſeines Lehrers.

Alexander *wielki* z oſobliwym był zawſze uſzanowaniem dla Aryſtoteleſa nauczyciela ſwego, i máwiał częſto, iż mu większą wdzięczność miał, niż oycu właſnemu; dla tego, iż mu oyciec ſame tylko życie dał, ten go zaś nauczył ſztuki, jak żyć miał.

86. Rath an einen ſchlechten Mahler.

Pewny lichy malárż powiadał iednemu z ſwoich ſąſiadów, iż myśli kázać pobielić izbę ſwoią, a potym dopiero ſám ią pomalować, który mu tak rzekł: Pierwey raczey ią pomaluy, a potym dopiero każeſz ią pobielić.

87. Fremde Fehler bemerkt man eher als ſeine eigne.

Pewny filozof, którego ſię pytano, ieżeliby iakiey wady do ſiebie nie znał, o tym, *rzecze*, lepiey ſię od mego ſąſiada dowieſz; gdyż każdy cudze bar-ziey, niż ſwoie wady uważa.

88. Der alberne Vergleich.

Pewny bar-zo głupi pán nazywał w gniewie ſługę ſwego królem głupich. Ieżeli ia ieſtem król-

lem

lem, *odpowie sługa*, toć tedy W. M. Pán iesteś poddanym moim.

89. Verhalten bey Verläumdungen.

Gdy ktoś Platonowi powiadał, iż kilku takich iest, którzy źle przeciwko niemu gadaią, odpowiedział on: Ia zaś tak żyć będę, ażeby im niewierżano.

90. Gelassenheit einer Spartanerin bey dem Tode ihrer Söhne.

Pewna Spartanka, która pięciu swoich synów na woynę wysłała, z utęsknieniem bitwy końca wyglądała. A gdy ktoś przyszedłszy do niey powiedział iey, że wszyscy synowie na placu polegli, nie pytam się, *rzecze*, oto, tegom tylko ciekawa iest wiedzieć, przy którey stronie wygrana została. Skoro zatym dowiedziała się, że Spartanie zwycięzcami zostali, zawołała: Ach po tak chwalebnym zwycięztwie, z radością o śmierci synów moich odbieram nowinę.

91. Das kurze Schwerdt.

Gdy pewny Lacedemończyk skarżył się przed matką swoią, iż krótki miał pałasz, sekret, *rzecze matka*, naciągnienia onego iest, iednym bliżey ku nieprzyiacielowi przymknąć się krokiem.

92. Die

92. Die zehn verlornen Jahre.

Pewny Pán Francuzki Ludwikowi XIII. pytaiącemu ſię go o lata, powiedział, iż pięćdzieſiąt tylko lat ma. Król dowiedziawſzy ſię, iż ich miał (60) ſześćdzieſiąt; wymáwiał mu iego kłámſtwo, który mu tak powiedział: Królu! nie liczę tych dzieſięciu lat, którem w Baſtylii ſtráwił, ponieważ na uſługę W. K. Mci *) obrócone niebyły.

1) Waſza Królewſka Mość, Gen. waſzey Królewſkiey Mości.

93. Die mit Bitterkeit erwiederte Sottiſe.

Pewny orderowy pán grubych obyczaiów, widząc u nieiakiey damy piękny na ręku dyamant, wolałbym, *rzecze*, pierścień, niż rękę. Dama zaś poglądaiąc ſię na niego; a ia, *rzecze*, wolałabym uzdę niż bydlę.

94. Solons Meynung über Glückſeeligkeit.

Solon od Krezuſa Lydyi króla ſpytany, czyby kogo widział ſzczęśliwſzego nad ſiebie, Teluſa Ateńczyka wymienił, który zoſtawiwſzy dzieci i wnuki dobrże wychowane, ſzczęśliwie z tego świata zſzedł. Spytany znowu, kogoby po nim ſzczęśliwym bydź ſądził, Kleobiſa i Bytóna wſpomiał, którzy z wielką pobożności chwałą umarli. Rozgniewany król, mnież to więc, *rzecze*, w liczbie ſzczęśliwych nie kładzieſz? Ia cię, *odpowie*

wie Solon, za bogatego i potężnego króla uznaię; ſzczęśliwym zaś, póki twego życia ſzczęśliwie nie zakończyſz, nazwać cię nie śmiem, wiedz albowiem o tym, że nikt ſzczęśliwym w tym życiu nie ieſt.

III.

Fabeln.

1. Macht der Gewohnheit.

Liſzka nie widziawſzy 1) nigdy w życiu lwa 2), gdy ſię z nim trefunkiem 3) zeſzła 4), zalękła ſię tym ſpotkaniem ſię tak, że ledwie nie umarła 5) z boiaźni. Zobaczyła go raz drugi, i w wielkim ſtrachu ieſzcze zoſtawała, lecz nie w takim, iak wprzod. Poſtrzegłſzy 5) go raz trzeci, była tak śmiałą, iż do niego poſzła 7) i rozmáwiać ſię z nim zaczęła.

1) widzę, widział, widzieć. 2) lew. 3) trefunek, 4) zeyść. 5) umrzeć 6) poſtrzedz. 7) poyść. 8) zacząć.

2. Das Kleid macht nicht den Mann.

Oſieł przyodziawſzy 1) ſię ſkórą lwa 2) był od wſzyſtkich za lwa 2) trzymany. Uciekali 3) przed

przed nim ludzie, uciekały i trzody. Ale skoro wiatr wiejący 4) skórę odkrył a osieł nagi został, wtedy przybiegli wszyscy 6) z kiiami i obili go za to.

1) Przyodziać się. 2) lew. 3) uciec. 4) wieię, wiał, wiać. 5) wszystek, wszystka, wszystkie oder wszystko.

3. Die Inconsequenz oder nicht alle denken wie sie sprechen.

Wilk głodny chodząc 1) za pożywieniem przechodził 2) trefunkiem około iednego 3) domostwa, w którym słyszał dziecko małe płaczące ze wszystkich sił a babę grożącą mu: Ieżeli nie poprzestanieśz 4) tego 5) płaczu, dám 6) cię 7) zaraz z-jeść wilkowi. Wilk po prostu uwierzył, że to baba mowiła prawdziwie, zbliżył się więc ku drzwiom, i czekał długi czas z niewymówną cierpliwością. Na koniec usłyszał, że baba mówiła głaskając małe to dziecię, iuż nie płaczące: Ieżeli tu teraz wilk przyidzie, zabiiemy 8) go 9). Wilk wszystko to słyszący uciekł, bojąc się, ażeby nie był zabity 8) i mówił sam w sobie: W domu tym nie zgadzaią się myśli z uczynkami 10).

1) von idę — — das fr. chodzę. 2) przeyść fr. przechodzić się. 3) ieden. 4) poprzestać. 5) ten. 6) das f. von daię. 7) von ty der Accusativ der doppelt ist; denn wenn ein besonderer Nachdruck oder ein Unterschied angedeutet werden soll, so hat er ciebie, sonst nur cię, beydes im Deutschen dich, s. S. 13,

13, 9. 8) zabić f. zabiię. 9) ſ. S. 13, 3. 10) uczynek.

4. Gehorſam gegen die Aeltern.

Koza idąc paść ſię zoſtawiła ſwoje Koźlątko w owczarni; zamknąwſzy 1) dobrże drzwi, i zaleciwſzy mu 2), ażeby nikomu 3), procz iey 4) ſamey, nie otwierało 5). Gdy odeſzła 6), przyſzedł 7) wilk, zakołatał i zaczął beczeć iak koza, rozkazując Koźlęciu, ażeby otworzyło. To poznając iego oſzukanie, *rzekło mu:* Prawda ieſt, że beczyſz tak, iak moja matka, lecz widzę dobrże przez ſzparę we drzwiach, że nią 8) nie ieſteś.

Ta bayka uczy nas, że poſłuſzeńſtwo rodzicóm ieſt zawſze z pożytkiem 10) dla dzieci.

1) zamknąć. 2) von on der Dativ onemu, niemu, iemu, mu, ſ. S. 13. 3. 3) N. nikt, G. nikogo, D. nikomu. 4) von ona, G. u. D. oney, niey, iey, ſ. S. 13, 3. 5) otworzyć, fr. otwierać. 6) odeyść. 7) przyiść. 8) nią von ona ſ. S. 8, 8. 9) pożytek.

5. Streitſucht mit Schwächern.

Wrona uſiadłſzy 1) dnia 2) iednego na grzbiecie 3) owieczki dziubała ią, wyrywała iey wełnę i naprzykrzała iey ſię wielce. Ukrzywdzona 4) owieczka rzekła do niey: Ah! gdybyś 5) to czyniła ze pſem 6), co ze mną czyniſz, nie uſzłoby 7) ci to bez kary. Odpowie iey wrona: Na tak mo-

cny

ony kark ia nigdy nie ſięde 8); bo wiem dobrże, kogo mogę nagabać, a kogo nie; ieſtem przyiaciołką 9) złych, a uprzykrżam ſię łaſkawym.

Ludzie dobrży 10) częściey 11) bywają gorżey 12) traktowani, niż źli 13).

1) uſiąść. 2) dzień. 3) grżbiet. 4) ukrżywdzić. 5) für gdyby czyniłaś. 6) pies, pſa. 7) uyść hingehen, paſſiren. 8) ſiąść 9) ſ. S. 8, 8. 10) dobry Pl. dobrży. 11) p. często, c. częściey. 12) p. źle c. gorżey. ſ. naygorżey. 13) zły, Pl. źli.

6. Durch fremden Schaden wird man klug.

Lew, oſieł i liſzka poſzły 1) dnia 2) iednego 3) na polowanie. Zchwytawſzy wiele zwierżyny, lew rozkazał oſłowi 4) podzielić ią na części. Oſieł po proſtu rozdzielił ią na trży równe części. Lew o to rozgniewany, rżuca ſię na oſła 4) i rozrywa go na ſztuki; potym zleca tę ſprawę liſzce 5), ażeby z upolowaney zwierżyny podział uczyniła. Liſzka zaś wſzyſtko na iedną porcyą ſkupiła 6) a ſobie tylko nieco zoſtawiła. Lew, widząc to, zdziwił ſię mocno i ſpytał ſię, ktoby iey nauczył tak dobrże dzielić. Liſzka wſkazując na oſła 4) zabitego odpowiedziała: Okropny przypadek nieſzczęśliwego tego 7) oſła 4).

Cudze nieſzczęście powinno nas nauczyć mądroſci.

1) poyść.

1) poyść, poszedł, f. poydę. 2) dzień. 3) ieden. 4) osieł. 5) liszka. 6) skupić (von kupa der Haufen) zusammenhäufen, und nicht kaufen, welches kupić oder kupować heißt. 7) ten, ta, to oder te.

7. Wer hat mehr Sorgen, der Arme oder der Reiche?

Myſz mieyſka nawiedziła myſz wieyſką, która ią ſamemi tylko leguminami uczęſtowała. Po wieczerzy (kolacyi) pożegnała ſię z nią i wzaiemnie ią do ſiebie zaproſiła. Ta przyobiecała iey ze ſwoiey ſtrony takąż wizytę oddać. Przyſzedſzy 1) tedy myſz wieyſka do mieyſkiey, przyięta 2) była od niey z wielką wſpaniałością. Częſtowano ią hoynie cukrami, ſerem i innemi łakociami; lecz nie mogły w pokoiu używać ſwoich łakoci 3); bo ich nie ten, to ow 4) z przechodzących ſług uſtawicznie turbował, że ſię zawſze kryć muſiały. Co taką w myſzy wieyſkiey ſprawiło boiaźń, iż rzekła: Bardziey mi ſię podoba moie ubóſtwo bez boiaźni, aniżeli twoie bogactwa z troſkami i z niebeſpieczeńſtwy 5).

1) przyiść. 2) przyiąć. 3) łakoć, i. w. IIter Deklinat. Hier der Genitiv Pl. der, in den Wörtern, die ſich im Nominativ Singul. auf einen Conſonanten endigen, vom Genit. Sing. nicht unterſchieden iſt. Der Preußiſche Pole unterſcheidet hier ſchärfer; indem er nicht nur in dieſer, ſondern auch in der IIIten Dekl. den Genit. Pl. durchweg regelmäßig auf ów bildet und von den leidigen Exceptionen, zu den der Hochpole hier ſeine Zuflucht nehmen muß,

muß, nichts weiß. 4) bald dieser bald jener. 5) s. S. 9, 2.

8. Bestrafte Eitelkeit.

Kawka nadęta 1) pychą zdięła 2) pawie piorka, i przybrała się niemi. Chełpiąc się potym tą nową ozdobą poczęła 3) pogardzać 4) innemi kawkami, które nawet porzuciła i przyłączyła się do pawiow. Ci oskubali ią natychmiast z przyprawionych piorek 5). Nędzne to zwierzątko trapiąc się z tego bardzo, powróciło do innych kawek 6); lecz te odpędziły ią od siebie, a tak w iednym czasie wzgardzoną się widziała od innych ptáków i odrżuconą od swego 7) właśnego rodzaiu. Gdy kto wzgardza swoiemi rownemi i wynosi się wyżey 8) niźli iego godność wyciąga, zaciąga na siebie 9) wzgardę.

1) nadąć. 2) zdiąć. 3) począć. 4) Den Instrumental regieren die Verba gardzę, zawiaduię, władam, tchnę &c. in welchem Fall sonst der Deutsche den Accusativ setzt. 5) von piorko der Genitiv Pl. piorek s. S. 25, 3. unten. Der Grund, warum im Genitiv Pl. zwischen die Consonanten ein e od. ie eingeschaltet wird ist, um die harte Einsylbigkeit zu vermeiden. Oft ist es nicht möglich ein e od. ie einzuschieben; weil nur ein Consonant vorhanden ist u. vor ihm bereits ein ę steht. Dann wird bloß der Umlaut gebraucht s. Fabel 9, 4. 6) kawka. 7) s. swoiego zsgz. swego von swoy, — ia, — ie. 8) p. wysoko, c. wyżey, s. naywyżey. 9) zieht sich — zu.

9. Ver-

9. Vergebliche Arbeit.

Człowiek pewny kupiwszy 1) sobie murzyna, mniemał, że się on stał czárnym przez niedbalstwo pierwszego swoiego pana; przeto przyprowadziwszy go 2) do swoiego domu, zaczął go myć z wielką pilnością, nie oszczędzając ani pracy ani kosztu dla iego wybielenia i na odięcie z twárzy iego tey czarności, którey nie miał 3) za naturalną. Lecz wszystkie iego starania były bezskuteczne; bo murzyn został czárnym tak, iak zawsze był, a skóry iego odmienić nie mogł, i owszem dla mąk 4) tych, które mu myiąc 5) go zadawano 6), wpadł 7) w chorobę.

1) kupić. 2) s. S. 13, 3. 3) mam. 4) męka. 5) myię. 6) zadaię, fr. zadawam. 7) wpaść, wpadł, s. wpadnę, fr. wpadam.

10. Natürliche Strafe der Lügenhaftigkeit.

Młody owczarz, który pasał 1) trzody swoie na iedney górze 2), często zwykł był straszyć dla swoiey rozrywki innych pasterzów, krzycząc na wilka i wołając ich 3) na pomoc przeciw niemu, chociaż nie widział żadnego. Przytrafiło się dnia 4) iednego, że wilk porwał mu w samey rzeczy owieczkę. Na ów czas począł płaczliwym i żałosnym głosem ze wszystkich sił swoich krzyczeć, aby mu na pomoc przybiegli. Lecz oni rozumiejąc, że on podług zwyczaiu swego żartował i że ich 3) tylko zwodzić chciał, nie dali 5)

mu żadney pomocy. A tak wilk porwał owcę i nikt się mu 6) w tym 7) nie sprzeciwiał.

Kłámcom nie wierzą na ów czas nawet, kiedy práwdę mówią.

1) pasę, fr. pasam 2) gora. 3) onych, nich. ich von on, ona, one s. §. 13, 3. 4) dzień. 5) daię. 6) on. 7) ten.

II. Ein Freund in der Noth.

Dwóch przyiacioł 1) zabrało było z sobą tak ściſłą przyiaźń, iż sobie poprzyſięgli, nigdy ieden drugiego nie odſtępować. Gdy ich interes iakiś przymuſił do podroży, poſzli 2) razem. Przechodząc przez las, poſtrzegli niedźwiedzia idącego proſto ku nim, co ich tak wielką nabawiło boiaźnią, że przeſtraſzeni, ieden z nich nie troſzcząc ſię bynaymniey, coby ſię ſtało z iego towarzyſzem, wlazł czym prędzey na drzewo; drugi nie mogąc ſię ſchronić, a widząc że nie był w ſtanie bronienia ſię, poſtanowił ſobie udać ſię za umarłego, pomniąc, że niedźwiedź nie iada 3) nigdy trupa. Rzucił ſię więc na ziemię iak długi, nie ruſzając ani nogoma, ani rękoma 4), i bynaymniey nie oddychając, ile mogł wytrzymać. Niedźwiedź zbliżywſzy ſię ku niemu, powąchał mu koło uſzu i noſa a że człowiek ten nie wydawał żadnego znaku życia, miał go za umarłego, i odſzedł 5) od niego, nie uczyniwſzy mu nic złego. Ci dway podróżni ucieſzywſzy ſię, że wyrwali tym ſpoſobem ſwe 7) życie

z tak

z tak oczywiſtego niebeſpieczeńſtwa, ſzli 8) daley drogą 9) przedſięwziętą. Idąc ten, który ſię był ſkrył na drzewie ſpytał ſwego kompana, coby mu niedźwiedź leżącemu na ziemi powiedział do ucha? Powiedział mi, *odpowie ów*, ażebym tylko tych za prawdziwych miał przyiacioł, których bym 10) wierności w nieſzczęściu doznał.

1) przyiaciel. 2) poyść. 3) iem, fr. iadam. 5) ein alter Inſtrumental im Dual, der ſich nur noch in einigen Wörtern ſtatt des ſonſt üblichen Inſtr. auf ami erhalten hat. 5) odeyść. 7) ſ. ſwoie ząsz. 8) idę. 9) droga. 10) ſ. którychby doznałem oder których — doznał bym oder którychbym — doznał oder aber którychemby — doznał u. ſ. w. ſ. S. 6, 1.

12. Liebe zum Leben.

Pod czas tęgiey zimy poſzedł pewny ubogi ſtarżec do laſu dla rąbania drew 2) na opał. Zrobiwſzy z nich doſyć wielką wiązkę włożył ie na plecy i ſzedł 3) ku domowi ſwoiemu; lecz że droga była przydaleka, złożył z ſiebie w pół drogi ſwóy ciężar i uſiadł 4) bliſko niego, aby ſobie wypoczął. Gdy cokolwiek wypoczął, wſtał, chcąc znowu włożyć na ſwe ramiona 5) ową wiązkę, którą przyniosł 6) był z laſu; lecz mimo wſzelkiego uſiłowania nie mogł 7) iey włożyć na ſwoie plecy; co przyprowadziło go do rozpaczy. Przypominając 8) ſobie ſwą młodość, która była mocna i czerſtwa, wzywał śmierci, wołając:

O śmierci! dla czegoż mię tak długo zostawiasz przy życiu? Nuże przychodź iako nayprędzey! Widzę doskonale, że iuż do niczego 9) nie iestem zdatny; hey śmierci! czemuż nie przychodzisz prętko? Smierć usłyszawszy, że iey starzec tak pilnie wzywał, przybiegła i rzekła do niego: Oto iestem, czegoż 10) ode mnie pragniesz? Uważay iak ci posłuszna iestem. Biedny staruszek widząc posturę śmierci, odmienił w momencie 11) swe zdanie. Zawołałem cię, *rzekł do niey*, ażebyś 12) mi dopomogła włożyć na plecy ten ciężar, który pragnę zanieść do swego pomieszkania, dla ogrzania się, ażebym 13) od zimna nie umarł 14).

1) poyść. 2) drwa. 3) idę. 4) ufiąść. 5) ramię. 6) przynieść. 7) mogę. 8) przypomnąć. 9) nic. 10) co. 11) moment. 12) s. ażeby dopomogłaś. 13) s. ażeby nie umarłem. 14) umrzeć.

13. Schmeicheley.

Kruk ukradłszy 1) gdzieś kawał mięsa wleciał z nim na wysokie drzewo. Liszka spostrzegłszy 2) to, przybiegła do owego drzewa i chcąc dostać te mięso, chytrze przemowiła do niego te słowa: O kruku iakżeś 3) ty piękny ptak, iak okazały i udatny! iak odważny i mężny, iak dowcipny w polowaniu! Ieżeliby głos twóy też same przymioty miał, zasłużyłbyś 4) być królem 5) ptaków. Lecz szkoda, że żadnego głosu niemasz 6). Co usłyszawszy kruk, aby pokázał, że nie był niemym,

mym, otworzył pyſk i począł krakać. Wypadło mu z otwartego pyſka mięſo, które liſzka na tych miaſt porwała i naśmiewając ſię z niego 7) rzekła: O kruku na niczym 8) ci nie ſchodzi, tylko na zdrowym rozumie.

1) ukraść. 2) ſpoſtrzedz. 3) ſ. iakże ty ieſteś ſ. S. 6, 1. 4) ſ. zaſłużyłeśby. 5) ſ. S. 8, 8. 6) mam. 7) on. 8) nic.

14. Werth der Arbeitſamkeit.

Winiarż pewny czując ſię być bliſkim 1) śmierci zawołał ſynów ſwoich do ſwego 2) łożka i rzekł im: kochane dzieci, podobno iuż oſtatni dzień mam żyć z wami 3). Wſzyſtkie bogactwa, które mam, możecie 4) ſzukać w winnicy, którą wám zoſtawiam. W tych oſtatnich ſłowach śmierć go im wzięła 5). Lecz ſynowie 6), gdy rozumieli, iż on w winnicy gdzieś ſkrył ſkarb, ſkopali i wzruſzyli głęboko ziemię dla wynalezienia owego ſkarbu. Ale nadaremnie, żadnego ſkarbu nie znaleźli. Lecz gdy ziemia kopaniem dobrże uprawiona była, wydały winne macice obfity owoc.

1) ſ. S. 8, 8. 2) zſgz. ſ. ſwoiego. 3) der Inſtrum. von wy, Gen. wás, Dat. wám. 4) mogę. 5) wziąć. 6) die Biegungsſylbe owie wird bey perſönlichen oder perſonificirten Subſtantiven zur Bezeichnung des Nomi natives u. Vocatives im Pl. gebraucht, beſonders, wenn man etwas erhaben und ehrwürdig vorſtellen will und der Wohllaut dabey gewinnt. Doch muß auch hierin der Sprachgebrauch

gebrauch nicht aus der Acht gelassen werden. Manche Biegungssylben bezeichnen dagegen etwas geringschätziges, wenigstens nichts feyerliches sondern etwas gemeines, unwichtiges und gleichgültiges z. B. syny, pany &c. etwa wie im Deutschen Pfarrsche f. Pfarrin, Inspectorsche f. Inspectorin; iedoch nicht so unedel.

15. Verachte nicht guten Rath.

Gdy rólnik siał 1) len, iaskółka poleciała do wielu ptáków i mowiła im 2), że potrzeba wyieść to nasienie, ażeby nie weszło 3). Czego 4) ieżeliby nie uczyniły, miały w nim 2) być zchwytane. Ptastwo usłyszawszy tę radę iaskółki, zaczęło się śmiać 5), poczytało ią za głupią. Iaskółka widząc że len wschodził, poszła 6) powtórnie dawać mu przestrogę i rzekła, że mogło by teraz ieszcze z-jeść len wszystek; ponieważ był ieszcze młody i bardzo miękki, Lecz znowu wszyscy się z niey śmiać i żartować poczęli 7). Potym gdy iuż len doyźrzał 8), gdy go iuż miano 9) zbierać, poszła ieszcze raz przestrzedz ie mówiąc, iż potrzebaby go zagubić, zapuściwszy w niego ogień 10); lecz ptastwo nie chciało iey nawet i słuchać. Iaskółka, widząc że bardzo mało sobie poważało iey dobrą radę, odeszła 11) od niego i poszła do rólnika dla zawarcia z nim 2) przyiaźni, przyrzekając mu, iż zawsze mieszkać chciała w iego domu i rozweselać go swoim śpiewaniem. Rólnik przyobiecał, nic iey nie czynić złego i mieć 9) ią za swoią przyiaciołkę. W kilka dni 1) potym wszystkie ptastwo złapane zostało

zostało w sieci zrobioney 'z tego lnu 12), a sama tylko cieszyła się wolnością. Inne ptáki, widząc się zawikłanemi 13) w sieciach rólnika, mowiły do siebie: My nazywaliśmy głupią tę, która nam tak dobrą podawała radę, ale my teraz prawdziwie iesteśmy głupiemi, ponieważ nás oszukano.

1) sieię, siał, siać. 2) onym, nim, im von on s. S. 13, 3. 3) weyść. 3) co. 5) śmieię się. 6) poyść. 7) począć. 8) doyźrzeć. 9) mam. 10) Latinum ignis. 11) odeyść. 12) len. 13) s. S. 8, 8.

16. Undankbarkeit.

Wilk któremu z przypadku kość w gardle 1) utkwiała, przyobiecał żórawiowi nagrodę ieśliby mu tę kość, od którey ból cierpiał, nosem swoim wyciągnął. Uczyniwszy mu tedy żóraw tę posługę 2), żądał od niego zapłaty, o którą się byli między sobą zgodzili. Ale wilk z naigrawającym się śmiechem i zębow 3) wyszczerżaniem rzekł do niego: Bądź w tym spokoyny, *miły przyiacielu*, żeś 4) głowę twoią zdrową i nienarażoną z paszczęki wilka nazad wyrwał i żeś niedoznał tego ze szkodą twoią, iak ostre są zęby 3) iego.

1) Gardło. 2) Gefälligkeit, Dienst. 3) ząb. 4) eś ist hier die Personen-Endung, oder der Personen-Laut, davon, s. S. 6, 1.

17. Anwendung der Jugendjahre.

Mrówka suszyła zboże swoie, które przez zimę wilgoci w się było naciągnęło. Kónik polny

od głodu prawie umieraiący, prosił iey o kilka ziarnek 2) dla posilenia się w potrzebie swoiey, w którey dopiero się znaydował. Mrówka dała mu na to twardą odpowiedź, mówiąc: że mu należało było latem na to pamiętać. Ia, *odpowiedział kónik*, latem nie próżnuię, ale ten cały czas śpiewaniem trawię. Ieżeliś 2) tedy, *rzecze mrówka* w lecie śpiewał, to teraz tańcuy.

1) G. Pl. von N. ziarnko s. S. 25, 3. unten. 2) von der Anhängung der Personen-Laute s. S. 6, 1.

18. Der Häuchler.

Bayka o walce 1) ptáków powietrżnych z ziemnemi zwierżęty 2).

Ptácy 3) i ziemne zwierżęta chcąc bronić prawo i sławę rodzaiu swego, wypowiedziały były sobie woynę. Ale zwycięstwo było wnet na tey, wnet na owey stronie. Nietoperż, mniemaiąc, że ptácy 3) zostaną zwyciężone, opuścił ich i stanął przy stronie ziemnych zwierżąt, ale go iego przewidzenie oszukało; ptácy 3) bowiem otrzymali doskonałe i zupełne zwycięstwo. Gdy tedy ptácy i czworonogie zwierżęta pokóy zawarli, nie podobała się żadnym iego fałszywość, wygnali go więc z społeczeństwa swego. Względem tego swoiego nieszczęścia wpadł 5) nietoperż w tak wielkie zawstydzenie i frasunek, że od tego czasu nie odważa się w iasnym dniu 6) wylatywać a przetoż tylko w nocy się pokazuie.

1) walka

1) walka. 2) der Instrumental für zwierzętami ſ. S. 9, 2. 3) ptak. 4) zawrzeć. 5) zapaść. 6) dzień.

19. Glück der Freyheit.

Wilk znalazłszy z rana pſa 1) w iaſkini, zaczął mu podchlebiać i pytać ſię o iego okolicznościach; między innemi zapytał go względem grubości ciała iego. Pies mu na to odpowiedział: że łaſkawość pana ſwego w tak dobrym ſtanie go poſtawiła, w iakim go teraz widzi; on mię bowiem, *prawi*, kármi potrawami ze ſtołu ſwego; oprocz tego ſypiam na mieyſcu przykrytym a wſzyſcy 2) domowi czynią mi tyle dobrego, ile mogą. Ta rozmowa natchnęła wilka ochotą do poddania ſię panu owego pſa. O iak ſzczęśliwym będę, rzekł do niego ſłużąc panu tak łaſkawemu. Gdyby mię tylko to ſzczęście ſpotkało! Pies podiął ſię zaprowadzić go do pana ſwego i proſić za nim. Wilk pozwolił na to 3). Po takowey ugodzie 4), poſzli obay w drogę. Słońce iuż było wyſoko, gdy wilk poſtrzegłſzy, że ſzyia u pſa była goła, pytał ſię go, coby to znaczyło? Nic to, odpowiedział pies. Przez noc mám ia wolność zupełną, ale we dnie trzymaią mię na przywięzi, ażebym 5) ludzi nie kąſał. Ta powieść umnieyſzyła w wilku chęć pierwſzą, tak iż rzekł: Bądź zdrow, nie chcę ia za tak drogą i wyſoką cenę kupować przyiaźni pana twego; wolę przy miernym pożywieniu używać ſwoiey wolności, aniżeli żyć dobrże w niewolnictwie.

1) pies

1) pies. 2) wszystek. 3) gieng es ein. 4) ugoda. 5) ażeby — — kąsałem.

20. Mißgunst.

Małpa chciała iednego razu namówić liszkę, ażeby iey kawał swego ogona na okrycie swego pośladku pożyczyła, mówiąc do liszki, że iey ogon będąc za długi w chodzeniu czynił iey tylko przeszkodę; przeciwnie zaś ten zbytek mogłby małpie ku sławie i ku wielkiey pomocy być. Ale te przełożenia nie były zdolne do namówienia w tym liszki, która do niey tak mówiła, że długość ogona, naymnieyszego ciężaru iey nie czyni i że ona woli raczey ziemię nim umiatać, aniżeli pośladek małpy nim przykrywać.

21. Der scheinbare Vorwand.

Liszka uyrzawszy w górze na winney macicy niektóre grona, dostała chęć do iedzenia onych i używała wszelkich sił swoich, aby ich iako dosięgnąć. Ale widząc w tym nieużyteczne usiłowania swoie i ukrywając swoie nieukontentowanie, mówiła precz odchodząc: Niechcę ia ich pożywać; bo są ieszcze zielone i kwaśne.

22. Die bestrafte Habsucht.

Bayka o psie 1) i cieniu 2) mięsa w wodzie 3) się pokazującym.

Pies po kładce 4) przez strumień przechodzący niosł sztukę mięsa w paszczęce 5), którą słonecz-

ne

ne światło daleko większą 6) w wodzie 3) pokazywało, aniżeli w rzeczy samey była. Chciwość iego nienasycona połudziła go do wzięcia 7) tego, co w wodzie 3) uyrzał i upuścił to, co niosł, uganiając się za cieniem. Tym sposobem chciwość iego była oszukana i doznał tego ze szkodą swoią, że lepiey iest zachować to, co się ma, aniżeli uganiać się za tym, czego 8) niemasz.

1) pies. 2) cień. 3) woda. 4) kładka. 5) paszczęka. 6) e. v. wielki, a, ie. 7) vom Verbo wziąć das Substantivum Verbale. 8) co, czego.

23. Liebhaberey.

Bayka o kogucie 1) i kleynocie 2) znalezionym.

Kur grzebiąc na śmieciśku, znalazł 3) trefunkiem kosztowny kamień, który oglądając przez czas nieiaki, rzekł z pogardzeniem. Do czegoż mi ta rzecz piękna i błyszcząca się służyć może 4)? Byłaby ona daleko lepsza 5) w ręku iubilera znającego iey wartość i używanie. Ale co się mię tycze, który naymnieyszego pożytku z niey mieć 6) nie mogę, tedy bym 7) iedyne ziarno ięczmienne nad wszystkie kleynoty świata przekładał.

1) kogut. 2) kleynot. 3) znaleść. 4) mogę. 5) e. v. dobry. 6) mieć. 7) s. tedy przekładałbym oder przekładałemby, s. S. 6, 1.

24. Der Krankenbesuch aus unrühmlicher Absicht.

Bayka o chorym ośle 1) i o wilkach.

Osieł obłożnie chorując wychodzić 2) nie mogł. Gdy się ta wieść o iego chorobie rozgłosiła, zbiegały się psy i wilcy 4) rozumiejąc, że nie za długo umrze 5), chcąc go odwiedzić. Uyrzawszy 6) tedy ośle przez szparę 7) u drzwi będącą, pytali ie o okolicznościach zdrowia oycowskiego. Ośle odpowiedziało im: Daleko lepiey się on ma aniżeli wy chcecie i żądacie.

1) wyiść. 2) osieł. 3) pies. 4) wilk. 5) umrzeć. 6) uyrzeć.

25. Der aufgeblasene Frosch.

Ubogi ginie, gdy chce naśladować możnego.

Na łące 1) pewney obáczyła żaba wołu, i tkniętá zázdrością wielkości takiey, nadęła 2) skórę zmárszczoną. Wtedy spytała-się dzieci swoich, czyby była szérszá 3) nad wołu, one przeczyły. Znowu natężyła skórę usilnością większą i badała-się sposobem podobnym, ktoby był większy, one rzekły, wół. Na koniec rozgniewaná, gdy chce mocniey nadąć się, legła ciałem rozpukłym.

1) łąka. 2) nadąć. 3) p. szeroki, c. szerszy. s. nayszerszy.

26. Zufriedenheit und Unzufriedenheit mit ſich ſelbſt.

Ieleń przeglądaiący ſię w wodzie roſkochał ſię w piękności rogów ſwoich; ale uda iego chude i cienkie wcale mu ſię nie podobały. W tym czaſie, gdy tak rozmyślał, nadſkoczył nieſpodzianie myśliwiec ze ſwoiemi pſami i w róg ſwóy zatrąbił. Tym hałaſem zoſtał ieleń przymuſzony czym prędzey uciekać i póki wolne pole było znacznie pſów uprzedził. Ale że go myśliwiec uſtawnie ścigał, tedy ſię ieleń ſkrył w leſie, gdzie rogami ſwoiemi w gałęziach drzew zoſtał uwikłany. Na ten czas poznał błąd ſwóy i poiął, iak pożyteczne mu były uda iego do uwolnienia ſię od ſwoich prześladowców i iak nieſzczęſne mu były iego rogi, nad których pięknością tak bardzo ſię dziwował, chociaż właśnie te śmierci iego były przyczyną.

27. Der Magen und die übrigen Glieder.

Ręce i nogi człowiecze poczęły niegdyś z brzuchem proceder, zarzucaiąc mu, iż on ſam tylko próżnuie, gdy one pracuią i że go wyżywić nie wyſtarczą, ieżeli on z ſwoiey ſtrony także pomagać nie będzie. Chciały go (mu) więc przynaglić, ażeby właśnie tak pracował, iako inne członki, ieżeli chce być żywiony. Przekładał on im częſtokroć, że pokarmu potrzebuie; ale ręka wzbraniała ſię i niechciała nic do uſt przynieść. W krótkim

kim czasie potym zapadł brżuch przez takowe pokarmu uięcie w niemoc. Od tego głodu, w którym się brżuch znaydował, osłabiały i inne wszystkie członki. W ten czas dopiero poznała błąd swóy i chciała iako zwyczaynie do wyżywienia brżucha przyłożyć się, ale iuż było po czasie; ponieważ za bardzo był osłabionym, tak że nie mogł więcey strawić pokarmu, czczym przez długi czas bywszy; brżydził się więc pokarmem sobie podawanym i tak obumarł; ale też i wszystkie członki ciała z brżuchem obumarły, będąc za swoie zbuntowanie się pokaranemi.

28. Der Unglückliche findet immer noch einen Unglücklichern.

Szelest drzew od silnego wiatru poruszonych przestraszył zaiąców tak dalece, że wszystkie z prędkością uciekać poczęły, nie wiedząc gdzie zaydą w swoiey ucieczce. Znaydowały się zatym przy iednym bagnie daley im iść zabraniaiącym. Żaby zdięte strachem wskakiwały bez odwłoki w wodę, skryć się usiłuiąc. W tey minucie, gdy boiaźń zaiąców (zaięcy) do wskoczenia w wodę pobudzić chciała, wstrzymał ich ieden z naystarszych w ich gromadzie, stawiaiący im przed oczy, że się dla szelestu wiatru i liścia daremnie stały niespokoynemi. Wszakże nie iedni my *rzekł im daley*, lękamy się, gdyżesmy sami żaby strachem nabawili.

IIII. Ge-

IIII.

Geſpräche.

PIERWSZA ROZMOWA

1. Ueber die Deutſche Sprache.

Między dwoma przyiaciołmi uczącemi ſię ięzyka Niemieckiego.

Mówiſz WPan po Niemiecku?

Mówię trochę, tak, że ſię mogę rozmówić.

Gadayże WPan ze mną.

Z wielką ochotą.

Jak ſię to nazywa po Niemiecku?

Nazywa ſię pierścień.

Chceſz WPan ieſzcze więcey ze mną mowić?

Czemu nie, i owſzem ieſtem WPanu za to mocno wdzięczny.

Skąd WPan ieſteś?

Jeſtem z Ruſi.

WPan ieſteś z Ruſi, a tak dobrze mówiſz po Niemiecku?

Bardzo wątpię, żebym miał dobrze mówić po Niemiecku.

Rodowity Niemiec niemoże lepiéy mówić, iak WP. mówiſz.

Ach! WP. mi tylko podchlebiaſz.

Przepraſzam WPa., iak ſię nazywa ięzyka miſtrz WPana?

Nazywa ſię P. N.

Jak długo uczyłeś ſię WPan po Niemiecku?

Uczyłem ſię mieſiąc, rok, pół roku.

Dobrze WP iuż gadaſz.

Zartuieſz WP. ze mnie.

Uczyſz ſię WP. co dzień?

Nie uczę ſię tylko cztéry razy w tydzień

Iak dawnoż tu WP. ieſteś?

Dopiero mieſiąc, iak tu ieſtem.

W które dni przychodzi WPa ięzyka miſtrz?

W Poniedziałek, we Wtorek, w Piątek i w Sobotę.

Rano czy po obiedzie?

Po obiedzie przychodzi.

O którym czasie?

O siódmey godzinie.

Czytasz WP. iuż dobrze?

Nie bardzo dobrze.

Jeżeli łaska, przeczytay WP. ze dwa wiérsze.

Nie mam tyle śmiałości przed WPanem czytać.

Bardzo znacznie WP. postąpiłeś w Niemieckim ięzyku.

Nie bardzo znacznie.

Postaremuż wszyscy mówią, że WP. doskonale mówisz.

Day Boże, żeby się ich słowa sprawdziły, umiałbym to, czego nie umiem.

Jeżeli to nie ze wszystkim prawda, to się może sprawdzić, byleś tylko WP. sam chciał.

A to iak rozumieć potrzeba?

PokażęWPu. sposob, że w krótkim czasie będziesz gadał po Niemiecku.

Wielką mi WP. wyświadczysz łaskę.

Nayłatwieyszy sposób nauczenia się po Niemiecku iest, żeby iak nayczęściéy mówić.

To prawda, ale chcąc gadać, trzeba pierwéy co umieć.

Już WP. dosyć umiesz.

Umiem tylko kilka słów, którychem się na pamięć nauczył.

Dosyć tego na zaczęcie.

Boię się gadać, żebym w czym nie pobłądził.

Niebóy się WP. Niemiecki ięzyk nie iest tak trudny.

Prawda, że nie iest trudny, ale ma też swoie osobliwsze mówienia sposoby.

Rozumiem wszystko.

To się WP. obeydziesz bez ięzyka mistrza, resztę zaś można się przez gadanie nauczyć.

Mocnobym się ucieszył.

DRUGA ROZMOWA.

2. Desselben Inhalts.

O Niemieckim ięzyku.

Stryy WPa. mówił mi, że się bardzo na WPa. gniéwa.

A to czemu? cożem mu

mu dał za przyczynę do gniewu.

Niepodoba mu się to, że WP. chcesz przestać uczyć się po Niemiecku.

Byłby to gniew osobliwy

Prawdaż to, żeś WPan sprzykrzył sobie ten język?

W cale nie, owszem większe w nim upodobanie mam teraz, niżeli przedtym. Im bardziey się kto go uczy, tym więcey piękności w nim znayduie.

Dobrze WP. uczynisz, ieżeli ieszcze kilka miesięcy we Lwowie zabawisz.

Jeszcze nie myślę tak prędko do domu powracać.

Wieleśże WP. iuż przeczytał książek Niemieckich?

Blisko dwanaście.

Życzyłbym WPu. żebyś naywięcey Niemieckich nowych komedyi czytał.

Dla czego mi WP. radzisz komedye czytać?

Bo za zwyczay w takich dziełach sama treść czystey mowy znayduie się.

To prawda, dobrze mi WP. radzisz.

Ale czy są też w Niemieckim języku dobre komedye?

Wcale na nich tego wieku naszym Niemieckim Teatrom nie zbywa.

Chcieyże mi WP. niektóre wymienić.

Uczyń mi WP. ten honor i nawiedź mię kiedy, to WPanu całą moię bibliotekę pokażę.

Bez wątpienia będę się miał czemu przypatrzyć.

Tak ią WPanu pokażę iaka iest, i na jaką mię stać.

Pierwey niżeli do domu odiadę, kupię sobie kilkadziesiąt naynowszych i naylepszych Niemieckich książek.

Nie źle WP. uczynisz bo na całey Rusi nie łatwo można dostać Niemieckich książek.

TRZECIA ROZMOWA.

3. Ueber Lectüre.

O czytaniu książek.

Uczysz się WP. ieszcze po Niemiecku?

Tak iest, ieszczem się

w tym ięzyku niewydoſkonalił.

I ia nieprzeſtaię ſię w nim ćwiczyć.

Ja rozumiem wſzyſtko, co czytam.

Toś WP. więcéy poſtąpił niżeli ia.

Jam też więcéy czaſu na uczenie ſię iego łożył.

Maſz WPan ſługę Niemca?

Tak ieſt, mam.

Gadaſz WP. z nim?

Cały dzień gadamy z ſobą.

Rozumieſz go też WP.?

Rozumiem go poniekąd, ale lepiéy rozumiem mego ięzyka miſtrza.

Co WPan za kſiążkę czytaſz?

Czytamy Przypadki Telemaka.

Ja żaś czytam liſty Pana N. Jego liſty ſą gładkie (niedlich) i pełne pięknych myśli.

Jam ie w Łacińſkim ięzyku czytał.

Podobne materye, kiédy ſą przetłómaczone tracą wiele ſwoiéy piękności.

Kupię ie zaraz iak tylko ie znaydę.

Doſtanie ich w tuteyſzych kſięgarniach.

Maſz też WPan piękne Rozmowy Pana N.?

Nie mam ich, chciałbym ich nabyć, ale bez błędów, oſobliwie podług wydania Lipſkiego albo Berlińſkiégo, iakiém ie widział u Pana N. mego dawnego ięzyka miſtrza.

Gdzież on ich doſtał, i iakie zdanie daie o nich?

Mówi że ſą arcy dobre, i że w nich znaleść i nauczyć ſię można czyſtéy mowy Niemieckiégo ięzyka, ale ich nigdzie nie doſtanie.

Godnéby były powtórnego druku.

Bez wątpienia.

CZWARTA ROZMOWA.

4. Vom Leſen.

O czytaniu i uczeniu ſię.

Siądź WP. przy mnie.

Cóż tam mam robić?

Będziemy ſię razem uczyli.

To mi ſię podoba.

Czego ſię WP. uczyſz? iakich nauk?

Uczę

Uczę ſię czytać.

Gdzie WP. czytaſz, na którey ſtrónie WP. czytaſz?

Na téy karcie, na téy ſtrónie.

Bardzo powoli WP. czytaſz. Czytay WP. głośno. Niewyraźnie WP. czytaſz, nie uważaſz WP. na znaki, nazbyt ſię WP. śpieſzyſz, zwolna WPan czytay.

Jak ſię to ſłowo czyta?

Zgłoſkuy go WPan.

Dobrze.

Wyſłuchay WP. méy nauki.

Jak ſię to ſłowo wymawia?

Nie mogę tego ſłowa wymawiać.

Jak ſię zgłoſkuie?

Nauczę WPa. uważay WP. na zgłoſki.

Nauczyłem ſię.

Będę mówił.

Jam ſię ieſzcze nie nauczył.

Skąd że to pochodzi, żeś ſię WP. ieſzcze nie nauczył.

Dopiero teraz, com przeſtał piſać.

Nie wieſzże WPan, że ięzyka miſtrz wyraźnie zakazał, żeby nie piſać, pókiby ſię kto pierwéy nie nauczył.

Zaraz ſię ich nauczę, iuż ie umiém na pamięć.

PIĄTA ROZMOWA.

5. Beym Ankleiden.

O Ubieraniu ſię.

Jakubie, czemuż to nie wſtaieſz?

Już wſtaię.

Żebyś mi raniey wſtawał.

Czemu ſię nie odzywaſz kiedy cię wołam?

Nieſłyſzałem WPana.

To muſiſz twardo ſpać.

Day mi koſzulę, ta iuż ieſt brudna.

O to ieſt.

Jeſzcze wilgotna.

Przepraſzam WPa. żem zapomniał o tym.

Zagrzéyże mi ią prędzéy.

Niemaſz ognia.

Wznieć ogień, to będzie.

Niemam ani drew ani węgli.

Czemuż ich nie nakupiſz?

Prawda, łatwo ſię to da mówić, ale —

Cóż ale? czy pieniędzy niemaſz?

Od kogożbym ie brał, wſzakżeś mi WP. nic nie dał.

Cożeś kupił za te pieniądze, com ci dał wczorayſzego dnia?

Nie kazaleś mi WPan ſzewcowi zapłacić?

Prawdę mówiſz, zapomniałem o tym.

Ale ia o tym dobrze pamiętam.

To ci ſię nic nie zoſtało?

Ani ſzeląga, owſzem WP. mi winien ieſteś.

Zawſze mi kłóciſz głowę twemi żartami, milcz bo —

Czy mię ieſzcze należy łaiać, kiedym prawdę powiedział.

Ciſzy! iużem ci powiedział, day mi koſzulę taką iaka ieſt.

Oto ieſt gorąca iak lód.

Ach iakże zimna!

A czym WPanu niemówił?

Day mi wody na umcie rąk.

Jeſt tu woda, ale i ta zimna.

Wyczeſz mi tym czaſem włoſy; weź inſzy grzebień, który nie tak drze. (ſ. drę)

Naylepſzy grzebień wziąłem.

A czy loki (pukle) ieſzcze dobre?

Jeſzcze dobre, mogą uyść.

Podwyż ie trochę i napudruy też ſame.

Jakiż tam czas?

Piękny czas ieſt, pogoda; ani ieſt zimno ani gorąco, ani ſłońce nie świeci, ani też deſzcz nie pada. Wiatr wielki ieſt; mgła wielka ieſt. Straſznie deſzcz pada; grad pada; śnieg pada; błyſka ſię, grzmi.

Day mi ſzare ſuknie z czerwoną kamizelką.

Sam niewiém, wiele tam guzików u nich nie doſtaie.

Przyſzyiże ie zaraz.

Nie mam ani nici ani igły, a do tego tak prędko ich przyſzyć nie można.

Dayże mi tę parę ſukien, co ſą z Holenderſkiego ſukna.

Te

Te są rozprute i oprócz tego iuż są na WPa. przyciasne.

To mi day które chcesz; gdzie są pończochy i podwiązki?

Tu leżą.

Wdziéy mi trzewiki.

Szukam szczotki, ieszczem ich nie wychędożył.

Spiesżże się, patrz ieżeli tam sprzączki są.

Tupniy WP. trochę nogą i podnieś WP. pięty; iuż dobrże.

Day mi alsztuch.

Otoż iest i biała chustka.

Zawiąż mi tę wstążkę, i pościel łóżko.

SZOSTA ROZMOWA

6. Beym Besuche.

O Nawiedzaniu.

Jak się WPan masz?

Bardzo dobrże do usług WPana.

Jako nayuniżeniéy dziękuię, proszę siedzieć.

Dziękuię pokornie.

Uczyńże mi WP. tę łaskę, zabaw się WP. iaką chwilę u mnie.

Niemogę tą razą żadną miarą służyć WPanu.

Czy się godzi spytać dokąd się WPan tak prędko śpieszysz?

JPan Starosta N. prosił mię na godzinę ośmą do siebie.

Maszże WP. znaiomość z JPanem Starostą N.

My się iuż od dawności znamy.

Wszyscy mówią, że ma bydź bardzo miły Pan.

Tak też iest w saméy rzeczy, ia upatruię w nim wzór wszystkich cnot.

Znasz też WP. JM. Panią Małżonkę iego.

Niemam szczęścia znania Jéy.

Jest to Dama cudnéy piękności i osobliwych przymiotów.

Ponieważ WPan nie chcesz zabawić się u mnie, niechże mam te szczęście inszą razą cieszyć się bytnością WPana.

Będę miał szczęście służenia WPanu.

Oddaię się łasce WPana.

SIODMA ROZMOWA

7. Beym Morgenbeſuche.

O Wſtaniu i Nawiedzaniu.

Dzień dobry WPanu.

Dzień dobry, iak ſię WP. maſz?

Bardzo dobrze, do uſług WPanu.

A WPan iak ſię maſz?

Ja zawſze gotów do uſług WPana.

I ia też wzaiemnie.

Wielce ſię cieſzę, że mam to ſzczęście widzenia ſię z WPanem.

To ż ſamo i ia

Już też dawno, iakom nie miał tego ſzczęścia oglądać oſoby iego

I owſzem większe dla mnie ſzczęście ſłużyć WP.

Nazbyt WPan honoru czyniſz ſłudze ſwemu.

Owſzém ia całym ſercem nayuniżeńſzy ſługa WPana.

Proſzę o wybaczenie, zaraz będę ſłużył WPanu.

Nie czyń ſobie WPan żadney przykrości dla mnie.

Bynaymniéy, dośyć długo ſpałem.

Załuię tego, żem WPu, przeſzkodził.

Prawiem też chciał wſtać, iak WPan wſzedłeś, bo też to i wſtyd, że tak długo w łożku leżę.

Podobno WPan chciałeś ieſzcze ſpać?

Wcale nié, iużem ſię był przebudził, tylko trochę drzymałem.

Prawdę mówiąc żem ſię nieſpodziewał w łóżku WPana zaſtać.

Nie mam też zwyczaiu tak długo ſypiać.

Zkądże to, żem WPana dziſiay tak długo wczaſuiącego ſię zaſtał?

Bom ſię wczoray trochę poźniéy położył, niżelim zwykł ſię kłaśdź.

To i mnie ſię czaſem przytrafia.

Ztém wſzyſtkim wielką mi WP. uczynił łaſkę, żeś mię odwiédził.

Starałbym ſię miéć częściéy to ſzczęście ſłużenia WPanu, gdybym wiedział, że to nie będzie z naprzykrzeniem ſię iemu.

Bynaymniéy, i owſzém mocno mię to cieſzy, kiédy

kiedy mogę iak nayczęściey widywać się z WPanem.

Kiedy WPan pozwalasz, będę się starał korzystać z tego szczęścia.

Proszę tym czasem siedzić póki się nie ubiorę.

Dziękuię uniżenie, ieszczem się nie zmordował.

Proszę nie czyń WP. żadnych ceremonii ze mną.

OSMA ROZMOWA.

8. Ueber Gesellschaft.

O Posiedzeniu.

Przepraszam iako nayuniżeniey, że WPan tak długo na mnie musiałeś czekać.

Upewniam WPana, że mi się ten czas nie przykrzył.

Dokądże tedy póydziemy?

Zdaie mi się, żebyśmy do dworu poszli.

Bardzo dobrze, ale boię się, żeby iuż nie było za późno.

Jeszcze dosyć czasu.

Każesz sobie WP. służyć filiżanką herbaty albo kawy?

Jeżeli to nie będzie z zatrudnieniem WPana to proszę, bom też ieszcze dzisiay nic ciepłego nie pił.

Jeżeli się podoba WPu. nawiédziemy piérwéy Jmci Pana N.

Wątpię, żebyśmy go u siebie zastali.

Oto idzie iego kamerdyner.

A gdzie Pan, czy śpi ieszcze?

Nie, iuż się obudził.

Wstałże iuż?

Nie, ieszcze iest w łóżku.

A to co? ieszcze WP. leżysz?

Jak WPanowie widzicie.

A coż to za wstyd tak długo leżeć!

Któraż godzina?

Będzie bliско dziesiąta.

Która téż godzina bydź może?

Dopiéro co biła dziesiąta.

W krótce będzie w pół do iedenastéy.

Czy podobno, żeby tak poźno bydź mogło?

Już na dwunastéy.

A czy iuż tak późno?

Jeżeli iuż dwónasta niebiła, więc nie za długo uderzy.

Nigdym się nie spodziewał, żeby tak późno było.

Czas nieznacznie niknie, kiedy się śpi.

Nic to nie wadzi, zaraz ia się ubiorę.

Tak późno wczoray poszedłem spać, żem dzisiay nie mógł wstać raniey.

Cożeś po wieczerzy WP. robił?

Jak tylko WP. odszedłeś zaczeliśmy grać.

Grałeś też i WPan?

Grałem.

A w co?

Graliśmy w Pikietę.

Któż wygrał? a kto przegrał?

Jam wygrał dziesięć Czerwonych Złotych

Jak długoście grali?

Aż do drugiey po północy.

Toś WP. zapewne do piéro o trzeciey poszedł spać.

Jeszcze trochę późniey.

Więc się nie dziwuię, żeś WP. raniey nie wstał.

Jeszcze się z pół godzinki prześpię.

Zebyś tylko WP. obiadu nie zaspał.

Byłby to niezgorszy żart.

DZIEWIĄTA ROZMOWA.

9. Bey freundschaftlicher Nachfrage.

Wypytuiąc się o przyiacielu.

Jak się ma brat WPana?

Bardzo dobrze do usług WPana.

Nie myśli on tego roku do Warszawy przyiechać?

Bardzo wątpię.

Już go od dawności czekamy.

Czy ma tak walne zabawy, że nie może przyiachać?

Nie ma wcale tak wielkich zabaw, tylko nie lubi podróżą się bawić.

Mnie się zdaie, że podróż iest tylko zabawką.

Prawda, ale postaremuż on woli w domu siedzieć.

Musi więc bardzo wygodę lubić?

To prawda, że nazbyt wygodę lubi.

Uczy-

Uczyniſzli mi WP. tę łaſkę, i zoſtaniesz u mnie dziś na obiedzie?

Serdecznie dziękuię WPanu.

Proſzę nie chciéy ſię WP. wymawiać.

Załuię mocno, żem ſię iuż gdzie indziéy obiecał.

Poſzliy WP z przeproſzeniem, że nie będziesz.

Wybacz mi WP. toby nie pięknie było.

Więc inſzą razą ſobie zamawiam.

DZIESIĄTA ROZMOWA.

10. Bey Tiſche.

O Stole między pouſałemi Przyiaciołmi.

Nayniżſzy ſługa WPana.

Sługa nayniżſzy; dokąd WPan tak śpieſzno idzieſz?

Prawie też do WPana ſzedłem.

Mocno ſię cieſzę, żem ſię z WPanem potkał.

I ia wzaiemnie; cóż mi WP. rozkażeſz?

Chciałbym mieć to ſzczęście, złożyć uniżoność moię WPanu.

A moie pragnienie było proſić WPana dziſiay do ſiebie na obiad.

Całym ſercem, ale z tą umową, żeby żadnego zbytku niebyło.

Od woli WPana zależeć będzie ieść i pić tyle, ile ſię podobać będzie.

Janie, mów kucharzowi, niech wydaie; przyſtawcie ſtołki do ſtołu.

A czy wſzyſtko na doręczu, (in Bereitſchaft) co potrzeba do ſtołu?

Na wiele oſób każeſz WPan nakryć?

Na dziesięć oſób.

Niemaſz tyle noży.

Wiele maſz ſerwét?

Tylko ieſt ich oſm.

Niech ci dadzą ieſzcze dwie, weź oraz noże, łyżki i grabki (czyli widelce.)

Gdzie ſą ſolniczki?

Tu ſą.

Czy ieſt ſól w nich?

Tak ieſt, oto ieſt i muſztardniczka.

Wypłókałżeś ſzklanki?

Wypłókałem, oto ieſt dziesięć kieliſzków i dziesięć ſzklanek.

Poſtaw ie porządkiem na kredenſie.

Obiad iuż gotowy, iuż

ſtół

ſtół zaſtawiono; proſzę ſiadać do ſtołu, wolno ſiedzieć, gdzie ſię komu z WPanów podoba; ſiądź WPan tu, to mieyſce ieſt dla WPana.

Dziękuię uniżenie, dla mnie wſzędzie dobrze, bylem tylko u ſtołu ſiedział.

Jeſzcze iednego ſztuczca niedoſtaie.

Proſzę WPanów, niech każdy ſobie bierze.

Wyśmienita poléwka, ſztuka mięſa wcale ieſt krucha, (mürbe) i dobrze ſmakuie.

Chcieyże WPan rozkroić ten paſztet, żebyśmy widzieli co w nim ieſt, ma dobrą minę i zdaie mi ſię, że będzie do ſmaku WPana.

I mnie ſię tak zdaie, ieżeli ſię na zapachu nie mylę

A co za miły zapach, muſzę go ſkoſztować.

Proſzę i to trochę na ſkoſztowanie.

Chcieyże WP. wſzyſtkich częſtować.

Bardzo wyśmienity, lepſzy nie może bydź, wcale po Francuſku ſporządzony. Sos bardzo delikatny i ſmaczny.

Mocno mię to cieſzy, że WPanom do ſmaku przypadł.

Skoſztuymy także i tych gołąbków.

Proſzę i kuropatwami niegardzić, ciężko ich pod ten czas doſtać.

Oto ſą i raki, mogęż niemi ſłużyć?

Nie opłacą zmudy, ktorą ich obieranie wymaga.

Wołowa pieczenia zdaie mi ſię, że ieſt w cale ſoczyſta.

Nie ſpodobáli ſię ſkoſztować tego frykaſu? bardzo ieſt ſmaczny.

Proſzę paſztecikami niegardzić. Cielęca pieczenia, hud (die Keule) barani i Indyk ſą wcale krucha i dobrze wypieczone.

WPan nic nie iéſz.

Jém owſzém bardzo wiele.

Może że niemaſz nic do ſmaku WPana?

I owſzém wſzyſtko do mego upodobania.

Jakże WPan znayduieſz te bekaſſy?

Wcale ſą delikatne

Proſzę, chcieý WPan rozebrać tego kapłóna.

Bardziéy to WPu. przyſtoi niżeli mnie.

WPan

WPanu ſię to zręczniey uda.

To i dobrze, rozbiorę go więc.

Czy ſię mogę tym kawałkiém przyſłużyć WP?

Zatrzymay go WPan dla ſiebie, mnie zarównie ſmakuie ſkrzydło iak i udko.

Proſzę nie gardzić, bardzo wyśmienity kawałek. Trzebaby z kilka cytryn do tego kapłona

Zaraz przynioſą.

Przynieście i kilka ſerdelów za iedną drogą.

Trzebać ſię i napić

Jakież wino podoba ſię WPanom, czy białe, czy czerwone, czy Węgierſkię, czy Ryńſkie?

Skoſztuymy pierwéy czerwonego.

Jak ſię WPu. zdaie to wino?

Wyśmienite.

I Ryńſkie bardzo dobre.

Ja zaś nad nie przekładam Węgierſkie.

Piymy więc Węgierſkie. Zdrowie WPanom. Piymy pierwéy zdrowie Goſpodarza i Dobrodzieia.

Niemaſz nic ſłuſzniéyſzego.

Jeſt to zdrowie, które ia ſobie mocno ważę.

Tak ieſt ſzacowne, że potrzeba, aby ie koleią ſpełniono.

Coż? nie łaſka to iuż więcéy ieść?

Co ia, naiadłem ſię do woli.

Toż ſamo i ia.

Niech zbieraią ze ſtołu.

Jakiémi wetami mam WPanom ſłużyć?

Bardzo mało, kilka gruſzek, iabłek i orzechów.

Niech dadzą razem młodego maſła, Holenderſkiego ſera i parmezanu.

Proſzę wybaczyć MPanowie, tak małym obiadem.

Mocno mię WP. zawſtydzaſz, gdy tak mówiſz.

Mnie ſię zdaie, że iuż doſyć długo u ſtołu ſiedziémy.

Prawdę WP wówiſz, iużeśmy do ſytości iedli i pili.

Jeżeli ſię podoba WPanom, wſtaniemy.

JEDE-

JEDENASTA ROZMOWA.

11. Beym Spatzierengehen.

O Przechadzce.

Czémże ſię będziémy bawili po południu?

Przeydziemy ſię trochę?

Ha dobrze, ale dokąd póydziemy?

Przeydźmy ſię trochę po ogrodzie.

Jużem tam był dziś rano.

Gdzież ſię tedy WPanom podoba, żebyśmy poſzli?

Mnie ſię raczey zdaie, żebyśmy poſzli za miaſto.

Dla mnie wſzyſtko iedno, ale ſię boię żeby deſzcz nie padał.

Nie zanoſi ſię na deſzcz.

Nie chciałbym ſię o to zakładać.

Jeżeli będzie deſzcz, to weźmiemy karétę.

Idźmy więc.

W którą ſtronę póydziemy?

Jeżeli WPan mego zdania, idźmy do N. bo tam bardzo miłe i weſołe mieyſce, można tam zawſze w cieniu chodzić, i rożnych zwierząt napatrzyć ſię.

To mi ſię naybardziey podoba, iam zawſze naywiękſze upodobanie miał w polowaniu.

I ia ſię w myśliſtwie kocham.

Wſzakże to ieſt wcale piękne mieyſce

W ſamey rzeczy piękne ſzpalery tu ſą.

W świecie nic milſzego nie maſz.

To ieſt naypięknieyſze mieyſce ze wſzyſtkich co ſą w okolicy, i pełno téż tu zawſze ludzi.

Mnie ſię zdaie, że tu rano naymiléy bydź muſi.

Muſzę tu kiedy przyiść, żebym ſię śpiewaniu ptaków przyſłuchał.

Będę WPanu towarzyſzył.

Wielką mi WP. wyświadczyſz łaſkę.

Siądźmy trochę na brzegu tego ſtrumyka.

Siądźmy, bom ſię iuż zmordował.

Coż to za piękna trawa, i iak tu miło ſiedzieć w zieloności.

Jakże tu pięknie pod tém drzewem!

Siądźmy

Siądźmy tu, i zażyimy świeżego powietrza.

Bardzo miły wiatr wieie.

Co za piękny widok, i iak prosto te ulice sadzone!

Patrzay WP. co tam ptastwa iest w tym lasku, i ile ryb w owéy wodzie

Cożby to za miła rzecz była, żeby tu można polować, albo ryby łowić.

Gdyby wolno było.

A to przykra rzecz, w tém iest moia naywiększa pociecha, kiedym był w N. prawie co dzień chodziłem na polowanie.

Rzadko który tydzień minie, żebym nie miał polowania i rozrywki.

Jestże dosyć zwierzyny na wsi?

Bardzo wiele i nigdy mi się nieprzytrafiło, żebym wyiechawszy nie miał podostatkiém zwierzyny przywieść.

Przeydźmy się ieszcze trochę.

To piękny kwiatek.

To piękne fiałki.

Jak się nazywa ten kwiat?

Zrobże mi WP. bukiet.

Co za piękne róże.

Jakiż tu krzak rożowy?

To iest krzak piżmowéy roży.

Drzewa bardzo pięknie kwitną.

Day mi WP. ten tulipan.

Zaczyna bydź gorąco, nieznośny dziś upał.

Powietrze się oziębiło, będziemy mieli tego roku dostatkiém owoców.

Oto piękny melon; lubisz WP. iadać melony?

Lubię, ale iuż wiśnie iadłem.

Coż to za dom na końcu téy ulicy?

Jest to Altana.

A czy dostanie tam czego?

Wszystkiégo dostać można, czego tylko kto rozkaże, i to w każdey roku porze.

To bardzo wygodnie.

Chcesz WP. żebyśmy tam poszli dla ochłodzenia się czém kolwiek?

Jeżeli się WPu. podoba ale —

To insząrazą; przeydźmy na drugą stronę, tam większy iest cień.

Musisz WP. przyznać, że to wcale piękne iest mieysce,

Za-

Zatrzymaymy ſię tu ieſzcze trochę, nie ieſtci tak późno.

Całym ſercem ſłużyłbym WPu. ale ſię boię, żebym poczty nie opóźnił.

Więc niebawmy; bo i ia mam ieſzcze gdzieś póyść.

DWONASTA ROZMOWA.

12. Vom Schreiben.

O Piſaniu.

Nie mogłbyś mi WPan pożyczyć pióra?

Nie mam żadnego rznięttego.

Mamci ia pióra, ale nie mam ſcyzoryka.

Ja mam, oto ieſt, ale bardzo tępy,

Day mi go WPan, ia go pooſtrzę.

Jużem go wyoſtrzył.

Jakże WPan pióra lubiſz, grube czy cienkie?

Srzednie, ani nadto grube ani nadto cienkie.

Maſz WPan dobry inkauſt?

Oto móy kałamarz, oto moy kałamarzyk.

Inkauſt WPana coś bardzo blady, przynieś WP. inſzego.

Maſz WPan dobry papiér?

Oto ieſt pocztowy papiér, ale nie bardzo biały.

Papiér ten przebiia.

Oto ieſt inſzy papiér.

Czy dobrze ſię piſze tym piórem?

Jeſt trochę twarde, ieſt trochę miękkie Trzeba go pomału prowadzić.

Cóż WPan rozkażeſz piſać?

Day mi WPan wzór piſma.

Oto ieſt.

Nie mogę pierwſzéy litery napiſać

Napiſz WPan raz albo dwa, to ſię potém uda.

Prawdę WPan mówiſz, dziękuię.

Czemuż WPan nie piſzeſz?

Zapomniałem papieru z ſobą przynieść, nie mam kſiążeczki do piſania.

Gdzieś ią WP. podział?

Idąc zgubiłem ią.

Pożyczę WPanu tym czaſem arkuſz papiéru.

Wielką mi WP. wyświadczyſz łaſkę.

Oddam go WPanu z podziękowaniem.

Jak

Jak się WPanu zda ten papiér?

Jest bardzo dobry, nieprzebiia.

A czy iuż WPan pisałeś?

Dopiéro, co zaczynam.

Czemu WPan tak prędko piszesz?

Muszę się śpieszyć, bobym nie skończył.

Lepiéy mało pisać a dobrze, niżeli wiele, co nic nie warto.

Ten wiele robi, kto dobrze robi, co robi.

Masz WP czasu dosyć.

Bardzo dobrześ WPan pisał.

Pisz WPan o zakład.

Pokaż WPan coś napisał.

Któreż tu z tych dwóch naylepsze pismo?

Nie zbyt wielka różnica. Moie pismo ieszcze iest mokre. Jeszcze nie uschło. Nie pomaż mi WPan mego pisma. Zwałałeś mi WPan papiér.

Nie chcący to uczyniłem.

TRZYNASTA ROZMOWA.

13. Vom Briefschreiben.

O Pisaniu Listów.

Day mi WP. arkusz pięknego papiéru.

Co WP z nim będziesz robił?

Muszę list napisać.

Masz WP. dobre pióra?

Jest ich tam kilka w kałamarzyku.

Są tam w prawdzie, ale nic nie warte.

Cóż im nie dostaie?

Nie są dobrze narznięte. Gdzie WPana scyzoryk?

Umiesz WP. zatemperować pióra?

Ja ie temperuię do moiéy ręki.

Niemasz WPan inszego papiéru, któryby był trochę większy?

Oto iest Francuzki papiér, który bardzo dobry i cienki.

Masz WPan lak?

Oto iest laska prz[illegible] niégo laku.

Prędkoż WP. będziesz gotów?

W mgnieniu oka będę gotów.

Nie zapomniéy WP. daty położyć.

Który dziś dzień mamy?

Trzydziesty.

Chcesz WPan żebym zrobił kopertę? (Umschlag).

Można, ieżeli się WPu. podoba. Położ też WP. podpis.

Pierwéy go zapieczętuię, iakąż pieczęcią chcesz WPan bym zapieczętował?

Oto są dwie, weź WP. iednę z nich.

Już zapieczętowany.

Gdzież iest móy sługa?

Dopiero, co wyszedł.

Któż go wysłał?

Nikt, może swoim domysłem poszedł.

Powinienże on bez mego pozwolenia odchodzić?

Powiedział, że zaraz się powróci; oto idzie.

Przepraszam WPana, żem się tak długo bawił.

Zebyś mi się drugi raz nie ważył bez moiey opowiedzi wychodzić.

Już więcéy tego nie uczynię.

Byłżeś na poczcie?

Już byłem.

Są tam iakie listy do mnie?

Jeszcze poczta w ten czas nie przyszła.

Kiedyż przyidzie?

Może za dwie godziny.

Zanieś tedy ten list na pócztę.

Mamże zań zapłacić?

Tak iest, oto masz talar bity, spytay się, co trzeba od niego dać, a za resztę pieniędzy kup mi nayprzednieyszego papieru.

Czy tego z wyzłacanemi brzegami?

A iuż ci, wszak wiész że inszego nie używam.

Czy mam ieszcze dokądinąd póyść?

Nie, bież tylko prędko, i powracay iak nayprędzey.

CZTERNASTA ROZMOWA.

14. Zwischen zweyen Freunden, welche aus der Komödie kommen.

Między dwoma przyiaciołmi z komedyi powracaiącemi.

Skąd WPan idziesz?

Zgadniey WPan.

Pewnie od gry?

Nie, idę z komedyi.

I ia

I ia tam byłem, alem WPana nie widział, gdzież WPan byłeś?

Ja byłem w loży, prosto naprzeciwko teatru.

A ia stałem na dole.

Jak się WPanu zdaie ta komedya?

Mocno mi się podobała.

A teatrum podoba się WPanu.

Teatrum dość wielkie, sceny bardzo piękne, odmiany miłe, sztuki bardzo wielkie, intrygi są bardzo dobrego wynalazku, intermedya (Zwischenspiele) śmieszne. Osoby doskonale i wcale pięknie udaią, i są to ludzie w swoiey sztuce doskonali.

Chcesz WPan widzieć tę operę, ktora iutro będzie grana?

Nie wiém, czy mi czas pozwoli, ale podobno.

Trzeba, żebyśmy poszli, ma bydź coś pięknego.

Wiesz WPan osnowę téy opery?

Wiem, mam ią wydrukowaną, oto iest exemplarz.

Będziesz WPan miał bilety?

Będę ich miał naymniéy trzy.

Któż z nami poiedzie?

Nikt, my sami będziemy.

Oto iest kareta iedźmy, Wsiadaymy.

Czyia to barwa? (Livrey).

Posła Moskiewskiego.

Wcale wspaniała, ma wiele służących. Patrzay WP. oto iest Xiążę.

Jestże Księżna z nim?

Nie widzę iéy.

Czy to nie Hrabia N?

Zdaie mi się, że on iest.

Któż to iest ow Pan?

Nie znam go, pewnie iest Starosta N.

Bardzo wiele iest tu ludzi.

Jeszcze więcey ich tu będzie.

Czy to nie Hrabina N.?

Tak iest to ona.

Zdaie mi się, że to iest Xiężna N.

Ona to iest.

A czy prędko się zacznie?

Już Pan N. przyszedł, zaraz się opera zacznie.

Coż za Gala po iutrze u dworu?

Imieniny J. K Mci, iako też święto Orderu Swiętego Staniſława.

Zapewne, tego dnia napatrzemy się dosyć wspaniałości.

Widziałeś WPan Króla JMci iedzącego obiad?

Jeszczem i razu nie widział.

O któréy godzinie zwykł Król JMść siadać do stołu?

Między trzecia i czwartą.

Maszże WPan znaiomość u Dworu?

Nie mam, i prawiem téż dla zabrania znaiomości do Warszawy przyiechał.

Ja WPanu w tym usłużę.

Wielce za to będę WPanu wdzięczny.

PIĘTNASTA ROZMOWA.

15. Zwischen zweyen Freunden, welche Karten spielen.

Między dwoma przyiaciołmi w karty graiącemi.

Pietrze, poday nam karty.

Weź także liczmanow dla naznaczenia.

W co będziemy grali?

W co się WPanu podoba.

Przegraymy raz w Piketę.

Nie znam się doskonale na téy grze.

Nie iest bardzo trudna.

Będę grał z WPanem. Mieszay WPan karty.

Daway WPan karty. Zbierz WP. pierwéy.

Bardzo złą grę mam.

Na nowo graymy, ieżeli się WPanu podoba.

Nie mogę.

WPan masz bardzo dobrą kartę.

Na WPana zadana, WP. iesteś piérwszy.

Zadaię, czerwień, wino, dzwonka, żołądź.

Wygrałeś WPan, WPan masz szczęście do téy gry.

Winienem WPanu iedną partyą.

Będzie wola zagrać z raz w Rumel Piketę?

Po czemuż będziemy grać?

Po czemu się WPanu podoba.

Nie więcey iak po Złotemu, dla samey tylko rozrywki.

Hey! iest tam kto? przynieś nowe karty.

Zo-

Zobaczmy kto ma dawać, na kogo ręka przypada.

Na WPana ręka. Mieſzay WP. karty, wſzyſtkie figury ſą poſpołu.

Zbierz WPan.

Maſz WPan wſzyſtkie karty?

Tak mi ſię zdaie.

Wiele kart WPan bierzeſz?

Biorę wſzyſtkie.

Jednę zoſtawuię.

Bardzo złą grę mam, wcale nic nie mam, graymy na nowo.

Nie, chyba inſzą razą.

Odrzuciłeś WPan złą kartę?

Nie, muſzę nad grą moią trochę pomyśleć.

Muſiſz WP. mieć bardzo dobrą grę, bo ia wcale nic nie mam.

Rachuy WPan ſwóy Rumel.

Pięćdziesiąt, ſześćdziesiąt.

Dobre ſą.

Czwórka większa, piątka, czwórka (Quart) od króla, tróyka od niźnika, trzy tuzy, trzy kralki (Zehn),

Toż ſamo i u mnie, czternaście krolow.

Gray WPan czerwień, wino, tuz, król, wyźnik, niźnik, kralka, dziewiątka, oſemka, ſiodemka, pik, repik, (ſześćdziesiąt, dziewięćdziesiąt.) Przegrałeś WP.

WP. wygrałeś, ſzczęśliwieś WP. umknął.

Winieneś mi WP. czerwóny złoty.

WP. mi prawie tyleś był winien, przypomniéy ſobie WPan?

Pamiętam, prawda, to kwita.

Mnie ſię gra przykrzy.

Toż ſamo i mnie.

Jakie WP. gry umieſz?

Umiem grać w biliar. w piłkę, w warcaby, i w ſzachy.

Ja nie miéwam ſzczęścia.

Ja nie lubię w wielką ſtawkę grać,

Toż ſamo i ia.

Miéſzay WPan dobrze karty.

Dobrze ſą zmiéſzane.

Coż WPan robiſz?

Odrzucam.

To muſzę na moią kartę grać.

Będę muſiał ſtawkę poſtawić. To ſtawka zoſtanie. A WPan zapłaciſz za matedorę.

Jam wygrał ſtawkę.
Graymy w kręgle.
Rozrzucaymy ſię, kto z kim grać będzie? My piérwſi rzucamy. My mamy wielką kulę, a WPanowie małą.
Ja powinienem ciſkać.
Wieleś WPan wybił?
Siédm z celu wybiłem.
Odbiiay WPan.
Oto ſą wſzyſtkie dziewięć.
Wieleż nam ieſzcze niedoſtaie?
Jeſzcze nam nie doſtaie trzech.
Oto ſą.

SZESTNASTA ROZMOWA.

16. Mit einem Schneider.

z Krawcem.

Zrobiłżeś mi Waſzeć ſuknie?
Oto ſą MPanie.
Słowny iak widzę ieſteś Waſzeć.
Przywdzieyże ie WPan.
Dobrze, chcę ich przywdziać.
WPan chciałeś, żeby wierzchnia ſuknia trochę przydłużſza była.
Tak ieſt, ale trochę ieſt przyciaſna.
Nié, bynaymniéy, owſzém doſyć doſtatnia.
Nadto Waſzeć galonow na rękawy pokładłeś.
Taki ieſt teraz zwyczay.
Spodnie zdaią mi ſię bydź przykrótkie.
Nietrzeba ie tak nazbyt wyſoko wciągać.
Kamizelka (Weſte) arcy mi ſię podoba.
W ſaméy rzeczy bardzo okazała.
Maſz Waſzeć rachunek tego wſzyſtkiego, coś na to wydał?
Oto ieſt.
Otoż ſą i pieniądze za robotę i za wydatek.
Dziękuię iak nayuniżeniey.
Nie mógłbyś mi Waſzeć ieſzcze zrobić po iednéy parze letnych i zimowych ſukién?
Czemu nie, będzieſz ie WPan miał na Niedzielę.
Weź mi Waſzeć miarę.
Z iakiéy materyi (Zeug) chceſz ie WPan mieć?
Z materyi, ktora teraz w modzie ieſt.
Mam'e iść ſam, i téy materyi kupić?
Proſzę

Proszę, ia póydę z Waszecią.

I owszem będzie lepiéy.

Wieleż łokci będzie trzeba wziąść?

Trzeba będzie z (15) piętnaście łokci wziąść.

Do którego kupca póydziemy?

Do Pana N.

Na którey ulicy?

Na N. ulicy.

Dobryż on ma sklep?

Lepszego niemasz w całym mieście.

Idźmyż tam.

SIEDMNASTA ROZMOWA.

17. Mit einem Kaufmanne.

z Kupcem.

Pokaż nam WPan sztukę pięknéy materyi

Jakiego koloru?

Zielonego, popielatego koloru.

Ta sztuka iest tak piękna, iż pięknieyszéy nad nią wynaleźdź nie można.

Ta mi się nie podoba.

Teraz ią nayczęściey u dworu noszą.

Nie iest przedniego gatunku, pokaż nam WPan co lepszego.

Oto iest druga sztuka.

I ta nie iest z nayprzednieyszych.

Pokaż nam WP. nayleplszą, którą masz.

Otóż iest sztuka w naylepszym gatunku.

W samey rzeczy, ta iest daleko lepsza niżeli tamte. Poczemuż WPan przedaiesz łokieć tey materyi?

Za zwyczay łokieć przedaie się po 20 złotych.

To iest za drogo. Weźmiesz WPan po 18 złotych?

To żadną miarą bydź nie może, mnie samego więcey kosztuie.

Powiedz mi WP. ostatnim słowem.

Day WPan po 19 złotych za łokieć, to się zgodźiemy.

Odkróyże WPan piętnaście łokci.

Masz też WPan iakie piękne i dobre sukno?

Jakiegoż WPan sobie życzysz? czarnego, bia-

łego, ſzarego, czerwonego, żółtego, zielonego, błękitnego ſukna? Proſzę obaczyć, oto ieſt ſukno z nayprzednieyſzych gatunków.

Po czemu łokieć?

Po dwa czerwone złote.

Nie ieſt to ſukno na dwa czerwone złote łokieć. Nad to drogie.

Jeſtże to naypięknieyſze i nayprzednieyſze ſukno, które WPan maſz?

Tak ieſt, nigdzie WP. takiego nie znaydzieſz.

Ale cena bardzo wielka.

W takim gatunku taniéy WPan nie doſtanieſz.

Spuściſz mi WPan łokieć po półtora czerwonego złotego?

Szczerze mówię, że nic na tym nie zyſkam, mię ſamego tyle koſztuie. To nie może bydź. Muſzę co zyſkać.

Ja więcey nie dam.

Niechże i tak będzie, wieleż WP. łokci każeſz odkroić.

Odkróy WP. 20 łokci ale proſzę dobrze mierzyć.

Nie uczynię WPanu żadnéy krzywdy.

Maſz też WPan dobre kapeluſze?

Oto ieſt ieden z nayprzednieyſzych.

Po czemu?

Po dwadzieścia złotych.

Jeżeli WPan 15 złotych za niego weźmieſz, to go kupię.

Nie można nic utargować na WPanu.

Ja nié mam zwyczaiu targować ſię,

Ponieważ WPan pierwſzy raz u mnie ieſteś, wiec go za te pieniądze ſpuſzczę.

Oto ſą pieniądze, rachuy WPan.

Ten czerwony złoty nie ieſt ważny.

Zdawało mi ſię, że będzie przeważał, oto ieſt drugi.

Tośmy ſobie nic niewinni.

Tak ieſt, bądź WPan zdrów.

Proſzę drugą razą, ieżeli WPan będzieſz czego potrzebował, rozkazać ſobie ſłużyć.

OSMNASTA ROZMOWA.

18 Zwiſchen einem Arzt und einem Kranken.

Między Lekarzem i Chorym.

Jak ſię WPan maſz?

Bardzo źle ſię mam.

Coż WPanu? Na co WP. choruieſz?

Głowa mię boli, ſerce i żołądek.

Od którego czaſu?

Od wczorayſzego dnia.

Spałżeś WPan w nocy?

Nié, nie mogę ſypiać.

Maſz WPan apetyt?

Zadnego nie mam apetytu. Cale nie.

Pokaż mi WP. puls.

Czuię po całym ciele iakąś ſłabość.

Muſiſz WPan krew puścić.

Nie dawnom puſzczał.

To nic nie ſzkodzi, iutrzeyſzego dnia możeſz WPan lekarſtwo wziąść ſcleraiące.

Prawie cały dzień ſię pocę.

Jeſt to znak, że WP. w krótce będzieſz zdrów, nie wſtaway WPan z łożka.

Jakąż dietę mam w iedzeniu i piciu zachować?

Jedz WPan świeże iaia, i dobrą polewkę.

Niemogłżebym ieść z iedno ſkrzydełko od kurczęcia?

To WPanu ſzkodzić nie może, cóż WP. piieſz?

Wodę z grzankami (geröſtetes Brot).

Bardzo dobrze, we trzech albo we cztérech dniach będzieſz WP. iuż mógł wychodzić.

Proſzę na ten mały podarunek za fatygę WPa.

Doſyć mi na tym, kiedy mam zaſzczyt ſłużenia WPanu.

DZIEWIĘTNASTA ROZMOWA.

19. Vom Reiten.

O Jeździeniu.

Czy maſz WPan ochotę iechania na przechadzkę?

A daleko ztąd?

Tylko małe dwie mile.

Dla przypodobania ſię WPanu poiadę.

A czy oſiodłane iuż konie?

Maſztalerz iuż czeka na dole z końmi.

Którego konia dla mnie WPan daſz?

Jedź WP. na ſzpakowatym, dobrze chodzi.

Niechcę na nim iechać, utyka, i czaſem pada.

Jeżeli WPan poiedzieſz na gniadym, (braun) to ieſzcze gorzéy będzie, bo byle go oſtrogami kto ſpiął, zaraz ſię na ziemię kładzie.

Każę ſobie inſzego konia dać.

To iedź WP. na Hiſzpańie, ten wcale pod W Pana będzie.

Zaprowadź tego konia do ſtayni.

Napóy go.

Dałżeś mu obrok?

Jedź z nim do kowala. Każ go podkuć.

Przepław go. Przeiedź go trochę, nie zgrzéy go. Day mu dobrego ſiana. Podrzuć pod niego podoſtatkiém ſłomy.

A czy ſię bardzo zmordował?

Przyprowadź mi go tu. Zdéym z niego uzdeczkę. Zdéym z niégo ſiodło.

Wyprowadź tu Hiſzpańczyka.

To ſiodło trochę przytwarde. Stóy! przydłuż mi, ſkróć mi trochę puſzliſk.

Czy ſtrzelba nabita?

Gdzież ieſt rózga?

Jeſt tu.

To iedźmy.

DWUDZIESTA ROZMOWA.

20. Vom Kriege.

O Woynie.

Cóż tam ſłychać nowego?

Nic oſobliwſzego.

Nie ſłychaćże nic o woynie?

Od oſtatniéy potyczki wſzyſtko ſię uciſzyło.

Czy klęſka niepryiaciół ieſt tak wielka, iak ią głoſzą.

Poniekąd nie tak zbyt wielką.

Wſzak w obwieſzczeniach piſzą że więcéy niż 1000 ludzi na placu poległo.

Łatwo ſię oſzukuie, kto każdey wiadomości wierzy. Gdyby ſię była Gwardya mężnie nie trzymała

mała, wszystkaby w pień była wycięta.

Jakże się powodzi obłężeńcom N?

Bardzo źle, straszny ogień musieli wytrzymać, oprócz tego iuż nie maią na długo żywności.

Więc się postaremuż będą musieli poddać.

Inaczéy stać się nie może.

Ta woyna niepowetowaną szkodę Kraiowi przyniesie.

Jeżeli pokóy prędko nie nastąpi, to iuż wszelka nadzieia upadła, a do tego nie tak prędko się znowu poddani zapomogą.

Coż to WPan masz na ręce?

Jest to postrzał z muszkietu.

Gdzieżeś go WPan dostał?

Na potyczce pod N.

WPan podobno byłeś w Regimencie Xiążęcia N.

Nie, ale w Regimencie Xiążęcia N.

Czy WP. z Xiążęciem Jegomością znowu powróciłeś do Polski?

Nie, zostałem się w N.

To WPan byłeś przy dobyciu N?

Tam zostałem trzy razy raniony.

A Xiąże, iak też się dzielnie pokazał?

Jak rycerzowi przystoi.

Widziałeś tam WPan Hrabię N?

Widziałem go na kilka dni przed śmiercią iego.

W osobie iego utraciliście wcale wielkiego Rycerza.

Jego śmierć była przyczyną wielkiego w woysku naszym szyków pomieszania.

Mieliż nieprzyiaciele dosyć liczne woysko?

Mieli przeszło sto tysięcy ludzi.

Niezbywałoż wam kiedy na żywności?

Nie, czasem mieliśmy więcéy żywności, czasem i mniéy.

Byłżeś WPan pod czas dobycia i plądrowania Miasta N?

Byłem, i z téy zdobyczy miałem i ia swoią cząstkę.

Cóż się z obywatelami i z osadą twierdzy stało?

Wyiąwszy tych, co w niewolą zabrano, wszystkich w pień wycięto.

To

To musiało bydź straszne krwi rozlanie.

Strumieniami prawie krew płynęła.

Wieleż ludzi nieprzyiaciele utracili?

Kilka tysięcy.

Narożnik szancowy N. czy dobrze był umocniony?

Arcy dobrze.

Wycieczki nieprzyiacielskie, iak też często bywały?

Prawie codzienne.

Na którymże mieyscu mury rozwalono?

Z strony N.

Gdzie było mieysce waszego generała?

Było z strony Rawelinu N.

Nieprzyiacielskie woyska dobrąż też miały artyleryą?

Miały straszną moc, tak wielkich, iako i małych dział, oprócz zagwoździonych i rozsadzonych armat i moździerzy, zawieziono, ieszcze do naszego obozu sto armat, i ośmdziesiąt Moździerzy z wszystkiém prawie rynsztunkiém.

Dobycie to, musiało WPanów wiele pracy i ludzi kosztować.

Prawda iest, że nas wiele pracy kosztowało, ale każdy mąż, co sławę kocha ma zawsze co do czynienia, i niemasz nic pięknieyszego i wspanialszego, iak kiedy kto za Oyczyznę swoię nieustraszonym sercem umiera.

Dwudziesta i pierwsza

ROZMOWA.

21. Mit einem Kammerdiener.

---

ze Sługą.

Chłopcze gdzież iest moy szlafrok?

Leży na krzesełku przy łożku.

Wychędożyłeś iwytarłeś trzewiki?

Wytarłem.

A płaszcz i suknią wyczesałeś?

Wyczesałem.

Gdzież iest grzebień i szczotka?

W szufladce przy zwierciedle.

Nalałeś wody w miednicę?

Nalałem.

Przy-

Przynieś biały ręcznik.
Zaraz Mości Panie.
Day mi biały alsztuch, mankiety i zarękawki
Leży wszystko na stole.
Posłałeś pościel?
Zaraz pościelę
Zapaliłeś w piecu?
Jeszcze nie.
Zapal prędko.
W którey izbie? na dole?
Nie, na górze.
Zamiotłeś izbę?
Zaraz zamiotę.

Dwudziesta i wtóra

ROZMOWA.

22. Beym Abendbesuche.

Wieczorna wizyta.

Padam do nog WPana Dobrodzieia.
Sługa WPana.
Jak się WPan masz?
Zdrow do usług WPana.
Jeymość WPana iak się ma?
Choruie bardzo.
Szkoda, że w słabym zdrowiu?
Jak się maią Panny siostry?
Zdrowe chwała Bogu.
Miło mi o tym słuchać.
Stołka dla Jego Mości.
Nie potrzeba Mości Panie.
Proszę siedzieć.
Czas mi nie pozwala, a iuż też i poźno.
Proszę zatrzymać się ieszcze cokolwiek.
Nie mogę żadną miarą.
Więc proszę nawiedzić mię czasu wolnieyszego.
Gotow do usług WPana.
Smacznego snu życzę.
Dobra noc.

V.

Einige Briefe, Obligationen, Wechsel, Quittungen und Titulaturen.

1. Berichtschreiben.

Serdeczny przyiacielu,

Zem do Królewca dn. 2. Lipca szczęśliwie przybył, o tym WPanu teraz wiadomość daię (donoszę). Zaraz za przyiazdem (przybyciem) moim starałem się naybardziey o to, abym list rekomendacyiny JMci Panu Zimorowiczowi do rąk oddał; ktory mnie też nie bawiąc w służbę przyiął. Ponieważ moy ninieyszy Pan nie tylko wielkiego iest maiątku, a zatym bardzo obszerny handel prowadzi, lecz też i w kupiectwie wielkie doświadczenie ma: więc mogę się u niego bardzo wiele nauczyć. Gdyżem tu nie bardzo ieszcze znaiomy, więc nie mogłem się żadnych ważnych nowin dowiedzieć. Proszę WPana usilnie, abyś iak nayczęściey do mnie pisywał, co i ia z strony moiey (z mieysca mego) czynić nie opuszczę. Co wyraziwszy mam honor na zawsze zostawać

WMciPana

w Krolewcu,
dn. 3. Lipca 1794.

powolnym sługą
Stanisław Witkowski.

2. *Oyciec*

2. *Oyciec pisze do kupca względem syna swego.*

Mnie wielce Mości Panie,
Moy nayosobliwszy Dobrodzieju,

Lubom ia WPanu bez wątpienia nie znaiomy, anim też do tąd żadney z Nim listowney nie miał korrespondencyi: tey iednak iestem nadziei, że WPan mi za złe mieć nie będziesz, iż Go tym listem śmiem turbować. Prozba moja, ktorą do WPana wnoszę, na tym zawissła: czy nie można abyś WPan synowi memu, ktory się tam na nauce Polskiego ięzyka bawi, sto i pięćdziesiąt Złotych wyliczyć z łaski swoiey zechciał. Ja, za odebraniem pisma Jego, iestem gotow tę summę, albo do rąk WPana własnych przesłać, albo też tu na mieyscu, komu WPan zlecisz z podziękowaniem wypłacić. Tę Łaskę wszelkim sposobem odsługiwać nie omieszkam, pisząc się zawsze bydź

WMciPana

we Gdańsku
dn. 20. Sierpnia roku 1794.

uniżonym sługą
Franciszek de Grabowski.

3. *Staraiąc się o Korrespondencyą.*

Mnie wielce Mości Panie,

Bywszy przez wiele lat na usługach kupieckich Jmci Pana Gawińskiego sławnego Toruńskiego kupca, gdy iuż swoy własny handel prowadzić za-

zacząłem: tedy podług znaiomości, ktorą tu w Toruniu z WPanem zawziąłem, ieſtem tak śmiały, proſić WPana o korreſpondencyą i oznaymienie, co za cena towarow u Jchmościow we Gdańſku, a gdybym u kogo mogł mieć kredyt, wielkaby mi ſię przez to wyświadczyła łaſka. Oczekiwaiąc reſponſu życzliwego, zoſtaię z wſzelkim ſzacunkiem

WMciPana

w Toruniu,
dn. 1. Lutego 1794.

do uſług gotowym
Jgnacy Nagurczewſki.

4. *Spoſob zapiſu czyli Obligu.*

Zem ia niżey podpiſany za odebrane ſukna JMci Panu Kochanowſkiemu obywatelowi i kupcowi Gdańſkiemu pod dziſieyſzą datą winien zoſtał złotych 270, mowię dwieście ſiedemdzieſiąt złotych, to zeznawam tym ſkryptem moim; ktorą ſummę 270 złotych przyrzekam i obiecuię JMci Panu N. dwiema ratami iakoto dn. 10. Czerwca ſto trzydzieści i pięć złotych, a oſtatek na Sw. Dominik, to ieſt dn. 4. Sierpnia, da Bog, dobrą, niebrakowną i kurſuiącą (gangbar) monetą pod wiernością i cnotą z wdzięcznością zapłacić. Dla większey pewności podpiſałem ten dokument ręką własną przyłożywſzy własną pieczęć Działo ſię we Gdańſku dn. 7go Stycznia R. P. 1794. (roku Pańſkiego).

Nałęcz Moſzczeńſki.

5) *Jnſzy*

5. Inszy oblig.

Ja niżey podpisany zeznawam tą kartą i zapisem moim, żem od Pana N. N. złotych — odebrał; ktorą mi pożyczoną summę — złotych obiecuię JMci Panu — albo temu, w czyich ręku ten oblig moy znaydować się będzie, od dzisieyszey daty za cztery niedziele nieomylnie zapłacić. Działo się we Gdańsku, dn. 14go Kwietnia roku 1794.

Jozef de G—.

6. Prosząc przyiaciela o odpis.

Na cztery moie do WPana pisane listy, żadnegom dotąd ieszcze nie odebrał responsu. Co tego za przyczyna, wcale iey dociec nie mogę. Pewnie moie WPana nie dochodzą listy, przynaymniey to długie WPana milczenie daie mi coś takiego do wyrozumienia; albo też WPan podobno zabawny iesteś. Musi być nie inaczey. Ale ktoreż zabawy mogą być tak wielkie i ważne, ażeby przy nich do swego życzliwego przyiaciela, chociaż kilka liter nie można było napisać? Proszę więc serdeczny przyiacielu, ocuć się, a nie daway mi ieszcze dłużey o respons Cię daremnie upraszać. Tym czasem mam honor zostawać

WMciPana

w Wrocławiu, (Breslau) dn. 21. Grudnia 1794.

powolnym sługą Antoni Załuski.

7. *Odpis* (Antwort).

Żaliſz ſię WPan na mnie, że Mu na JEgo liſty nie odpiſuię. Proſzę przeſtać więcey żalić ſię, iuż też WPanu odpiſuię, z tym wyznaniem, że mi nic nie ieſt pożądańſzego nad WPana przyiaźń. Przez furmana N. N. doſtanieſz WPan w krótce obſzernieyſze piſmo, gdyż tą razą czas mi więcey piſać nie pozwolił. Wſzyſtkich ſerdecznie pozdrawiaiąc ieſtem zawſze

WMciPana

we Lwowie, (Lemberg)
dn. 4. Stycznia roku 1794.

poſłuſznym ſługą
Knapſki.

8. *Bilet zapraſzaiący do ſiebie.* (Einladungs-Billet).

Jeżeli czas WPanu pozwoli oderwać ſię trochę od zabaw ſwoich, wielką mi WPan wyświadczyſz łaſkę, kiedy dziſiay po obiedzie raczyſz nawiedzić ſwego

w Piotrkowie, (Petrikau) życzliwego przyiaciela dn. 2go Marca roku 1794. Joſefa Minaſowicza.

9. *Sposob piſania Wekſlow.*

We Gdańſku dn. 9go Liſtopada roku 1794.

900 Złotych Polſkich. Oſm dni po rewizyi albo obaczeniu raez WPan na ten moy Sola Wekſel

kſel dziewięćſet złotych Polſkich Panu — albo komu on zleci, wypłacić, walutę od Pana — tu odebrałem. Panu Bogu WPana oddaię.

N. Dudziński.

10. *Spoſob piſania kwitow.*

Niżey podpiſany zeznawa tym kwitem za ſiebie i za ſukceſſorow ſwoich, że od JMci Pana N. N. względem iemu dnia — — — przeſzłego roku 1793. pożyczoney kapitalney ſummy 900 złotych i z niey pochodzących procentow zupełnie ukontentowany i uſpokoiony ieſt.

Abraham Troc.

Die Titulaturen ſind im Polniſchen ziemlich einfach; von welchen die üblichſten hier folgen:

An den König.

Anrede:

Nayiaśnieyſzy Krolu, (Allerdurchlauchtigſter)
Naymiłościwſzy Panie oder Panie moy Miłościwy! (Allergnädigſter)

Contexte:

Waſza Krolewſka Mość (W. K. M.)
(Ewr. Königl. Majeſtät)

Unterschrift:

wierny (oder prawdziwy) poddany.

An einen Fürsten.

Anrede:

Jaśnie Oświecony Kśiąże (Xiąże),
(Durchlauchtigster)
Panie moy Miłościwy! (Gnädigster).

Context:

Waśza Kśięcia Mość (W. X. M.)
(Ewr. Fürstl. Durchlaucht)

Unterschrift:

nayniżśzy śluga.

Hohe Magnaten als Woiewoden und Castellane bekommen das Prädicat:

Jaśnie Wielmożny
(Erlauchter, Hochgeborner)
Panie i Dobrodzieiu Miłościwy!
(Hochwohlgebohrner)

Ein Bischof mit dem Orden bekommt noch ausser dem das Prädicat:

Nayprzewielebnieyśzy Mości Xięże Biśkupie!

deßgleichen die Domherren und geistl. Ordensritter, ꝛc.

Jeder

Jeder Edelmann als Staroſt ꝛc. und anſehnliche bürgerliche Perſonen bekommen das Prädicat:

Wielmożny, a mnie wielce Mości Panie!
(Hochwohlgebohrner, Wohlgebohrner).

Der ſchlechtere Edelmann und bürgerliche Magiſtratsperſonen Polniſcher Städte bekommen:

Wyſoce i ſzlachetnie Urodzony Mości Panie.
(Hochedelgebohrner)

Das Prädicat

Prześwietny, a, e, (Erlaucht)

bekommen hohe Landescollegia und Gerichte.

Die Geiſtlichkeit bekommt noch auſſerdem ausſchließlich das Prädicat:

Wielebny, Przewielebny und Nayprzewielebnieyſzy, a, e. Das Deutſche Hochwohlehrwürden, Hochehrwürden und Hochwürden.

Anmerkung: Der Pole ſpricht, wie man aus den vorſtehenden Briefchen wird erſehen können, gerade ſo wie der heutige Franzoſe durch die 2te Perſon, als Du, ſelten in der 3ten. —

VI.

Einige Sittenſprüche.

1. Przyiaciel wierny ieſt obrona mocna: a kto go znalazł a), ſkarb znalazł.

2. Przyiacielowi wiernemu niemaſz porownania i niemaſz wagi; on ieſt lekarſtwem b) żywota.

3 Kto odkrywa taiemnice, traci wiarę: a nie znaydzie a) przyiaciela według myśli ſwoiey.

4. Miłuy przyiaciela, a bądź mu wiernym: a ieżliż odkryieſz taiemnice iego, nie doſtanieſz go więcey.

5. Uczyń doſyć ſłowu twemu, a bądź mu wierny: a na każdy dzień znaydzieſz a), czegoć c) potrżeba.

6. Miłuy zdrowie twoie, a czyń dobrą myśl ſercu twemu b), a ſmętek od ſiebie daleko odganiay: bo ſmętek wielu pogubił i pozabiiał.

7. Synu, nie żyi z żebraniny: lepiey ieſt umrzeć, niżeli żebrać.

8. żywot człowieka tego, który patrża na cudzy ſtoł, nie ma poczytany być za żywot; bo hańbi żywot ſwoy pokarmami cudzemi.

9. W uściech c) niewſtydliwego ſłodka ieſt żebranina, ale w brżuchu iego ogień gore.

10. Nabywaycie umieiętności, miaſto wielkiey liczby śrebra: a miaſto mnoſtwa złota, otrzymaycie ią.

11. Słuchay oyca twego, który cię spłodził: a nie pogardzay matką twoją, gdy się zestarzeje.

12. Oko, które się naśmiewa z oyca, i wzgardza posłuszeństwem f) macierzyńskim, wykluią krucy g) u potokow: i orlęta h) ie wyiedzą i).

a) znaleść. b) s. S. 8. n. 8. c) für czego ci was dir von ty der Dativ tobie u. ci. d) s. twoiemu. e) von usta der Local ustach hier der alte Local auf iech. f) s. S. 50, 4. g) kruk. h) orlę, ęcia der junge Adler von orzeł. i) Wyieść.

Das Vater unser.

Oycze 1) nasz, któryś 2) iest w niebiesiech 3) święć się 4) imię twoie. Przyidź 5) krolestwo twoie. Bądź 6) wola twoia, iako w niebie tak i na ziemi. Chleba naszego powszedniego day 7) nam dzisia. I odpuszcz nám nasze winy, iako i my odpuszczamy naszym winowaycóm. I nie w wodź nás na pokuszenie; ale nas zbaw ode złego. Abowiem twoie iest krolestwo, i moc i chwała na wieki. Amen.

1) Oyciec. 2) s. który iesteś. 3) von niebo Pl. niebiosa. Hier ist es der alte Local auf iech, der nur noch in einigen Wörtern des Wohlklangs wegen beybehalten wird s. ach. 4) Das Passivum wird oft nur durch Hülfe des reciproci (się) gebildet. 5) przyiść. 6) iestem, był, być. 7) Präs. daię, Präterit. dał, Inf. dać, Futur. dam, Frequent. dawam, Präterit. Freq. dawał, Infinit. Freq. dawać.

VII.

Grabschriften (Nagrobki) und andere vermischte poetische Stücke.

1. *Starego psa* 1). (eines alten Hundes.)

Bywałem 2) kiedyś pilnym stróżem 3) pana mego 4),
A mogę się pochełpić, kochanym u niego 5).
Na starość sparszywiałem 6): z dwora mię wygnano 7),
Zdechłem 8) w gnoiu, takową mi nadgrodę dano 9).

1) pies. 2) iestem, był, być fr. bywam. 3) s. S. 8, 8. 4) von moy, moia, moie der Genitiv ząsz s. moiego. 5) s. S. 13, 3. 6) von parch kommt das Verbum inchoatiuum parszywieię das s. oder in andern Fällen auch z bedeutet vollends, die völlig vergangene Zeit perfectum. 7) wygnać. 8) zdechnąć, zdechł, s. zdechnę, fr. zdycham. 9) daię.

2) *Myszy* (einer Maus).

Nazbierałam do iamki nie mało żywności,
Lecz tego 1) nie umiałam 2) zażywać w skromności,
Szukałam więcey; ledwiem 3) z iamki wybieżała,
Zaraz mię chytra kotka łapką poimała.

1) ten, ta, to. 2) umiem, ał, eć, 3) s. ledwię — — wybieżałam. s. S. 6, 1.

3. *Koguta*

3. Koguta ſtarego (eines alten Hahnes).

Siłam 1) ia poiedynków wygrywał w młodości:
Tegoż ſzczęścia probować chciałem 2) i w ſta-
rości;
Pobił mie młodſzy 3), nawet kania mię porwała,
I pogrżeb mi w gardzielu ſwoim udziałała.

1) ſtatt ſiła, das angehängte m iſt hier der Perſonenlaut und gehört zum Zeitworte wygrywał, welches um deſſentwillen nicht die dritte, ſondern die erſte Perſon iſt ſ. siła wygrywałem; iedoch iſt das erſte gebräuchlicher, weil es die Kürze befördert. 2) Chcę. 3) der c. vom p. młody.

4. Słowika (einer Nachtigall).

Kiedym 1) kónał w paznoktach 2) iaſtrzębia 3) ſro-
giego,
Mowiłem żałośliwe te ſłowa do niego,
Niewinnym ia śpiewaczek, mało na mnie mięſa;
A on, idź przecie w gardło: dobry kęs do kęſa.

1) ſ. kiedy konałem. 2) ſ. paznokciach oder pazurach. 3) Jaſtrząb.

5. Kościom na poboiowiſku niepochowanym.
(das Schlachtfeld mit unbegrabenen Gebeinen).

Gościu, co na tych polach widziſz kości ſiła,
A ziemia ich ſwoiemi groby 1) nie uczciła;
Nie lituy ztąd. I toć grob dość ſzlachetny bywa,
Kogo niebo, miaſto ſwych Mauzolów 2), przy-
krywa.

1) ſ. S. 9, 2. 2) Mauſoleen d. i. koſtbare Grabmähler und Monumente.

6. Pod Pilawcami zabitemu.
(der unter Pilaszen Erschlagene).

Za Oyczyznę, w Oyczyznie zabity się walam,
Nie mnie ziemia, ia ziemię swym ciałem przywalam:
Day świadectwo Oyczyzno, iako cię miłuię,
Nie zbiegam, lecz twych granic po śmierci pilnuię.

7. Tatarzynowi, co się sam zabił.
(ein Tatar als Selbstmörder).

Co to za trup, którego w koło ptastwa siła?
Ni 1) mu żaden grob w ziemi, ni 1) żadna mogiła?
Ten to, co śmiertelnego w się użył żeleyfca 2),
Ten iak w niebie, tak w ziemi za to nię ma mieyfca.

1) f. ani. 2) poetisch f. żeleście, oder beſſer żelezce.

8. Pannie młodzieniec.
(der Jüngling auf die Jungfrau).

W tym grobie, w tey trunience 1) leży kwiat rożany,
Dopier 2) kwitnął, alić wnet od śmierci urwany:
Płyńcie oczy 3) dżdżem 4) żywym, śliczne Dziewczę moie
W niebo uszła 5), sprzykrzywszy 6) tu ziemskie pokoie 7).

1) tru-

1) trunienka. 2) dopier ſtatt dopiero; das o iſt hier verbiſſen nach einer dichteriſchen Freyheit Apocope genannt. 3) oko. 4) deſzcz. 5) von uyść für uſzło. Conſtructio ad ſenſum. 6) — — — ſobie muß hier darunter verſtanden werden d. i. ſich etwas verleiden. 7) die irrdiſchen Hütten.

9) *Panna młodzieńcowi odpowiada* (Antwort derſelben an den Jüngling).

Twóy żal, twóy płacz ſerdeczny, i twoie żałoby,
Przez trunny, moy kochanku, ſłyſzę i przez groby:
Prożno iednak żałuieſz. Płakać mię nie trzeba;
Chyba temu 1), żeś 2) zemną wſpoł nie ſzedł 3) do nieba.

1) deßwegen von ten. 2) f. że nie ſzedłeś. 3) idę, ſzedł, poyść.

10. *Zabie* (auf einen Froſch).

Dukaiąc ſobie w wodach, kączka mię pożarła 1),
Jednakem 2) ſię z tego iey tam ſaku wydarła 1):
Drugi raz dwie mię ſobie kaczce 3) podzieliły,
Zle, gdy wraz na iednego dwie ſię ſpikną ſiły.

1) pożrzeć u. wydrzeć. 2) em iſt hier der Perſonenlaut ſ. S. 6, 1. 3) iſt der Dualis, der mit dem Dativo Singularis gleich iſt. Im Plurali heißt es kaczki.

11. *Wiśkowi*

11. *Wilkowi* (auf einen Wolf).

Wlazłszy 1) dziurą do chlewa, wszystkiem 2) strwożył trzody,
I tłustymi barany 3) swem 4) odżywił głody:
Nazad pełny nie mogłem tąż 5) iuż wyniść dziurą,
Uwiązłszy 6) w niey, ów bankiet, swąm 7) zapłacił skurą.

1) wleść. 2) Siehe Grabschr. 3. n. 1. so auch (7). 3) s. baranami s. S. 9, 3. 4) s. swe odżywiłem. 5) tenże, taż, toż. 6) uwięznąć. 7) s. swą skórą zapłaciłem s. S. 6, 1.

12. *Gołębiowi* (auf eine Taube).

Gruchałem z gołębiczką, swoią miłą żoną,
Dziś mię na obiad z wielą innych postrzelono:
żegnam cię towarzyszko: a com 1) z tobą gruchał,
Już sam w ludzkim żołądku będę grochu szukał.

1) s. co gruchałem s. S. 6, 1.

13. *Czyżykowi* (auf einen Zeisig).

Na zieloney gałązce 1) pod małym listeczkiem
Przepierowałem sobie, piosnki swym gardłeczkiem:
Ach śpiewanie! ach pokoy móy ubespieczony!
Wpadłem tak w sieć. Kto ufa w pokóy, ten zginiony.

1) Gałązka.

14. *Oracz*

14. *Oracz* (der Pflüger).

Dobry dzień skowróneczku, iuż ty śpiewasz sobie,
I ia poczynam także o twey robić dobie:
Rano, w południe, w wieczor ty śpiewasz, ia orzę,
Dobra noc, moy śpiewaku, czarne wstaią zorze.

15. *Annie* (auf die unschuldige Anna).

Tu leży Anna Dziewczę. Patrz iak się rozwiia
Na iey grobie fiołek, roża, i lilia:
Nie dziwuycie, czemu tak: Ona była kwiatem,
Nasienie arcy śliczne, owoc taki zatem.

16. *Rzeźnikowi* (auf einen Schlächter).

Pobiwszy wołow, cieląt 1), baranów, koz siła,
Samego też w tym lesie 2) śmierć pałką zabiła:
Więc by 3) znano, że leży tu nie zboyca iaki,
Skórę nad nim zwieszono, i z kałdunem flaki.

1) cielę. 2) las. 3) by s. aby.

17. *Piianicy* (auf einen Trunkenbold).

Kto w tey mogile leży? Nie wiesz? Piiak stary
Czeka ostatniego dnia 2), i te na nim czary:
A tak na sąd ostatni, gdy wstaną duszyce,
Kto swe cnoty poniesie, on dzban i szklenice.

1) wiem, wiedział, wiedzieć. 2) dzień.

18. *Teyże osnowy* (Desselben Inhalts).

Tu leży piianica,
Niebo iego piwnica;
Miod był iego pocieszenie,
Gorżałka duszne zbawienie,
Goździem go z beczki zabito,
Drożdżami ciało obmyto;
W słodzinach go pogrżebiono,
Kieliszkami zadzwoniono;
Nie dano w pogrżeb iałmużny;
Był bowiem szynkarkom dłużny.

19. *Kokoszy zabitey*

(auf eine erschlagene Henne)

Niewinnam 1) ia kokoszka, kiedym 2) żywą była,
Zbieraniem ziarn po ziemi, tymem 2) się żywiła:
Jam 2) za to swemu Panu co dzień niosła 3) iayca
Lecz chłop, z gniewu na Pana, zatrącił mię zdrayca:
Tak bywa, gdy nie może kto sposobem innym
Mścić się nad większym 4) krzywdy; mści się nad niewinnym.

1) m ist hier der Personenlaut von dem hier ausgelassenen Zeitworte iestem. 2) das m ist hier überall der Personenlaut. 3) niosę. 4) der c. vom p. wielki.

20. *Dziecięciu* (auf ein Kind).

Miły Boże 1), dopiero com 2) się uyźrzał w świecie 3),
I kilkam 4) dni 5) zrachował, w moim pierwszym lecie 6):
Już odchodzę na on świat, iednak rożą drogą:
Ja z weselem do nieba, inni z wielką trwogą.

1) von Bog der Vocat. 2) f. co — m. 3) świat. 4) m iſt hier der Perſonenlaut. 5) dzień. 6) lato.

21. *Błaznowi* 1) *Szkotkowi* (auf den Hanswurſt Scotus).

Inni gębą do gory, a ty leżyſz zadkiem 2),
Żeć 3) śmierdzi świat, moy Szkotku, twe 4) łożyſko świadkiem 5).
Co nie ma śmierdzieć? gdy mi ziemia nie zakryła,
Tey części ciała, z ktorey cuchnie złych par siła.

1) błazen. 2) zadek. 3) f. że ci. 4) f. twoie. 5) nehmlich ieſt.

22. *Zwodnicy* (auf eine Kupplerinn).

Zwodnica arcy ſławna tu leży ſchowana,
Z poczciwości regeſtru, i cnot wymazana:
Jako wlazła 1) w tę ziemię, iuż więcey nie wznidzie 2),
Weſelcie ſię cne cnoty, a ty płacz niewſtydzie!

1) wleść. 2) wzniść oder wzeyść.

23. *Kotowi*

23. *Kotowi* (auf einen tapfern Kater).

On ia kot buro ſtary, co mię Wachem 1) zwano,
Tum 2) legł, ſiła mi w cnotach łowczych przyznawano:
Jam ztąd ogon nioſł wyżey, a z ducha wielkiego;
W lotnym zwierzu zażyłem myśliſtwa ſwoiego.
Opak ſię ſtało, iaſtrząb iak mię tylko zoczył,
Okrutnie mię ſwym brżuchem do ziemie 3) przytłoczył:
Ztąd mi nagrobek dany: kto źle ſwych zażywa
Przemyſłów, złego loſu k' ſobie 4) przywoływa.

1) ſ. S. 8, 8. 2) m iſt hier der Perſonenlaut. 3) ſ. ziemi, ein alter Genitiv auf ie, ſo findet man ihn noch häufig in alten Büchern z. B. Krwie ſ. Krwi &c. 4) ſ. ku ſobie. In der geſchwinden Ausſprache kann ein Vocal, wenn kein beſonderer Begriff daran geknüpft iſt, verbiſſen werden.

24. Zufriedenheit mit ſeinem Zuſtande (von Jan Kochanowſki.)

Kto má ſwego 1) chleba,
Ile człeku 2) trżeba;
Może 3) nie dbać o wielkie dochody,
O wſi 4), o miaſta i wyſokie grody.
To 5) Pan zdaniem moiém,
Kto przeſtáł na ſwoiém.

1) ſwóy. 3) człek ſ. człowiek ʒſgʒ. 3) mogę. 4) wieś. 5) nehmlich ieſt.

25. Anakreon

25. Anakreon auf sich selbst. (vom Naruszewicz).

Dziewki 1) mi łaią bez miary:
Anakreon iakżeś stary,
Spoyrzyi chwilę do zwierciadła,
Już ci czupryna wypadła,
Czoło w brózdach; a ia na to—,
Czy mi na głowie kosmato,
Czy ia łysy, nie dbam wiele,
To wam tylko powiem śmiele:
Ze mię tężey 2) miłość pląta,
Im śmierć bliżey 3) dybie z kąta.

1) ist hier vom Dichter in edler Bedeutung genommen, das Mädchen; so wie das Deutsche Magd in Kirchenliedern ꝛc. von der Jungfrau Maria gebraucht wird. 2) c. von tęgo. 3) c. von bliśko.

26. Der vorwitzige Schütze.

Chłopię małe po gaiu, na ptászki 1) strzelało,
I tam Kupida między chrościńą uyrzáło 2)
Na trzmielowéy gałęzi 3): rączki mu zadrżały
Od chęci, bowiém się mu zdał bydź ptak nie mały.
Pocznie 4) kuszę napinać, bełciki gotuie,
A Kupido z krżáczka na krżáczek przelatuie
Potém rozgniewawszy się, kiedy nic nie wskórał,
Szedł 5) do starca 6), który tam nie daleko orał,
I iął 7) się przed nim skarżyć, bo strzélać od niego

Nawykł był, i ukázał mu ptáka onégo,
A ſtarżec rozśmiawſzy ſię i trżąſnąwſzy głową
Rżecze, nie baw ſię, dziecię, zwierżyną takową,
Ani iéy goń, i owſzém uciekáy, bo mściwy
To pták ieſt, i dotądeś 8) nieboże ſzczęśliwy,
Póki go nie ułapiſz, pókiś 9) ieſzcze mały:
Ale gdy lata twoie będą doraſtały,
Ten co teráz ucieka, co przed tobą ſtróni,
Sam ci na głowie ſiędzie 10) i ſám cię ugóni 11).

1) ptaſzek. 2) uyrżeć. 3) gałąź. 4) począć. 5) idę. 6) ſtarżec. 7) iąć. 8) ſ. dotąd ieſteś. 9) ſ. póki ieſteś. 10) ſiąść. 11) ugonić, it, ſ. ugónię, fr. uganiam.

27. Lob des Landlebens. (von Jan Kochanowſki.)

Wſi 1) ſpokoyna, wſi weſoła,
Który głos twey chwale 2) zdoła?
Człowiek w twey pieczy uczciwię,
Bez wſzelakiey lichwy żywie 3)
Pobożne iego ſtaranie,
I bezpieczne nabywanie.
Inſi ſię ciągną przy dworże 4),
Albo żegluią przez morże,
Gdzie człowieka wicher pędzi,
A śmierć bliżey niż na piędzi.
Naydzieſz 5) kto w płat język dawa,
A radę na funt przedawa:
Krwią 6) drudzy 7) zyſk oblewaią,
Gardła na to odważaią.

Oracz

Oracz pługiem zarznie w ziemię,
Zkąd i siebie i swe plemię,
Zkąd roczną czeladź i wszystek
Opatruie swóy dobytek.
Jemu 8) sady obradzaią,
Jemu pszczoły miod dawaią.
Nań 9) przychodzi z owiec 10) wełna,
I zagroda iagniąt 11) pełna.
On łąki, on pola kosi,
A do gumna 12) wszystko nosi:
Skoro też siew odprawiemy,
Komin w koło obsiądziemy.
Tam iuż pieśni rozmaite,
Tam będą gadki pokryte.
A gospodarż wziąwszy siadkę,
Idzie mrokiem na usadkę:
Albo sidła stawia w lesie 13),
Iednak zawżdy co przyniesie:
W rzece 14) ma gęstę więcierze,
Czasem wędą ryby bierze 15),
A rozliczni ptacy w koło,
Odzywaią się wesoło.
Stada igraią przy wodzie 16),
A sam pasterż siedząc w chłodzie,
Gra w piszczałkę proste pieśni,
A Faunowie skaczą leśni.
Zatem skrzętna gospodyni,
O wieczerzy pilność czyni,
Maiąc doma ten dostatek,
Że się obeydzie bez iatek 17),
Ona sama bydło liczy,

Kiedy z pola idąc ryczy;
Ona i ſpuſzczać pomoże,
Męża wzmaga iako może.
A niedorośli wnukowie,
Chyląc ſię ku ſtarſzey głowie,
Wykną przeſtawać na małe 18).
Wſtyd i cnotę chowa wcale.

1) wieś. 2) chwała 3) veraltet ſ. żyie. 4) dwor. 5) na oder znaleść. 6) krew. 7) drugi. 8) on. 9) ſ. na niego. 10) owca. 11) iągnię. 12) in Groß-Polen ſtodoła. 13) las. 14) rzeka. 15) biorę. 16) woda. 17) iatki. 18) mało.

28. Werth der Geſundheit.
(von Jan Kochanowſki).

Szlachetne zdrowie,
Nikt ſię nie dowie 1),
Jako ſmakuieſz,
Aż ſię zepſuieſz 2).
Tam człowiek prawie,
Widzi na iawie
I ſám to powie;
Że nie nad zdrowie.

1) dowiedzieć. 2) zepſować oder zepſuć.

29. Glück unſchuldiger Jugend.

Trzykroć ſzczęśliwy wiek kwitnącey młodzi,
Która pod ſtrażą czułą ieſzcze chodzi.
Wiek z każdey ſtrony
Błogoſławiony. (von Szymon Zimorowicz).

30. *Gadka*

30. Gadka (ein Räthſel).

Ieſtem piękny, łśniący, i polerowany,
Choć nigdy nie iadam, ni z chłopy ni z pany.
Nie maſz na mię ciała, nie maſz też tłuſtości,
Sama tylko ſkóra, ſzczere tylko kości.
Częſtokroć w żwawą potyczkę ſię wdaię,
Doſtaiąc dość razów, nie biię, nie łaię.
Móy pan ſam mię tłucze, a ia tak pokorny,
Ze to wſzyſtko cierpię, bym nie był uporny.
Jednak to ſprawuię że ludzie ſą pilni,
J rozkazom moim cudownie przychylni.
Choć nie mam ięzyka, bo nie mam i gęby,
Idą, gdzie im każę, lecz ſeiſkaią zęby. (bęben)

31. Vaterlandsliebe.

Swięta miłości kochaney Oyczyzny!
Czują cię tylko umyſły poczciwe:
Dla ciebie zjadłe ſmakują trucizny,
Dla ciebie więzy, pęta, nie zelżywe.
Kſztałciſz kalectwo przez chwalebne blizny,
Gnieździſz w umyśle roſkoſzy prawdziwe,
Byle cię tylko można wſpomodz, wſpierać;
Nie żal żyć w nędzy, nie żal i umierać.

32. Mądry i Głupi (die alberne Frage).

Pytał głupi mądrego: Na co rozum zda ſię?
Mądry milczał; gdy coraz bardziey naprzykrza ſię,
Rzekł mu: Na to ſię przyda według mego zdania,
Żeby nie odpowiedać na głupie pytania.

VIII.

Einige Kraschizkische Fabeln

unter dem Titel:

Bayki i przypowieści.

Do dzieci (an die Kinder).

O wy, co 1) wszystkie porzuciwszy 2) względy 3),
Za cackiem bieżyć gotowi z zapędy 4),
Za cackiem, które zbyt wysoko leci,
Bayki wám niosę posłuchaycie dzieci.

1) f. który, ra, re, kann oft co gesetzt werden (gerade so wie im Deutschen so f. der, die, das oder f. welcher, e, es,) am liebsten aber im Nominativ. Singul und Pl.; will man andere Casus bezeichnen, so muß noch on, ona, ono, dazu kommen. 2) porzucić. 3) wzgląd u. 4) zapąd sind Umlaute.

Wy, których tylko niestatek żywiołem 1),
Co się o frászki uganiacie wspołem,
O frászki, których zysk maże i szpeci,
Bayki wám niosę posłuchaycie dzieci 2).

1) nehmlich iest s. S. 8, 8. 2) der Plural von dziecię, ęcia.

Wy,

Wy, ktorzy 1) marne przybrawſzy 2) poſtaci,
Baśniami łudzić umiecie wſpoł-braci 3),
Baśniami, które umysł płochy kleci,
Bayki wam nioſę, poſłuchaycie dzieci.

1) który. 2) przybrać. 3) Wſpołbrat.

1. *Potok i Rzeka* (leeres Geräuſch).

Potok z wierzchołka gory płynący z hałaſem,
Smiał ſię z rzeki, ſpokoynie płyneła tym czaſem,
Nie ſtało 1) wod u gory, gdy śniegi ſtopniały,
Aż 2) z owego potoka ſtrumyk tylko mały.
Co gorſza 3): ten co zaczął z hałaſem i krzykiem
Wpadł w rzekę i na koniec przeſtał bydź ſtrumykiem 4).

1) ſtaię. 2) eine ganz gewöhnliche Ellipſe, vollſtändig etwan ſo: aż-ſtał ſię bis zum — Werden; ſiehe da — wurde. 3) — nehmlich była; das Verbum auxiliare ieſtem wird oft verſchwiegen. 4) ſ. S. 8, 8.

2) *Lis młody i ſtary.*

Was ſchmückt nützt nicht immer oder
Verſtand kommt nicht von Jahren.

Młody lis, nieświadomy myśliwych rzemioſła,
Cieſzył ſię, że ſierść nowa na zimę odroſła,
Rzekł ſtary: beſpieczeńſtwo tych 1) ozdob nie lubi,

Nie masz 2) się z czego 3) cieszyć, ta nas piękność gubi.

1) ten, ta, to. 2) mám. 3) co, czego.

3) *Orzeł i Jastrząb.*

Der Tyrann und sein Helfershelfer oder Verrätherey schlägt seinen eigenen Herren.

Orzeł, niechcąc 1) się podłym polowaniem bawić,
Postanowił iastrzębia na wroble wyprawić.
Przynosił 2) iastrząb wroble, iadł 3) ie 4) orzeł smacznie,
Zaprawiony nakoniec przysmaczkiem nieznacznie,
Kiedy go 5) coraz żywszy 6) appetyt przenika,
Ziadł ptaszka na śniadanie, na obiad ptasznika.

1) chcę, chciał, chcieć. 2) przynieść, niosł. f. przyniosę, fr. przynoszę, sił, sić. 3) iem, iadł, ieść. 4) on. 5) s. S. 13, 3. 6) c. von żywy und s. nayżywszy.

4) *Oyciec łakomy, syn rozrzutny*

Halte Maaß in allen Dingen.

Zawzdy się zbytek kończy doświadczeniem smutnym,
Płakał 1) Oyciec łakomy nad Synem rozrzutnym.
Umarli 2) oba z głodu, każdy z nich zasłużył,
Syn —, że nadto używał 3), Oyciec —, że nie użył 3).

1) płaczę, płakał, ać. 2) umrzeć, umarł s. umrę, fr. umieram, ał, ać. 3) użyć, użył, s. użyię, fr. używam, ał, ać.

5. *Szczur i Kot.*
Hochmuth kommt vorm Falle.

Mnie to kadzą, rzekł hardzie do swego rodzeństwa,
Siedząc szczur na ołtarzu pod czas nabożeństwa,
W tym gdy się dymem kadzidł zbytecznych zakrztusił,
Wpadł kot z boku na niego, porwał i udusił.

6. *Zrebiec i Koń stary.*
Reue nach der That, ist zu spät.

Gdy starszych przybierano 1) w pozłacane rzędy,
Gniewał się młody zrzebiec na takowe względy,
Przyszła koley na niego, z początku był hardy,
Aż kiedy w pysku poczuł munsztuk nader twardy,
Gdy ieźdźca przyszło dźwigać, znosić 3) rzemień tęgi,
Gdy go 3) ściskać poczęły dychtowne popręgi,
W płacz 4) nieborak — a stary: na co ten płacz zda się,
Chciałeś — cierpże. Zal prożny, kiedy po niewczasie.

1) przybrać. 2) v. s. znieść, fr. znosić. 3) on. 4) nehmlich uderzył.

7. *Dwa Żołwie,*
Unnatürliche Wünsche oder Wetteifer zweyer Stümper.

Nie żałuiąc sił własnych i ciężkiey fatygi,
Dwa żołwie pod zakładem poszli 1) na wyścigi,

Nim połowę do mety drogi ubieżeli,
Spektatorowie poszli, sędziowie 2) zasneli 3).
Więc rzekła im iaskułka 4): lepiey 5) się pogodzić,
Pierwey, niżeli 6) biegać, nauczcie się chodzić.

1) poyść. 2) sędzia, — dziego. 3) zasnąć. 4) oder e. iaskółka. Viele Poln. Schriftsteller sprechen das gedehnte ó wie ew u aus, und schreiben es auch öfters so, wie im Deutschen Troz und Truz; vergoldet und vergul: det. 5) nehmlich iest. 6) ergänze nauczycie się.

8. *Rybka mała i Szczupak.*
Der Fallstrick.

Widząc w wodzie 1) robaka rybka iedna mała,
Że go połknąć nie mogła, wielce żałowała,
Nadszedł 2) szczupak, robak się przed nim nieosiedział,
Połknął go, a z nim haczyk, o ktorym nie wiedział 3),
Gdy rybak na brzeg ciągnął korzyść okazałą,
Rzekła rybka: dobrze to czasem bydź i małą.

1) woda. 2) nadeyść. 3) wiem.

9. *Bryła Lodu i Kryształ.*
Kurzer Schimmer.

Bryła lodu spłodzona z kałuży bagnistey,
Gniewała się na kryształ, że był 1) przezroczysty.
Modli się więc do słońca. Słońce zaiaśniało,
Szklni się bryła, ale iey coraz ubywało.

J tak

J tak chcąc los polepszyć niewczesnym kłopotem;
Ztaiała, wsiękła 2) w bagno, i stała się błotem 3).

1) iestem. 2) wsiąknąć. 4) wurde zu — s. S. 3, 8.

10. *Stary Pies, i Stary Sługa.*
Undank ist der Welt Lohn.

Poki gonił zaiące, poki kaczki znosił 1),
Kasztan, co chciał, u Pana swoiego wyprosił.
Ztarzał się, aż z owego pańskiego pieścidła,
Pisko 2) stare, niezdatne, oddano do bydła.
Widząc że pies nieborak oblizuie kości,
Zywił go 3) stary szafarz, niegdyś Podstarości.

1) znieść. 2) das *dim.* von pies, psa welches zugleich ein Bedauern ausdrückt, das arme Hündchen. Der Pole ist sehr reich an Diminutivis. 3) on s. S. 13, 3.

11. *Mysz i Kot* (der Märtyrer.)

Mysz, dla tego, że niegdyś całą książkę zjadła,
Rozumiała, iż wszystkie rozumy posiadła,
Rzekła więc towarzyszkom: nędzę waszę skrucę 1),
Spuśćcie się tylko na mnie, ia kota nawrocę 2).
Posłano więc po kota; kot zawzdy gotowy
Nieuchybił minuty, stanął do rozmowy.
Zaczęła mysz exhorte*, kot iey 3) pilnie słuchał,
Wzdychał, płakał .... ta widząc iż się udobruchał,

Jeszcze

Jeszcze bardziey wpadała w kaznodzieyski zapał 4),
Wysunęła się z dziury — a w tym ią kot złapał.

1) skrócić s. S. 8. 8. 2) ist hier das Futur. welches aus dem einfachen Präsens, sobald eine Vorsylbe als do, na, nad, o, ob, od, po, pod, prze, przy, roz, s, u, w, wy. z, za, vorgesetzt wird, entstehet. Oft ist dieses einfache Präsens veraltet oder in einer andern Bedeutung üblich z. B. pr. wiem ich weiß f powiem ich werde sagen; oder die Wurzel mit den Personen-Lauten des Präsentis, hat schon die Bedeutung des Futuri wie hier das Verbum wrócę, vermutblich wegen des Augmentes w an der unbekannten alten Wurzel — so daß es also mit den Vorsylben na und w doppelt zusammen gesetzt wäre. 3) von on s. S. 13, 3. 4) Amtseifer. *) Exorta, y soll eine Leichenrede oder überhaupt eine Standrede bedeuten.

12. *Ptaszki w klatce* (Werth der Freyheit). Die ungleichen Gesinnungen.

Czegoż 1) płaczesz? staremu mowił czyżyk młody,
Masz 2) teraz lepsze 3) w klatce 4) niż w polu wygody.
Tyś w niey zrodzon 5), rzekł stary, przeto ci 6) wybaczę,
Jam 7) był wolny, dziś w klatce 8), i dla tego płaczę.

1) że s. S. 5, 1. 2) mam. 3) p. dobry, c. lepszy, s. naylepszy. 4) klatka. 5) s. ty iesteś w niey zrodzony. 6) s. S. 13, 9. und S. 4. 6, 7. 7) s. ia byłem. 8) klatka.

13. Osieł

13. *Osieł i Woł* (das scheinbare Wohlwollen).

Osieł pod czas upału szukaiąc ochłody,
Postrzegł, iż pasterz bydło prowadził do wody,
Zbudował się z takowey dobroci człowieka.
A gdy przyczyn postępku tego nie docieka,
Rzekł mu woł: cudzy przykład niechay cię nauczy,
Siebie on, nie nas kocha, żeby zarznął tuczy.

14. *Rólnik* (der bestrafte Nimmersatt).

Gospodarz we dwoynasob 1) chcąc zyskować z roli,
Dobry grunt raz i drugi uprawiał do woli,
A chcąc nadto zyskować, sam sobie zaszkodził,
Zamiast zboża zszedł 2) kąkol i chwast się urodził.

1) doppelt. 2) zeyść.

15. *Zwierzęta i Niedźwiedź*
Was Klauen hat, wird sie schon zeigen.

Pod lwem starym ustawną prowadziły woynę:
Młody, że panowanie obiecał spokoyne,
Cieszyły się zwierzęta; niedźwiedź cicho siedział;
Spytany, czego milczy? wzręcz im odpowiedział:
Zatrzymaymy się ieszcze z tą wieścią radosną,
Aż młodemu lewkowi pazury urosną.

16. *Skarb.*

16. Skarb.

Die wenigſten wiſſen was ihnen frommt oder Reichthum iſt oft Strafe.

Znalazł 1) ſkarb człek 2) bogaty, widział to ubogi;
Gdy więc bluźni Opatrzność, ſkarży ſię na Bogi,
Rzekł mu Jowiſz: poczekay co ſię daley ſtanie:
W tym ow bogacz ſkończywſzy ſkarbow odkopanie,
Przenoſił ie do domu; a że dźwigał w nocy,
Wpadł w chorobę z niewczaſu, i umarł 4) z niemocy.
Bierz 4) tę zdobycz, rzekł Jowiſz, a nie ſądź z pozoru,
Karze czaſem Opatrzność, gdy przyczynia zbioru.

1) znaleść. 2) ʒſɑʒ. ſ. człowiek. 3) umrzeć. 4) biorę, brał, brać ſ. wezmę, wziął, wziąć.

17. Talar i Czerwony Złoty.

Der äußere Schein trieyt.

Talar zwierzchnią poſtacią ſwoią okazały,
Gardził 1) czerwonym złotym, dla tego że mały:
Gdy przyſzło 2) do zmieniania, nie patrzano miary,
Złoty pieniądz, choć mały, wart był dwa talary.

1) ſ. S. 50, 4. 2) przyiść.

18. Czło-

18. Człowiek i Zdrowie.

(Der gute aber nicht geglaubte Rath).

Nutze die gute Gelegenheit, so lange du sie hast.

W iedną drogę szli 1) razem i człowiek i zdrowie:
Na początku biegł człowiek; towarzysz mu powie 2):
Nie śpiesz się, bo ustaniesz — biegł ieszcze tym bardzi 3).
Widząc zdrowie że iego towarzystwem gardzi 4),
Szło 1) za nim, ale zwolna. Przyszli na poł drogi,
Aż człowiek, że z początku nadwerężył nogi:
Zelżył kroku na środku. Za iego rozkazem
Przybliżyło się zdrowie, i odtąd szli 1) razem.
Coraz człowiek ustawał, maiąc w pogotowiu,
Zbliżył się, iść nie mogę, prowadź mnie, rzekł zdrowiu.
Było mnie zrazu słuchać, na ten czas mu rzekło:
Chciał człowiek odpowiedzieć — lecz zdrowie uciekło.

1) idę, szedł, iść. 2) powiedzieć. powiedział, f. powiem fr. und pr. powiadam. Der Pole braucht oft sein Futurum da, wo der Deutsche das Präsens oder Präteritum setzt. 3) poetisch f. bardziey. 4) s. S. 50, 4.

19. Słowik i Szczygieł.
(Der incompetente Richter.)

O prym, kto lepiey śpiewa, szedł 1) szczygieł z słowikiem;
Staneli więc obydwa przed sędzią czyżykiem.
Wygrał szczygieł: zadziwił wszystkich dekret taki.
Zleciały się natychmiast do słowika ptaki:
Żałuiem 2) cię żeś 3) przegrał, czyżyk sędzia zbłądził.
A ia tego 4), rzekł słowik, ktory mnie osądził.

1) idę. 2) s. żałuiemy ist es ganz gewöhnlich żałuiem zu sagen. 3) s. że przegrałeś. 4) nehmlich żałuię.

20. Motyl i Mucha.
Die hochgepriesene goldene Mittelstraße.

Mamy latać, latay myż nie gornie nie nisko,
Komar muchy tonącey maiąc widowisko,
Że nie wyżey leciała, nad nią się użalił:
Gdy to mowił, wpadł w świecę, i w ogniu się spalił.

21. Słoń i Pszczoła. (Zorn und Ohnmacht).

Niechay się nigdy słaby na mocnych nie dąsa.
Zaufana tym pszczoła, że dotkliwie kąsa,
Widząc, iż słoń ogromny na łące 1) się pasie,
A na nią 2) nie uważa, choć przybliżyła się;
Chciała go za to skarać. Gdy kąsać poczeła:
Coż się stało? słoń nie czuł, a pszczoła zginęła.

1) łąka. 2) on.

22. *Lis i Osieł.*

Freundschaft auf unrechten Wegen gesucht.

Lis stary, wielki oszust, sławny swym rzemiosłem,
Że nie miał 1) przyiaciela, narzekał przed osłem 2).
Sameś 3) sobie w tym winien, rzekł mu osieł na to:
Jakąś sobie zgotował, obchodź 4) się zapłatą.
Głupi ten, co wnisć w przyiaźń z łotrem się ośmiela;
Umiey bydź przyiacielem, znaydziesz 5) przyiaciela.

1) mam. 2) osieł. 3) f. sam iesteś. 4) obeyść się. 5) znaleść.

23. *Dziecię i Oyciec* (unrecht angefangen).

Bił Oyciec rozgą dziecię, że się nie uczyło;
Gdy odszedł 1), dziecię rozgę ze złości spaliło.
Wkrotce znowu Jaś 2) krnąbrny na plagi zarobił,
Oyciec rozgi nie znalazł 3) i kiiem go obił.

1) odeyść. 2) Hans. 3) znaleść.

24. *Wino i Woda.*

Werth des Bauernstandes.

Przymawiało iednego czasu wino wodzie 1);
Ja Panom a ty chłopom iesteś ku wygodzie.
Nie piłoby cię Państwo, rzecze woda skromnie,

Gdyby nie chłop dał 2) na-cię co 3) chodzi pies do mnie.

1) woda. 2) daię. 3) co ſ. który.

25. *Pan i Pies.*

Dem Schlimmen macht man es nie recht.

Pies ſzczekał na złodzieia, całą noc ſię trudził,
Obili go nazaiutrz, że Pana obudził.
Spał 1) ſmaczno drugiey nocy, złodzieia nie czekał:
Ten dom ſkradł; pſa 2) obili za to, że nie ſzczekał.

1) śpię, ſpął, ſpać. 2) pies Gen. u. Accuſ. pſa.

26. *Mądry i Głupi.*

Leere Köpfe ſind wie leere Töpfe, ſie tönen beyde wieder.

Nie nowina, że głupi mądrego przegadał;
Kontent więc, iż uczony nic nie odpowiadał,
Tym bardziey ieſzcze krzyczeć przeraźliwie począł;
Nakoniec zmordowany, gdy ſobie odpoczął,
Rzekł mądry, żeby niebył w odpowiedzi dłużny:
Wieſz dla czego dzwon głośny? bo wewnątrz ieſt prożny.

27. *Orzeł i Sowa.*

Halte dich nicht für den Einſichtsvollſten.

Na iednym drzewie orzeł gdy z ſową nocował,
Że tylko w nocy widzi, bardzo iey 1) żałował.

Dzięko-

Dziękowała mu 1) ſowa za politowanie.
W tym, uprzedzaiąc ieſzcze zorza i świtanie,
Wkradł ſię ſtrzelec pod drzewo; ſowa to poſtrzegła,
I do orła 2) natychmiaſt z przeſtrogą pobiegła.
Uſzli 3) śmierci; a w ten czas rzekł orzeł do ſowy:
Gdybyś nie była ślepą, nie byłbym ia zdrowy.

1) on, ona, ono. 2) orzeł. 3) uyść.

28. *Kałamarz i Pioro.*

Maaße dir nicht fremdes Verdienſt an.

Powadził ſię kałamarz na ſtoliku z piorem,
Kto świeżo napiſaney kſięgi był autorem 1).
Nadſzedł 2) ten, co 3) ią piſał, rozśmiał ſię z baiarzow
Wieleż takich na świecie 4) pior i kałamarzow!

1) ſ. S. 8, 8. 2) nadeyść. 3) ſ. ktory. 4) świat.

29. *Groch przy Drodze.*

Auch die klügſten Maaßregeln werden oft vereitelt.

Oſzukany goſpodarz turbował ſię ſrodze;
Zjedli mu przechodzący groch zeſzły przy drodze.
Chcąc wetować, i pewnym cieſzyć ſię profitem,
Drugiego roku, wſzyſtek groch poſiał żą żytem.
Przyſzło zbierać; gdy mniemał mieć korzyść obfito,
Znalazł i groch zjedzony i ztłoczone żyto.

Niech się miary trzymaią i starzy i młodzi:
I ostrożność zbyteczna częstokroć zaszkodzi.

30. *Słowik i Szczygieł.* (Kurz aber gut).

Rzekł szczygieł do słowika, ktory cicho siedział:
Szkoda, że krotko śpiewasz. Słowik odpowiedział:
Co mi dała natura, wypełniam to wiernie.
Lepiey krotko a dobrze, niż długo a miernie.

31. *Woł i Mrowki.*
Arbeit und Arbeit ist verschieden.

Woł się śmiał, widząc mrowki w małey pracy skrzętne,
W tym usłyszał od iedney te słowa pamiętne:
Z umysłu pracuiących szacunek roboty
Ty pracuiesz, bo musisz, my mrowki z ochoty.

32. *Tulipan i Fiałek.*
Verschmähe keinen Freund.

Tulipan okazały patrzał na to krzywo,
Że fiałek w przyiaźni zostawał z pokrzywo.
Nadszedł Pan do ogrodu tegoż właśnie rana
Widząc, że pięknie zeszedł, urwał Tulipana.
A gdy się do bukietu i fiałek zdarzył,
Chciał go zerwać, ale się pokrzywą oparzył.
Patrzał na to Tulipan, mądry po niewczasie,
I poznał, że przyiaciel, choć nierowny, zda się.

33. *Furman i Motyl* (Lächerlicher Dünkel).

Ugrzązł 1) woz, ani ruszyć iuż się nie mogł
w błocie 2);
Ustał furman, ustały i konie w robocie.
Motyl, ktory na wozie siedział w ten czas prawie,
Sądząc, że był ciężarem 3) w takowey przeprawie;
Pomyślił sobie: litość nie iest złym nałogiem 3).
Zleciał, i rzekł do chłopa: iedźże 4) z Panem
Bogiem.

1) ugrząznąć, Praterit ugrząznął zsgz. ugrzązł f. ugrząznę. 2) błoto. 3) s. S. 8, 8. 4) s. S. 5, 1.

34. *Jagnię i Wilcy* (Recht der Gewalthaber).

Zawzdy znaydzie 1) przyczynę, kto zdobyczy
pragnie:
Dwoch wilkow 2) iedno w lesie 3) nadybali
iagnię.
Już go 4) mieli 5) rozerwać, rzekło: iakim
prawem?
Smacznyś 6), słaby, i w lesie 3) — zjedli nie-
zabawem.

1) znaleść. 2) der Genit. Pl. kann in einigen Fällen wie der Nominativ. gebraucht werden. Hier scheint wieder der nehmliche Unterschied Statt zu finden, wie beym Instrumental s. S. 8, 8. 3) las. 4) on s. S. 13, 3. 5) mam. 6) s. S. 6, 1.

35. *Zołw i Myſz.*
Eigener Herd iſt Goldes werth.

Że zamknięty w ſkorupie nie wygodnie ſiedział,
Załowała myſz żołwia, żołw iey odpowiedział:
Miey ty ſobie pałace, ia moy domek ciaſny,
Prawda, nie ieſt wſpaniały, ſzczupły, ale własny.

36. *Doktor i Zdrowie.*
Alles iſt dem Mißbrauche unterworfen.

Rzecz ciekawą, lecz trudną do wierzenia powiem.
Jednego razu Doktor potkał ſię ze zdrowiem;
On do miaſta, a zdrowie z miaſta wychodziło:
Przeląkł ſię, gdy go poſtrzegł; lecz że bliſko było,
Spytał go: dla czegoż to tak ſpieſzno uchodziſz?
Gdzie idzieſz? zdrowie rzekło: tam, gdzie ty niechodziſz.

37. *Chleb i Szabla* (der Soldatenſtand).

Chleb przy ſzabli gdy leżał, oręż mu powiedział:
Szanowałbyś mnie bardziey, gdybyś o tym wiedział,
Jak ia na to pracuię, i w wieczor i rano,
Zeby twoich beſpiecznie darow używano.
Wiem ia, chleb odpowiedział, iakim ſłużyſz kſztałtem,

Jeśli

Jeśli mnie często broniſz, częściey bierzeſz *)
gwałtem.

*) biorę, 2te Perſon bierzeſz, 3te bierze, brał, brać.

38. *Podrożny* (das ſcheinbare Uebel).

Gniewał ſię wędrùiący i przeklinał Bogi,
Że mu deſzcz uſtawiczny przeſzkadzał do drogi.
Tym czaſem z boku czuwał nań 1) rozboynik chciwy,
Puścił ſtrzałę; ale że przemokły cięciwy,
Padła 2) bez żadney mocy. Zrazu przeſtraſzony,
Kiedy poznał, że deſzczem zoſtał ocalony,
Przeſtał Bogi przeklinać, nie złorzeczył ſłocie 3).
Często co złe z pozoru, dobre ieſt w iſłocie.

1) ſ. na niego. 2) paść. 3) ſłota.

39. *Zwierciadło podchlebne.*

Sorge nicht, wie ſchön, ſondern wie gut du biſt.

Patrząc ſię we 1) zwierciadło, a widząc ſię białą,
Lubiła go ſmaglawa, że iey podchlebiało.
Przyſzła do niey znaioma, nierownie czarnięyſza,
Gdy poſtrzegła, że i tey ſzpetności umnieyſza,
Zła, że i iey ſąſiadce 2) do guſtu przypadło,
Stłukła w drobne kawałki podchlebne zwierciadło.

1) um die ſchwere Ausſprache der harten Conſonanten zu mildern, wird hier der Präpoſition w das ſogenannte mildernde e angehängt, ſo wie dies auch bey der Präpoſition z, od. przed der Fall iſt. 2) ſąſiadka.

40. *Ptaki i Osieł* (der Esel, ein Kunstrichter).

Był dyskurs o słowiku: wdzięk iego śpiewania,
Rzekł czyżyk, tak iest miły, że aż do świtania
Od zmroku gotow iestem słuchać iego pieśni.
Toż samo, powtarzali śpiewaczkowie 1) leśni,
Toż samo i zwierzęta; osieł mało-dbały,
Gryzł chwasty na ustroniu, więc się go spytały:
A ciebie 2), czy ten iego głos wdzięczny poruszył?
Mnie? — iakem się odezwał, zarazem go zgłuszył.

1) śpiewaczek s. S. 55, 6. unten. 2) der Accusat. von ty s. S. 46, 7.

41. *Dobroczynność* (traurige Großmuth).

Chwaliła owca wilka, że był dobroczynny;
Lis to słysząc, spytał ią, w czymże tak uczynny?
I bardzo, rzecze owca, nie wiele on pragnie,
Moderat! mogł mnie zajeść, zjadł mi tylko iagnię.

42. *Skąpy* (der Geizhals als Selbstmörder).

Chciał się skąpy obwiesić że talera stracił,
Żeby iednak za powroz dwoch groszy nie spłacił,
Ukradł 1) go pokryiomu: postrzegli sąsiedzi 2).
Kiedy więc osądzony na śmierć w iamie siedzi,
Rzekł, gdy iedni żałuią, a drudzy 3) go cieszą:
To szczęście, że mnie przecież bez kosztu powieszą.

1) ukraść. 2) sąsiad. 3) drugi.

43. *Pan*

43. *Pan i Kotka.*
Eigener Vortheil iſt kein Verdienſt.

Nie maſz prawey przyiaźni, mowiła do Pana
Kotka ſyta połowem i za to głaſkana.
Jak to niemaſz przyiaźni? Pan na to odpowie.
Pieściſz mnie, rzecze kotka, bo ci myſzy łowie.
Łowić myſzy, Pan rzecze, przyſługi to znaczne.
Ale dla czego łowiſz? — dla tego że ſmaczne.

44. *Człowiek i Suknia.*
Das nothwendige Uebel oder wen man lieb hat, den züchtiget man.

Brał 1) ſię pewien do pręta, chcąc wytrzepać ſuknie;
Ta widząc ſię w złym razie, żwawie go ołuknie:
A takaż to ieſt pamięć na uſługi, rzecze,
Biieſz tę co cię zdobi, niewdzięczny człowiecze 2)!
Rzekł człowiek: ia nie biię, lecz otrząſam z prochu,
Zakurzyłaś ſię wczoray, dziś trzepię po trochu 3).
Wybacz, z przykrych ſpoſobow, kto muſi, korzyſta;
Gdybyś nie była bita, nie byłabyś czyſta.

1) biorę. 2) ſiehe in der beygefügten Sprachlehre die Regel vom Vocative. 3) poetiſch ſ. das üblichere trochę.

45. *Szczurek i Matka.*

Hinter Freundlichkeit ſtecket oft Tücke.

Widząc, że z myſzą igra, chwalił ſzczurek kota,
Rzekła matka do niego: fałſzywa to cnota;
Na pozor on ieſt grzeczny, a wewnątrz iad mieści.
Nayokrutnieyſzy taki co gryzie, a pieści.

46. *Sąſiedztwo.*

Gute Nachbarn gehören zum täglichen Brot.

Zeſzło żyto na ziemi leżącey odłogiem;
Cóż potym? kiedy zewſząd otoczone głogiem.
Grunt był dobry, chociaż go pług nigdy nie ruſzył,
Byłoby z niego zboże, głog wſzyſtko zagłuſzył.
Szczęśliwy, kto z rownemi o granice ſiedzi!
Zły głod, woyna, powietrze, gorſi źli ſąſiedzi.

47. *Jaſtrząb i Sokoł.*

Uebermuth thut niemahls gut.

Niech zważa z kim ma ſprawę, kto chce być iunakiem,
Jaſtrząb, że ſię z nieiednym dobrze ſpotkał ptakiem,
Chciał ſokoły woiować: śmiał ſię ſokoł lotny.
Nakoniec z zuchwałości takowey markotny,
Porwał go; a gdy oſtre ſzpony wſkroś przebodły,
Rzekł: daruię cię życiem, boś dla mnie zbyt podły.

Szpecą

Szpecą ſławę zwycięſtwa mdłe nieprzyiacioły,
Jaſtrzębie na przepiorki, orły na ſokoły.

48. *Woły krnąbrne.*
Müſſiggang führt zum Verderben.

Miłe złego początki, lecz koniec żałoſny.
Nie chciały w iarzmie chodzić woły pod czas wioſny,
W ieſieni nie woziły zboża do ſtodoły;
W zimie chleba nie ſtało, zjadł goſpodarz woły.

49. *Wyſzydzaiący.* (Greife in deinen Buſen).

Zartował, a od śmiechu trzymał ſię za boki,
Na ślepego kompana patrząc iedno-oki.
Nadſzedł co krzywo-patrzył, śmiał ſię; nadſzedł ſtary,
J ten ſię śmiał, włożywſzy na nos okulary.
Przyſzedł na koniec ieden z dobrze patrzaiących,
Żałował i wyśmianych i wyśmiewaiących.

50. *Kſięgi.* (der Rangſtreit).

W pewney Bibliotece, gdzie była nie pomne,
Powadziły ſię kſięgi; a że ſą wymowne,
Łaiały ſię do woli rożnemi ięzyki.
Wchodzi Bibliotekarz, pyta ſię kroniki:
Dla czego takie wrzaſki? dla tego ſię ſwarzem,
Iżeś mnie śmiał położyć obok z kalendarzem.
Wſzyſtko ſię tu porządnie, rzekł iey, poſadziło,
On zmyśla to co będzie, ty zmyślaſz co było.

51. *Wilk i Owce.* (Trau, ſchau, wem).

Wilk, chociaż to oſtrożny, przecie że żarłoczny,
Poſtrzegł ścierwo, chciał doſtać, i wpadł w dół poboczny.
Siedzi w iamie a wzdycha, w tym owieczki ſłyſzy,
Patrzą w dół, aż wilk w iamie ſiedzi, ledwo dyſzy.
Odezwał ſię nakoniec, rzekł do nich powolnie:
Nie wpadłem, za pokutę ſiedzę dobrowolnie;
Trzeba czynić pokutę za boie, za groźby,
Za to żem was pożerał — owce zatym w prożby:
Wynidź z dołu — nie wyidę — my będziem podnoſić —
Droży ſię wilk, nakoniec dał ſię im uproſić:
Ięły ſię więc roboty, i tak pracowały,
Że go ze dna ſamego iamy wydoſtały.
Wyſzedł, a zawdzięczaiąc nie rozumney kupie,
Poiadł, pogryzł, poduſił wſzyſtkie owce głupie.

52. *Daremna Praca.* (Die vergebliche Mühe).

Niechcąc ſię Jędrzey uczyć, zmazał abecadło,
Widząc ſię ſzpetnym, potłukł w kawałki zwierciadło
Słyſząc ſię złym, chciał ſtłumić wieść przemyſły ſwemi:
Nie mogł ſię zrobić głuchym, a drugich niememi.

IX.

Einige Merkwürdigkeiten aus der Naturbeschreibung aus dem Sulzer, Junker und dem Bilderbuche.

1. Der Baumwollenstrauch. (*Bawełna*).

Bawełna rośnie na ciepły suchey ziemi, naywięcey w Azyi, Afryce i południowey Ameryce tudzież w niektórych ciepłych Europeyskich krajach, na przykład w Sycylii. Tkwi ona w owocu pewnego krzaka. Ten owoc iest okrągłopodługowaty 1) i gatunku strączа, który się, doyźrzawszy, otwiera i na trzy lub cztery cząstki dzieli, gdzie kosm 2) białey iak śnieg wełny leży, który od ciepła tak napęcznieie 3), iż wielkości iabłka doydzie. W samym środku tkwią iądra 4). Bawełna bywa z łupiny 5) swoiey za pomocą osobliwego instrumentu wyprzędzana. Lewantska bawełna, która około Smyrny rośnie, iest naylepsza.

1) oval. 2) ein Busch. 3) auflaufen, aufquellen. 4) Saamenkörner. 5) Hülse, Schale. Beym lesen dieser Stücke muß man die Vor- und

und Nachſylben einiger wenigen Wörter abſondern und dann wird man allererſt das Stammwort in dem beygefügten Handwörterbuche finden können.

2. Der Kaffeh. (*Kawa*).

Kawa ieſt to iądro (ziarno) owocu pewnego drzewa, które w ſzczęśliwey Arabij początek ſwoy bierże, a teraz do wielu ciepłych krajow przenieſione. Oprocz Arabii rodzi ſię naylepiey na wyſpie Martynice. Holendrzy zaſadzili ią też w Surynamii, Jawie, Ceylonie i Batawii. Sam owoc wygląda iak wiśnia, ieſt bardzo ſoczyſty i ma w śrzodku iądro, które, póki świeże, to ieſt żołtawe albo ſiwe, lub też bladozielone. Owoc czyli łupina bywa na matach przy ſłońcu ſuſzona, a potym wałkami tarta, tak iż iądra wypadną. Z tąd pochodzi, że ſię każde ziarko, na dwie części rozdzielone być zdaie. Te ziarka przeſuſzone ieſzcze raz na ſłońcu, bywają do Europy przeſyłane. Arabſka Kawa ieſt naylepſza i nazywa ſię Lewantſką.

3. Der Theeſtrauch. (Herbata).

Herbata bywa robiona z liſtkow krzaczka, który w Japonii, Chinach, Tunkin i Syam rośnie. Zbieraią ſię te liſteczki na wioſnę dwa lub trzy razy, i podług cnoty ich, daią im ſię rożne nazwiſka. Liſtki pierwſzego zbioru ſą naycieńſze i nayſubtelnieyſze, lecz nie wychodzą wcale z Kraju, i bywają pod nazwiſkiem Ceſarſkiey

Herbaty

Herbaty dla dworu zachowane. Ta, którą my pod nazwiſkiem Ceſarſkiey Herbaty czyli Herbatowych Kwiatow z Holandyi doſtaiemy, ieſt dobra Herbata drugiego zbioru.

4. Der Pfefferſtrauch. (*Pieprż*).

Pieprż ieſt owoc drzewka roſnącego nad brzegami Malabarſkiemi. Pieniek iego ieſt tak ſłaby, że podpory potrzebuie. Każda gałązka ma zwyczaynie ſześć *grón*; każde zaś gróno ieſt na dwanaście calow długie i do winnych nie doyźrzałych grón podobne: Obrywaią ie ieſzcze zielone w mieſiącu Liſtopadzie i ſuſzą na ſłońcu. Jagody ztwardnieią i zczernieią w czaſie bardzo krótkim. Holendrzy prowadzą pieprzem bardzo wielki handel.

5. Der Jngwer. (*Jmbier*).

Jmbier ieſt roślina trzcinowata, która ſię w oboygu Jndyach znayduie. Jey korzeń kolankowaty *) używamy do zaprawy potraw, który ma takąż gorącość w ſobie iak pieprz.

*) knollicht von kolano das dim. kolanko, Gelenk, Glied, Knoten.

6. Der Brotfruchtbaum. (*Chlebo-fruktowe drzewo*).

Na pewnym drzewie mierney wielkości, które ſię oſobliwie w piątey części ziemi lub w południowey Jndyi częſto znayduie, roſnie owoc w kſztał-

cie

cie i wielkości głowy dziecinney. Nazywaią go fruktem chlebowym. Mięso tego owocu ieſt iak śnieg białe i pulchne nakſztalt ſwieżo pieczonego chleba. Trzeba go wprzód przypiekać, nim go ieść można. Można też z niego zrobić kwaſkowate*) ciaſto na zachowanie. Ten owoc ieſt ważnym natury darem dla krajów żyta nie rodzących. — W tych krajach rosną też ieſzcze inne rodzaie drzew, których owoce mieyſce chleba zaſtępuią. Czyniono probę, toż chlebo-fruktowe drzewo i w innych ſtrónach Azyi i Ameryki zaſadzać, co ſię też, iak powiadaią, Angielczykom poſzczęściło.

*) ſäuerlich.

7. Der Löwe. (*Lew*).

Lew, ieſt Królem między czworonogiemi zwierzętami od czterech aż do pięciu ſtop wyſoki, a około dziewięciu ſtop długi. W nim ſię naywiękſza ſiła łączy z naywiękſzą letkością. Ma tak mocne zęby, że niemi wſzyſtkie kości bez pracy zetrze a długi ozor iego ieſt tak oſtry, iż nim ſamym ſkórę zdarć i ciało z kości zlizać może. Wzrok ma byſtry i ſtraſzny; paſzczękę wielką; ſzyia grzywą długą ieſt okryta, brzuch cienki, nogi grube i żyłowate, ogon długi, gruby i bardzo mocny Ma pięć pazurow u łap przednich, a cztery u poſlednich. — Lwica rożni ſię tym ode lwa, że około ſzyi żadney grzywy niema.

8. Der

8. Der Elephant. (*Słoń*).

Naywiększemi ziemskiemi zwierzętami są słonie. Chodzą pospolicie w gromadzie, i w ten czas nieszkodzą nikomu. Lecz skoro się od stada swego odłączą i poiedynczo chodzą, na ten czas dopiero są niebespieczne i napadaią na ludzi. Będąc zaś ugłaskani i oswoieni, daią się dobrze powodować. Kiedy ich zaś kto rozgniewa, tedy nawet i wodzcy ich zostaią w niebespieczeństwie życia. Atoli można ich rozpalonemi szmermelami ustraszyć, rzucaiąc ie na nich. Używaią ich do transportu wielkich ciężarów na woynie i w podrożach. Można słonia wyuczyć, tak, iż on trąbą swoią rozmaite sztuki zrobi, gdyby tego tylko pan iego chciał. Ten siadłszy na karku iego, kieruie nim trzymaiąc w ręku żelazny pręcik.

9. Das Kameel. (*Wielbłąd*).

Wielbłąd, iest w całym wschodnim Kraju arcy użytecznym zwierzem, i do dalekich podróż przez pustynie nader sposobnym, ponieważ przez ośm lub dziesięć dni bez picia wytrwać może. A chociaż iest dosyć wielkim, obchodzi się iednak szczupłym pokarmem. W Persyi maią Wielbłądy tylko ieden —, a w Jndyi i Arabii maią dwa garby. Większe Wielbłądy mogą unieść ciężar od dwunastu, aż do trzynastu set funtów. Mnieysze zaś —, dźwigną tylko siedmset funtów. Przyuczaią ich, aby się (chcąc onych obładować)

brzuchem na ziemię kładły. Sypiaią też tymże samym sposobem. Na wiosnę gubią wszystkę starą sierść, tak, iż na ow czas iak oparzone świnie wyglądaią. W ten czas smaruią ich skorę wszędzie tłustością, aby im komory nie dokuczały.

10. Der Wolf. (*Wilk*).

Wilk, znayduie się we wszystkich prawie częściach ziemi, a to rozmaitey szerści. Pospolity Wilk iest na półczwartey stopy długi, siwo brunatney (burey) farby, i wygląda niemal iak rzeźniczy pies. Porywa owce, kozy, sarny, cielęta i zrzebięta; i iest tak żarłoczny, iż dwie owce maiąc nato czas, pozrzeć za iednym razem może. Na ludzi porywa się tylko w zimie z naywiększego głodu.

11. Der Häring. (*śledź*).

Jeden z naypożytecznieyszych rybnych rodzaiow, iest rodzay śledzi. Pod biegunem północnym 1) mnoży się ta ryba tak bardzo, iż tam niedosyć dla siebie żywności znayduie; przeto udaie się w przeciągach niezliczonego mnostwa do pożywnieyszych 2) brzegow Grenlandyi, Jslandyi, Norwegii i Szkotyi. Tu zaś czuwaią na nie Wieloryby, świnie i psy morskie 3) &c. które ich milionami pożeraią (połykaią), nawet wielkim wodnym ptakom, których na morzu północnym bywa pełno, iest ta ryba przyiemnym łupem.

Sledzie

Sledzie od tych nieprzyiacioł przeſtraſzone, zbijaią ſię tak w kupę, iż ich nadeyście 4) choć zdala łatwo poznać można. Przyſzedłſzy zaś daley ku południowi, znaydują tam ſwoich naygorſzych nieprzyiacioł, zwłaſzcza mnoſtwo Europeyczykow ze wſzyſtkich narodow, którzy w kilka tyſięcy okrętow na nie czuwaiąc, one łapią, potym ſolą i po całey Europie rozſyłaią. Liczą, iż corocznie koło czterech kroć ſto tyſięcy ludzi z połowu i tranſportu śledzi żyie.

1) der Nordpol. 2) nahrungsreich. 3) Nordcaper und Hayfiſch. 4) Ankunft.

12. Merkwürdigkeiten einiger Amphibien.

Ciało wodno-ziemnych zwierząt ieſt zimne iak ich krew, życie ich ieſt bardzo trwałe (twarde). Zaba, choć iey iuż ſerce z ciała wydarte, ieſzcze ſkakać, a żołw bez głowy ieſzcze przez nieiaki czas żyć może. Naywiękſza część wodno-ziemnych zwierząt nieſie jaja, które nie ſame wyſiedzą, lecz ie w piaſek zagrzebuią iako żołwie, albo ie ciepłości powietrza i wody zoſtawuią iakoto iaſzczurki i żaby. Zaby ſą trawne, wodne i liściowe. Wyſzedłſzy z iaia, ſą grubo-brzuchatemi 1) i czarnawemi 2) rybkami z ogonami bez nog. Po trzech mieſiącach zjawią ſię u nich poſlednie nogi, a w krotce i przednie —, na koniec i ſam ogon zginie. Pewney Amerykańſkiey ro-

puſze 3) Pipa nazwaney, wyłażaią 4) młode iuż żywe i wcale zupełne przez grzbiet.

1) dickleibicht. 2) ſchwärzlicht. 3) ropucha. 4) wyleść.

13. Der Krokodil.

Krokodyl ogromna gadzina, wygląda iak jaſzczurka. Czaſem od dzieſięciu aż do ſtu ſtop długi; a przez ſwoie obżarſtwo ludziom i zwierzętom bardzo ſzkodliwy. Zyie w rzekach gorących krajow, naprzykład w Egipcie w rzece Nilu. Nieſie iaja, które gęſim iajom ſą podobne. Te on zagrzebuie w piaſku na ſtopę głęboko, aby ich rzeka przy wylewie doſiądz 1) nie mogła. Skoro ſię młode przez ciepłość ſłoneczną wylęgną, tedy zaraz śpieſzą do wody. Ludzie wyſzukuią też iaia i tłuką ie żelaznemi ſpiſami, albo zjadaią ie ſmaczno. Krokodyl ma wzrok byſtry, i choć co za nim w tyle ieſt, to mu wpadnie w oczy. Będąc na lądzie, trzyma ſię zawſze bliſko wody, obróciwſzy ſię głową ku niey. Jeśli go kto poſtraſzy tedy ſię w niey powoli aż do dna zanurza. Powiadaią że on człowieka pływaiącego złapać nie może. Lecz ſtoiącego nad brzegiem, wyſkoczywſzy ku niemu, chwyta ſwoiemi przedniemi pazurami, albo uſiłuie powalić go ogonem ſwoim na ziemię. Atoli widziano, iż śmieli i ćwiczeni Afrykanie łatwo i bez wſzelkiego zachodu krokodylow zwyciężali, biorąc mięſo ich na potrawy.

14. Die

14. Die Klapperſchlange.

Wąż z gruchotką (czyli klekotką) należy do żmij i ieſt między niemi naywiękſzym i nayſtraſznieyſzym, bo ieſt na oſm ſtop długi i iak ramię człowiecze gruby. Skutek ukąſzenia iego ieſt w kilku minutach gotową śmiercią, a oſobliwie gdy na żyłę trafi. Znayduie ſię we wſyſtkich gorących kraiach Ameryki i Azyi. Jeſt to poſpolicie nayleniwſzy i nayoſpałſzy między wſzyſtkiemi wężami, a nie bywſzy zaczepionym, nie porwie ſię na nic inſzego, chyba na ſwoy łup. Na ſamym końcu ogona ma dwanaście ſkładaiących ſię z ſobą pęcherzow, które gdy ſię czołga lub poruſzy, gruchoczą, i o iego przytomności przeſtrzegaią. W Jndyi wkrada ſię często w domy, lecz bywa poſpolicie przez żałoſny głos zwierząt domowych wydany. Nienawidzą i gonią go z wrzaſkiem wſzyſtkie czworonogie zwierzęta, ſkoro ſię tylko pokaże, właśnie tak, iak u nas małe ptaſzęta z ſową czynią, lecz przez to ſamo ſtaią ſię iego łupem. Z tąd też pochodzą zabobony Jndyanow, iż on wiewiorki i małe ptaſzęta na drzewach pod ktoremi lega, ſpoyzrzeniem ſwoim tak oczarować może, iż ſame na oślep z drzew zchodzą i w pyſk mu wlatuią.

15. Vom Nutzen des Waſſers.

Bez wody nie mogą ſię ani ludzie, ani zwierzęta, ani rośliny obeyść. Bez niey nie można ani gotować, ani piec, ani warzyć, ani pić.

Ona nayprędzey i naylepiey gaſi pragnienie, i owſzem ieſt zgoła nayzdrowſzym i naylepſzym napoiem; ſprawuie ona, iż krew bez zaſtanowienia ſię w żyłach płynie; trawi, rozwalnia i ſpędza gęſtą i lipką flegmę, ktora ludzkiemu ciału tak bardzo ieſt ſzkodliwa. Nawet do mycia używana, ſprawuie ciału pożytek daleko większy, niż ludzie wiedzą albo myślą. Płynąca woda, nie ieſt ani tak czyſta, ani tak zdrowa i ſmaczna, iak zdroiowa czyli kryniczna. Deſzczowa woda i ta —, ktora z roztopionego gradu, śniegu, i lodu pochodzi, ieſt czaſem bardzo niezdrowa.

16. Geſundheitsregeln in Anſehung des Aufenthalts.

Czyſte powietrze ieſt nieuſtannym lekarſtwem. Nieczyſte zaś ſzkodzi całemu ciału, oſobliwie płucom. Przeto niebaw ſię długo na mieyſcach, gdzie powietrze, oſobliwie przez oddychanie (exhalatio) zepſute ieſt. Nieſypiay nigdy w izbach zbyt niſkich i wilgotnych, oſobliwie kiedy długo zamknięte, albo wielą ludzmi napełnione były, albo gdyby świeżo wybielone i pomalowane były, albo gdzieby zbyt wielka gorącość, ſwąd węglowy, i wiele tęgo pachnących kwiatow było, lecz w ſuchych i przechod świeżego powietrza maiących i zimnych komorach. — Otwarzay często drzwi i okna ſtancyi, oſobliwie zrana; lecz ſtrzeż ſię przytym ciągłego wiatru, i niewychodź nagle bez potrzeby z bardzo zimnego mieyſca

ſca do bardzo ciepłego, albo ze zbyt ciepłego do zbyt zimnego.

17. Geſundheitsregeln in Anſehung des Getränkes.

Piy pod czas iedzenia, tylko nie zaraz na wzdymaiące albo mleczne potrawy, ani też piwa na owoc, nie piy mniey niż zjeſz, atoli nie za wiele na raz. Lecz wyſtrzegay ſię niemniey podczas iadła, iako i oprocz —, wiele tęgiego trunku, iakoto: Kawy, gorzałki, i gęſtego niewyrobionego (niewyſtałego) piwa. Niektórzy mniemaią, iż na twarde potrawy i iarzynę tęgiego trunku napić ſię potrzeba, aby ie prędzey ſtrawić; lecz one przez to tym dłużey ſię w żołądku zachowuią i zoſtaią wcale nie ſtrawionemi. Na takie potrawy napiy ſię naypierwey wody. Czyſta woda z krynic i potokow ieſt naylepſzym trunkiem. Nie tak ieſt zdrowa ſtoiąca —, albo z zamkniętych ſtudzień woda. Krotko przed ſpaniem pić nie ieſt zdrowo.

18. Geſundheitsregeln in Anſehung der Bewegung und Ruhe.

Wyſtrzegay ſię zbyt tęgich, żwawych, pot (czyli znoy) ſprawuiących i zbyt długo trwaiących agitacyi; tudzież wielkiego nieprzerwanego natężania ſił, oſobliwie krotko przed — albo po iedzeniu, i po chorobie. — Nie pracuy bez odpoczynku na przemiany, lecz ſtrzeż ſię uſtawicz-

nego siedzenia, tym bardziey ieszcze prożnowania, które delikatnym i głupim czyni i wszystkich występkow iest początkiem. — Używay tylko nocy do spoczynku, a to naylepiey, czas od dziesiątey z wieczora, aż do czwartey lub piątey godziny zrana, i niespiay nad ośm godzin. Połóż się w łożu prosto głowę nieco wyżey maiąc, nie legay wiele na plecach, ale raczey na boku.

19. Vorsichtigkeit bey Kranken und in Krankheit.

Nie zbliżay się bez potrzeby ku takim, którzy gorące zgniłe, i zaraźliwe choroby maią, i siadaj tak, abyś tchu i exhalacyi ich w siebie nie ciągnął; nie połykay ślin, ale ie raczey wypluway; wymyway gębę często winnym octem lub wodą, i zażyway winnego octu z wodą do picia. — Strzeż się, kiedyś chory, zimna, gorącości, wielu tęgich potraw, tęgich trunków, i wszelkich affektow (namiętności). — Osobliwie strzeż się lekarstw od szarletanow, czyli partaczow, którzy nie są doświadczonemi lekarzami; strzeż się też nie doświadczonych domowych lekarstw; o czym i o wielu innych ciekawych i pożytecznych rzeczach da ci obszernieyszą wiadomość książka pod tytułem: Dziecinny przyiaciel, (nad którey wytłumaczeniem pracuie sławny Regimentowy kaznodzieja JPan Ollech).

20. Anzahl

20. Anzahl der Menschen.

Mnoſtwo ludzi w całym okręgu ziemi razem żyiących uczyni teraz 1000,000,000 (tyſiąc milionow), z tych ieſt połowa mężczyzn, połowa niewiaſt. Liczba rodzących ſię ieſt za zwyczay co rok większa, niż — umarłych, przeto pomnaża ſię uſtawicznie naród ludzki. Ta liczba tych tyſięcy milionow wymiera niemal co 35 (trzydzieści i pięć) lat, przeto w iednym roku niemal trzydzieſta piąta część ludzi, albo liczba ledwie nie trzydzieſtu milionow. Można więc liczyć, iż każdego dnia około 82,000, (ośmdzieſiąt dwoch tyſięcy) ludzi, każdey godziny 3,400, (trzy tyſiące cztery ſta) każdey minuty niemal 60 (ſześć dzieſiąt), a przeto każdey ſekundy prawie ieden człowiek rodzi ſię i ieden umiera.

21. Vom Weltgebäude.

Przez budowę świata, czyli przez świat rozumiemy nie tylko ziemię naſzą, lecz też i ſłońce, kſiężyc, i niezliczone mnoſtwo gwiazd. Ziemia naſza, na którey my mieſzkamy, ieſt tylko cząſtką tych niezmiernie wielkich dzieł Boſkich. Słońce i gwiazdy, ktore my w nocy widziemy są po większey części kilka kroć ſto tyſięcy razy większe, niż ziemia naſza, i podług wſzelkiego podobieńſtwa żyiącemi ſtworzeniami opatrzone.

22. Von der Sonne.

Słońce ieſt nad milion razy większe niż ziemia naſza. Ze ſłońca można by 1,448,000 (milion cztery ſta czterdzieści ośm tyſięcy) takich kul iak ziemia naſza ieſt, zrobić. Zdaie nam ſię być małym, bo nad (20) dwadzieścia milionow mil od nas oddalone. Chociaż ta odległość okropnie wielka, atoli ieſt naybliżſza nieruchoma (fixowa) gwiazda przynaymniey 400,000 (cztery kroć ſto tyſięcy) razy daley od nas, niż ſłońce. Lubo ſłońce wſzyſtko ogrzewa, iednak ono ſame nie ieſt podobno maſą ogniſtą, lecz pewniey tak iak ziemia naſza ſtworzeniami rozumnemi oſadzone.

23. Die Erde.

Ziemia ieſt kulą, maiąca w okręgu ſwoim 5,400 (pięć tyſięcy cztery ſta) mil. Jey powierzchowność uczyni więcey niż dziewięć milionow mil kwadratowych, i żeby kto całą ziemię na koſtki czworograniaſte na iednę milę wyſokie, długie i ſzerokie podzielił, tedy by to więcey niż 2000 (dwa tyſiące) milionow uczyniło. Obraca ſię ona co dwadzieścia cztery godzin o koło ſiebie a co 365 (trzyſta ſześć dzieſiąt i pięć) dni i bliſko ſześciu godzin o koło ſłońca. Pomyśliwſzy ſobie, iż ſłońce ieſzcze milion razy ieſt większe niż ziemia, i że naywiększa część gwiazd ieſt takiemi ſłońcami — coż to za Bóg być muſi, ktory to ſtworzył!

24. Von der Zeit.

Czas ieſt naykoſztownieyſzym kleynotem człowieka, a iednak go ſobie częſto za nic nie poważa. Godziny, dnie i lata upływaią nagle i bez przeſtanku w morze wieczności, a minuta życia ktora raz zginęła, nie może bogactwami nawet całego świata być odzyſkana. Jużem więcey moich latek przeżył. Ach zniknęły iak ſen nocny. Jakżem ie w pożytek moy obrocił? Jakże mam naſtępuiących — których mi opatrzność udzieli, zażywać? — Ważne pytanie! od odpowiedzi na to pytanie zawiſła moia przyſzła ſpokoyność, a od rezolwowania ſię moiego na to, zawiſło moie całe ſzczęście we wieczności.

Der Pole hat drey Deklinationen.

Die 1ſte iſt männlich.

	Singular.	Plural.
N	Ein Conſon. oder y mit vorhergeh. Vocal.	owie, y, i, e.
G	a, (u).	ow, (y, i, u).
D	owi, (u).	om.
A	a, oder wie der Nom.	ow oder wie der Nom.
V	e, u.	wie der Nominativ.
J	em.	ami.
L	e, u.	ach, (ech).

Die

Die 2te ist weiblich.

	Singular.	Plural.
N	a, i od. unbezeichnet.	y, i, e.
G	y, i.	die bloße — od. die theils durch den Umlaut, theils durch Einschieb. des e, ie veränderte Wurzel, oder aber y, i.
D	y, (ie, e,) i.	om.
A	ę, ą od. unbezeichnet.	y, i, e.
V	o, i, y.	y, i, e.
J	ą.	ami, (oma).
L	y, (ie, e,) i.	ach.

Die 3te ist dinglich oder sächlich.

	Singular.	Plural.
N	e, ę, o.	a.
G	a.	theils die unbezeichnete; theils durch Einschub des e, ie; theils durch den Umlaut veränd. Wurzel; selten ow.
D	u.	om.
A	e, ę, o.	a.
V	e, ę, o.	a.
J	em.	ami.
L	e, u.	ach (ech).

Nowy
Słownik Polſko - niemiecki,

w

którym oſobliwie na dobrą Niemczyznę wzgląd miano,

wydany

przez

K. C. Mrongowiuſa,

a drukowany w Kwiedzinie w nadworney typografii Kantorowey 1794.

Można doſtać w Krolewcu u Bibliopolow tuteyſzych Imci Pana etc. Hartunga i etc. Nikolowiuſa.

Handwörterbuch

der

Hochpolniſchen Mundart

herausgegeben

von

Chriſtoph Cöleſtin Mrongovius.

Marienwerder,

gedruckt in der Königl. Weſtpreuß. Kanterſchen Hofbuchdruckerey. 1794.

In Commiſſion bey den Herren Buchhändlern ꝛc. Hartung und ꝛc. Nicolovius zu Königsberg in Preußen.

Seinem

Verehrungswürdigsten Vater

Bartholomäus Mrongovius,

Pfarrer in Marwalde und Döhlau bey Gilgenburg in den Gütern des Herrn Reichs-Grafen ꝛc. ꝛc. von Finkenstein Excellenz ꝛc. ꝛc.

in kindlicher Ehrfurcht und Dankbarkeit

gewidmet

von

seinem Sohne,

C. C. Mrongovius.

Kleines

Polnisches Handwörterbuch,

oder

erklärendes Verzeichniß nicht nur aller im Polnischen Lesebuch befindlichen —, sondern auch der meisten im gemeinen Leben vorkommenden Wörter so vollständig, daß man wenigstens nicht leicht ein durchgehends übliches Stammwort vermissen wird.

Abkürzungen.

Pr. (bedeutet Präsens) f. (futurum) fr. (frequentatiuum) Pl. (Pluralis) contr. (contracte) zsgz. (zusammengezogen) adv. (aduerbium) coll. (collectiuum Sammelwort) dim. (diminutiuum oder Verkleinerungswort.) praep. (praepositio) p. (positiuus) c. (comparatiuus) s. (superlatiuus) interj. (interjectio Empfindungswort) conj. (coniunctio) id. (idem das nehmliche) e. (eigentlich) d. (daher) * ein verdächtiges und wenig gebräuchliches Wort. P. (Participium) m. (männlich) w. (weiblich) s. (sächlich oder siehe.) S. Seite. Der Strich oder Accent über einem Vocal von der Linken nach der Rechten, zeigt die Dehnung oder Verlängerung an. v. s. (verbum simplex)

A.

A, und, auch, aber. 2) ach! *Interj.* 3) Am Anfange eines Satzes ists oft als eine Fragpartikel anzusehen.

Abo, abowiem, *conj.* denn. s. albo.

Aby. *conj.* auf daß, damit. 2) wenigstens, mindestens.

Aksamit, u, der Sammt.

Aktor, a der Actör, Person die eine Rolle in der Comödie spielt, Schauspieler.

Albo, — entweder, — oder. 2) denn, oder, bey Fragen.

Albo, albowiem, denn.

Alboż, denn, doch, oder, bey Fragen.

Ale, allein, (Germanicae originis) aber, sondern.

Ali, alić, aliści, siehe da!

Alkowa, y, der Alkoven.
Alsztuch, a, das Halstuch, die — Binde.
Ambona, y, die Kanzel. (ἄμβων) (kazalnica.)
Angielczyk, a, ein Engländer.
Angielski, a, ie der —, die —, das Englische, Engländische.
Ani, ni, *conj.* auch nicht 2) weder —, noch.
Anielski, a, ie, englisch von:
Anioł, a, der Engel.
Aniżeli, als.
Apartament, u, das Zimmer, Gemach.
Aplikacya, yi, die Anwendung.
Apoplexya, yi, der Schlag, Schlagfluß.
Aprobuię, — ował, —ować, billigen, genehmigen.
Apteczka, i, das Apothekchen. Dim.
Architektura, y, die Architektur, Baukunst.
Arcybiskup, a, der Erzbischof.
Arcysławny, a, e, der —, die —, das berühmte. (Das Wörtchen arcy verstärkt die Bedeutung, so wie im Deutschen das erz.)
Arcyśliczny, a, e, der —, die —, das ausnehmend, — ungemein schöne, — hübsche.
Arkusz, a, der Bogen Papier. N e, G. Pl. y.
Armata, y, das Stück, Geschütz.
Ateny, ów, Athen, die Hauptstadt in Griechenland.
Atłas, u, der Atlaß.
Atoli, *conj.* j. doch.
Atrament, u, die Tinte, (inkaust)
Austerya, y, ein Gasthof, Wirthshaus, die Herberge.
Autor, a, der Autor, Schriftsteller, Verfasser, Urheber.
Aza, ob, oder? eine Fragepartikel. (iza, izali id.)
Aż, bis. 2) Wenn das Verbum dabey ausgelassen ist, so kann man es geben durch Siehe da! schau!
Ażeby, auf daß, damit.

B.

Ba, ja, gewiß, so gar. 2) *Interj.* He!
Baba, y, das alte Weib, die Großmutter, die Hebamme.
Bąbel, bla, die Blase, Wasserblase.
Baczność, i, die Achtung, Hut, Bedachtsamkeit.
Badam, — ał, — ać się, forschen, fragen. (Dowiaduię się)
Bądź, sey, sey es, entweder — oder.
Bagnisty, a, e, der —, die —, das morastige, sumpfige.
Bagno, a, der Sumpf, Morast.
Baia, bai, Baiacz, a, Bajárz, a, der Plauderer, der Schwätzer.
Bąk, a, der Rohrdommel; die Bremse.
Bal, u, der Ball, eine Tanzgesellschaft, ein feierlicher Tanz.
Bałamucę, — cił, — cić, fasein; Possentreiben; schwatzen; versäumen.
Balka, oder belka, i, der Balken.
Bałwan, a, der Götze, Abgott, e. Klotz im Russischen.
Bania, i, der Kürbiß. Bańka, i, Dim. id. 2) ein Schröpfkopf.

Ban-

Bankiet, u, (uczta, biesiada) das Gastmahl, der Schmaus.
Baran, a, der Widder, Schafbock.
Baranek, nka, das Lamm. Pl. id. 2) Schaffelle.
Barć, i, der Bienenstock im Baum.
*Bardon, u, eine Art von Zitter. Vel docti Poloni haud noverant mihi describere, quale hoc instr. esset.
Bardzo, bar--zo, sehr. Bardziey, mehr. c. adverbii.
Barki, ów, die Arme.
Barłog, u, die Streu, schlechtes Lagerstroh, Krummstroh.
Baśń, i, das Mährchen.
Bastylia, i, die Bastille, ein ehemals großes Staatsgefängniß in Paris.
Bawełna, y, die Baumwolle.
Bawię, — ił, — ić, aufhalten, verweilen, die Zeit vertreiben, amüsiren.
Bawienie, ia, das Verweilen, der Aufenthalt; pokoy do bawienia, das Audienzzimmer.
Bayka, i, die Fabel, das Mährchen. Pl. Gen. baiek.
Bęben, bna, die Trommel.
Beczę, beczał, beczeć, meckern wie eine Ziege, blocken, plärren.
Bęczę, — czał, — czeć, summen wie die Bienen.
Beczka, i, die Tonne, das Faß.
Bednarz, a, der Böttcher.
Bękart, a, der Bastard, das Hurenkind. Bekas, a die Schnepfe.
Bela, i, der Ballen Papier, — Waaren.
Belcik, a, oder mały bełt, (pocisk, strzała) ein Bolzen zur Armbrust, Wurfpfeil.
Belka, i, der Balken.
Belwederek, rka, das Land- oder Gartenhäuschen mit einer schönen Aussicht.
Berło, a, der Scepter.
Bespieczeństwo, a, die Sicherheit.
Bespieczno oder bezpiecznie, *adv* sicher. p. Bespieczniey, sicherer c.
Bespieczny, a, e. der —, die —, das sichere.
Bez, bzu, der Hohlunder, Flieder.
Bez, ohne (praep Gen.) bez mała, wenig gefehlt, beynahe, fast, schier, (tylko nie, niemal)
Bezbożny, a, e, der —, die —, das ruchlose, gottlose, verruchte, heillose.
Bezpiecznie, *adv* sicher.
Bezskuteczny, a, e, der —, die — das wirkungslose, unwirksame.
Biada, y, die Noth, 2) wehe. Int. rj.
Biały, a, e, der —, die —, das weiße, reine, — dzień, der helle, lichte Tag.
Bibuła, y, das Löschpapier, Maculatur.
Bibułowy, a, e, von Löschpapier, von Maculatur.
Biedny, a, e, der —, die —, das arme, elende.
Biegę, Bieżę } biegł, bieżeć, f. pobiegę fr. biegam, laufen, rennen.
Bielizna, y, das Weißzeug.
Bię, bił, bić, f. pobiię, fr. biiam, schlagen.
Biodro, a, die Hüfte.

Biorę, 2. Perf. bierzesz, 3. Perf. bierże, brał, brać, fr. bieram, ał, ać nehmen, fangen, brać się do czego, sich woran machen. f. wezmę, wziął, wziąć, das erste Verbum ist mehr frequentativisch.
Biskup, a, der Bischof.
Bitwa, y, die Schlacht, das Treffen, die Battaille.
Bity, a, e, der —, die —, das geschlagene, geprägte.
Blady, a, e, der —, die —, das blasse, bleiche.
Błąd, błędu, der Irrthum, die Verirrung.
Błagam, — ał, ać, versöhnen, besänftigen, e. einen sehr bitten, flehen.
Blask, u, der Schein, Schimmer, Glanz.
Bławat, u, der Stoff, das Seidenzeug.
Bławatny, der —, die —, das seidene.
Błazen, zna, der Narr, Thor.
Błędny, a, e, der —, die —, das irrige.
Błękitny, a, e, der —, die —, das blaue. (modry, a, e.)
Bliski, a, e, der —, die —, das nahe.
Bliskо, *adv.* nahe.
Bliskość, i, die Nähe.
Bliżey c. näher.
Bliźniak, a, } der Zwilling,
Bliźniec, nca, } Pl. bliźnięta, — ąt von dem wenig gebräuchlichen bliźnię, ęcia.
Błogo, *adv.* wohl, behaglich, glückseelig.
Błoto, a, der Koth, Mott.
Bluźnię, — ił, — ić, lästern.
Błyskawica, y, der Blitz. Błyśnienie, ia, das Blitzen.
Błyszczę, — ał, — eć się, blitzen, strahlen, schimmern.
Bo, bowiem, *conj.* denn, weil.
Bob, u, die Bohne.
Bóbr, a, der Biber, Castor.
Bochen, chna, das ganze Brot.
Bocian, a, der Storch.
Boday, *conj.* Gott gebe, ach daß.
Bodę, 2 Perf. bodziesz, 3 Perf. bodzie, bodł, bość 1) stoßen mit den Hornern, 2) zusetzen.
Bóg, a der Gott. Vocativ. Boże.
Bogactwo, a, der Reichthum.
Bogacz, a, der reiche Mann.
Bogaty, a, e, der —, die —, das reiche.
Bógday, *conj.* wollte Gott, 2) wenn nur.
Bógdayto, das ist doch noch etwas.
Bóg zapłać, Gott bezahls, [illegible] Pan Bóg zapłać.
Bojęs, bojał, *contr.* bał, boić *contr.* bać się, sich fürchten.
Boiaźliwy, a, e, der —, die —, das furchtsame.
Boiaźń, i, die Furcht.
Bok, u die Seite, Ecke.
Bol, u, der Schmerz.
Bór, u, der Fichtenwald.
Boski, a, ie, der —, die —, das göttliche.
Bosy, a, e, der —, die —, das barfüßige.
Bót, a, der Stiefel, boty obuć Stiefel anziehen. (Preuß. Polsch skorżnie, skorżen. *id.*)
Bowiem, *conj.* denn.
Bóy, iu, der Kampf.
Brabancya, yi, Brabant, ein Herzogthum in den Niederlanden.
Bractwo, a, die Brüderschaft, Brüderzunft.
Brama, y das Thor.

Brat,

Brat, a, der Bruder, Pl. bracia, braci, die Gebrüder. *coll.*
Brew, brwi, die Augenbraune.
Bród, u, die Furt.
Broda, y, der Bart.
Brodawka, i, die Warze.
Brodka, i, Dim. das Bärtchen.
Bróg, a, ein zugespitzter Schober von Garben unter einem Strohdach.
Broię, — ił, — ić, Böses thun, verüben.
Broń, i, das Gewähr, die Waffen.
Bróna, y, die Egge.
Bróń Boże, Gott bewahre!
Bronię, bronił, bronić, vertheidigen, beschützen, abwähren.
Browar, u, das Brauhaus.
Brózda, y, die Furche.
Brud, u, der Schmutz, Unflath.
Bryła, y, der Erdkloß, Klumpen, — łodu, eine Eisscholle.
Brząkam, — ał, — ać, fr. vom f.
Brząknę, klimpern, klingeln.
Brzeg, u, das Ufer, der Rand, die Küste, das Gestade, der Strand.
Brzęk, u, der Klang.
Brzemię, nia, die Bürde, Last.
Brzmię, brzmiał, brzmieć, f. zabrzmię, klingen, schallen, ertönen, lauten.
Brzoza, y, die Birke.
Brzuch, a, der Bauch.
Brzydki, a, ie, der —, die —, das häßliche.
Brzydzę, — dził, — dzić się, sich ekeln, grauen.
Brzytwa, y, das Scheermesser.
*Buduar, a, e. kleine Cammer, ein Cabinet, wo man sich hinbegiebt, wenn man allein seyn will.
Buduię, — ował, ować, bauen.
Budynek, nku, das Gebäude.
Budzę, — dził, — dzić, wecken.
Bukiet, u ein Blumenstrauß.
Bukszpan, u, der Buchsbaum.
Buława, y, der Comandostab.
Bułka, i, rundes kleines Weißbrot für einen bestimmten Preis, als ein Semmel ꝛc.
Bursztyn, u, der Bernstein.
Bury, a, e, der —, die —, das dunkelgraue.
Buyny, a, e, üppig wachsend.
Byas, a, Bias, einer von den sieben Weisen Griechenlands.
By, eine Partikel die den Conjunctiv bildet (vt Graecum αν). Sie drückt also das Deutsche möchte, könnte, wäre, hätte, würde aus, und leidet nur das Präteritum, den Infinitiv. und das Adverbium verbale. Sonst bedeutet sie 1) o wenn, Gott gebe! daß. 2) Steht sie oft für aby, żeby daß, damit. 3) Wenigstens, nur; by naymniey nicht im geringsten.
Być, bydź, syn.
Bydlęcy, a, e, der —, die —, das viehische.
Bydło, a, das Vieh, Rind.
Byk, a, der Stier, Stammochs, Bulle, der Heerdochs, Zuchtochs, Reitochs, Faselochs.
Byle, wenn nur.
Bystry, a, e, der —, die —, das schnelle, scharfsichtige, heftige, reissende.
Bywam, ał, ać, fr (von iestem) zu seyn pflegen.
Bywszy, nachdem man gewesen ist, Genitiv. bywszego. Einige gute Poln. Schriftsteller

steller brauchen es auch, so wie die Russen, decklinabel, also bywszy, a, e, z. B. bywsza rzecz.

C.

Cacko, czaczko, a, das Spielzeug für die Kinder, Tand, Blendwerk.
Cale, wcale, *adv.* gänzlich.
Całuię, — ował, — ować f. pocałuię, küssen.
Cały, a, e, der —, die —, das ganze, vollkommene.
Cap, a, der Bock.
Cebula, i, die Zwiebel.
Cedr, u, die Ceder (ein Baum.)
Cęgi, ów, die Zange, obcęgi id.
Cel, u, das Ziel.
Cena, y, der Preis.
Centę, — il, — ić, schätzen, bieten.
Cepy, ów, Pl. der Dreschflegel.
Cera, y, die Gesichtsfarbe.
Cerulik, a, der Chirurgus, Wundarzt. cyrulik id.
Cesarz, a, der Kayser.
Chałupa, y, die Bauerhütte.
Chart, a, der Windhund.
Chata, y, die Hütte.
Chcę, chiał, chcieć, f. zechcę, wollen, chcę mi się czego, ich habe Lust wozu.
Chciwość, die Begierde, Habsucht.
Chciwy, a, e, der —, die —, das gierige, begierige.
Chęć, i, die Lust, Begierde.
Chędogi, a, ie, der —, die —, das reinliche, saubere.
Chełpię, — ił, — ić się, sich prahlen, rühmen.
Chiński, a, ie, der —, die —, das Chinesische.
Chleb, a, das Brot.
Chlew, u, der Stall, Schweinkoben.
Chłod, u, die Kühlung.
Chłodny, a, e, der —, die —, das kühle, frische.
Chłop, a der Bauer, Kerl.
Chłopię, ięcia, der Knabe, das Knäbiein, Knäbchen, Bübchen.
Chłopiec, pca, der Bursche, Junge, — do bótów, der Stiefelknecht.
Chłostam, ał, ać, schlagen, peitschen, f. chłusnę etc. uber und über begießen
Chluba, y, die Prahlerey.
Chmiel, u, der Hopfen.
Chmura, y, die dunkle, trübe Wolke, Regenwolke.
Choć, chociaż, *conj.* obgleich, obschon, obwohl.
Chodzę, — il, — ić, f. poydę, poszedł, poyść, gehen, kommen. fr. Chadzam, — ał, — ać, zu gehen pflegen chód, u, u.
Chodzenie, ia, das Gehen, der Gang.
Cholewa, y, der Stiefelschaft.
Chorągiew, gwi, die Fahne.
Chorąży, żego, der Fähnrich.
Choroba, y, die Krankheit — śledziony, die Mitzsucht.
Choruię, — ował, — ować, krank seyn, kranken.
Chory, a, e, der —, die —, das kranke.
Chowam, — ał, — ać, verwahren, aufheben, erziehen, begraben.
Chóyka, i, die Fichte.
Chrapka, i, die Heiserkeit.
Chrómy, a, e, lahm, hinkend.
Chrónię, — il, — ić, schonen, sparen.
Chróścina, y, das Gesträuch, Strauchwerk.

Chry-

Chrystusow, — a, — e, dem H. Christus angehörig.
Chrżan, u, der Meerrettich.
Chrząstka, i, oder chrzęstka, der Knorpel.
Chrząszcz, a, der Käfer.
Chrzcę, chrzcił, chrzcić, taufen.
Chrześcianin, a, der Christ.
Chrześciański, a, ie, der —, die —, das christliche.
Chudy, a, e, der —, die —, das magere.
Chusta, y, ein leinen Tuch, Lappen.
Chustka, i, das Schnupftuch, Halstuch. Chutko, schnell.
Chwała, y, das Lob, der Ruhm.
Chwalebny, a, e, der —, die —, das löbliche, rühmliche.
Chwalę, — ił, — ić, loben, rühmen, f. pochwalę.
Chwast, u, das Unkraut, Unzeug, Pl. chwasty — ów.
Chwieię, chwiał, chwiać się, schwanken, wanken, wackeln.
Chwila, i, die Weile, Zeit.
Chwytam, — ał, ać, f. uchwycę, ergreifen, erhaschen.
Chyba, *conj.* es sey denn, ohne nur, ausgenommen.
Chybię, — ił, — ić, fehlen, verfehlen, pudeln f. zchybię etc.
Chybki, — a, — ie, der —, die —, das schnelle, behende, rasche, hurtige, flinke, c. chybcieyszy, a, e, s. naychybcieyszy, a, e.
Chybkość, i, die Behendigkeit, Schnelligkeit, Geschwindigkeit.
Chylę, — ił, — ić się f. zchylę się, sich neigen.
Chymista, y, der Chymist.
Chytry, a, e, der —, die —, das schlaue, listige, verschlagene, verschmitzte.
Chyżo, *adv.* hurtig.
Ci, dir, der Dativ von ty du. 2) Eine enklitische Partikel ja, wohl, zwar. Oft unübersetzbar (vt Graecum μεν) und kann nur durch die Umschreibung, anlangend, betreffend, gegeben werden. Ci wird einen Consonanten und ć einen Vocal angehängt. 3) ci diese; der Nominativ Pl. von ten, ta, to.
Ciągnę, — gnął, — gnąć, ziehen, anziehen.
Ciało, a, der Leib, Körper.
Ciasny, a, e, enger, enge, enges.
Ciasto, a, der Teig, Pl. Backwerk.
Cicho. *adv.* still, ruhig, leise.
Cię, dich, der Accusativ von ty du.
Cięciwa, y, die Sehne am Bogen.
Ciągły, — a, — e, was sich ziehen läßt, — wiatr, der Zugwind, die Zugluft.
Ciekawy, a, e, neugieriger, e es, der —, die —, das vorwitzige, wißbegierige, 2) wissenswerthe.
Ciekę, ciekł, ciec, fließen, rinnen.
Cielę, ęcia, das Kalb.
Ciemię, ciemienia, der Wirbel am Haupte.
Ciemno, *adv.* dunkel.
Cień, ia oder i, der Schatten, Pl cienie.
Cienki, a, e, der —, die —, das feine, dünne.
Ciepły, — a, — e, warmer, — e — es.

Ciernie, ia, der Dorn.
Cierpię, cierpiał, cierpieć, leiden, dulden.
Cierpliwie *adv.* geduldig.
Cierpliwość, i, die Geduld.
Cierpliwy, — a, — e, der —, die —, das geduldige.
Cieśla, i. der Zimmermann. m.
Cieszę, — szył, — szyć, trösten, erfreuen.
Ciężar, u, die Last, Bürde.
Ciężki, a, — ie, der —, die —, das schwere; — Choroba, die schwere Noth. (Kaduk, u)
Ciężko, *adv.* schwer.
Ciotka, i, die Muhme, Mutterschwester. Tante.
Cisnąć, — ął, f. cisnę, fr. ciskam, schmeißen, werfen.
Cyszy! stille!
Cło, cła, der Zoll.
Cmętarz, a, (von coemeterium) der Kirchhof, Gottesacker.
Cnota, y, die Tugend.
Cnotliwy, a, e, tugendhaft.
Cny, cna, cne, vortreflich, ehrwürdig, tugendsam.
Co, welches (Beziehungsweise)
Co? was? czego, wessen oder was? co mit on, ona, ono verbunden, steht sehr oft statt który und heißt, welcher, der, so.
Codzień, alle Tage; vollständig: co tylko *dzień* iest, eine ganz gewöhnliche Ellipse z. B. co zima, jeden Winter.
Cofnąć, cofnął, f. cofnę, fr. cofam, zurückziehen, aufhalten.
Cokolwiek, etwas, irgend etwas, kolwiek ist eine syllabische Adjection, die die Unbestimmtheit vermehrt (Latin. cunque) das Deutsche irgend.
Co nayprędzey, aufs geschwindeste, so geschwind als möglich.
Coraz, immer mehr und mehr, iedesmahl mehr.
Córka, i, die Tochter.
Cóś takiego, so etwas.
Cóżkolwiek bądź, immerhin, wie und was es auch sey.
Cuchnę, — nął, — ąć, übel riechen, stinken, cuchnienie, ia, der üble widrige Geruch.
Cud, u } Pl. — a, — ów, das
Cudo, a } Wunder.
Cudzoziemiec, mca der Ausländer.
Cudzy, a, e, der —, die —, das fremde.
Cukier, kru, der Zucker. Pl. kry, ów, das Zuckerwerk, Confect, głowa cukru, ein Hut Zucker.
Cukiernik, a der Canditer, der Zuckerbäcker.
Cukrowy, a, e, von Zucker, zukkerhaft.
ćwiczenie, ia, die Uebung.
ćwierć, rci, ein Viertel.
Cyna, y, das Zinn.
Cyprys, u, Pl. Cyprysy, Cupressen.
Cyranka, i, die Kriechente.
Cyrkuluię, — ował, — ować circuliren.
Cyrulik, a, f. Cerulik.
Cytryna, y die Citrone.
Cyt! still, 'st! interj.
Czaban, a, der Podolische Ochs.
Czapka, i, die Mütze.
Czapla, i, der Reiger.
Czara, y oder czasza, y, der Becher, die Trinkschaale.

Czár-

Czárnieyszy, a, e c. der —, die —, das schwärzere, von p. czarny.

Czárność, i, die Schwärze.

Czárny, a, e, der —, die —, das schwarze. p.

Czaruię, ował, ować, zaubern, hexen.

Czart, a, der böse Geist.

Czas, u, die Zeit, tym czasem indessen, mittlerweile.

Czasem, *adv.* bisweilen, manchmal, zur Zeit, dann und wann.

Cząstka, i, das Theilchen *Dim.* von część, i.

Czatuię, ował, ować, lauren, aufpassen. Czuwam etc. id.

Czayka, i, der Kiebitz.

Czczę, czcił, czcić, ehren.

Czczy, a, e, leer, nuchtern, hohl.

Czech, a, der Böhme.

Czego, dessen, welches, 2) warum? was? fragweise.

Czegoż? warum doch? warum in aller Welt?

Czepiec, pca, die Weiberhaube.

Czerpam, — ał, — ać, schöpfen.

Czerstwy, a, e, frisch, munter.

Czerwiec, wca, der Junius.

Czerwień, das Roth, Herz im Kartenspiel.

Czerwóny, a, e, der —, die —, das rothe, — złoty, der Ducaten.

Cześć, czci, die Ehre, der Preis.

Część, i, der —, das Theil.

Częściey, öfter, c. von.

Często, częstokroć, częstokrotnie, oftmals, vielfältig.

Częstuię, ował, ować, tractiren, bedienen, bewirthen, 2) theilen, mittheilen.

Częsty, a, e, der —, die —, das öftere.

Czesze, czesał, czesać, kämmen, bürsten.

Członek, nka, Pl. członki, ów, das Glied, die Gliedmaßen.

Człowieczy, a, e, der —, die —, das menschliche.

Człowiek, a, zsgz. człek, a, der Mensch, Pl. Ludzie, i, die Leute, Menschen.

Czołgam, ał, ać się, kriechen.

Czoln, a, der Kahn.

Czoło, a, die Stirn, Fronte, 2) das Gesicht, daher jenes veraltete Compliment: czołem Wmci Panu (sc. biię) unterthänigster Diener.

Czosnek, snku, der Knoblauch.

Czterdzieści, stu, vierzig.

Czternaście, stu, vierzehn.

Cztery, czterech, vier.

Czuię, czuł, czuć, wachen, fühlen, empfinden, riechen, bemerken.

Czupryna, y, der Schopf, Büschel Haare auf dem Kopfe.

Czuwam siehe czatuię.

Czuyny, a, e, der —, die —, das wachsame, wackere.

Czwártek, tku, der Donnerstag.

Czwárty, a, e, der —, die —, das vierte.

Czwórka, i die Quärte.

Czworo, rga, vier Stück.

Czworonogi, a, ie, der —, die —, das vierfüßige.

Czyi, a, e, wem angehörig.

Czyli, oder. Es wird von lub, oder albo so unterschieden, daß man es nur zwischen zwey gleichbedeutende Ausdrücke, oder zwischen zwey Synonyme setzt, d. h. zwischen Wör-

ter, wo eins, fürs andere stehen kann und das erstere näher erklärt.
Czy, czyli, ob, oder, eine Fragpartikel.
Czym, *adv.* auf das, vor einem Comparativ czym prędzey, aufs geschwindeste.
Czym —, tym, je —, desto; je — je.
Czynię, — ił, — ić, f. uczynię, thun, machen.
Czyścię } czyścił, czyścić reinigen.
Czyszczę }
Czysty, a, e, der —, die —, das reine, keusche.
Czytam, — ał, — ać, lesen.
Czyżyk, a, der Zeisig.

D.

Dąb,ębu, die Eiche.
Dąć, siehe dmę, blasen.
Daię, dał, dać, f. dam 3 Pers. Pl. dadzą, fr. dawam, geben, lassen.
Dalece, daleko *adv.* weit, entfernt, tak dalece, dergestalt.
Daleki, a, ie, der —, die —, das weite, entfernte.
Daleko *adv.* weit, daley weiter c.
Dama, y, die Dame.
Danie, ia, das Reichen, Geben.
Dar, u, das Geschenk
Daremnie *adv.* vergebens.
Daremny, a, e, umsonst, vergeblich.
Darń, ia, oder i, der Rasen.
Darowany, a, e, der —, die —, das be —, geschenkte.
Darować, f. podarować, schenken, beschenken, kogo czym, jemanden womit —.
Dąsam, — ał, — ać się, schmollen, böse seyn, grißgramen, toben.
Data, y, das Datum.
Dawię, — ił, — ić, f. udawię, erwürgen, erdrosseln.
Dawno *adv.* lange, vorlängst.
Dawny, a, e, alt, was von langen Zeiten her ist.
Dążę, dążył, — yć, eilen.
Dbam, dbał, dbać, fragen, sich bekümmern.
Dech, dechu, zsgz. tchu der Athem.
Dekret, u, das Decret, Urtheil, der Ausspruch, die Entscheidung.
Depcę, — ptał. — ptać, treten.
Deska, i, das Brett.
Deszcz, deszczu, zsgz. dżdżu, der Regen.
Dęty, a, e, aufgeblasen, getrieben, hohl, von dmę, dął, dąć.
Dla, für, wegen, (Präp. mit dem Genitive.)
Dłoń, i, die Handfläche.
Dłoto, a, der Meissel.
Długi, a, e, der —, die —, das lange.
Długo *adv.* lange.
Dług, u, die Schuld.
Długość, i, die Länge.
Dłużey, c. länger.
Dłużny, a, e, der —, die —, das schuldige, verschuldete.
Dmę, 2 Pers. dmiesz, dął, Pl. dęli, dąć, f. nadmę fr. dymam. blasen, wehen.
Dn. d. i. dnia den Tag von dzień.
Dmuchnąć, ął, f. dmuchnę, fr. dmucham, mit dem Munde blasen.
Dnieie, dniało, dnieć, tagen. świtać, *id.*
Dno, a, der Boden.

Do,

Do, zu, an, nach. (Präp. mit dem Genitiv.) z. B. do dómu nach Hause, do woli zur Gnüge.

Doba, y, die Zeit, Weile, Muße.

Dobadać, — ał, f. dobadam się vom Präf. badam się ausspähen, erforschen, ergründen, fr. dobadywam, ał, ać.

Dobić, — bił, f. dobiię, fr dobiiam, vollends todtschlagen, den Rest geben.

Dobra, dobr Pl. die Güter.

Dobrany, a, e, ausgesucht, erquisit, auserlesen.

Dobroć, i, die Güte, Gütigkeit, Gutthat.

Dobroczynny, a, e, wohlthätig, gutthätig, gefällig, wohlthuender, e, es.

Dobrodziey, ia, 1) ursprünglich Wohlthäter, 2) Patron, Prinzipal, Gonner, hochgeehrter Herr, ein Titel, den man einem Edelmann und ansehnlichen bürgerlichen Personen giebt. Beym geistlichen Stande Sr. Würden.

Dobrodzieyka, i, die Wohlthäterinn, Frau, Patronin, ein Titel vornehmer Weiber.

Dobrodzieystwo, a, die Gutthat, Wohlthat.

Dobrotliwy, a, e, der —, die —, das gütige.

Dobrowolnie *adv.* freywillig.

Dobry, a, e, der —, die —, das gute.

Dobrże *adv.* gut.

Dobyć, dobył, f. dobędę. fr. dobywam, erlangen, erobern, 2) hervorlangen, — miecz das Schwerdt zücken.

Dobytek, tku, die Habe.

Dochod, u, Pl dochody, Einkünfte, Einnahme, Revenüen.

Dochodzę, dził, dzić, siehe, doyść, doszedł, f. doydę.

Dociec, dociekł, f. dociekę fr. dociekam, vollends verstehen, auslaufen, wie eine Sanduhr, 2) einsehen, hinter etwas kommen, ergründen, erforschen, ausspähen.

Do góry, hinauf.

Doię, doił, doić, melken.

Dokąd, *inąd* anders wohin.

Dokázać, ał, f. dokážę, fr. dokazuię, zustande, zuwege bringen, bewerkstelligen.

Dokoła, ringsum *adv.*

Doktor, ra, der Doctor.

Dokuczam, — ał, — ać f. dokuczę, quälen, martern, zusetzen.

Dokupić, dokupił, f. dokupię się czego, etw s erhandeln.

Dol, u, die Grube, das Thal, na dole unten.

Dolecieć, — ciał, f. dolecę fr. dolatuię, als Vögel, eigentlich ist das fr. dolatywam, herzu, herbey fliegen, -laufen.

Dolegliwość, i, das Anliegen, der Kummer.

Dolina, y, das Thal, (padol, u.)

Dóm, u, das Haus, doma zu Hause, f. das ubrich. w dómu.

Dómator, a, (der Privatmann) Stubensitzer.

Dómek, mka, das Häuschen.

Sw. Dominik, a, der heil. Dominicus, 2) der Jahrmark Dominik in Danzig.

Domostwo, a, das Haus, das Gebaude.

Domowy, ego, der Hausgenosse, Pl. domowi.

Domówić, ił, f. domówię, fr doma-

domawiam, ausreden, eine Rede endigen, — się czego etwas mündlich suchen, anhalten, ansprechen, erlangen.
Domysł, u der Gedanke, Einfall.
Domyślić, — ił, f. domyślę fr. domyślam się, auf die Gedanken kommen, sich vorstellen, denken.
Dopiero, *adv.* jetzt allererst, alleweile, eben, grade.
Dopieroż. id. 2) geschweige, vielweniger.
Dopisuię, ował, owąc, f. dopiszę, zu Ende schreiben.
Dopomodz, — mógł f. dopomogę, fr. dopomogam, helfen.
Doradzić, — ił, f. doradzę, fr. doradzam, anrathen.
Dorość, dorosł, f. dorosnę, fr. doraštam, heranwachsen, zunehmen.
Dość, oder dosyć, *adv.* genug.
Dosięgnienie, ia, die Erreichung.
Doskonale. *adv.* vollkommen.
Doskonałość, i, die Vollkommenheit.
Dospany, a, e, geruhsam, wohlgeschlafen, ausgeschlafen.
Dostaię, dostał, dostać, f. dostanę, fr. dostawam, zureichen, genug seyn, bekommen, erhalten. Dostanie mu się leżeć, er kommt zu liegen.
Dostały, a, e, reif, zeitig.
Dostąpić, — ił, f. dostąpię, fr. dostępuię, erhalten, erlangen.
Dostatek, tku, der Ueberfluß, Vorrath, die Fülle. Dostani, a, e, zureichend, weit.
Dostoyność, i, die Würde, die Ehre, das Ansehen.
Doświadczenie, ia, die Erfahrung, der Versuch.
Doszły, a, e, zu Ende gekommen, vollkommen geendigt, 2) erwachsen, 3) erfahren.
Dotąd *adv.* bisher, solange, bis dato.
Do tego, hierzu.
Dotkliwie, *adv.* empfindlich.
Dotknąć, dotknął, f. dotknę, fr. dotykam, berühren, fühlen.
Dotknienie, ia, } das Gefühl.
Dotykanie, ia, }
Douczyć, vollends lehren. f. uczę.
Dowcip, u, der Witz, Verstand, Genie, die Verstandesfähigkeit.
Dowcipny, a, e, der —, die —, das witzige, sinnreiche.
Dowiedzieć, dział. f. dowiem się, fr. dowiaduię się, erfahren, zu wissen bekommen.
Dowierżyć, f. dowierzę, fr. u. Pr. dowierżam, glauben, Glauben beymessen.
Dowieść, — wiodł, f. — dę, fr. dowodzę, herzuführen bis an eine Stelle, 2) be—, erweisen.
Dowod, u, der Beweis.
Doyrzeć, — rzał, f. doyrzę, erblicken, fr. doglądam, nachsehen, Aufsicht haben.
Doyrzały, a, e, der —, die —, das reife.
Doyść, doszedł, doydę, fr. dochodzę, zu Ende kommen, 2) erreichen.
Doznaię, doznał, doznać, f. doznam, fr doznawam, erfahren, inne werden.
Dozor, u, die Aufsicht.
Dozorca, y, der Aufseher.
Dozrzeć, dozrzał, f. dozrzeię, fr. dozrzewam, reifen, zeitigen.

Dożyć,

Dożyć, dożył, f. dożyię, erleben. (doczekać)
Drab, i, die Leiter. (c. in alt. Spr. drabia.)
Drąg, a, die Stange.
Drapam, Drapię, } drapał, — ać kratzen.
Drapieżny, a, e, der —, die —, das räuberische, raubsüchtige.
Draźnię, nił, — nić, necken, zergen, reitzen, böse machen.
Drę, 2 Pers. drzesz, darł, drzeć, reissen, zerreissen.
Dręczę, czył, czyć, quälen, martern, plagen.
P. Drętwieię, drętwiał, drętwieć, erstarren. intransitiue.
A. Drętwię, ił, ić, betäuben, erstarren machen. transitiue.
Drewno, a, ein Stück Holz.
Drgam, ał, ać, zucken.
Drobniuchny, a, e, ganz klein, dünn.
Drobny, a, e, der —, die, — das kleinliche, winzige.
Droga, i, der Weg.
Drogi, a, ie, der —, die —, das theuere.
Drogo, *adv.* theuer.
Drożdże, — dży u. dżow, die Hefen.
Drożę, żył, żyć się, sich schwierig und schwerfällig in die Höhe winden, c. vertheuren.
Drugi, a, ie, der —, die —, das andere, zweyte. Pl. drudzy. (wtóry, a, e, id.)
Drukarnia, i, die Buchdruckerey
Drwa, drew. *coll.* das Holz,
Drwię, drwił, drwić, spotten, zum besten haben.
Dr-żę, dr-żał, dr-żeć, zittern, beben.
Drzeń, nia, od. rdzeń, der Kern im Holze.
Drzewny, a, e, zum Baum gehörig.
Drzewo, a, der Baum.
Drzewołomy, Pl. die Baumbrecher, 2) Stürme, Orkane poet.
Drzwi, drzwi, die Thür.
Drżymam, Drżymie, } — mał, mać, nikken, schlummern.
Duch, a, der Geist, 2) hoher Sinn.
Duchowny, a, e, geistlich.
Dufam, ał, ać, vertrauen, hoffen, Zuversicht haben.
Dukam, ał, ać, f. duknę, in ein Horn blasen, 2) quaken, wie die Frösche, Unken.
Duma, y, der Bauerstolz. (buta)
Dupa, y, der Hintere, das Gesäß, niedrig, der Arsch.
Durny, a, e, albern, närrisch.
Dusza, y, die Seele.
Duszę, dusił, dusić, würgen, ersticken transitiue.
Duszkiem, *adv.* in einem Zuge (v. Trinken)
Duszyca, y, die Seele, intensiue.
Duży, a, e, der —, die —, das große, starke.
Dwa, Dway } dwie, dwoie, zwey, zwo, zwey. (Lat. dvo)
Dwadzieścia, dwudziestu, zwanzig.
Dwanaście, dwunastu, zwölf.
Dwasta, Dwieście } zweyhundert.
Dwór, u, der Hof.
Dwórnie, *adverb.* im Hofton, Hofmanier.
Dworski, a, ie, den Hof betreffend, als Subst. Hofmann, Pl. dworscy, die Hofleute.
Dworżanin, a, der Hofmann.

Dwu-

Dwunasty, a, e, der —, die —, das zwölfte.
Dyament, u, der Diamant.
Dyana, y, die Göttinn Diana, die Jagdgöttinn.
Dybię, dybał, dybać, lauren.
Dychawica, y, die Engbrüstigkeit (duszność, i)
Dychtowny, a, e, dicht.
Dym, u, der Rauch.
Dynarek, rku, der Dreyfuß (trzynożki, ek. — żek)
Dyojenes, a, Diogenes, ein berühmter Griechischer Philosoph von der cynischen Secte.
Dyonizy, ego, Dionysius.
Dyskurs, u, das Gespräch, der Discurs.
Dyszę, ał, eć, fr. dycham, athmen, keuchen, *pusten, schnaufen.
Dyszel, szla, u. i, die Deichsel.
Dzban, a, die Kanne, großer Krug.
Dzbanek, nka, Dim. das Krüglein.
Dziad, a, der Großvater, 2) ein alter Bettler. (*strych)
Dział, u, das Theil, die Theilung.
Działo, a, die Kanone, das Geschütz
Dziąsło, a, Pl. gebräuchlicher dziąsła, seł, das Zahnfleisch.
Dziatki, dziatek, die Kinder.
Dziecię, ęcia, das Kind, Pl. dzieci.
Dzięcioł, a, der Specht.
Dziecko, a, das Kind.
Dziedzic, a, der Erbe.
Dziedziczny, a, e, erblich, zum Erbe gehörig.
Dzieię, działał, działać, stricken, machen mit się, geschehen, vorfallen, sich begeben.
Dzieie, iów, die Geschichte.
Dziękuię, ował, ować, danken, Dank sagen.
Dzielę, ił, ić, theilen.
Dzieło, a, die That, das Werk.
Dzień, dnia, der Tag, — powszedni, der Werktag.
Dzier-żę, — r-żał, r-żeć, halten heißen. dziesiątka die 10.
Dziesięć, zehn. Dziewiątka die 9 im Kartenspiel.
Dziewiąty, a, e, der —, die —, das neunte.
Dziewięć, neun.
Dziewczę, ęcia, das Mädchen.
Dziewczyna, y, das Dienstmädchen, gemeines Mädchen.
Dziewica, y, eine Jungfrau.
Dziewka, i, die Magd.
Dziki, a, ie, der —, die —, das wilde.
Dzik, a, das wilde Schwein.
Dziś, dzisiay, heute.
Dzisieyszy, a, e, der —, die —, das heutige.
Dziob, Dziub } a der Schnabel.
Dziobię, Dziubię } bał — bać, picken, hacken.
Dziura, y, das Loch.
Dziw, u, das Wunder.
Dziwny, a, e, der —, die —, das wunderbare, wunderliche.
Dziwuię, ował, ować się, sich wundern, verwundern, mit dem Dative.
Dźwięk, u, der Klang, die Anmuth.
Dźwignąć, ął, f. dźwignę, fr. dzwigam, schleppen, heben, ertragen, forttragen.
Dzwon, a und u, die Glocke.
Dzwonka, i, die Schelle im Kartenspiel.
Dzwono, a, die Felge.

E

Ekwipaż, u, die Equipage.
Elżbieta, y, die Eliſabeth.
Epilepſya, yi, die Epilepſie, fallende Sucht.
Eſkulapiusz, a, der Aeſculap, ein Gott der Aerzte.
Europa, y, das Europa, ein Welttheil.
*Exhorte, wohlan, ſo höre!
Expens, u, die Ausgabe, der Aufwand.

F

Fałſz, u, (nieprawda) die Falſchheit, Unwahrheit, Lüge.
Fałſzywość, i, die Falſchheit.
Fałſzywy, a, e, der —, die —, das falſche, verfälſchte.
Familia, ii die Familie.
Fant, u das Pfand, zaſtaw, 2) Sachen, Kleider.
Farfurki, rek, Faians.
Fartuch, a die Schürze.
Fatyga, i die Mühe, Mühwaltung, Bemühung, Strapaze.
Faun, a Pl. owie, der Feldgott, Feldgeiſt, Faun.
Faworyta, y, die Lieblinginn, Günſtlinginn.
Febra, y das Fieber. (zimnica)
Feierwerk, u das Feuerwerk.
Fiałek, fiołek, łka, das Veilchen, die Viole.
Figiel, gla, der Schabernack, Poſſen, *Facken, Gaukeley.
Figurki Pl. von figurka, i das Figurchen, Puppchen.
Firanki, nek und ków, die Vorhänge.
Filida, y, die Philis.
Filiżanka, i, die Taſſe.
Filozof, a der Philoſoph, Weltweiſer.
Flak, a der Damm, Pl. Flaki, ów, die Flecke, Gedärme, Kaldaunen.
Flaterka, i, das Flittergold, Rauſchgold.
Flegma, i, der Schleim.
Folga, i, die Verſchonung, Linderung.
Folusz, a die Walkmühle.
Forteca, y, die Feſtung.
Fortuna, i, die Göttinn des Glücks, 2) das Glück.
Fortunny, a, e, der —, die —, das beglückte.
Franciſzek, ſzka, Franciſcus, Franz.
Francuzka, i, die Franzöſinn.
Francuzki, a, ie, der —, die —, das Franzöſiſche.
Frant, a, der Schlaukopf, ein liſtiger Vogel.
Frasnię, ował, ować ſię, ſich bekümmern, ſorgen.
Frasunek, nku, der Kummer, die Sorge.
Frasżka, i, die Kleinigkeit, Schnurpfeiferey, Bagatelle. Poſſen.
Fundator, a, der Stifter.
Funt, u, das Pfund, na funt, pfundweiſe.
Furman, a, der Fuhrmann.
Futro, a, das Pelzfutter, Rauchwerk.
Fuzya, y, die Flinte.

G.

Gabinet, u, das Cabinet, — od ſtroiów, Putzzimmer.
Gadam, al, ać, ſprechen, reden, ſchwatzen.

Gadka,

Gadka, i, das Räthsel, der Spruch.
Gadzina, y, das Ungeziefer, kriechendes Thier.
Gaiek, gaik, a od. gayka, das Lustwäldchen, der Hayn, Pl. gaiki.
Gałązka, i, Dim. der Zweig, das Aestchen.
Gałąź, ęzi, der Ast, Zweig.
Gałęzisty, a, e, (rosochaty) mit Aesten, Zweigen versehen, ästig.
Galka, i, das Kügelchen, der Knauf, galon, a die Tresse.
Ganię ił, ić, tadeln.
Garb, u, der Buckel, Höcker.
Gardłeczko, a Dim. eine kleine Kehle.
Gardło, a, die Kehle, Gurgel, der Hals.
Gardzę, — dził, — dzić, f. pogardzę, fr. pogardzam, verachten, mit dem Instrumental.
Gardziel, a und i, die Kehle, w. und m.
Garnę, garnął, garnąć, scharren, herzuziehen.
Garnuszek, szka, das Töpfchen. Dim. von garnek, garca.
Garść, i, eine Handvoll.
Gąsienica, y, die Raupe, (liszka, id.)
Gasnę, 2 Pers. śniesz, gasł, gasnąć, verlöschen, ausgehen, intransitiue.
Gaszę, — sił, — sić, löschen, transitiue.
Gay, iu, der Hayn, Wald.
*Gbur, a, der Bauer. (chłop, a)
Gdańsk, a, die Stadt Danzig.
Gdy, *conj.* wenn, da, als, nachdem, weil.
Gdzie *conj.* u. *adv.* wo, wohin.
Gdzieś, irgendwo.
Gdzież, 1) wo denn? 2) irgendwo.
Gęba, y, der Mund, das Maul.
Gęgam, — ał, — ać, schnattern, durch die Nase reden.
Gęś, i, die Gans.
Gęsi, ia, ie, der Gans gehörig, — betreffend, sie angehend.
Gest, Giest, u, die Gebärde, (pięsy, pląsanie) Pl. gesta.
Gęsty, a, e, der —, die —, das dicke, dichte, häufige.
Gibkość, i, die Geschmeidigkeit.
Ginę, ginął, ginąć, f. zginę, umkommen, wegkommen, verderben, verlohren gehen.
Gips, u, der Gips.
Gląb, a, der Strunk. (* Kaczan) głąb, ębi die Tiefe.
Glaskam oder Glaszczę, głaskał, głaskać mit der Hand streicheln, 2) schmeicheln, liebkosen, zähmen.
Glaskany, a, e, der —, die —, das zahme.
Głęboko *adv.* tief.
Głębszy, a, e, c. der —, die —, das tiefere, vom p. głęboki, a, e.
* Gleń, ia, ein Stück Brot.
Gliniany, a, e, thönern, irrden.
Globus, a, der Globus, die Weltkugel.
Głod, u, der Hunger.
Głodny, a, e, der —, die —, das hungrige.
Głog, u, 1) Weißdorn, Hagedorn, 2) Hundsrosen.
Głos, u, die Stimme.
Głośniey, c. lauter, heller.
Głośny, a, e, der —, die —, das laute, helle.

Głowa, y, der Kopf, das Haupt.
Głownia, i, der Feuerbrand, 2) die Degenklinge.
Głowny, a, e, der —, die —, das hauptsächliche, vorzügliche.
Głuchy, a, e, der —, die —, das taube.
Głupi, iego, *subst.* der Narr, Thor.
Głupi, ia, ie, der —, die —, das närrische, alberne.
Głupiec, — pca, der Narr.
Głupstwo, a, die Narrheit, Thorheit, Dummheit.
Gmin, u, der Pöbel.
*Gnat, a, der Knochen.
Gnę, giąi, giąć, biegen, beugen.
Gniady, a, e, dunkelbraun.
Gniazdeczko, a, das Nestchen, Dim. von gniazdo das Nest.
Gnida, y, die Nisse, die Eyer der Läuse.
Gniew, u, der Zorn.
Gniewam, ał, ać, f. rozgniewam, erzürnen, böse machen, mit się ist es passivisch, böse werden.
Gnieżdżę, — ił, — ić, nisten.
Gniię, gnił, gnić, faulen.
Gniotę, gniotł, gnieść, kneten, drücken, *knillen.
Gnoy, gnoiu, der Mist, Dünger.
Gnuśny, a, e, faul, *aasig.
Godność, i, die Würde.
Godny, Godzien, a, e, der —, die —, das würdige, anständige.
Gody, god u. dow, die Hochzeit, das Wohlleben, *Weynachten.
Godzina, y, die Stunde.
Goię, ił, ić; heilen, curiren.
Gołąb', ębia, die Taube.
Gołąbek, bka, das Täubchen,
Gołębiczka, i, die Täubinn. Dim. von gołębica.
Goleń, ni, das Schienbein.
Goły, a, e, der —, die —, das nackte, bloße, kahle.
Gomółka, i, der Quark-Käse, der Zwerg.
Gónię, ił, ić, jagen, nachsetzen. (ścigać).
Goniec, gońca, der Courier, die Estafette, 2) Vorbote, Läufer voct. gończe.
Gora, y, der Berg, 2) der obere Boden im Hause, nagorże oben, w gorę nach oben, zgóry 1) herunter, 2) praenumerando.
Gorąco, a } die Hitze.
Gorącość, i }
Gorczyca, y, der Senf.
Gorę
Goreię } gorżał, gorżeć,
Gorżeię
brennen.
Górka, i, Dim. der Hügel, das Bergchen.
Górnie, *adv.* hoch.
Gorszy, a, e, der —, die —, das ärgere, schlimmere, c. von zły.
Gorycz, y, die Bitterkeit.
Gorżałka, i, der Branntwein.
Gorżey, c. ärger, schlimmer.
Gościniec, ńca, der Gasthof, 2) die Landstraße.
Gość, ia, der Gast.
Gospoda, y, die Herberge
Gospodárz, a, der Wirth.
Gospodyni, i, die Wirthinn.
Gotow, } a, e, bereit, fertig,
Gotowy, } parat.

Gotowalnia, i, der Putztisch, die Toilette.
Gotuię, ował, ować, bereit, fertig halten, 2) kochen, sieden (warzyć).
Gowno, a, der Koth, Dreck.
Goźdź, ia, der Nagel.
Gra, y, das Spiel.
Grabka, i, besser. Pl. auf i, ein kleiner Rechen, 2) die Gabel mit 3 Zacken.
Grad, u, der Hagel, die Schlossen.
Grám, grał, grać, spielen.
Granica, y, die Gränze.
Graniczę, ył, yć, gränzen, angränzen.
Grążę, żył, żyć się, sinken, zu Grunde gehen.
Grecya, yi, das Griechenland.
Grek, a, der Grieche.
Grób, u, das Grab.
Grobla, i, der Damm.
Groch, u, die Erbse, *collectiv.*
Gród, u, die Burg, das Schloß, 2) das Burggericht, Gerichtsamt.
Grodzę, dził, dzić, umzäunen.
Grom, u, der Donner, das Krachen des Donners.
Gromada, y, der Haufen.
Gromadny, a, e, häufig, zahlreich.
Grono, a, die Traube, 2) die Versammlung, der Zirkel.
Groszę, a, der Groschen.
Groźba, y, die Drohung.
Grożę, — ził, — zić, drohen, dräuen.
Grubość, i, die Dicke, Corpulenz.
Gruby, a, e, der —, die —, das grobe, dicke.
Gruchnąć, ął, f. gruchnę fr. u. pr. grucham girren wie eine Taube, 2) ruchtbar werden, erschallen.
Gruchotka, i, eine Klapper.
Grudzień, dnia, der December.
Grunt, u, der Grund, Boden.
Gruszka, i, der Birnbaum, 2) die Birne.
Gryzę, gryzł, gryść, nagen.
Grżanka, i, geröstetes Brot.
Grżbiet, a, *u der Rückgrad, der Buckel.
Grżebię, grżebł, grześć, (grzebać) graben, scharren, wühlen.
Grżebień, ia, der Kamm.
Grżebieniarz, a, der Kammmacher, 2) das Kammfutteral.
Grżech, u, die Sünde.
Grżecznie *adv.* höflich, artig.
Grżeczny, a, e, der —, die —, das höfliche, artige.
Grżęda, y, die Hühnerstange, das Gartenbeet. (lecha)
Grżeię, grżał, grżać, wärmen.
Grżmot, u, das Krachen des Donners, das Gewitter.
Grżyb, a, der Pilz, Schwamm.
Grżywa, y, die Mähne.
Gubię, bił, bić, verlieren, wegbringen, ruiniren.
Gumno, a, die Scheuer zum Dreschen, 2) der Scheunenplatz.
Gusło, a, der Aberglaube, Hexenwerk, Alefanzerey. Pl. gusła, sel ist gebräuchlicher.
Gust, u, der Geschmack.
Guzik, a, der Knopf. (knafla, i.)
Gwałt, u, die Gewaltthätigkeit.
Gwałtem *adv.* gewaltsamerweise.
Gwar, u, das Gemurmel, Getöse der Sprechenden.

Gwardya, yi, die Garde.
Gwiazda, y, der Stern.
Gwizdnąć, — nął, f. nę, fr. gwizdam, ał, ać, pfeifen.

H.

Haczyk, a, ein kleiner Hacken. Dim. von hak, a.
Hałas, u, das Geräusch, Getümmel, der Lerm, das Getöse.
Hańbię, ił, ić, beschimpfen, schänden.
Handel, dlu, der Handel.
Handluię, ował, ować, handeln, Handel treiben, dingen.
Harcuię, ował, ować, ein Pferd tummeln, auf und nieder reiten, 2) scharmützren.
Hardy, a, e, der —, die —, das trotzige, hoffährtige, stolze, widerspenstige.
Hardzie, *adv.* keck.
Hasło, a, die Losung, Parole.
Hebreyczyk, a, der Hebräer.
Heloissa, der Nahme einer Romanheldinn.
Herb, u, das Wapen.
Herbata, y, der Thee.
Hey! Ey! He! *Interj.*
Hiszpan, a, ein Spanier.
Hołd, u, die Huldigung.
Holenderski, a, ie, holländisch.
Hołota, y, das Lumpengesindel.
Honor, u, die Ehre.
Horda, y, die Horde, ein Haufen Volks.
Horyzontalnie, *adv.* horizontal.
Horyzontalny, a, e, der —, die —, das horizontale.
Hoynie, *adv.* im Ueberfluße, reichlich.
Hoyny, a, e, reichlich, köstlich, freygebig, die Fülle, voll auf. Hrabia, i, der Graf.
Hud, a, das Bein, die Keule.
Huczny, a, e, schallend, tönend, rauschend.
Hultay, taia, der Halunke.
Humor, u, die Laune.
Hurmem, *adv.* haufenweise.
Hycel, cla, der Schinder, der Nachrichter, Racker.
Hyszpan, a, der Spanier.
Hyszpański, a, ie, Spanisch.

I.

I oder y, und, auch.
Ia, ich, mnie, meiner.
Ią się f. oną v. on, ona, ono.
Iabłko, a, der Apfel.
Iabłoń, i, der Apfelbaum.
Iąć się, iął, f. imę się, fr. Imam się, anfangen. — czego eine Sache angreifen.
Iad, u, die Galle, der Geifer, das Gift.
Iadalny, a, e, zum Essen gehörig; — pokoy, das Speisezimmer.
Iadam, ał, ać, zu essen pflegen. v. f. iem, iadł, ieść.
Iadę, iechał, iechać, f. poiadę, imp iedź fahren, reisen.
Iadło, a, das Essen.
Iądro, a, der Kern.
Iagły, iagieł Pl. die Hirsegrütze.
Iagnię, ęcia, das Lamm, Pl. iagnięta iagniąt.
Iagoda, y, die Beere, 2) die Wange.
Iaie, a, das Ey. Pl. iaia u. iayca

iayca Gen. iay und iaiec oder iayko, a, Dim.

Iaiecznica, der Eyerkuchen, die Rühreyer.

Iak, iako, wie, gleichwie, als, 2) auf, beym f.

Iakbyś, wie du etwan.

Iaki, a, ie, Iakowy, a, e, welcherley, was für einer, 2) ein, eine, ein.

Iaki kolwiek, irgend einer.

Iakiś, — kaś, kieś, id.

Iak nayprędzey, aufs geschwindeste.

Iakoto, als da iſt.

Ialmużna, y, das Almoſen.

Ialowica, y, die junge Kuh, Farſe, Stärke.

Ialowiec, łowca, der Wachholderſtrauch, Kadick.

Iama, y, das Loch, die Höhle.

Iamka, i, Dim. eine kleine Höhle.

Iarząbek, bka, das Haſelhuhn.

Iarzębina, y, der Quitſchenbaum, 2) die Beeren davon.

Iarzmo, a, das Joch.

Iarzyna, y, Zugemüſe, Hülſenfrüchte. (warzywo *id.*)

Iaś, ia, das Hänschen, Dim. von Ian, der Johann.

Iaſkinia, i, die Höhle.

Iaſkółeczka, i, das Schwälbchen, Dim. von

Iaſkółka, i, Iaſkułka, i, die Schwalbe.

Iaśnieię, niał, nieć, glänzen, brilliren.

Iaśnieyſzy, a, e, der —, die das hellere, c. von:

Iaſny, a, e, der —, die —, helle, klare, u. ſ. nayiaśnieyſzy, a, e, der —, Allerdurchlauchtigſte,

Iaſtrząb, ębia, der Habicht.

Iaſzczurka, i, die Eidechſe.

Iatki, iatek, Bänke, wo man Eßwaaren kauft.

Iątrzę, ył, yć, ſchwärend, eiternd machen, 2) erbittern.

Iaw, veraltet, der Augenſchein, na iawie offenbar.

Iaźwiec, iaźwca, der Dachs.

Ichmościowie, Ihro Gnaden.

Idę, ſzedł, iść, f. poyde, imp. idź. fr. chodzę, gehen.

Ięczę, ięczał, ięczeć, ſeufzen, girren, ächzen, ſtöhnen.

Ięczmień, ia, die Gerſte.

Ieden, iedna, iedno oder iedne ein, eine, ein.

Iedlina, y, die Tanne.

Iednak, *adv.* (wſzakże, przecie, atoli) doch, gleichwol.

Iednakowo, gleichwol; einerley.

Iednooki, a, ie, einäugiger, e, es.

Iedność, i, die Einigkeit.

Iedwabnica, y, der Seidenwurm. (robaczek iedwabny)

Iedyny, a, e, der —, die —, das einzige.

Iedzenie, ia, das Eſſen.

Iego, ſeines f. onego von on. — mość, i, der gnädige Herr.

Ieleń, ia, der Hirſch.

Ielito, a, der Darm, das Eingeweide.

Ielonek, nka, Dim. der kleine niedliche Hirſch, das Hirſchchen.

Iem, iadł, ieść, fr. iadam, eſſen, imper. iedz iß.

Ieno, nur. *Maſuriſch* f. tylko.

Ieśień, i, der Herbſt.

Ieśli, wenn, ob.

Ieſtem, był, być, imp, bądź, będąc bywſzy, ſeyn, fr. bywam, ał, ać zu ſeyn pflegen.

Ieſzcze noch.

Ieymość, i, oder Ieymość Pani,

ni, die hochgeehrte Frau, die gnädige Frau, Pl. Imoście.

Jeż, a, der Igel.

Jeżdżenie, ia, das Reiten, Fahren, Reisen.

Jeżdżę, dził, dzić, reiten.

Jeżeli, jeśli, wenn, wofern, ob.

Jezioro, a, der Landsee.

Język, a, die Zunge, 2) die Sprache.

Igła, y, die Nähnadel.

Igram, igrał, igrać, spielen.

Igraszka, i, das Spiel.

Ile, wieviel, soviel, insoweit, zumahl.

Ile że, zumahl da.

Ile kroć, so oftmahl.

Im, tym, je, desto.

Imbier, u, der Ingwer.

Imię, imienia, Pl. imiona, der Nahme.

Imieniny, n, der Nahmenstag.

Impressya, yi, der Eindruck. (wrażenie)

Inaczey, anders, sonst.

Inakszy, a, e, ein anderer, anders beschaffener, — e, — es.

Indyk, a, der Truthahn, Calicutischer Hahn.

Indyiski, a, ie, Indisch.

Indzie, indziey, anderswo, anders wohin.

Inędy, durch einen andern Weg.

Inkaust, u, die Tinte, (atrament)

Inkwizycya, yi, die Inquisition, die gerichtliche Untersuchung.

Inny, a, e, Inszy, a, e, } ein anderer, nicht derselbe.

Intencya, yi, die Absicht.

Intercyza, y, schriftlicher Aufsatz zwischen zwey Personen, der Ehecontract.

Interes, u, die Angelegenheit, das Geschäft.

Intrata, y, die Einnahme.

Introligator, a, der Buchbinder.

Iowisz, a, der Jupiter, oberste Gott der Griechen und Römer.

Iskierka, i, das Funkchen Dim. von

Iskra, y, der Funken.

Istota, y, das Wesen, das Wirkliche, wistocie, in der That.

Istotnie, in der That, wirklich.

Iubiler, a, der Jubilierer.

Iunak, a, der junge Soldat, 2) Poltron, Renomist, Eisenfresser, Raufer, Schläger.

Iutro, *adv.* morgen, po iutrze übermorgen.

Iutrzeńka, i, der Morgenstern.

Iutrzeyszy, a, e, der —, die das morgende.

Iuż, schon, bereits.

Iż, daß, weil. Iużci, freilich.

Iza, izali, *adv.* ob, ob nicht.

Izba, y, die Stube.

Izbedny, a, e, zur Stube gehörig.

K.

Kabat, a, ein Camisol, das Wams, Collet, die Jacke.

Kaczka, i, die Aente.

Kadzę, — ił, — ić, räuchern.

Kadzidło, a, das Räucherwerk. der Weyrauch.

Kąkol, u, Treſpen, das Unkraut.
Kałamarżyk, a, das Schreibzeug.
Kałamárż, a, das Tintenfaß.
Kaldun, a, u. u, der Darm, das Netz im Leibe.
Kalędárz, u, der Kalender.
Kaleka, i, der Krüppel.
Kalina, y, der Waldhohlunder.
Kałuża, y, die Pfütze, Lache.
Kamień, ia, der Stein, — drogi, der Edelſtein.
Kamienica, y, ein maſſives Haus.
Kamizelka, i, die Weſte.
Kamyczek, czka, das Steinchen.
Kanarek, rka, der Canarienvogel.
Kandyzowany, a, e, candirt.
Kania, i, der (die) Weihe, Hühnergeier.
Kąpam, oder Kąpię, kąpał, kapać ſię, ſich baden.
Kapelusz, a, der Hut.
Kąpiel, i, das Bad.
Kapitalny, a, e, Kapital.
Kapłon, a, der Kapaun.
Kara, y, die Strafe.
Karbona, y, die Sparbüchſe.
Karczma, y, der Krug, die Schenke.
Kareta, y, die Kutſche.
Kark, u, der Nacken, das Genick.
Karmazyn, u, der Carmeſin.
Karmię, ił, ić, füttern, mäſten, nähren, unterhalten.
Karol, a, der Karl.
Karta, y, das Blatt Papier, der Zettel. (cedulka, i.)
Kartka, i, Dim. das Zettelchen.
Karzeł, karła, der Zwerg.
Kąsam, ął, ać, beißen,
Kasza, y, die Grütze.
Kaszel, szlu, der Huſten.
Kasztan, a, die Caſtanie, 2) der Nahme eines Hundes.
Kasztelanic, a, der Sohn eines Caſtellans.
Kat, a, der Scharfrichter, Henker.
Kąt, a, der Winkel.
Katar, u, der Schnupfen.
Katuię, — ował, ować, henkermäßig prügeln. peinigen.
Kawa, y, der Kaffeh.
Kawał, a, das Stück.
Kawałek, łka, das Stückchen.
Kawaler, a, der Cavalier, Liebhaber, Bräutigam.
Kawka, i, die Dohle, Genit. Pl. kawek.
Kaydany, — ów, das Fußeiſen, die Feſſeln.
Kazanie, ia, die Predigt.
Każdy, a, e, } ein jeglicher,
Kózdy, a, e, } eine jegliche, ein jegliches, — jeder — jedweder — —.
Każę, kazał, kazać, befehlen laſſen, predigen.
Kazimierz, a, der Caſimir.
Kaznodzieyski, a, ie, dem Prediger angehörig, — zapał, der Amtseifer.
Kędy wo.
Kędy indzie, anderwärts wohin.
Kęs, a, (u) der Biſſen, Mundvoll.
Kichnąć, nął, f. — nę, fr. kicham, nieſen.
Kiedy, *conj.* als, wenn, irgendwenn.
Kiedyś, vor Zeiten, ehemals, weiland.

Kieł, kła, der Beißzahn, Hauer, 2) der Keim, Pl. kły, kłów.
Kiełbasa, y, die Bratwurst.
Kieliszek, — szka, das Spitzglas.
Kiep, kpa (pudenda muliebria) 2) der Hundsfott, Vocat. kpie.
Kiermasz, u, Kirmis, die Kirchweyhe, 2) Jahrmarkt in einem Dorfe.
Kiernoz, a der Eber.
Kieczek, czka, das Stöckchen.
Kieszeń, i, die Tasche.
Kilka, u, etliche, einige.
Kilkanaście Gen. kilkunastu etliche, einige.
Kiosk, u, das Gartenhaus.
Kisam, ał, ać, } gähren.
Kisnę, nął, nąć, }
Kitayka, i, der Taffet.
Kiwnąć, kinąć, — nął, f. — nę fr. kiwam mit dem Kopfe, Hand winken.
Kiy, kiia, der Stock, Prügel.
Kłąb, a u. u, der Knäuel.
Klacza, y oder Klacz, y, die Stutte. (kobyła) Mähre.
Kładę, kładł, kłaść, legen, f. położę.
Kładka, i, der Steig, das das Brückchen über einen Bach).
Kłámca, y, der Lügner.
Kłámstwo, a, die Lüge.
Kłániam, ał, ać, neigen.
Kłaniam, Ihr Diener, ein Gruß beym Kommen oder Weggehen.
Klateczka, i, das Vogelbauerch n, Dim. von:
Klatka, i, das Vogelbauer.
Kłątwa, y, der Fluch.
Kłębek, bka, der Knäuel.
Klecę, klecił, klecić, zusammenbasteln, fuschern.
Klęczę, — czał, — czeć, f. klęknę, fr. klękam, knieen.
Klepam u. klepię, — pał, — pać, hämmern, flach klopfen.
Kleszcze, ów, die Kneipzange.
Klęska, i, die Niederlage, Schlappe.
Kley, iu, der Leim.
Kleynot, u, *a, das Kleinod.
Klin, a, der Keil.
Klnę, klął, kląć, fluchen.
Klócę, — cił, — cić się, sich zanken, hadern.
Klócę, — cił, — cić, trübe machen, verwirren, beunruhigen.
Klon, u, der Ahornbaum.
Kłonica, y, die Runge.
Klopot, u, der Kummer.
Kłos, a, die Aehre.
Kłotka, i, das Vorlegeschloß.
Klucz, a, der Schlüssel.
Klucznica, y, die Hausjungfer, Schließerinn.
Kluska, i, Mehlklösel, Keulchen.
Kłykieć, kłykcia, der Knöchel.
Kmin, u, der Kümmel.
Kmotr, a, der Gevatter. (kum)
Knieia, i, das Forstrevier.
Kobieta, y, das Weib.
Kocham, ał, ać, lieben, — się wczym Belieben, Wohlgefallen an etwas finden.
Kochanek, nka, der Geliebte, Liebling, Liebhaber.
Kochany, a, e, der —, die —, das geliebte.
Kocię, ęcia, Pl. ęta, junge Kätzchen.
Kocioł, kotła, der Kessel, 2) die Pauken.
Kogut, a, der Haushahn, (kur)
Kokosz, y, die Henne.

Kokoszka, i, das Hühnchen, Hennchen.
Kołacę, — ałam, — ać, klopfen, an der Thüre pochen.
Kolacya, yi, das Abendessen,
kołacz, a, c. fluch. Kuchen.
Kolano, a, das Knie.
Kolę, kłoł, kłoć, stechen.
Kolebka i, die Wiege.
Kóley, kolei, das Wagengeleise, 2) die Reihe.
Kołko, a, das Rädchen, Dim.
Koło, Prap. Genitiv. um, bey.
Koło, a, das Rad, der Kreis.
Kolor, u, die Farbe.
Kołtun, a, der Weichselzopf.
Kołyszę, kołysał, kołysać, wiegen, schaukeln.
Komar, a, die Mücke.
Komin, a, der Schornstein, das Kamin.
Kominek, nka, Dim. das Stubenkamin.
Kominny, a, e, zum Kamin gehörig.
Kómor, a, die Mücke.
Kompan, a, der Gefährte, Cammad, Genosse, Gesellschafter.
Kóń, ia, das Pferd, Roß.
Kónam, ał, ać, (von koniec das Ende) vollenden, 2) in den letzten Zügen liegen, verscheiden, mit dem Tode ringen.
Koncept, u, der Begriff, 2) Gedanke, Einfall, das bon mot.
Kończę, czył, czyć. f. skończę, endigen.
Konfitury, ów, die Confituren, das Zuckerwerk.
Kóniec, końca, 1) die Spitze, das Aeusserste, 2) das Ende, der Endzweck.
Kóniecznie *adv.* durchaus, schlechterdings.
Kónik, a, Dim. das Pferdchen, 2) die Feldgrille, die Heuschrecke.
Konkurruię, ował, ować, beytragen, 2) sich bewerben, anhalten.
Konop, i, der Hanf.
Konstantyn, a, der Kayser Constantinus.
Kontent, a, e, vergnügt, zufrieden.
Kopa, y, das Schock.
Kopaczy, a, e, zum Graben gehörig.
Kopanie, ia, das Graben.
Kopańka, i, die Molde (niecka, i, id.)
Koperta, y, das Couvert, der Umschlag.
Kopyto, a, der Huf, 2) der Schusterleisten.
Kóra, y, die Baumrinde.
Kornet, u, das Kopfzeug.
Korrespondencya, yi, der Briefwechsel.
Koryto, a, der Trog.
Korzec, korca, der Scheffel.
Korzeń, ia, die Wurzel.
Korzenie, ia, das Gewürze. *Collect.*
Korzonek, nka, das Wurzelchen.
Korzyść, i, der Nutzen, Gewinn, Profit.
Korzystam, ał, ać, gewinnen, profitiren.
Kosa, y, die Sense.
Kość, i, der Knochen, die Gebeine, 2) der Würfel.
Kościoł, a, die Kirche, Tempel.
Kosm, u, die Flocke von der Wolle oder Haaren, 2) Zotten.

Kosz,

Kosz, a, der Korb.
Koszę, sił, sić, mit der Sense abmahen.
Kosztt, u, die Kosten.
Kosztowny, a, e, kostlich, kostbar, theuer.
Kosztuię, — ował, — ować, kosten.
Koszula, i, das Hemde.
Kot, a, der Kater.
Kotka, i, die Katze.
Kotwica, y, der Anker.
Kowal, a, der Schmid.
Koza, y, die Ziege.
Koźlątko, a, } das Zücklein.
Koźlę, ęcia, }
Kożuch, a, der Pelz.
Krakam, — ał, — ać, krächzen.
Kradzież, y, der Diebstahl.
Kralka, i, (dziesiątka, i, id.) die Zehn im Kartenspiel.
Kraianka, i, Stücke Käse.
Kraina, y, die Landschaft, Gegend.
Kram, u, der Kram.
Krasa, y, die Schönheit, schöne Farbe, Couleur.
Krawiec, wca, der Schneider.
Krawiecki, a, ie, dem Schneider angehörig.
Kray, iu, das Land, die Landschaft, Gegend, Region.
Kręcę, kręcił, kręcić, drehen.
Kredyt, u, der Credit.
Kręgiel, gla, der Kegel.
Krępuię, — ował, — ować, zusammenbinden, knebeln.
Krępy, a, e, untersätzig, stämmig.
Kreram, — ał, — ać, schreyen wie die Gänse und Kraniche.
Kres, u, das Ziel, das Mahl.
Kretka, i, der Strich, die Linie.
Kret, a, der Maulwurf.
Kreta, y, die Kreide.
Krenteńczyk, a, ein Credenser.
Krew, krwi, das Blut.
Krnąbrny, a, e, halsstarrig, hartnäckig, storrisch.
Kroć, mahl.
Krochmal, u, das Kraftmehl, die Stärke. (rężydło)
Krok, u, der Schritt.
Krokodyl, a, Krokodil.
Król, a, der König.
Królestwo, a, das Königreich, das Reich.
Królewic, a, der Prinz, Königssohn.
Królewiec, wca, Königsberg, die Hauptstadt in Preußen.
Królowa, y, die Königinn.
Krom (praep. Genit.) ausser ohne.
Kropię, pił, pić, besprengen, betraufeln.
Krosna, sien, der Webersthul.
Krosta, y, die Hitzblatter, Quäse.
Krótki, a, e, der —, die —, das kurze.
Krówka, i, das Kuhchen, Dim. von krowa, 2) der Mistkäfer.
Kruk, a, die Rabe.
Kruchy, a, e, der —, die —, das mürbe.
Kruszcowy, a, e, metallen, von Metall.
Kruszec, szcu, das Erz, Metall.
Kruszyna, y, die Brotkrume.
Krwawo-żyrca, y, der Blutfresser, Blutdürstiger. poëticum.
Krwisty, a, e, der —, die —, das blutreiche, vollblütige.

Krwotok, u, der Blutfluß.
Kryię, krył, kryć, f. skryię, verstecken, verbergen.
Krynica, y, die Cisterne.
Kryształ, u, der Krystall.
Krżaczek, czka, Dim. von Krżak, der Strauch, der Busch, — rożowy, ein Rosenstock
Krżąknąć, — nął, fr. krżąkam, zu husten, sich räuspern.
Krzemień, ia, der Feuerstein.
Krzepię, pił, — pić się, sich stärken.
Krzesełko, a, das Lehnstühlchen. Dim.
Krzesanie, ia, das Feueranschlagen.
Krzesiwo, a, das Feuerzeug.
Krzesło, a, der Lehnstuhl.
Krzewisty, a, e, staudicht.
Krzyczę, czał, czeć, f. krzyknę, fr. krzykam, schreyen.
Krzyk, u, das Geschrey.
Krzywda, y, das Unrecht, die Kränkung, Eintrag.
Krzywo, *adv.* krumm, schief, scheel.
Krzyż, a, das Kreutz.
Krzyżyk, a, Dim. das Kreutzchen.
Kſiądz, księdza, Pl. księża, — ży, der Pfarrer.
Książeczka, i, das Büchelchen. Dim. — do pisania, das Schreibebuch.
Książka, i, Dim. das Büchlein, Büchelchen, Pl. Gen. ksiąszek.
Książę, — żęcia oder Kięcia, der Fürst, Herzog.
Księga, i, das Buch.
Księstwo, a, das Fürstenthum.
Księżna, y, die Fürstinn.
Księżyc, a, der Mond.
Kształt, u, die Gestalt, Art und Weise.
Kto, kogo? wer, jemand, man.
Którędy, *adv.* durch welchen Weg? Wodurch?
Który, a, e, welcher, welche, welches.
Kto, oder który kolwiek, —, — wer es auch sey. Kolwiek vermehrt die Unbestimmtheit.
Ktoś, kogoś, ein gewisser, jemand.
Ku, gegen, zu. (Präp. mit dem Dativ.)
Kubek, bka, der Becher.
Kucharz, a, der Koch.
Kucharka, i, die Köchinn.
Kuchnia, i, die Küche.
Kuczki, czek, die Lauberhütten.
Kudłaty, a, e, zottig.
Kuię, kował, od. kuł, kować, od. kuć, schmieden.
Kukawka, i, der Kukuk.
Kula, i, die Kugel.
Kulas, a, der Krückenstock, krummer Hackenstock.
Kulawy, a, e, der —, die —, das lahme.
Kulbaka, i, der Sattel (siodło)
Kulisty, a, e, } der —, die —,
Kulny, a, e, } das kugelförmige.
Kum, a, (kmotr) ein Gevatter.
Kuna, y, ein Iltis. al. Marder.
Kupa, y, der Haufen.
Kupido, a, der Gott der Liebe Cupido.
Kupuię, —ował, —ować, } kaufen.
f. Kupię, — ił, — ić, }
Kupiec, pca, der Kaufmann.
Kupiecki, a, ie, der —, die —, das kaufmännische.
Kupiectwo, a, die Handlung.

Kur.

Kur, a, der Hahn, (kogut id.)
Kura, y, die Henne.
Kuranty, ów, Courantstücke.
Kurczę, ęcia, ein junges Huhn.
Kurcz, u, der Krampf.
Kuropatwa, y, das Rebhuhn.
Kurp', pia, Pl. — pie, — pi, die Bastschuhe, Parösken. s. Hennigs Prl. Wörterbuch.
Kurwa, y, die Hure, zkurwysyn, a, ein Schimpfwort, e. Hurensohn.
Kurzawa, y, der Staub. (pel, proch.)
Kusy, a, e, gestutzt, kurz.
Kusza, y, die Armbrust, der Schnäpper, das Rüstzeug, machina dawna woienna do puszczania wielkich pocisków lub kamieni, tu się bierze za łuk.
Kuszę, kusił, kusić, versuchen, anfechten.
Kuszenie, ia, die Versuchung.
Kuszniérz, a, der Kürschner.
Kutas, a, der Quast, die Tolle, Büschel.
Kuźnia, i, die Schmiede.
Kwadrans, u, die Viertelstunde.
Kwapię, pił, pić, eifen.
Kwatera, y, das Quartier, Gartenbeet.
Kwas, u, der Sauerteig.
Kwaśny, a, e, sauer.
Kwef, u, eine Florkappe.
Kwiat, u, die Blume.
Kwiecie, ia, *Collect.* die Menge von Blumen.
Kwiecień, kwietnia, der April.
Kwit, u, die Quittung.
Kwitnę, kwitł, od. kwitnął, kwitnąć, blühen.
Kwota, y, die Quantität

Ł.

Łabęć, cia, der Schwan.
Łacedemończyk, a, der Lacedämonier.
Łacina, y, das Latein.
Łacniey, c. leichter von
Łacno, *adv.* leicht p.
Łączę, — czył, — czyć, vereinigen, paaren, vereinbaren.
Ląd, u, das feste Land, Continent.
Lada (indecl.) der erste beste.
Lada co, erst was.
Ładny, a, e, artig, niedlich.
Ładunek, nku, die Ladung, Patrone, ładunki bibułowe, Tuten von Maculatur.
Łagodny, a, e, liebreich, milde.
Łaię, łaiał, łaiać, schelten, schmähten.
Łąka, i, die Wiese (łanożęć, i,)
Łaknę, nął, nąć, schmachten.
Łakoć, i, Pl. łakoci, łakotki, Leckereyen, Leckerbissen, das Naschwerk. (przysmaczki, — czek)
Łakomy, a, e, der —, die —, das geitzige, gierige, habsüchtige.
Lalka, i, die Puppe.
Łamię, łamał, — ać, brechen.
Łańcuszek, szka, das Kettchen. Dim. von Łańcuch, a.
Łania, i, die Hirschkuh, die Hündinn.
Łapa, y, die Pfote, die Tatze, von
Łapam, ał, ać, fangen, haschen.
Łapka, i, Dim. das Pfotchen, a) die Falle, Mäusefalle.

Las,

Las, a (u) der Wald.
Lasek, — ska, ein Wäldchen, Dim.
Łasica, y, das Wiesel.
Laska, i, der Stock, — Laku eine Stange Siegellack.
Łaska, i, die Gnade, Güte.
Łaskawość, i, die Güte, Milde, Geneigtheit.
Łaskawy, a, e, gütig, gnädig, sanftmüthig.
Łata, y, das Flick.
fr. Latam, ał, ać
v. f. Lecę, leciał, lecieć. f. polecę, } schnell laufen, 2) fliegen.
Latem, *adv.* im Sommer.
Latko, a, Dim. Pl. latka, latek, das Jahrchen.
Lato, a, der Sommer, 2) das Jahr.
*Latoś, *adv.* heurig, dieses Jahr (tego roku)
Łatwo, *adv.* leicht.
Ława, y, die Bank.
Łazanka, i, Gebackniß, Zuckerschnittchen.
Łażę, — ził, — zić, fr. Lazę, — lazł, — leść, } kriechen, klettern.
Łaźnia, i, die Badstube
Łeb, łba, der Kopf. Ist nicht so edel als Głowa das Haupt.
Lebiotka, i, Wohlgemuth ziele.
Lecę, — ciał, cieć, fr. latam fliegen.
Łechcę łechtał, łechtać, kützeln, schmeicheln.
Lecie, im Sommer.
Lecz, aber, sondern.
Leczę, — czył, — czyć, heilen. curiren.
Ledwie, ledwo, kaum. Ledwie nie, fast, beynahe, schier.
Lęgnę od. lęgę, lęgnął, oder łągł, lęgnąć od. łąc się, hecken, brüten, auskommen.
Legnę, legł, lec, liegen bleiben.
Leguminy, legumin, die Feld-Hülsenfrüchte, als Eßwaaren.
Leię, lał, lać, gießen.
Lejek, leyka, der Trichter.
Lękam, ał, ać się sich fürchten, scheuen.
Lekarstwo, a, die Medicin, Arzeney.
Lekarz, a, der Arzt.
Lękliwy, a, e, furchtsam, schüchtern.
Len, lnu, der Flachs.
Leniństwo, a oder *leniwość, i, die Faulheit.
Lepię, lepił, lepić, leimen, kleben.
Lepiey c. *adv.* besser v. dobrze gut.
Łepski, a, ie, vortreflich, brav.
Lepszy, a, e, der —, die —, das bessere.
Leśny, a, e, zum Walde gehörig.
Leszczyna, y, das Haselgesträuch, die Haselstaude.
Letarg, u, die Schlafsucht.
Letko, lekko, lekce, leicht.
Letni, ia, ie sommerlich, laulich.
Lew, lwa, der Löwe.
Lewek, wka, das Löwchen, Löwlein.
Lewy, a, e, (laeuus) der —, die —, das linke.
Leżę, leżał, leżeć, liegen, fr. legam, oft liegen, faullenzen.
Łgę, łgał, łgać, lügen. (kłamać)
Lgnę, lgnął, lgnąć, kleben, stecken bleiben.
Li, eine enklitische Partikel, die

die als Fragzeichen, statt czy, ieżeli einem Worte angehängt wird.

Libra, y, das Buch Papier. Gen. Pl. liber.

Lice, liców, die Backen, Wangen.

Lichwa, y, der Wucher.

Lichy, a, e, der —, die —, das schlechte.

Liczba, y, die Anzahl.

Liczę, — ył, — yć, zählen.

Liczman, a, ein Rechenpfennig.

Liguſter, liguſtru, Mundholz, Liguſter.

Lik, u, veraltet für liczba, bez liku, ohne Zahl.

Lilia, ii, die Lilie.

Lina, y, das Seil, die Leine.

Lipa, y, die Linde.

Lipiec, pca, der Monath Julius.

Lipki, a, ie, zähe, klebricht.

Lipsk, a, Leipzig (c. Lindenſtadt)

Lis, a, auch liſzka, i, der Fuchs.

Liśćie, ia, das Laub, *collect.*

Liſt, u, das Baumblatt, Laub, 2) der Brief.

Liſtek, liſteczek, a, das Blättchen, Briefchen.

Liſtopad, a, der November.

Liſtowny, a, e, brieflich, ſchriftlich. Liſzay, aiu, die Flechte.

Litera, y, der Buchſtab (gloſka)

Litość, i, das Erbarmen, Mitleiden.

Lituię, — ował, — ować ſię, Mitleiden haben, ſich erbarmen, 2) ohne *ſię*, löthen.

Litwa, y, Litthauen.

Liżę, lizał, lizać, lecken.

Łkanie, ia, das Schluchzen.

Lod, u, das Eis.

Łodyga, i, der Stengel.

Łodź, i, der Kahn, das Schifchen.

Łokieć, łokcia, die Elle, der Ellenbogen.

*Łoni, *adv.* zu Jahr.

Łono, a, der Schooß.

Łoński, a, ie, vorjährig.

Łopata, y, die Schaufel.

Łopatka, i, das Schulterblatt.

Łopian, u die Klette.

Łoś, ia, das Elendthier.

Los, u, das Loos, Schickſal, Geſchick.

Łoſkot, u, das Geklapper, Krachen.

Lotny, a, e, zum Fluge gehörig, fliegend, mit dem Fluge begabt.

Łotr, a, der Schelm, Spitzbube.

Łowczy, a, e, zur Jägerey gehörig. 2) *Subſt.* der Jäger.

Łowię, — ił, — ić, fangen, iagen, fiſchen.

Łowy, ów, die Jagd.

Łoy, oiu, das Talg, Unſchlitt, Inſelt.

Łożę, łożył, łożyć, legen, worauf wenden.

Łoże oder łożko, a, das Bett.

Łożony, a, e angewandt.

Łożyſko, a, das Bett, das Lager eines Wilbes, 2) das Bette eines Fluſſes.

Łśni ſię, es glänzet.

Lub, lubo, obgleich, 2) — entweder, — oder.

Lubię, ił, ić, leiden, lieben, gerne haben, gerne mögen.

Łuczywo, a, der (das) Kien.

Lud, u das Volk, Pl. ludzie, i, die Leute, Menſchen.

Ludzę, dził, dzić, äffen, locken, täuſchen, vexiren.

Ludzki, a, ie, der —, die —, das

das menschliche, freundliche.
Łuk, u, der Bogen.
Łulka, i, die Tobackspfeife.
Łup, u, der Raub, die Beute. (dobycz)
Łupię, — pił, — pić, schälen, 2) plündern. łupina, y und
Łuska, i, die Schaale, Hülse, 2) die Fischschuppe.
Lustro, a, der Spiegel.
Luty, ego, der Februar.
Lwow, a, Lemberg.
Łyko, a, der Bast.
Łysina, y, die Glatze.
Łysy, a, e, kahlköpfig.
Łyszka, i, der Löffel.
Łza, łzy, die Thräne, Zähre, Pl. łzy Genitiv. łez.
Łżę, łżył, łżyć, schimpfen, schmähen.

M.

Macam, ał, ać, fühlen, betasten.
Mącę, cił, cić, trübe machen, vermengen, verwirren.
Macham, — ał, — ać, schwenken, wedeln, mit der Hand fechten.
Machlarż, a, 1) der Mäckler, 2) der Betrüger.
Macica, y, der Stamm, die Mutter, 2) die Mutterbeschwerung.
Macica winna, der Weinstock.
Macocha, y, die Stiefmutter.
Maczam, — ał, — ać, eintauchen, eintunken, einweichen.
Mączka, i, die Stärke, das Kraftmehl.
Mądrość, i, die Weisheit.
Mądry, a, e, der —, die —, das weise, kluge.
Mądrze, *adv.* klüglich, weislich.
Mahon, u, das Magahonyholz.
Maiątek, Vermögen.
Maiętny, wohlhabend.
Mak, u, der Mohn.
Mąka, i, das Mehl.
Malarż, a, der Mahler.
Maleńki, a, e, der —, die —, das kleine, Dim. *adj.* niedlich klein.
Malina, y, die Himmbeere.
Mało, wenig, mało nie, bey mała nie, niemal, fast, beynahe, wenig gefehlt, schier.
Mało-dbały, a, e, wenig achtsam, unbekümmert.
Małpa, y, der Affe.
Mały, a, e, klein.
Małżeński, a, e, der —, die —, das eheliche.
Małżonka, i, die Gemahlinn. Ehefrau, Pl. Gen. małżonek.
Mam, miał, mieć, Imp. miey, haben halten, 2) sollen. — mieć się, sich befinden, 3) sich wenden, lenken gegen einen Ort. — ku mieyscu.
Mámię, mił, mić, verblenden, betrügen.
Mamka, i, die Amme.
Manes, a, der Nahme eines Sclaven.
Mankieta, y, die Manschette.
Mapa, y, die Landkarte.
Mara, y, der Alp, das Gespenst, Pl. — ry, rów, die Todtenbahre.
Marchew, chwi, die gelbe Möhre, Rübe.
Markotny, a, e, mürrisch, verdrüßlich, unwillig, launisch.
Marnotráwca, y, der Verschwender, Durchbringer.
Marny, a, e, eitel, schnöde, nichtig,

nichtig, leidig, 2) liederlich.
Marmurowy, a, e, von Marmor.
Marszczę, szczył, szczyć, runzeln.
Mártwy, a, e, todt, erstarrt.
Marżec, rca, der März.
Mar-znę, mar-znął, zsgz. mar-zł, mar-znąć, frieren.
Marży się, es träumt.
Maść, i, die Salbe, 2) Farbe.
Masło, a, die Butter.
Maszka, i, die Masque.
Masztalerż, a, der Reitknecht, Stallknecht.
Materya, yi, die Materie, Zeug.
Matka, i, die Mutter.
Matnia, i, der Sack oder Zipfel am Netze, das Netz, die Reuse.
Matyasz, a, der Matthias
Maxyma, y, die Maxime, der Grundsatz.
Mąż, mężą, der Mann, Pl. mężowie die Männer.
Mażę, mazał, mazać, salben, 2) abschmieren, besudeln, beschmutzen.
Mdłość, i, die Ohnmacht.
Mdły, a, e, der —, die —, das schwache, ohnmächtige.
Mech, mchu, das Moos.
Meczecik, a, die Mosche.
Mędrszy, a, e, (c. von mądry) weiser, klüger.
Medyk, a, der Arzt.
Męka, i, die Quaal, Pl. Gen. mąk.
Męstwo, a, die Tapferkeit.
Meta, y, das Ziel.
Mey s. moiey s. móy.
Mężny, a, e, der —, die —, das männliche, tapfere.
Mgła, mgły, der Nebel.
Mgnienie, ia, das Blicken, — oka der Augenblick.
Mi, mir.
Miałki, a, ie, seicht, untief.
Mianowicie, *adverb.* nehmlich, nahmentlich, absonderlich.
Mianuię, — ował, — ować, nennen.
Miara, y, das Maaß.
Miasteczko, a, das Städtchen, Dim. von
Miasto, a, die Stadt.
Miasto, zamiast, anstatt, für.
Mię, mich.
Miech, a, der Sack.
Miecz, a, das Schwert.
Miednica, y, das Becken.
Miedź, i, das Kupfer, Erz.
Między, zwischen, unter (Präposit. mit dem Accus. und Instrumental)
Miękki, a, ie, Miękki, —, —, Miętki, —, —, der —, die —, das weiche.
Mielę, mioł, mleć, mahlen in der Mühle.
Mienię, — ił, — ić, nennen; ändern.
Miernie, *adv.* mittelmäßig.
Mierny, a, e, der —, die —, das mittelmäßige.
Mierzę, mierzył, mierzyć, messen.
Miesiąc, a, der Mond, Monath.
Mięso, a, das Fleisch.
Mieszam, — ał, — ać, mischen, mengen.
Mieszczanin, a, der Bürger, e. Städter.
Mieszczę, mieścił, mieścić, Raum, Platz haben, beherbergen, placiren, in sich enthalten.
Mieszkam, — ał, — ać, wohnen, 2) zaudern.

Mi-

Mieſzkaniec, ańca, der Einwohner.
Mieyſce, a, der Ort, Platz, Raum, die Stelle.
Mieyſki, a, e, ſtädtiſcher —, e —, es.
Mignąć, — ął, f. — nę, fr. migam, blinkern, mit den Augen winken.
Miiam, — ał, — ać, f. minę, vorbeygehen.
Mila, i, die Meile.
Milczę, — czał, czeć, ſchweigen.
Mile, miło, *adv.* lieb.
Miłość, i, die Liebe.
Miłoſierdzie, dzia, die Barmherzigkeit, das Mitleiden.
Miłośnie, *adv.* liebesvoll.
Miłuię, ował, — ować, lieben.
Miły, a, e, der —, die —, das liebe angenehme.
Mimo, *adv.* vorbey, 2) ungeachtet, wider.
Minąć, ął, f. ę, fr. miiam, vorbeygehen.
Minuta, y, die Minute.
Miod, u, der Honig, Meth.
Miotła, y, der Beſen.
Minos, a, der Minos, König von der Inſel Creta.
Mir, u, der Stillſtand, Friede.
Miſa, y, die Schüſſel.
Miſterny, a, e, der —, die —, das künſtliche, meiſterhafte, meiſterliche
Miſtrz, a, der Meiſter.
Mitrężę, — żył, — żyć, verſäumen.
Mizerny, a, e, elend.
Mleczny, a, e, milchicht, Milch habend,
Mleko, a, die Milch.
Młócę, — cił, — cić, dreſchen.
Młodociany, a, e, poëtice, jung.
Młodość, i, die Jugend, das jugendliche Alter.
Młodſzy, a, e, der —, die —, das jüngere, c. von:
Młody, a, e, der —, die —, das junge,
Młodzieniec, ńca, der Jüngling.
Młot, a, der Hammer.
Młyn, a, die Mühle,
Mnich, a, der Mönch.
Mnie, mich, mir, mnie wielce Mości Panie mir ſehr geehrter Herr,
Mniemam, — ał, — ać, wähnen, meynen.
Mniemanie, ia, die Meynung, der Wahn.
Mniey, c. weniger, minder.
Mnieyſzy, a, e, kleiner, c. von mały; to mnieyſza (rzecz) das iſt das wenigſte.
Mnoſtwo, a u. mnogość, i, die Menge.
Moc, y, die Stärke, Macht, Kraft, Menge.
Mocniey, ſtärker.
Mocno, *adv.* ſtark, ſehr.
Mocny, a, e, der —, die —, das ſtarke.
Moczę, czył, czyć, harnen, netzen, anfeuchten.
Moderat, a, der Beſcheidene, Mäßige.
Modlę, — dlił, — dlić ſię beten.
Modlitwa, y, das Gebet.
Modny a, e, modiſch, modern.
Modry, a, e, blau, (bleki ny)
Mogę, (*możeſz, może,*) mögl, modz, können, vermögen.
Mogiła, y, der Todten—, Grabhügel,

Moknę,

Moknę, moknął, und mokł, moknąć, naß werden, weichen.
Mokro *adv.* naß.
Mol, a, die Motte, Milbe.
Moment, u, der Augenblick.
Monarcha, y, der Monarch.
Monarchini, i, die Monarchinn.
Mónsztuk, a, das Mundstück, Gebiß am Zaume.
Mór, u, die Pest.
Morderca, y, der Mörder.
Morduię, — ował, ować, quälen, 2) müde machen.
Morwa, y, die Maulbeere, der Maulberbaum.
Morwowy, a, e, zum Maulbeerbaum gehörig.
Morże, a, das Meer.
Morzę, — rzył, — rzyć, mit Hunger quälen, ihn leiden lassen.
Mość, i, dieses Wort bedeutet in der alten Sprache so viel als miłość Liebe, oder możność Macht, wird aber jetzt nur als ein allgemeiner Titel mit Vorsetzung der Pronominum, Iego, Iey, Ich, Waſz gebraucht. Man kann es durch Majestät, Durchlauchten, Excellenz, Gnaden ꝛc. ꝛc. übersetzen, je nachdem es die Bedeutung der vorgesetzten Würde erfordert, z. B. Waſza królewſka Mość Ew. Königl. Majestät.
Mości, a, ie geehrter, e, es.
Mośiądz, ędzu, das Messing.
Mośiądzowy, a, e, von Messing, messingen
Moſkwa, y, Moskau.
Moſt, u, die Brücke.
Motam, ał, ać, weifen, aufwinden.
Motyka, i, die Hacke zum Graben, Karst.
Motyl, a, der Schmetterling, Papillon.
Mowa, y, die Rede, Sprache.
Mówię, — iłem, — ić, sagen, reden, fr. mawiam, — ał, — ać zu sagen pflegen.
Móy, moia, moie, mein, meine, meines. po moiemu nach meiner Art.
Możdzierz, a, der Mörser. Gen. Pl. — rzy.
Moyżeſz, a, Moses.
Mozg, u, das Gehirn.
Może,
Można, } es kann seyn, vielleicht, man kann.
Można (sc. rzecz) das Mögliche.
Możny, a, e, der —, die —, das mächtige, mögliche.
Mrę, marł, mrzeć, Hunger leiden d. umrzeć c. verhungern, folglich sterben.
Mrok, u, die Dämmerung, mrokiem, in der Dämmerung.
Mrówka, i, die Ameise. (μυρμηξ)
Mroz, u, der Frost, die Kälte.
Mruczę, — ał, — eć, brummen, murren, murmeln, rieseln vom Bache.
Mrugnąć, ął, f. mrugnę, fr. Mrugam, — ał, — ać, mit den Augen winken, blinzeln.
Mściwy, a, e, der —, die —, das rachsüchtige.
Mſza, y, die Messe.
Mſzczę, mścił, mścić się, sich rächen.
Mucha, y, die Fliege.
Mu, ihm von on der Dativ.

Muł, a, der Mauleſel, u. Gen. u der Schlamm.
Munſztuk, a, das Mundſtück, die Stange, das Gebiß am Zaume.
Mur, u, die Mauer.
Murawa, y, ein Raſen-Platz.
Murzyn, a, der Mohr.
Muſzę, muſiał, muſieć, müſſen.
Muſzkuł, u, der Muſkel.
Muſztardniczka, i, das Senftopfchen.
Muzyka, i, die Muſik.
Mydło, a, 1) *das womit man ſich wäſcht, 2) die Seife, von
Myię, mył, myć, waſchen.
Mylę, mylił, mylić, irre machen. mit ſię irren.
Myśl, i, der Sinn, der Gedanke.
Myślę, — ał, ił, myśleć, denken, nachſinnen.
Myśliſtwo, a die Jägerey.
Myśliwiec, wca, } der Jäger.
Myśliwy, ego, }
Myſz, y, die Maus. Myſzka, i, Dim. das Mäuschen.
Myto, a, der Lohn, die Miethe.

N.

Na, nay, aller, eine Partikel die den Superlativ bildet, wenn ſie vor einen Comparativ geſetzt wird.
Na, (Präp. auf die Frage wohin? mit dem Accuſ. u. auf die Frage wo? mit dem Local) auf, in, gegen, zur.
nadoł herunter, nadole unten.
Na, eine untrennbare Partikel, in zuſammengeſetzten Verbis bedeutet ſie 1) auf 2) macht ſie die langen Verba zu kurzen, 3) ſtatt, zur Gnüge, viel, voll, eine Menge, 4) ein wenig, etwas, mit einem kleinen Verluſte, wo ſie für nad ſteht.
Na, nać, naści *adv.* da haſt du, nimm hin.
Nabawić, — ił, f. nabawię, fr. nabawiam, ſtiften, verurſachen — kogo czego oder czym z. B. nabawić kogo boiaźnią, jemanden Furcht einjagen.
Nabić, laden, e. voll ſchlagen.
Nabiegły, a, e, angelaufen, angeſchwollen.
Nabożeńſtwo, a, die Andacht, der Gottesdienſt.
Nabyć, nabył, f. nabędę, fr. Nabywam, — ał, — ać, } erwerben, anſchaffen, bekommen, gewinnen. Nabywanie, a, das Erwerben.
Nachodzę, dził, dzić ſię, ſich ſatt gehen.
Nachylony, a, e, gebückt, geneigt.
Naciągnąć, — nął, f. naciągnę, fr. naciągam, einziehen, aufziehen, aufſpannen, verlängern.
Naciąć, naciął, f. natnę, fr. nacinam, anhauen.
Naczynie, ia, das Gefäß, Werkzeug.
Nad, (Präp. mit dem Accuſ. und Inſtrumental) über. Vor mehreren harten Conſonanten hänget man noch das mildernde e an, 1) über, 2) an neben, 3) als, mehr als bey einem Comparativ. Bey zuſammengeſetzten Verbis,
1) über

1) über, auf, 2) darzu, 3) drüber, mehr als es gehört. 4) etwas, an.

Nadąć, — dął, f. nadmę fr. nadymam, aufblasen.

Nadaremnie *adv.* vergeblich.

Nadążyć, — żył, f. nadążę, fr. nadążam, gerathen.

Nader *adv.* überaus, sehr.

Nadęty, a, e, aufgeblasen.

Nadeyść, nadszedł, f. nadeydę, fr. nadchodzę, — ił, — ić herankommen, drübet kommen, sich nähern.

Nadgroda, y, die Belohnung.

Nadgrodzić, — dził, f. dzę fr. nadgradzam ersetzen, vergelten, belohnen, e. mehr zäunen als man soll.

Nadobny, a, e, fein, artig, hold.

Nadoł, herunter, hinunter.

Nadole, unten.

Nadoręczu od. nadorędziu in Bereitschaft, (na pogotowiu id.)

Nadskoczyć, —ył, f. nadskoczę, fr. nadskakuię od. — kiwam, aufspringen, herangesprungen, angesprengt kommen.

Nadto, überflüssig, zu viel, überley, drüber.

Nadwerężyć, —ył, f. nadwerężę, fr. nadwerężam, verletzen, schwächen.

Nadybać oder zdybać, — ał, f. *nadybam oder auch nadybię, ertappen, atrapiren.

Nadzieia, i, die Hoffnung.

Nadzwyczaynie, *adver.* ungewöhnlich, ausserordentlich.

Nagabnąć, ął, f. nagabnę, fr. nagabam, — ał, — ać, anfechten, necken, zergen, beunruhigen.

Nagana, y, der Tadel.

Nagi, a, ie, der —, die —, das nackte.

Nagle, znagła, plötzlich, schleunig, eilends, flugs.

Nagły, a, e, der —, die —, das schleunige.

Nagórze, oben, in der Höhe.

Nagorzey, am schlimsten.

Nagróbek, bka, die Grabschrift, das Epitaphium.

Nagroda, y, die Belohnung, Vergeltung, Vergütung.

Naguchno, *adv.* ganz nackt, splitternackt.

Naiąć, iął, f. naymę, fr. naymuię, - ował, - ować, miethen.

Naiaśnieyszy, a, e, der —, die das durchlauchtigste.

Naiawie, offenbar.

Naiemnik, a, der Tagelöhner.

Naieść, naiadł, f. naiem ię, sich satt essen.

Naigrawaiący, a, e, der —, die —, das spottende.

Nakierować, ował, f. nakieruię richten, herumkehren.

Nakład, u, der Aufwand, Verlag.

Nakoniec, endlich, nach gerade.

Nakupić, ił, f. — ię, kaufen, hinlänglich kaufen.

Nalać, — ał, f. naleię, fr. nalewam, ein —, aufgießen, 2) einschenken.

Nalegam, ał, ać, anliegen, dringen.

Należę, należał, należeć, angehören, gebühren, zukommen. należy się, es gebührt sich.

Naleść, finden, f. znaleść.

Należyty, a, e, gebührend, gehörig.

Nałog, u, die Angewohnheit.
Namienić, — ił, f. namienię, fr. namieniam, beſtimmen, ernennen, erwähnen, gedenken, melden.
Namiętność, i, die Leidenſchaft.
Namiot, u, das Zelt.
Namówić, ił, f. namówię, fr. namáwiam, überreden.
Namowienie, ie, die Ueberredung.
Namyśleć, lił, f. namyślę, fr. namyślam ſię, ſich beſinnen, bedenken.
Napawam, ał, ać, fr. zu tränken pflegen.
Naparſtek, stka, der Fingerhut, 2) *ein faules Ey.
Napatrzyć, — ył, f. — trzę, fr. trzam ſię, ſich ſatt ſehen.
Napęcznieć aufquellen, aufſchwellen.
Napełniony, a, e, angefüllet.
Napiąć, — ął, f. napnę, fr. napinam, aufſpannen.
Napiſać, — ał, f. napiſzę, niederſchreiben, hin— aufſchreiben. P. napiſany, a, e.
Napleść, plotł, f. naplotę, fr. napletam, genug flechten, 2) ſchwatzen.
Napoić, — ił, f. napoię, fr. napawam oder napaiam, tränken.
Napolmartwy, a, e, halbtodt.
Napoy, oiu, das Getränke.
Naprawa, y, die Verbeſſerung.
Naprżod *adv.* zuerſt, erſtlich.
Naprżyklad, zum Beyſpiel, zum Exempel.
Naprżykrzenie, ia ſię, die Beſchwerung, Behelligung.
Naprżykrzyć, — ył, f. naprżykrzę fr. naprżykrzam ſię, beſchwerlich fallen, beſchweren.
Napuchły, a, e, geſchwollen.
Naraić, ił, f. naraię, zuweiſen, zuſchanzen, zufreyen.
Narod, u, das Volk, die Nation.
Narodzenie, ia, die Geburt.
Narożnik, a, ein Bollwerk, die Baſtey.
Narządzić, — dził, f. narządzę, fr. narządzam, zurecht machen, verfertigen.
Narzekam, ał, — ać, klagen.
Narżnięty, a, e, geſchnitten, angeſchnitten.
Naſienie, ia der Samen.
Naśladuię, — ował, — ować, nachfolgen, nachahmen.
Naśmiać, — ał, f. naśmieię ſię, fr. naśmiewam ſię, lächeln, ſpotten.
Naſtaię, naſtał, naſtać, f. naſtanę, fr. naſtawam, entſtehen, aufkommen, eintreten.
Naſtąpić, — ił, f. naſtąpię ſ. fr. naſtępuię e. hintertreten, 2) folgen, erfolgen.
Naſtępuiący, a, e, der —, die —, das folgende.
Naſtępuię, — ował, — ować, folgen, erfolgen.
Naſtręczyć, — czył, f. naſtręczę, fr. naſtręczam, zuſchanzen, recommendiren.
Naſtroić, ił, f. ię, zurecht machen, ein Inſtrument ſtimmen.
Naſz, a, e, unſer, der —, die —, das unſrige.
Naſycony, a, e, geſättigt.
Natchnąć, — nął, f. natchnę, begeiſtern, eingeben, einblaſen.
Natężyć, — ył, f. natężę, fr. natężam, anſtrengen, anſpannen.

Na-

Natręt, a, der Zudringliche.
Natrzeć, natarł, f. natrę, fr. nacieram, eintreiben, einschmieren, einen drängen, zusetzen.
Natura, y, die Natur. (przyrodzenie)
Naturalny, a, e, der —, die —, das natürliche.
Natychmiast, auf der Stelle, vom Fleck, sofort.
Nauczyć, — ył, f. nauczę, fr. nauczam, lehren, mit się lernen.
Nauczyciel, a, der Lehrer.
Nauka, i, die Lehre, Wissenschaft, Unterweisung.
Nawalność, i, das Sturmwetter, der Orcan.
Nawet *adv.* sogar, selbst.
Nadwidzę, — działem, — dzieć, gern sehen, — haben.
Nawiedzić, — dził, f. nawiedzę fr. nawiedzam, besuchen. Nawiedzanie, ia, das Besuchen.
Nawrócić, — ił, f. nawrócę, fr. nawracam, bekehren.
Nawyknąć, nawykł, f. nawyknę lernen, sich gewöhnen.
Naybardziey, f. am mehresten.
Naycięższy, a, e, der —, die — das schwerste. f.
Nayczęściey, am öfterſten. f.
Naylepiey, am besten. f.
Naylndnieyszy, a, e, der —, die —, das volkreichste. f.
Naymilszy, a, e, der —, die —, das liebste. f.
Naymnieszy, a, e, f. der —, die —, das kleinste, geringste.
Nayniższy, a, e, der —, die —, das niedrigste, geringste.
Nayokrutnieyszy, a, e, der —, die —, das grausamste. f.
Naypożytecznieyszy, a, e, der —, die —, das nützlichste.
Nayprędzey, am geschwindesten. f. Nayprzednieyszy, der vornehmste.
Nayprzod, zuförderst, zuerst.
Nayslawnieyszy, a, e, f. der —, die —, das berühmteste.
Nayść, nalazł, f. naydę, fr. naydulę, finden.
Naystarszy, a, e, f. der —, die das älteste.
Nayszkodliwiey, f. am schädlichsten.
Nayuniżeniey, ganz ergebenst, gehorsamst.
Nayważnieyszy, a, e, f. der —, die —, das wichtigste.
Naywięcey, am meisten.
Naywiększy, a, e, der —, die —, das grösste.
Naywyżey, aufs höchste.
Naywyższy, a, e, der —, die —, das höchste.
Nazad, zurück, wieder.
Nazaiutrz, den Tag darauf, morgen.
Nazbierać, — ał, f. nazbieram viel sammeln, nach und nach zusammenbringen.
Nazbyt, zu sehr, zu viel, übermäßig.
Naznaczony, a, e, bestimmt, gezeichnet, marquirt.
Nazwać, nazwał, f. nazwę, fr. nazywam, nennen, — się heißen, genannt werden.
Nazwisko, a, der Nahme, Zunahme.
Nęcę, — cił, — cić, locken, anreitzen, — ryby.
Nędza, y, die Noth, das Elend.
Nędzny, a, e, der —, die —, das elende.
Nęta, y, die Lockspeise.

Ni — ni, weder — noch f. ani.
Niby, gleichsam.
Nic, niczego, nichts.
Nić, i, der Faden, Pl. Zwirn.
Nicuię, ował, ować, wenden Kleider.
Nie, nein, nicht, un.
Niebacznie *adv.* unbesonnen.
Niebespieczeństwo, a, die Gefahr.
Niebespieczny, a, e, der —, die —, das unsichere, gefährliche.
Niebieski, a, e, der —, die —, das himmlische.
Niebo, a, der Himmel, Pl. niebiosa niebios, Local. niebiesiech f. niebiosach.
Nieborak, a, der arme Schelm.
Nieboszczyk, a, der Seelige, Verstorbene.
Nieboże *Interj.* du armer Mensch. Pl. niebożęta.
Niebrakowny, a, e, vollwichtig.
Niecę, cił, cić, (ogień) Feuer anmachen.
Niechay, laß.
Niech, niechże, laß doch.
Niechcenie, ia, das Nichtwollen: wszystko iak od niechcenia, alles wie von selbst, ungezwungen.
Niechęć, i, die Unlust.
Nieco, etwas, ein wenig.
Niecokolwiek, irgend etwas.
Nieczuły, a, e, fühllos, unempfindlich.
Nieczysty, a, e, der —, die —, das unreine.
Niedawno *adv.* neulich, unlängst.
Niedawny, a, e, der —, die —, das neuerliche.
Niedola, i, das Unvermögen, Ungemach, die Schwachheit.
Niedoroślv, a, e, unerwachsen, unmündig.
Niedościgły, a, e, den man nicht einholen kann, 2) unerforschlich, unerreichbar.
Niedostatek, tku, der Mangel.
Niedoyźrzały, unreif.
Niedziela, i, der Sonntag. (vom Nichtthun so genannt)
Niedźwiadek, dka, der Scorpion.
Niedźwiedź, ia, der Bär.
Niedźwiedzi, ia, ie, dem Bär angehörig.
Niegdyś *adv.* ehemals, vor Zeiten, weiland.
Niego f. onego von on, seiner, ihn.
Niegrzeczność, i, die Unartigkeit, Unhöflichkeit.
Nieiaki, a, ie, ein gewisser, eine gewisse, ein gewisses.
Niekiędy, irgendwo.
Niekiedy, bisweilen, ehedem.
Nieieden, nieiedna, nieiedne, mancher, —e, —es, nicht einer, —e, —es.
Niektóry, a, e, mancher, —e, —es, — einige.
Niemal, *adv.* fast, beynahe.
Niemasz, du hast nicht, es ist nicht, es ist nicht vorhanden.
Niemce, miec, } Deutschland,
Niemcy, ów, } die Deutschen.
Niemczyzna, y, der Germanismus; die Deutsche Sprache, — Sitten.
Niemi f. onemi (von on) mit ihnen.
Niemiec, mca, der Deutsche.
Niemiecki, a, ie, Deutsch. poniemiecku, auf Deutsch.

Nie-

Niemniey, nicht weniger, nicht minder.
Niemoc, y, die Schwäche, Entkräftung.
Niemowlęcy, a, e, der —, die —, das kindliche.
Niemy, a, e, der —, die —, das ſtumme.
Nienarażony, a, e, unverletzt, unverſehrt, unberührt.
Nienaſycony, a, e, der —, die —, das unerſättliche.
Nienawiść, i, der Haß, Groll.
Nieobrzeſka, i, die Vorhaut.
Nieodmieniony, a, e, der —, die —, das unveränderte.
Nieodwłocznie *adv.* unverzüglich.
Nieogarniony, a, e, unendlich, e. was man nicht umfaſſen kann.
Nieomylnie *adv.* unfehlbar, gewiß.
Nieopatrznie, unvorſichtig.
Nieopowiednie, unangemeldt.
Nieoſiedzieć, dział — f. nie oſiedzę ſię, nicht ſitzen bleiben, nicht beſtehen.
Nieoſtrożność, i, die Unvorſichtigkeit.
Nieoſzacowany, a, e, der —, die —, das unſchätzbare.
Niepodobny, a, e, } unähnlich,
Niepodobien } 2) unmöglich.
Niepodobna (ſc rzecz ieſt) es iſt unmöglich.
Niepogoda, y, ſchlechtes Wetter.
Niepokoy, iu, der Unfriede, die Unruhe.
Niepogrzebiony, a, e, der —, die —, das unbegrabene.
Nieporządek, dku, die Unordnung.
Niepowetowany, a, e, unerſetzlich.
Nieprzyiaciel, a, der Feind.
Nieprzyſtoyny, a, e, unanſtändig, unſchicklich.
Nierównie *adverb.* ungleich.
Nierówny, a, e, der —, die —, das ungleiche.
Nierychło *adv.* langſam, nicht hurtig, ſpät.
Nieścigniony, a, e, unerreichbar, unerforſchlich, unbegreiflich. ſ. niedoścignły.
Nieśmiertelny, a, e, der —, die —, das unſterbliche.
Nieſpodzianie *adv.* unverhoft.
Nieſpokoyny, a, e, der —, die —, das unruhige.
Nieſtatek, tku, der Unbeſtand, der Wankelmuth, die Flatterhaftigkeit.
Nieſtety, nieſtetyſz, leider, o wehe!
Nieświadomy, a, e, unkundig, unerfahren.
Nieſzczęśćie, ia, das Unglück.
Nieſzczęśliwy, a, e, der —, die —, das unglückliche.
Nieſzczęśny, a, e, Unglück bringend, fatal.
Nietoperz, a, die Fledermaus.
Nieuczony, a, e, der —, die —, das ungelehrte.
Nieukontentowanie, ia, das Mißvergnügen.
Nieumieiętny, a, e, unwiſſend, ungeſchickt.
Nieużyteczny, a, e, fruchtlos, vergeblich, unwirkſam, unnütz.
Niewczas, u, die Unzeit, Unbequemlichkeit, Beſchwerlichkeit.
Niewcześny, a, e, unzeitig, 2) verzweifelt, fatal, unbe-

quem.

Niewdzięczny, a, e, der —, die —, das undankbare, unfreundliche.

Niewiadomo, es iſt unbekannt.

Niewiaſta, y, das Weib. (kobieta) Niewidzialny, a, e, oder Niewidomy, a, e, unſichtbar.

Niewieści, ia, ie, der —, die —, das weibliche, weibiſche.

Niewinność, i, die Unſchuld.

Niewinny, a, e, der —, die —, das unſchuldige.

Niewód, u, das große Zugnarn.

Niewola, i, Niewolnictwo, a, die Knechtſchaft, Dienſtbarkeit, Sclaverey, Leibeigenſchaft.

Niewolnik, a, der Sclave, Leibeigne.

Niewſtyd, u, die Unverſchämtheit.

Niewſtydliwy, a, e, Niewſtydny, a, e, der — die —, das unverſchämte.

Niewymowny, a, e, der —, die —, das unausſprechliche.

Niewyraźnie *adv.* undeutlich.

Niezabawem, *adv.* ohne zu verweilen.

Niezbożny, a, e, der —, die —, das verruchte, gottloſe.

Niezdatny, a, e, untauglich, unanſehnlich.

Niezgoda, y, die Uneinigkeit.

Niezgorſzy, a, e, nicht ſchlecht, paſſabel, — żart kein dummer Spaß.

Niezgrabny, a, e, plump, tölpiſch, ungeſchickt.

Niezliczony, a, e, unzählbar.

Niezmierny, a, e, der —, die —, das unermeßliche.

Niezpacznie, unvermerkt.

Nieznośny, a, e, unerträglich.

Niezwyciężony, a, e, der —, die —, das unüberwindliche.

Niezwyczayny, a, e, der —, die —, das ungewöhnliche, auſſerordentliche.

Nieżyczliwy, a, e, ungünſtig, ungewogen.

Nieżywy, a, e, nicht lebendig, todt.

Nigdy, niemals.

Nigdzie, nirgends.

Niiak, niiako, auf keine Weiſe.

Nikczemny, a, e, nichtswürdig.

Niknę, — ął, — ąć, verſchwinden, unſichtbar werden; von der Zeit verſtreichen.

Nikt, nikogo, Niemand, Keiner.

Nim, bevor, ehe als.

Ninie (Graec. νῦν) itzt, zu dieſer Zeit.

Nineyſzy, a, e, gegenwärtig, itzig.

Nioſę, nioſł, nieść, fr. noſzę, noſił, noſić, tragen, bringen.

Niſkąd, nirgendher.

Niſko, *adv.* niedrig.

Niſzczę, — czył, — czyć, vernichten.

Niſzczeię, — czał, — czeć, zu nichte werden, umkommen.

Nitka, i, ein Faden Zwirn.

Niż, niżeli, anizeli, als, wie (nach einem Comparativ)

Niżey, niedriger, unten.

Niżnik, a, der Untermann im Kartenſpiel.

Noc, y, die Nacht.

Nócę, — cił, — cić, ſingen, trillern, anſtimmen.

Nocny,

Nocny, a, e, der —, die —, das nächtliche.
Nocuię, — ował, — ować, übernachten.
Noga, i, der Fuß.
Nos, a, die Nase.
Notuię, — ował, — ować, anmerken, annotiren.
Nowina, y, die Neuigkeit, Nachricht, Zeitung, 2) neu Land.
Nowy, a, e, der —, die —, das neue. nanowo, vom neuen, aufs neue.
Noż, a, das Messer, Gen. Pl. noży.
Nożyce Pl. Gen. yc, die Scheere.
Nurek, rka, der Taucher.
Nuże *interj.* Nun doch, wohlan.

O.

O von, um, an. (Präp. mit d. Accus. und Local.)
Oba, (obay) obie, oba, oboie, beyde.
Obaczyć, — ył, f. obaczę, sehen, erblicken.
— się, sich bedenken, überschlagen.
Obadwa, (obadway) obiedwie, obadwa, alle beyde.
Obalić, ił, f. obalę, fr. obalam umwerfen.
Obawiam, — ał, — ać, befürchten, besorgen.
Obchod, u, das Begängniß, die Celebration, e. der Umgang.
Obcy, a, e, fremd.
Obecność, i, die Gegenwart.
Obeyść, obszedł, f. obeydę się, fr. obchodzę, — dził, — dzić się, umgehen, 2) sich begnügen, zufrieden seyn, sich behelfen.
Obficie, Obfito, } *adv.* reichlich.
Obfitość, i, der Ueberfluß, die Fülle.
Obfituię, — ował, — ować, reich seyn, Ueberfluß haben.
Obfity, a, e, reichlich, überflüßig, sehr fruchtbar.
Obiad, u, die Mittagsmahlzeit.
Obić, obił, f. obiię, fr. obiiam beschlagen; abprügeln.
Obiecać, — ał, das kurze, f. ist nicht gebräuchlich, fr. u. pr. obiecuię, — ował, — ować nd. *obiecywał, obiecywać, versprechen.
Obierać, — ał, f. obierę, 2 Pers. *obierzesz*, beleſen; wählen.
Oblać, — ał. f. obleię, fr. oblewam, begießen.
Obląk, a, ein Bogen, Bügel.
Oblec, ſ. obloczę, anziehen.
Obleżeniec, ńca, der Belagerte.
Oblig, u, die Obligation, die die Verbindlichkeit.
Oblizać, — ał, f. obliżę fr. obliznię, belecken.
fr. Obloczę, — czył, — czyć, f. oblokę, obloki, oblec, anziehen.
Obłok, u, die Wolke.
Obłożnie *adv.* bettlägrig.
Obłuda, y, der Betrug, die Täuſchung.
Obłudnik, a, der Häuchler.
Obmówca, y, der Verläumder.
Obnażyć, — ył, f. obnażę, fr. obnożam, ał, ać, entblößen.
Obok, zur Seite.

Oboz, u, das Lager, Feldlager.
Obora, y, der Viehhof, das Gehöft.
Obrać, — ał, f. obiorę, fr. obieram, wählen, beleſen.
Obraz, u, das Bild, Gemälde.
Obręcz, y, der Reif um das Faß, das Tonnenband.
Obrócić, — ił, f. obrócę, fr. obracam, umkehren, — wenden, 2) anwenden.
Obrócony, a, e, angewandt.
Obrodzić, — ił, f. obrodzę, fr. obradzam, gebähren, erzeugen, Frucht bringen, mit ſie gerathen von den Früchten.
Obrok, u, das Futter für die Pferde.
Obróna, y, der Schutz.
Obrus, a, das Tiſchtuch.
Obrywać, abpflücken.
Obrząd, ędu, } die Ceremo-
Obrządek, dku, } nie.
Obrzucić, — ił, f. obrzucę, fr. obrzucam, bewerfen.
Obſiadły, a, e, ringsum beſeſſen.
Obſiąść, — ſiadł, f. obſiędę, fr. obſiadam, beſetzen.
Obſypać, — ał, f. pię fr. obſypuię, beſtreuen, beſchutten.
Obſzerny, a, e, weitläuftig.
Obuć, obuł, f. obuię, fr. obuwam, Schuhe, Stiefel, anziehen.
Obuch, a, der Nacken an der Axt.
Obudzić, — dził, f. obudzę, aufwecken.
Obumrzec, — marł, f. obumrę, fr. obumieram abſterben.
Obuwie, ia, der Anzug für die Füße, alles womit man die Füße bedeckt. Stiefel und Schuhe.
Obwieſić, — ił, f. obwieſzę, fr. obwieſzam, aufhängen.
Obwieſzczenie, ia, die Bekanntmachung. Pl. die Zeitungen (Gazety)
Obyczay, aiu, die Sitte.
Obydwa, ałie bende.
Obywatel, a, der Bürger, Einwohner.
Ocalony, a, e, erhalten, geborgen.
Ocet, octu, der Eſſig.
Ochapiam, — ał, — ać ſię, bekannt vorkommen, ſcheinen.
Ochłoda, y, die Kühlung.
Ochłodzić ſię, ſich erfriſchen.
Ochota, y, die Luſt, Neigung, Begierde.
Ochronić, — ił, f. ochronię, fr. ochraniam, bewahren.
Ochyda, y oder ohyda, das Grauen, der Haß, Eckel.
(Ociec,) ſ. oyciec, oyca.
Ocknąć, ocknął, f. ocknę ſię, er —, aufwachen.
Ocucić, — ił, f. ocucę, fr. ocucam ſię, aufwachen, erwachen, wieder zu ſich kommen.
Ocucenie, ia, die Wiederaufleſung. Oczarować, bezaubern.
Oczekiwam, — ał, — ać,
Oczekawam, — —, —, —
Oczeknię, — *ował, — *ować, erwarten.
Oczywiście adv. augenſcheinſcheinlich, handgreiflich.
Oczywiſty, a, e, der —, die —, das augenſcheinliche, offenbare.
Od (Präp. mit dem Genitiv) von, ab, ſeit, zu.
Od parady, zum Staat.
Odbić, — ił, f. odbiię, fr. odbiiam,

biiam, abschlagen, zurückschlagen.
Oddaię, oddał, oddać, f. oddam, fr. oddawam, abgeben, wiedergeben.
Oddalenie, ia, die Entfernung.
Oddalić, — ił, f. oddaię, fr. oddalam się, sich entfernen, oddalony, a, e, entfernt.
Oddycham, — ał, — ać, f. odetchnę, Athem hohlen.
Odebrać, odebrał, f. odbiorę, 2 Pers. odbierzesz, 3 odbierze, fr. odbieram, wegnehmen, empfangen.
Odebranie, ia, der Empfang, odebrany, a, e, der —, die —, das erhaltene, empfangene.
Odecknąć, — ął, f. odecknę, fr. odcykam się, aufwachen.
Odepchnąć, — ął, f. odepchnę fr. odpycham, wegstoßen.
Oderwać, — ał, f. oderwę, fr. odrywam, abreißen, mit się sich losreißen, losmachen.
Odetchnąć, — ął, f. — nę, f. fr. oddycham.
Odeyść, odszedł, f. odeydę, fr. odchodzę, weggehen, wegkommen.
Odezwać, — ał, f. odezwę się, fr. odzywam się, sich hören lassen, antworten, erwiedern, sich melden.
Odgónić, — ił, f. odógnię, fr. odganiam, verjagen, verscheuchen, verbannen.
Odiąć, odiął, f. odeymę, fr. odeymuię, wegnehmen.
Odięcie, ia, die Benehmung.
Odiechać, — ał, f. odiadę, fr. odieżdżam, abfahren, abreisen, wegreiten.
Odkąd? von wo an?
Odkopanie, ia, das Aufgraben.
Odkroić, — ił, f. odkroię, abschneiden.
Odkryć, —ył, f. odkryię, fr. odkrywam, aufdecken, entdecken. Odkryty, a, e, entdeckt.
Odlecieć, — ciał, — f. odlecę, fr odlatuię, odlatywam, wegfliegen.
Odleyłość, i, die Entfernung.
Odłog, u, die Brache, das Brachfeld. Odłogiem, brach, wüste.
Odłożyć, —ył, f. odłożę, fr. odkładam, bey Seite legen, 2) auf —, verschieben, 3) abgewöhnen.
Odmiana, y, die Veränderung, der Wechsel.
Odmienić, — ił, f. odmienię, fr. odmieniam, verändern, verwandeln, wechseln.
Odmłodnieć, — niał, f. odmodnieię, sich verjungen.
Odnieść, — niosł, f. odniosę, fr. odnoszę, abtragen, davon tragen, abbringen.
Odpędzić, — dził, f. odpędzę, wegjagen, — treiben.
Odpis, u, die Abschrift, 2) schriftliche Antwort, das Antwortschreiben.
Odpisać, — ał, f. odpiszę, fr. odpisuię, — ował, — ować, *abschreiben, f przepisać, 2) schriftlich antworten.
Odpoczynek, nku, die Ruhe.
Odpowiedź, i, die Antwort.
Odpowiedzieć, —ział, f. odpowiem, fr. odpowiadam, antworten.
Odprawa, y, die Abfertigung, Expedition, der Bescheid.
Odprawić, — ił, f. odprawię, fr. odprawiam, abfertigen, ver-

verrichten, expediren, wegschicken, abweisen.
Odpuścić, — ił, f. odpuszczę, fr. odpuszczam, vergeben, verzeihen.
Odra, y, die Masern.
Odrość, odrosł, f. odrosnę ob. — łę, fr. odrastam, wieder wachsen.
Odrzucić, — ił, f. odrzucę, fr. odrzucam, wegwerfen, verwerfen, passen im Spiel.
Odrzucony, a, e, der —, die —, das verworfene.
Odsłużyć, —ył, f. odsłużę, fr. odsługuię, abarbeiten (e. abdienen), Gegendienst erweisen, wiedervergelten.
Odstąpić, — ił, f. odstąpię, fr. odstępuię, e. abtreten, d. verlassen.
Odtąd, von da an, seit der Zeit.
Oduczyć, —ył, f. oduczę, fr. oduczam, abgewöhnen.
Odumrzeć, — marł, f. odumrę fr. odumieram, absterben.
Odważny, a, e, der —, die —, das kühne, verwegene.
Odważyć, —ył, f. odważę, fr. odważam, e. abwägen, 2) — się, sich wagen, erkühnen.
Odwiedzić, — ił, f. odwiedzę, fr. odwiedzam, besuchen.
Odwilgnąć, — gł, } Odwilgnę
Odwilznąć — znął, } feucht werden.
Odwilżyć, — ył, f. odwilżę, fr. odwilżam, befeuchten, naß machen.
Odwłoka, i, der Verzug, Aufschub.
Odyniec, ńca, der wilde Keiler, Eber. Hat seinen Namen vom Rus. ОДИН (ieden) weil er einzeln und allein zu gehen pflegt, sonst poiedynak.
Odzież, y, die Kleidung Decke.
Odźwierny, ego, der Thurhüter. Odzyskać, wieder gewinnen.
Odżywić, — ił, f. Odżywię, fr. odżywiam, groß ziehen, 2) beleben, erquicken.
Ofiara, y, das Opfer.
Ofiaruię, — ował, ować, opfern, 2) anbieten, antragen, offeriren.
Ofuknąć, — ął, f. ofuknę, fr. ofukam się na kogo, anschnarchen, jemand anfahren.
Ogar, a, der Jagdhund.
Ogień, ognia (Lat. ignis) das Feuer.
Ogier, a, zfgz. ogra der Hengst.
Oglądam, — ał, — ać, f. obeyrzę, sehen, besehen.
Ogniwo, a, das Glied in einer Kette, 2) das Band.
Ogólny, a, e, allgemein.
Ogon, a, der Schwanz.
Ogórek, rka, die Gurke.
Ogrod, u, der Garten.
Ogrodek, dka, Dim. das Gärtchen,
Ogrodnik, a, der Gärtner.
Ogromny, a, e, ungeheuer groß, fürchterlich.
Ogrzanie, ia, die Erwärmung.
Okamgnienie, ia, der Augenblick.
Okazać, — ał, f. okażę, fr. okazuię, bezeigen.
Okazały, a, e, ansehnlich, erheblich, beträchtlich, stattlich.
Okazya, yi, die Gelegenheit.
Okno, a, das Fenster.

Oko,

Oko, a, das Auge Pl. oczy, oczu für lebendige Dinge u. oka, G. ok, für lebloſe.
Okolica, y, der Umkreis, die umliegende Gegend, Revier.
Okoliczność, i, der Umſtand.
Okowa, y, die Feſſel.
Okrąg, ęgu, der Kreis, Umkreis.
Okrągły, a, e, der —, die —, das runde.
Okręt, u, das Schiff.
Okropny, a, e, der —, die —, das gräßliche, grämliche, fürchterliche.
Okrutnie, grauſam, gräulich.
Okrutność, i, die Grauſamkeit.
Okrycie, ia, die Bedeckung.
Okulary, ów, die Brille.
Okuń, ia, der Bars, ein Fiſch.
Olbrzym, a, der Rieſe.
Oley, oleiu, das Oehl.
Oliwa, y, das Baumöhl.
Ołow, ia, u. u, das Bley, ołowiany, bleyern.
Olſza, y, die Erle, ein Baum. olſzyna, *id.*
Ołtarż, a, der Altar.
Omdlały, a, e, ohnmächtig.
Omdlenie, ia, die Ohnmacht.
Omieſzkać, — ał, f. omieſzkam, fr. omieſzkiwam, verabſäumen, hindanſetzen.
Omyć, omył, f. omyię, fr. omywam, abwaſchen.
On, ona, ono, oder one er, ſie, es, derſelbe, dieſelbe, daſſelbe, derjenige ꝛc.
Onędy, dadurch, dorthindurch. Onegday oder ongi, dieſer Tage, neulich, jüngſt.
Onże, onaż, onoż, eben derſelbe, eben dieſelbe, eben daſſelbe; er —, ſie —, es ſelbſten.
Opak, auf der unrechten Seite, verkehrt.
Opał, u, die Heitzung, die Feuerung.
Oparzyć, — ył, f. oparzę ſię, ſich verbrennen, verbrühen.
Opaść, opadł, f. opadnę, fr. opadam, abfallen.
Opatrżność, i, die Vorſehung, Vorſicht, Vorſorge.
Opatrżony, a, e, verſotgt, womit verſehen.
Opatrżyć, — ył, f. opatrzę fr. opatruię, verſehen, verſorgen.
Opiać, — ał, f. opieię, fr. opiewam, beſingen.
Opieka, i, die Vormundſchaft, Schutz, Schirm, Obhut.
Opiekun, a, der Vormund.
Opiewam, — ał, — ać, beſingen.
Opiſać, — ał, f. opiſzę, fr. opiſuię, beſchreiben.
Opiſany, a, e, beſchrieben.
Opłacić, — ił, f. cę, fr. — cam bezahlen, belohnen.
Opływam, — ał, — ać, über und über ſchwimmen, Ueberfluß haben, ſtrotzen.
Opodal, weit davon, entfernt.
Opończa, y, der Regenmantel.
Opowiedzieć, — dział, f. opowiem, fr. opowiadam, anſagen, anmelden.
Opoźnić ſię, verſpäten.
Oprocz, ohne, auſſer.
Oprzeć, oparł, f. oprę, fr. opieram ſię, ſich ſtemmen, widerſtehen, widerſtreben, widerſtreiten.
Opuścić, opuścił, f. opuſzczę, fr. opuſzczam, verlaſſen, im Stiche laſſen, fallen laſſen.
Oracz, a, der Pfluger, Ackersmann.

Orderowy, a, e, zum Orden gehörig.
Oręż, a, die Rüstung, das Gewehr, die Waffen.
Organy, ów, die Orgel.
Orlę, ęcia, ein junger Adler.
Orszak, a, eine Menge Leute, das Gefolge, die Svite.
Orżę, orał, orać, pflügen.
Orzech, a, (n) die Nuß.
Orzeł, orła, der Adler.
Oś, i, die Achse.
Osa, y, die Wespe.
Osada, y, die Besatzung.
Osadzić, anbauen, besetzen.
Osądzić, — ił, s. osądzę, fr. osądzam, richten, beurtheilen, critisiren. Osądzony, a, e, der —, die —, das verurtheilte.
Ość, i, die Fischgräte.
Ostet, ostu, die Distel.
Osiedzieć, osiedział, s. osiedzę się, sitzen bleiben, sich erhalten, an einem Orte bleiben, sich behaupten.
Osieł, osła, der Esel.
Osiemka, i, die Acht im Kartenspiele. *al.* osemka.
Osiodłany, a, e, gesattelt.
Oskubać, — ał, s. oskubię, berupfen.
Osła, y, der Wetz-Schleifstein.
Osłabić, — ił, s. osłabię, fr. osłabiam, schwächen, transit.
Osłabieć, — biał, s. osłabieję, schwach werden, intransit.
Osłę, osłęcia, das Eselein, Eselfüllen. *na* osłep, blindlings.
Ośm, i und iu, acht.
Ośmielić, — ił, s. ośmielę się, fr. ośmielam się, sich erdräusten, unterstehen.
Ośmy, a, e, der —, die —, das achte.
Osnowa, y, das Scheergarn, Aufzug, 2) Inhalt.
Osoba, y, die Person.
Osobliwie, *adv.* besonders, zumahl.
Osobliwy, a, e, } der —, die
Osobny, a, e, } —, das besondre, aparte, zosobna, id.
Ospały, a, e, schläfrig, träg.
Ospa, y, } die Kinderpo-
Pl. Ospice, pic } cken, Blattern.
Ostaię, — ał, ostać się, s. ostoię się fr. ostawam się, bestehen, bleiben.
Ostateczny, a, e, } der —, die
Ostatni, ia, ie, } —, das letzte, äusserste, — sąd das jüngste Gericht, — dzień der jüngste Tag.
Ostatek, tku, (*a) das letzte, äusserste, 2) der Ueberrest, na ostatku, zuletzt.
Ostroga, i, der Sporn, ostrogami spiąć, anspornen.
Ostrowidz, a, der Luchs.
Ostrożność, i, die Vorsicht, Behutsamkeit.
Ostrożny, a, e, der —, die —, das vorsichtige, behutsame.
Ostry, a, e, der —, die —, das scharfe.
Oświecenie, ia, die Erleuchtung, Aufklärung.
Oświecić, — ił, s. oświecę fr. oświecam erleuchten.
Oszczędny, a, e, der —, die —, das sparsame, kärgliche.
Oszczędzam, — ał, — ać, sparen, schonen.
Oszczekiwanie, ia, das *Bebellen.
Oszukać, — ał, s. oszukam, fr. oszu-

oszukuię, betriegen.
Oszukanie, ia, der Betrug.
Oszust, a, der Betrieger.
Otchłań, i, der Abgrund, der der Rachen.
Oto, otoż! siehe da!
Otoczony, a, e, der —, die —, das umgebene.
Otoczyć, — ył, f. otoczę, fr. otaczam, umringeln, umgeben, umwinden, umschlingen, umringen.
Otręby, bów, die Kleyen.
Otrząsnąć, — nął, f. otrząsnę, fr. otrząsam, abschütteln
Otrzeźwić, — ił, f. otrzeźwię, nüchtern machen.
Otrzeźwieć, — wiał, f. otrzeźwieię, nüchtern werden.
Otrzymać, otrzymał, f. otrzymam, erhalten, bekommen.
Otucha, y, die Zuversicht, gute Hofnung, getroster Muth.
Otwórem, offen.
Otwożyć, — ył, f. otwożę, fr. otwieram, öffnen, aufmachen.
Ow, owa, owo, (owe) iener, iene, ienes.
Owad, u, das Insect.
Owca, y, das Schaf (*Lat.* ovis, *Graec.* ὄις)
Owczarnia, i, der Schafstall.
Owczarz, a, der Schäfer.
Owieczka, i, Dim. das Schäfchen, Schäflein.
Owies, owsa, *al.* u der Haber.
Owoc, u, die Frucht, das Obst.
Owszem, ja, vielmehr, au contraire.
Oyciec, oyca, der Vater.
Oycowski, a, ie, der —, die —, das väterliche.
Oyczym, a, der Stiefvater.
Oyczysty, a, e, väterlich, vaterländisch.
Oyczyzna, y, das Vaterland.
Ozdoba, y, die Zierde.
Ożenić się, — ił, f. ożenię się, sich vermählen, verheyrathen, e. beweiben. (v. żona)
Oziębić, — ił, f. — bię, fr. — biam się, sich abkühlen.
Oziębłe *adv.* kalt, kaltblütig.
Oziębnąć, — ął, f. oziębnę, erkalten, kalt werden.
Oznaymienie, ia, der Bericht.
Ozor, a, die Rindszunge, Schweinszunge. (niedrig f. ięzyk)
Ożywić, — ił, f. ożywię, fr. ożywiam, beleben, lebendig machen.
Ożywienie, ia, das Aufleben, die Wiederbelebung.

P.

Pacha, y, die Achsel.
Pachnący, a, e, der —, die —, das wohlriechende.
Pacholę, ęcia, das Jungchen, Burschchen, Bübchen.
Pacierz, a, das Gebet.
Pączek, czka, die Baumknospe.
Paczek, czka, das Päckchen.
Paczesi Pl. Werg, Heede.
Pagorek, rka, der Hügel.
Paiąk, a, die Spinne.
Pałac, u, der Pallast.
Pałam, — ał, — ać, entbrant seyn, glühen, flammen.
Pałasz, a, der Pallasch.
Palę, — ił, — ić, brennen.
Pałka, i, die Keule.
Pamela, i, eigener Nahme einer Romanheldinn.
Pamięć, i, das Gedächtniß, Anden-

Andenken.
Pamiętam, —ał, —ać, gedenken, sich erinnern.
Pamiętny, a, e, eingedenk, denkwürdig.
Pan, a, der Herr.
Panew, nwi, die Pfanne.
Pani, i, die Frau, die Gebieterinn, Herrscherinn.
Panna, y, die Jungfrau, Demoiselle Pl. Gen. panien.
Panna pokoiowa, das Cammermädchen.
Panowanie, ia, die Herrschaft.
Pański, ia, ie, der —, die —, das herrschaftliche.
Państwo, a, die Herrschaft, das Reich.
Panuię, —ował, —ować, herrschen, regieren, gebieten.
Papier, u, das Papier. Papiernia, i, die Papiermühle.
Papiernik, a, der Papiermacher.
Papież, a, der Papst.
Papuga, i, der Papagey.
Para, y, der Dampf, Dunst.
Pára, y, das Paar.
Parada, y, die Parade, der Staat.
Paradny, a, e, zur Parade gehörig, staatsch
Paraliż, a, die Lähmung, Gicht, der Schlag.
Parch, u, die Grätze, der Grind, Schorf, die Räude.
Pargamin, u, das Pergament.
Parkan, u, der Zaun, Planke, die bretterne Wand.
Parny, a, e, schwühl, heiß.
Parobek, bka, der Knecht.
Parowa, y, das Defilee, hohle Grund.
Parsknąć, —nął, f. — nę, fr. —skam, schnauben, prusten.
Partacz, a, der Stümper.
Parszywieię, — wiał, —wieć, räudig werden.
Párzę, —rzył, —rzyć się, sich paaren, gatten.
Pasę, pasł, paść, fr. pasam, weiden, füttern, hüten.
Pasierb, a, der Stiefsohn.
Pasmo, a, ein Gebinde Garn.
Pasterż, a, der Hirt.
Pasturzek, szka, Dim. der liebe Hirt.
Paszczęka, i, der Rachen.
Pasztet, u, die Pastete.
Patrzę, patrzył, patrzeć, fr. patrzam, sehen, gucken, schauen.
Paw, ia, der Pfau.
Paweł, wła, der Paulus.
Pawi, ia, ie, Pfauen, dem Pfauen angehörig.
Październik, a, der October.
Październiora Pl. die Flachsschäben vom Sing. październoro, a.
Paznokieć, kcia, der Nagel an den Händen oder an Füßen.
Pazur, a, die Klaue, Kralle.
Pchła, y, der Floh.
Pchnąć, pchnął, f. pchnę, fr. pcham, stoßen.
Pęcherz, a, die Blase.
Pędzę, pędził, pędzić, treiben, jagen.
Pęk, u, das Bündel, Pack.
Pęknąć, — ął, f. pęknę, fr. pękam, bersten, platzen.
Pełny, a, e, der —, die — das volle, z pełna voll, pełno *adv.* voll.
Pełzam, —ał, —ać, kriechen, fr. von:
Pełznę, pełznął u. pełzł, pełznąć, verschießen, vergehen von der Farbe, 2) kriechen.
Pępek, pka, der Nabel.

Per-

Perſpektywa, y, das Fernglas 2) die Ausſicht.
Petersburg, a, die Stadt Petersburg.
Pęto, a, die Feſſel.
Pewien } a, e, der —, die —, das gewiſſe, ſichre.
Pewny, }
Pewnie, *adverb.* gewiß.
Pewność, i, die Gewißheit.
Pfe, pfuy! *Interj.*
Piana, y, der Schaum, morſka — Meerſchaum.
Piaſeczniczka, i, die Sandbuchſe.
Piaſek, ſku, der Sand.
Piaſta, y, die Nabe am Rade.
Piaſtunka, i, die Kinderwärterinn.
Piątek, tku, der Freytag.
Piątka, i, die Quinte im Kartenſpiele.
Piątno, a, das Brandmahl, Brandmark.
Piąty, a, e, der —, die —, das fünfte.
Picie, ia, das Trinken.
Piec, a, der Ofen.
Pięć, pięciu u. piąci, fünf.
Pięćdziesiąt, funfzig.
Pięćdziesiąty, a, e, der —, die —, das funfzigſte.
Piechota, y, das Fußvolk, die Infanterie.
Piecza, y, die Sorgfalt, Obhut.
Pieczęć, i, das Siegel, Petſchaft.
pieczenia, i, der Braten.
Pieczywo, a, das Gebackniß.
Piędzia, i, die Spanne.
Piega, i, die Sommerſproſſe, — mahl, — fleck.
Pieię, pial, piać, e. ſingen, 2) krähen.
Piekę, piekł, piec, backen, braten.
Piekarż, a, der Bäcker.
Piękność, i, die Schönheit.
Piękny, a, e, der —, die —, das ſchöne.
Pielęgowanie, ia, die Wartung, Pflege.
Pielucha, y, die Windel.
Pień, pnia, der Stamm. w pień wyciąć, in die Pfanne hauen. pieniek, nka. Dim.
Pieniądz, a, das Stück Geld. Pl. pieniędze, Gen. pieniędzy das Geld. *Collect.*
Pienie, ia, der Geſang.
Pieprż, u, der Pfeffer.
Piernik, a, der Pfefferkuchen.
Pierś, i, *diſtributive* die Bruſt. Pl. piersi gebräuchlicher.
Pierścień, ia der Ring.
Pierwey, zuvor, eher, zuerſt.
Pierwſzy, a, e, der —, die —, das erſte.
Pierżchliwy, a, e, ſchüchtern, ſcheu.
Pierże, a, das Gefieder.
Pies, pſa, der Hund.
Pięść, i, die Fauſt.
Pieścidło, a, der Zärtling, Liebling, der Gegenſtand der Tändeley.
Pieſek, ſka, Dim. das Hündchen, Hündlein.
Pieśń, i, das Lied, der Geſang.
Pieſzczę, —ścił, —ścić, zärteln, weichlich halten, — kogo mit jemand zärteln, tändeln, hätſcheln.
Pięta, y, die Ferſe, Hacke.
Piętro, piątro, a, das Stockwerk.
Piiak, a, } der Säufer,
Piianica, y, } Trun-

Trunkenbold.
Piianſtwo, a, die Trunkenheit, der Soff.
Piiawka, i, der Blutegel.
Piię, pił, pić, trinken.
Piła, y, die Säge, 2) der Ball.
Piłka, i, der Ball Dim.
Pilnie *adv.* fleißig.
Pilność, i, der Fleiß.
Pilnuię, — ował, — ować, ſich befleißigen, Acht worauf geben.
Pilny, a, e, der —, die —, das fleißige, aufmerkſame.
Piołun, u, der Wermuth.
Piorę, prał, prać, waſchen, 2 Perſ. pierżeſz.
Piórko, a, das Federchen, Pl. Gen. piórek.
Pioro, a, die Feder.
Piorun, a, der Donnerſchlag, Wetterſtrahl.
Piorunowy, a, e, zum Wetterſtrahl gehörig, — obłok, die Gewittermolke.
Piotr, a, *Vocativ* Pietrże, Peter.
Pipa, y, der Federkiel.
Piramyda, y, die Pyramide, ein hoher Thurm der ſich oben in eine Spitze endigt.
Pirog, a, der Kuchen, Fladen.
Piſanie, ia, das Schreiben.
Piſk, u, das Pieyen.
Piſmo, a, die Schrift, das Schreiben.
Piſzę, piſał, piſać, ſchreiben.
Piſzczałka, i, die Pfeiffe.
Piwo, a, das Bier.
Piżmo, a, der Biesam.
Piżmowy, a, e, musquirt.
Plac, u, der Platz, Raum.
Placę, — cił, — cić, zahlen.
*Płachta, y, das Lacken von grober Leinwand, Decke. (prześcieradło, a)
Płacz, u, das Weinen.
Płaczę, płakał, płakać, weinen.
Płaczliwy, a, e, der —, die —, das weinerliche.
Plaga, i, die Plage, 2) der Schlag, Streich.
Plama, y, der Flecken.
Planta, y, der Entwurf, Plan.
Pląſanie, ia, das Jauchzen, Frohlocken.
Płaſko *adv.* platt, flach.
Płáſzcz, a, der Mantel.
Płat, u, der Zins, die Intereſſen von Geldern. język w płat daie, er iſt ein Zungendreſcher.
Płątam, — ał, — ać, verwickeln, verwirren, verkoppeln, verſtricken, verſchlängeln.
Płatny, a, e, der — im Lohn ſteht.
Pławię, — ił, — ić, ſchwemmen.
Pleban, a, der Pfarrer.
Płeć, płci, das Geſchlecht.
Plecy, ów, der Rucken, die Schultern.
Plemię, — enia, das Geſchlecht, der Stamm, das Haus.
Plenny, a, e, vollkörnig, fruchtbringend.
Pleśń, i, der Schimmel.
Płetwa, y, die Floßfeder.
Plewa, y, *diſtributive* die Spreu.
Płocha, y, der Weberkamm.
Płochy, a, e, ſcheu, ſchüchtern, 2) leichtfertig, ſchalkhaft, flatterhaft.
Płóczę, płokał, — kać, abſpülen.
Płodność, i, die Fruchtbarkeit.

Płodny, a, e, der —, die —, das fruchtbare.
Płomień, ia, die Flamme.
Płonka, i, das Pfropfreiß-chen.
Płonny, a, e, unfruchtbar, ausgesogen vom Acker.
Płot, u, (a) der Zaun.
Płotę, płotł, pleść, flechten.
Płotno, a, die Leinwand.
Pludry, der, die Beinkleider.
Pług, a u. u, der Pflug.
Pługaſtwo, a, der Unflath.
Pluię, pluł, pluć, f. plunę, fr. plwam, plwał, plwać, speyen.
Pluſk, u, das Regenwetter.
Pluſkwa, y, die Wanze.
Płynę, — nął, — nąć, fr. pływam, ſchwimmen, fließen, 2) ſchiffen.
Płynienie, ia, das Fließen.
Płytwa, y, die Floßfeder.
Pływam, — ał, — ać, fr, ſchwimmen.
Pnę, piął, piąć, heften, anſtecken, — ſię, ſich bemühen, beſtreben.
Po (Präp. mit dem Accuſ. u. Local.) nach, auf. po nim es iſt aus mit ihm, po bliżu in der Nähe, po nocy in der Nacht.
Pobić, — ił, f. pobiię, ſchlagen, nach und nach ſchlagen, ſchlachten.
Pobiec, pobiegł, f. pobiegę, hinlaufen, hineilen.
Pobielić, — ił, f. pobielę, fr. pobielam, weißen.
Poboczny, a, e, an der Seite ſich befindend, nebenſeitig.
Poboiowiſko, a, der Kampfplatz, das Schlachtfeld.
Pobożność, i, die Frömmigkeit, Gottesfurcht.
Pobożny, a, e, der —, die —, das fromme.
Pobudzić, — ił, f, pobudzę, fr. pobudzam, veranlaſſen, bewegen, ermuntern.
Pocałowanie, ia, der Kuß.
Pocę, — cił, — cić ſię, ſchwitzen.
Pochełpić, — ił, f pochełpię ſię, ſich rühmen, prahlen, ruhmredig ſeyn.
Pochlebca, y, oder podchlebca, der Schmeichler, Schmarotzer, Tellerlecker.
Pochodnia, i, die Fackel.
Pochodzę, — dził, — dzić, herkommen, herrühren, abſtammen.
Pochop, u, der Anlaß, die Gelegenheit.
Pochować, — ał, f. pochowam, fr. pochowuię, verwahren, begraben.
Pochwa, y, die Scheide, das Futteral. Pl. pochwy, pochew.
Pociecha, y, der Troſt, die Freude.
Począć, — począł, f. poczną, poczynam, anfangen.
Początek, tku, der Anfang.
Poczęcie, ia, der Anfang *ſubſt. verb.*
Poczciwość, i, die Ehrlichkeit, Ehrbarkeit.
Poczta, y, die Poſt, — towy, a, e, zur Poſt gehörig, — papier, Poſtpapier.
Poczuć, — uł, f. poczuię, fr. poczuwam, empfinden.
Poczynić, — ił, f. poczynię, nach und nach machen.
Poczytać, — ał, f. poczytam, wofür halten.

Pod, (Präp. mit dem Accuſ. u. Inſtrumental) unter.
Pod czas, zur Zeit, z pod, von unten her, von der untern Seite eines Dinges her.
Podagra, y, das Podagra, Zipperlein.
Podaię, podał, podać, hingeben, reichen, biethen auf etwas, an die Hand geben, vorſchlagen.
Podany, a, e, vorgeſchlagen.
Podarek, — rku, } das Geſchenk.
Podarunek, — nku, }
Podbić, — bił, f. podbiię, fr. podbiiam, unterwerfen, unterjochen.
Podchlebiam, — ał, — ać, ſchmeicheln, ſchmarotzen.
Podchlebny, a, e, ſchmeichelhaft, ſchmeichleriſch.
Poddaię, poddał, poddać, unterwerfen, — ſię ſich ergeben.
Poddanie ſię, ia ſię, die Ergebung.
Poddany, a, e, unterthan, ergeben.
Podeſzwa, y, die Sohle.
Podiąć, podiął, f. podeymę, fr. podeymuię, unternehmen.
Podięty, a, e, unternommen.
Podkowa, y, das Hufeiſen.
Podkuć, — uł, f. — uię, beſchlagen.
Podle, neben, dicht daben. Präp. Gen.
Podlegam, — ał, — ać, unterworfen, ausgeſetzt ſeyn.
Podług, nach, zur Folge (Präp. mit dem Genitiv.)
Podły, a, e, der —, die —, das niedrige, ſchlechte, niederträchtige, geringe; feige.
Podnieść, — niosł, f. podnioſę, fr. podnoſzę, aufheben, in die Höhe heben.
Podobam, — ał, — ać ſię, gefallen.
Podobieńſtwo, a, die Aehnlichkeit, das Gleichniß, die Wahrſcheinlichkeit. *) Möglichkeit (możność)
Podobno, vielleicht.
Podobny, a, e, ähnlich, gleich, möglich, wahrſcheinlich.
Podoſtatkiem, im Ueberfluß.
Podpis, u, die Unterſchrift, Aufſchrift.
Podpiſać, — ał, f. podpiſzę, fr. podpiſuię, unterſchreiben.
Podpora, y, die Stütze.
Podroż, y, die Reiſe.
Podrożny, ego, der Reiſende, Wandrer.
Podſtaroſci, ego, } der Unterſtaroſt. Amtmann.
Podſtaroſta, y, }
Podſtolanka, i, des Untertruchſes ſeine Tochter.
Poduſić, — ił, f. poduſzę, ganz erwürgen, erdroſſeln.
Poduſzka, i, das Küſſen, Kopfküſſen.
Podwiązka, i, das Kniehand.
Podwiązać, — ał, f. podwiążę, fr. podwięzuię, — ował, — ować, unterbinden.
Podwoić, — ił, f. podwoię, verdoppeln.
Podwyższyć, — ył, f. — żſzę, fr. — żſzam, erhöhen.
Podział, u, die Theilung, Ab —, Eintheilung.
*Podzięka, i, Pl. podzięki, Dankſagung.
Podziękowanie, ia, der Dank.
Podzielić, — ił, f. podzielę, theilen, eintheilen.

Pod-

Pod-ziemny, a, e, der —, die —, das unterirrdische.
Poëta, y, der Poet, Dichter.
Poganin, a, der Heyde.
Pogarda, y, } die Ver-
Pogardzenie, ia, } achtung.
Pogardzić, — ił, f. pogardzę, fr. pogardzam, verachten, (mit dem Instrumental)
Poglądam, — ał, — ać, hinsehen, hinblicken, hinschauen.
Pogłoska, i, der Ruf, die Sage, das Gerede, Geschrey.
Pogodzić, — dził, f. pogodzę, fr. pogadzam, versöhnen, zum Vertrag bringen.
Pogorzelisko, a, die Brandstätte.
Pogryść, — gryzł, f. pogryzę, zerbeissen, zernagen.
Pogrżeb, u, das Begräbniß.
Pogrżebać, — ał, f. pogrżebię, beerdigen, begraben.
Pogubić, — ił, f pogubię, verlieren.
Poiąć, — ął, f. poymę, fr. poimam, auch poymuię, begreifen, fassen, haschen.
Poię, poił, poić, tränken.
Poiedynek, nku, der Zweykampf, Duell.
Poieść, poiadł, f. poiem, ganz auffessen, auffpeisen.
Poiętny, a, e, fähig, gelehrig.
Poimanie, ia, die Gefangenschaft f. poymanie, (welches beffer iſt.)
Pokarany, a, e, gestraft.
Pokarm, u, die Speise, Nahrung.
Pokázać, — ał, f. pokáżę, fr. pokazuię, zeigen, weisen pokazywać po sobie, sich äußern.
Póki u. pokąd, so lange bis, wie lange, poty, poki, so longe, als bis.
Pokłaść, hin — legen, — setzen.
Pokoiowy, a, e, zum Frieden —, Zimmer gehörig *Subſt.* der Cammerdiener.
Pokónać, — ał, f. pokónam, überwältigen, besiegen, (von kóniec)
Pokornie, demüthig, unsera gehorsamſt.
Pokorniey, c, demüthiger.
Pokorny, a, e, der —, die —, das demüthige.
Pokoſt, u, der Ver- oder Firniß.
Pokoy, oiu, der Friede, 2) das Gemach, Zimmer, — sypialny, das Schlafzimmer.
Pokropić, — ił, f. pokropię, fr. pokrapiam, bespritzen, besprengen.
Pokryć,ył, f. pokryię, fr. pokrywam, zudecken, bedecken.
Pokryiomu, heimlich, versteckterweise.
Pokryty, a, e, versteckt, verborgen.
Pokrzepić, — ił, f. — pię, fr. — piam, stärken, erfrischen, aufrichten.
Pokrzywa, y, die Neſſel, Brennneſſel, (żegawka, id.)
Pokuszenie, ia, die Versuchung.
Pokuta, y, die Buße.
Pół, halb, pół złotego ein halber Gulden, na pół, auf die Hälfte.
Polak, a, der Pole.
Połamać, — ał, f. połamię zerbrechen, zerknicken.
Pole, a, das Feld.

Poleć, lcia, die Speckseite.
Polec, poległ, f. polegę, fr. u. Pr. polegam, liegen, beruhen, auf dem Platze liegen bleiben, fallen.
Polecieć, — ciał, f. polecę, fr. polatywam oder polatuię, hinfliegen, vor sich hersliegen.
Polepszyć, — ył, f. polepszę, fr. polepszam verbessern (poprawić)
Pólewka, i, die Suppe.
Politowanie, ia, das Mitleiden, Bedauern.
Polityczny, a, e, politisch, staatsklug.
Półk, u, das Regiment.
Połknąć, połknął, f. połknę, fr. połykam, verschlingen.
Północ, y, die Mitternacht.
Polny, a, e, zum Felde gehörig.
Polor, u, die Ausbildung, Cultur.
Połowa, y, die Hälfte.
Połow, u, der Fang, die Beute, das Erjagte.
Połowanie, ia, die Jagd.
Położnica, y, die Sechswöchnerinn.
Położyć, — ył, f. położę, hinlegen, hinstrecken. s. kładę, das pr. davon.
polska, i, das Polen.
Polski, a, ie, Polnisch.
Połtora, anderthalb.
Południe, ia, der Mittag, Süden.
Południowy, a, e, mittägig, südlich.
Południć, — dził, f. południę, hinlocken.
Pomalować, — ał, f. pomaluię, bemahlen.
Pomału, langsam, allmählich.
Pomazać, beschmieren.
Pomiarkować, — ował, f. pomiarkuię, bemerken.
Pomiędzy, zwischen, unter.
Pomieszanie, ia, die Vermischung, Verwirrung.
Pomieszkanie, ia, die Wohnung.
Pomnę, — ął, — ąć, / *Pomnię*, miał, mieć, } gedenken, sich erinnern.
Pomoc, y, die Hülfe.
Pomocniczka, i, die Gehülfinn.
Pomocnik, a, der Helfer.
Pomodz, pomógł, f. pomogę, helfen.
Pomorek, rka, das Hinsterben, Fallen in der Pest, die kleine Pest, Anfall von Pest.
Pompa oder *machina powietrzna*, die Luftpumpe.
Pomyśleć, — ił, f. pomyślę, fr. pomyślam sobie, sich vorstellen, denken, nachdenken.
Pończocha, y, der Strumpf.
Ponęta, y, die Lockspeise, der Reitz, Köder.
Poniedziałek, łku, der Montag.
Poniekąd, einigermaaßen, beyweitem.
Ponieść, poniosł, f. poniosę, fr. ponoszę, ertragen.
Ponieważ, sintemal, weil.
Pono, vielleicht.
Poodprowadzać, nach u. nach begleiten.
Poostrzyć, schärfen, wetzen, abziehen.
Popełnić, — ił, f. popełnię, fr. popełniam, verüben, vollbringen.
Popielaty, a, e, aschfarbig.
Popiół, u, die Asche.
Poprąg, ęga, der Bauchgürt.

Po-

Poprawić, — ił, f. poprawię, fr. poprawiam, verbeſſern.
Poprzedzić, — dził, f. poprzedzę, fr. poprzedzam, zuvorkommen.
Poprzeſtaię, — ał, — ſtać, f. poprzeſtanę, fr. poprzeſtawam, aufhören, nachlaſſen.
Poprzyſiąc, —ſiągł, f. poprzyſięgę, fr. poprzyſięgam, beſchwören, zuſchweren.
Pora, y, die Zeit, Gelegenheit, Lage, der Zuſtand.
Porada, y, die Berathſchlagung, Beyhülfe, Hülfsmittel.
Poradzić, — dził, f. poradzę, fr. poradzam, rathen, abhelfen, 2) gewachſen ſeyn, (*etwas zwingen)
Porcelana, y, das Porzellan.
Porcya, yi, die Portion.
Porodzenie, ia, die Geburt.
porodzić, — dził, f. porodzę, gebähren.
Porownanie, ia, die Vergleichung, der Vergleich.
Portki, portek, Pl. die Hoſen, Beinkleider.
Porucznik, a, der Lieutenant.
Poruſzyć, — ył, f. poruſzę, fr. poruſzam, rühren, bewegen.
Porwać, — ał, f. porwę, fr. porywam, wegraffen, wegreißen, zu packen kriegen, rauben.
Porzę, prał, proć, Particip. proty, a, e, trennen, aufſchneiden.
Porzucić, — cił, f. porzucę, fr. porzucam, wegwerfen, bey Seite ſetzen, verlaſſen, — ſię ſich hinwerfen, hinſchmeißen.
Posag, u, der Brautſchatz.
Posąg, a, die Bildſäule, Statüe.
Pościel, i, das Bette.
Poſeł, poſła, der Geſandte.
Poſiać, poſiał, f. poſieię, hinſäen.
Poſiąść, poſiadł, f. poſiędę, fr. poſiadam, ſich hinſetzen, beſitzen, poſiedzenie, ia, die Geſellſchaft, e. die Sitzung.
Poſilenie, ia, die Stärkung, Erquickung, Labung.
Poſłać, poſłał, f. pościelę, betten, das Bett machen.
Poſłać, poſłał, f. poślę, fr. poſyłam, ſchicken, hinſchicken.
Pośladek, dku, der Hintere.
Poſłuchać, — ał, f. poſłuchamanhören, gehorchen.
Poſługa, i, der Dienſt, die Gefälligkeit.
Poſłuſzeńſtwo, a, der Gehorſam.
Poſłuſzny, a, e, der —, die —, das gehorſame.
Pośmiewiſko, a, das Gelächter, die Spötterey.
Pośpiech, u, die Eile, Eilfertigkeit.
Pośpieſzenie, ia, das Eilen, Spuden.
Pośrzodek, dku, die Mitte.
Poſt, u, die Faſten.
Poſtać, i, die Geſtalt, das Anſehen.
**Poſtaremuż adv.* dennoch.
Poſtaw, u, das Stück Tuch im Laden.
Poſtawić, — ił, f. poſtawię, fr. poſtawiam, hinſtellen, hinſetzen.
Poſtąpić, — ił, f. poſtąpię, fr. poſtępuię, einhergehen, fortſchreiten, fortfahren, verfahren, zunehmen.

Postępek, pku, das Verfahren, Benehmen, Betragen.
Postrónek, nka, ein Strick.
Postrżał, u, *der Anschuß, die Schußwunde.
Postrżedz, postrżegł, f. postrżegę, fr. postrżegam, gewahr werden
Postrżelić, — ił, f postrżelę, fr postrżelam, anschießen.
Postura, y, die Gestalt.
Posypać, — ał, f. posypię, bestreuen.
Pot, u, der Schweiß, (*znoy)
Potęga, i, die Macht.
Potężny, a, e, der —, die —, das machtige.
Potkać, — ał, f. potkam się, fr. u. Pr. potykam się, sich begegnen, antreffen.
Potoczny, a, e, leicht umzukehren, ummälzbar, oft vorkommend, alltäglich.
Potok, u, *al.* a der Gießbach, Regenbach.
Potrafić, — ił, f. potrafię, fr. potrafiam, im Stande seyn, können.
Potrawa, y, die Speise, das Gericht.
Potrochu (sonst gewöhnlicher) potrosze, ein wenig, *zu Bißchen.
Potrzeba, y, die Nothdurft, das Bedürfniß.
Potrzebny, a, e, der —, die —, das nöthige.
Potrzebuię, — ował, — ować, bedürfen.
Potyczka, i, das Treffen, Gefecht, die Schlacht. (bitwa, id.)
Potykam, — ał, — ać się, zusammentreffen.
Potym oder potem, hernach, darnach, 2) damit.
Poufały, a, e, vertraut.
Powąchać, — ał, f. powącham beriechen.
Powadzić, — dził, f. — dzę się sich entzweyen, zanken.
Powaga, i, die Achtung, Ehrfurcht.
Poważam, — ał, — ać, achten, schätzen.
Powiat, u, das Gebiet, der District, die Landschaft.
Powiedzieć, powiedział, f. powiem, fr. powiadam, sagen, erzählen.
Powiesić, — ił, f. powieszę, aufhängen.
Powierzchowność, i, die Oberfläche.
Powietrze, a, die Luft, Witterung. (aura, y)
Powietrzny, a, e, zur Luft — gehörig.
Powinno, man muß, soll.
Powinny, a, e, verpflichtet, schuldig.
Powitać, — ał, f. powitam, bewillkommen, begrüßen.
Powitanie, ia, die Begrüßung.
Powitany, a, e, begrüßet.
Powłoka, i, der Ueberzug, die Decke, Hülle.
Powodzę, — dził, — dzić się, ergeben.
Powoli, langsam, allmählich.
Powolnie, langsam, gemächlich, ruhig, willfährig.
Powolny, a, e, der —, die —, das langsame; folgsame; willfährige, dienstwillige.
Powónienie, ia, der Geruch.
Powrócić, — ił, f. powrócę, fr. powracam, zurückkehren, — kommen.
Powroz, a, der Strick, das Seil.

Seil, (prst. Poln prowoż)
Powstać, — ał, f. powstanę, sich erheben, entstehen.
Powszechnie, *adv.* allgemein.
Powszedni, ia, ie, täglich, alltäglich.
Powtórnie, *adv.* wiederholentlich.
Powtórzyć, —, ył, f. powtórzę, fr. powtarzam, wiederhohlen.
Poymanie, ia, die Gefangenschaft.
Poymany, a, e, ergriffen, gefangen.
Powść, poszedł, f. poydę, hingehen.
Pozabiiać, pozabiiał, f. pozabiiam, verb. fr. nach u. nach todtschlagen.
Pożądańszy, a, e, c. erwünschter. v. p. pożądany etc. etc.
Pożarcie, ia, das Auffressen, Aufzehren.
Pozdrowić, —ił, f. pozdrowię, fr. pozdrawiam, grüßen.
Pożegnać, — ał, f. pożegnam się, Abschied nehmen, e. jegnen.
Pożeram, —żerał, — ać, aufzehren, auffpeisen, auffressen.
Pożeranie, ia, das Auffressen.
Pozłacany, a, e, vergulder.
Pozlatały, zsgz. f. pozlatywały von pozlatywać, nach u. nach, einer nach dem andern herunterfliegen.
Poznaię, poznał, poznać, f. poznam, fr. poznawam, erkennen.
Pożno, spät.
Pożoga, i, die Feuersbrunst, ein groser Brand. (pożar id.)
Pozor, u, der Schein, Anschein, das Ansehen.
Pozostaię, — ał, — ać, f. pozostanę, fr. pozostawam, zurückbleiben.
Pożrzeć, pożarł, f. pożrę, f. fr. pożeram, auffressen.
Pozwolić, —ił, f. pozwolę, fr. pozwalam, erlauben, — na co, sich etwas gefallen lassen, es eingehen.
Pozwolenie, ia, die Erlaubniß.
Pożyczyć, — ył, f. pożyczę, lehnen, leihen.
Pożyteczny, a, e, der —, die das nützliche.
Pożytek, tku, der Nutzen, Vortheil.
Pożywam, — ał, — ać, geniesen.
Pożywienie, ia, die Ernährung, Nahrung, der Unterhalt.
Práca, y, die Mühe, die Arbeit.
Pracowity, a, e, der —, die —, das arbeitsame, mühsame.
Pracuię, — ował, — ować, arbeiten, sich Mühe geben.
Praczka, i, die Wäscherinn.
Pradziad, a, der Aeltervater.
Pragnę, — gnął, — gnąć, begehren, wunschen, verlangen, durften.
Pragnienie, ia, der Durst.
Práwda, y, die Wahrheit, wprawdzie zwar.
Prawdziwie *adv.* wahrhaftig, wirklich.
Prawdziwy, a, e, der —, die —, das echte, wahre, wirkliche.
Prawię, — ił, — ić, sprechen, schwatzen.
Prawie *adv.* 1) fast, beynahe, 2) eben recht.

Prawnuczki, prawnuczęta, czat, die Urenkel.
Prawo, a, das Recht, Gesetz, 2) der Proceß.
Prawodawca, y, der Gesetzgeber
Prawy, a, e, der —, die —, das rechte.
Prę, parł, przeć się, läugnen, e. ohne sich schieben, drängen.
Precz, weg, ab, fort.
Prędzey, c. eher, bälder.
Prędkość oder *prętkość*, i, die Geschwindigkeit.
Pręga, i, der Streif.
Pręt, u, ein Stecken, Stöckchen zum Ausklopfen der Kleider, die Gerte, Ruthe.
Prętki, a, ie, der —, die —, das geschwinde, behende.
Prętko adv. geschwind.
Prętszy, a, e, c. der —, die —, das geschwindere.
Proba, y, der Beweis, die Probe.
Probuię, — ował, — ować, probiren, versuchen.
Próca, y, die Schleuder.
Proceder, u, der Proceß.
Proch, u, der Staub, 2) Zunder, 3) das Schießpulver.
Protz, oprocz, (*Präp.* m. dem Genitiv.) außer, ohne.
Profit, u, der Profit, Nutzen.
Próg, u, die Thürschwelle.
Prómień, ia, der Strahl, Sonnenstrahl.
prorok, a, der Prophet.
Prościey, c. gerader.
Prosię, ęcia, das Ferkel.
Proso, a, der Hirsen.
Prostactwo, a, die Einfalt, das bäuerische Wesen.
Prosto, adv. gerade.
Prostota, y, die Einfalt.
Prostuię, — ował, — ować, gerade machen, richten.
Prosty, a, e, der —, die —, das gerade, po prostu schlechtweg, gerade zu.
Proszę, prosił, prosić, bitten.
Prowadzę, — dził, — dzić, führen, leiten.
Prożba, y, die Bitte, das Gesuch.
Prożno, adv. leer, umsonst, müssig, vergebens.
Prożnuię, — ował, — ować, müssig seyn.
Prożny, a, e, leer, hohl, müssig.
Pruski, a, ie, der —, die —, das Preußische.
Prusy, Prus, Preußen.
Prym, u, der Vorzug.
Pryskam, — ał, — ać, spritzen.
Pryszczel, a, die Brandblase, Hitzblatter.
Prywatny, a, e, privat.
Przaśnik, a, das ungesäuerte Brot.
Prze f. *przez*, *prze Bóg*, um Gotteswillen.
Przebaczenie, ia, die Verzeihung, Vergebung.
Przebić, — ił, f. — biię, fr. — biiam, durchstechen, — stoßen, durchschlagen, z. B. Papier.
Przebieżeć, — żał oder — biegł, f. *przebiegę*, fr. *przebiegam*, — ał, — ać, durchlaufen, durchstreifen, durchstreichen.
Przebość, — bodł, f. *przebodę*, e. mit den Hornern durchstoßen, 2) überhaupt durchstechen.
Przechod, u, der Uebergang.
Przebudzić, — ił, f. — dzę, fr. — dzam

— dzam, aufwecken, im Schlafe stören, — się, er —, aufwachen.

przechodzący, a, e, der —, die —, das vorübergehende, durchgehende.

przechadzka, i, der Spaziergang.

przechodzę, — dził, — dzić, durchgehen, — się, sich vergehen. Verb. simp. przeyść, przeszedł, s. przeydę. się.

przecie, } doch, dennoch.
przecież, }

przeciw, przeciwko, wider, entgegen, (Präp. mit dem Dativ.) na przeciwko, gegenüber.

przeciwnie *adv.* hingegen.

przeciwnik, a, der Gegner, Gegenpart.

przeczę, — czył, — czyć, läugnen, nein sagen, widerstreiten.

przeczytać, — ał, s. — am, vor —, durchlesen.

przed vor, (Präp. mit dem Accus. u. Instr.)

przedaię, — dał, — dać, s. przedam, fr. przedawam, verkaufen.

przędę, prządł, prząść, spinnen.

przedni, ia, ie, vornehm, vorzüglich.

przedsięwzięty, a, e, der —, die —, das vorgenommene.

przedziwny, a, e, der —, die —, das wunderbare, seltsame.

przedstawić, — ił, s. przedstawię fr. przedstawiam, vorstellen.

przegadać — ał, s. przegadam, überdisputiren, nicht zum Worte kommen lassen.

przeglądam, — ał, — ać, } s. przeyrzę, — rzał, — rzeć, } durchsehen.

przegrać, — ał, s. — am, fr. — awam, verspielen, durchspielen.

przegryść, — yzł, s. yzę, fr. — yzam, durchnagen.

przeiechać, durchreiten.

*przek, die Quere, z. B. w przek, überzwerg, in die Quere.

fr. przekład-am, — ał, — ać, vorlegen, vorziehen, vorstellen, s. verb. simpl. przełożyć.

przeklęty, a, e, der —, die —, das verfluchte.

przeklinam, — ał, — ać, verfluchen.

przekónanie, ia, die Ueberzeugung.

przelecieć, — lec-iał, s. przelec-ę, fr. przelatuię, — tował, — tować, vorbey —, herüberfliegen.

przelęknąć, — ląkł, s. — lęknę się, erschrecken.

przełożyć, — żył, s. żę, fr. przekładam, vorstellen, vorlegen, vorziehen.

przemoknąć, przemókł, s. przemoknę, fr. przemakam, — ał, — ać, durchnäßt werden.

przemory, rów, das Hungerleiden.

przemówić, — ił, s. przemówię, s. przemawiam, aussprechen, ein Wort vorbringen, anfangen zu reden.

przemożny, a, e, sehr mächtig.

przemysł, u, die List, listiger Anschlag; das Raffinement; der Kunstfleiß, die Industrie.

prze-

przenieść, — iosł, f. przenioſę, fr. przenoſzę, — ſił, — ſić, herüberbringen, tranſportiren; mit ſię ausziehen wohin.
przeniknąć, durchdringen, einſehen.
przepaść, — adł, f. — adnę, fr. — adam, krepiren, verrecken.
przepieruię, — rował, — rować, einen Triller ſchlagen, trillern, ſchmettern wie die Vögel im Geſange.
przepiórka, i, die Wachtel.
przepiſać, — ſał, f. — ſzę, fr. — ſuię, — ſował, — ſować, vorſchreiben, 2) abſchreiben.
przepławić, ſchwemmen.
przepleciony, a, e, durchflochten, verwebt.
przeprawa, y, die Ueberfahrt.
przeprawić, — wił, f. — wię, fr. — wiam ſię, ſich überfuhren, übe ſetzen laſſen.
przeprośić, — ił, f. — ſzę, fr. przepraſzam, abbitten, um Vergebung bitten.
przeprowadzić, — dził, f. — dzę, fr — dzam, hinüberführen, begleiten.
przepuścić, — ścił, f. — ſzczę, fr. — ſzczam, durch —, vorbeylaſſen, gehen laſſen.
przeraźliwie, durchdringend, empfindlich.
przerębla, i, die Eiswuhne.
przerwać, — rwał, f. przerwę, fr. przerywam, durch —, zerreiſſen, unterbrechen, in die Rede fallen, ſtören.
prześcieradło, a, das Bettuch, — Lacken.
przeſiedzieć, — dział, f. — dzę, fr. przeſiadam, przeſiadywam, hindurchſitzen, eine ganze Zeit ſitzen, aushalten.
przeſłać, — ał, f. prześlę, fr. przeſyłam, übermachen, zu —, herüberſchicken.
prześladowca, y, der Verfolger.
prześladnię, — ował, — ować, verfolgen.
przeſpać, — ał, f. — śpię, fr. przeſypiam ſię, etwas ſchlafen.
przeſtaię, — ał, — ać, f. przeſtanę, fr. przeſtawam, aufhören, — na czym womit zufrieden ſeyn.
przeſtrach, u, der Schreck.
przeſtraſzony, a, e, erſchreckt, erſchrocken.
przeſtraſzyć, — ył, f. przeſtraſzę, erſchrecken.
przeſtroga, i, die Warnung.
przeſtrzedz, — ſtrzegł, f. przeſtrzegę, *przeſtrzeżeſz*, fr. przeſtrzegam, warnen.
*przeſtwor, u, die Weitläuftigkeit, großer Raum.
prześwietny, a, e, durchlauchtig.
przeſzkoda, y, das Hinderniß.
przeſzkodzić, — dził, — dzę, fr. przeſzkadzam, — ał, — ać, verhindern, — komu, iemand ſtören.
przeſzło, *adv.* über, mehr als.
przeſzły, a, e, vergangen.
przetak, a, das Sieb.
przeto, przetoż, dahero, mithin, deßwegen.
przewidzenie, ia, die Ahndung, das Vorherſehen.
przewielebny, a, e, Ehr —, Hochehr — würdig. ſ. nayprzewielebnieyſzy, a, e, Hochwürdigſter, ein Titel der Geiſtlichkeit.

prze-

przewrocić, — cił, f. przewrocę, fr. przewracam, umkehren, umwenden.
przewyższyć, — szył, f. przewyższę, fr. przewyższam, übertreffen.
przeyść, przeszedł, f. przeydę, fr. przechodzę, vorbeygehen, 2) übertreffen, — się sich vergehen, spatzieren.
przeważać, überwichtig seyn.
przez, (Präp. m. dem Accuf.) durch.
przezroczysty, a, e, der —, die —, das durchsichtige.
przeżyć, — żył, f. przeżyię, überleben, durchleben.
przód, u, der Vordertheil, z przodu von vornen, wprzód vorher, zuvor.
przódek, dku, das Vordertheil, 2) der Vorfahr, Pl. przódki oder kowie die Vorfahren.
przy (Präp. m. dem Local.) bey, an.
przybieżeć, przybiegł, f. przybiegę, fr. przybiegam, herbeyeilen, herbeylaufen.
przybliżyć się, — żył się, f. — żę się, fr. żam się, sich nähern.
przybrać, — brał, f. przybiorę, fr. przybieram się, zunehmen, aufnehmen, 2) anziehen als Kleider.
przybyć, — był, f. przybędę, fr. przybywam, zunehmen, 2) ankommen, gelangen.
przybycie, ia, die Ankunft, za przybyciem, bey —, nach seiner Ankunft.
przybyszowy, a, e, eingeschaltet, — rok, das Schaltjahr.
przyciasny, a, e, ein wenig zu enge.
przyczyna, y, die Ursache, Vermittelung.
przyczynić, — ił, f. przyczynię hinzuthun, vermehren.
przydaię, — dał, przydać, f. — dam, fr. przydawam, hinzusetzen, — fügen, przydać się, sich begeben, zutragen, ereignen, vorfallen, 2) taugen, nützlich seyn.
przydaleki, a, ie, etwas weit.
przydatni, ia, ie, hinzugesetzt, fremd, unnatürlich.
przydłuższy, a, e, etwas lang.
przydłużyć, verlängern.
przygarnienie, ia, c. das Heranscharren, 2) die Zuflucht, Anschließung, Anschmiegung.
przygarść, i, eine Handvoll.
przyiąć, — iął, f. przyimę, fr. przyimuię, annehmen, bewirthen.
Przyiaciel, a, der Freund.
przyiaciołka, i, die Freundinn.
przyiazd, u, die Ankunft.
przyiaźń, i, die Freundschaft.
przyiechać, — iechał, f. przyiadę, fr. przyieżdżam, — ał, — ać, ankommen zu fahren oder zu reiten.
przyiemny, a, e, angenehm.
przyiść, przyszedł, f. przyidę, fr. przychodzę, — dził, — dzić, ankommen, herzugehen, kommen, kosten.
przyidzie mi, ich werde müssen.
przykład, u, das Beyspiel, Exempel.
przykrość, i, die Beschwerlichkeit, Verdruß, Widerwärtigkeit, Ungelegenheit.
przykrótki, a, ie, zu kurz.
przykryć, — krył, f. — kryię,

fr. — krywam, bedecken, zudecken.
przykrycie, ia, die Decke, Bedeckung.
przykry, a, e, zuwider, verdrießlich, e. steil, jähe.
przykryty, a, e, zugedeckt.
przykrzę, — ył, — yć się, verdrießen, beschwerlich fallen, behelligen.
przyłączyć, — czył, f. — czę, fr. przyłączam się, sich zugesellen, ohne się heißt: hinzufügen, — setzen.
przyłożony, a, e, angelegt.
przyłożyć, — żył, f. przyłożę, fr. przykładam, an —, zulegen. — się, sich heranmachen, Hand anlegen.
przymierze, a, der Bund, das Bundniß.
przymiot, u, die Eigenschaft, Beschaffenheit.
przymknąć, — knął, f. knę, fr. przymykam, näher anrücken, anschieben.
przymówić, — ił, f. przymówię, fr. przymawiam, — ał, — ać, vorrücken, vorwerfen, sticheln.
przymówka, i, die Stichelrede, Sticheley.
przynaglić, — glił, f. przynaglę, fr. przynaglam, *porren, zwingen, beschleunigen, antreiben.
przynaymniey, wenigstens, mindestens.
przynieść, — niosł, f. przyniosę, fr. przynoszę, bringen.
przyobiecać, — cał, f. fehlt, dafür przyrzekę, fr. przyobiecuię, przyobiecywał, od. ował, ywać u. ować, versprechen.
przyodziać, — dział, f. — dzieię fr. — — dziewam, bekleider.
przypadek, dku, der Fall, Zufall, das Ereigniß, die Begebenheit.
przypadkowy, a, e, der —, die —, das zufällige.
przypaść, — padł, f. przypadnę, fr. przypadam, benfallen, zufallen, 2) vorfallen, sich begeben, ereignen, — do smaku gefallen.
Przypatrzeć oder — yć, — trzył, f. przypatrzę się, fr. przypatrzam oder przypatruię, — ował, — ować się, zusehen.
przypiec, — piekł, f. przypiekę, fr. przypiekam, rösten, pregeln, ein wenig braten, anbrennen.
przypodobanie, ia się, das Beliebtmachen, Gefallen.
przypomnąć, — mnął, f. mnę, fr. — minam, erinnern.
przyprawiony, a, e, angemacht, zugerichtet.
przyprowadzić, — dził, f. przyprowadzę, herbeyführen, gefuhrt bringen.
przyrodzenie, ia, die Natur.
przyrodzony, a, e, angeboren.
przyrzec, — rzekł, f. przyrzekę, fr. przyrzekam, zusagen, versprechen.
przysięga, i, der Eidschwur.
przysłuchać, anhören.
przysłowie, ia, das Sprüchwort.
przysługa, i, der Dienst, die Gefälligkeit.
przysłużyć się, sich beliebt, gefällig machen.
przystoię, — stał, — stać, f. przystanę, anstehen, geziemen,

men, lassen, kleiden.
przyszły, a, e, zukünftig.
przyszyć, — ył, f. — yię, fr. ywam, annähen, vorschuhen.
przyszywka, i, der Vorschuh.
przytłoczyć, — czył. f. — czę, fr. przytłaczam, bedrücken.
przytoczyć, anführen.
przytomność, i, die Gegenwart.
przytomny, a, e, der —, die —, das anwesende, gegenwärtige.
przytrafić, — fił, f. — fię, fr. fiam się, sich treffen, ereignen, zutragen.
przytulić, — lił, f. — lę, fr. — lam, zärtlich an die Brust, ans Herz drücken, herzlich annehmen.
przytwardy, a, e, zu hart.
przywalić, — ił, f. — wale, fr. — lam, befallen, bedecken, überschütten.
przywara, y, das angebrannte im Topfe, 2) der Fehler, Mangel, das Gebrechen.
przywdziać, — ał, f. — dzieię, fr. — dziewam, anziehen, umthun, umnehmen.
przywiązać, — zał, f. — żę, fr. — więzuię, anbinden.
przywieść, — wiodł. f. — wiodę, fr. przywodzę, od. przyprowadzam, anführen, herbeyführen, — bringen, — kogo o co, iemand warum bringen.
przywięź, i, das Band, der Strick.
przywłaszczyć — ył, f. — szczę, fr. — właszczam, zueignen, anmaßen.
przywołać, — ał, f. — wołam, fr. — woływam, herbeyrufen.
przywrócić, — wrócił, f. — wrócę, fr. — wracam, wiederherstellen, wiederbringen.
przyznaię, — znał, — znać, f. znam, fr. przyznawam, gestehen, bekennen.
przyzwać, — zwał, f. przyzwę, fr. przyzywam, herbeyrufen.
przyzwoity, a, e, geziemend, gemäß.
psi, psia, psie, den Hund betreffend, hündisch.
psisko, a, Dim das Hündlein, das arme Hündchen.
pstry, a, e, der —, die —, das bunte.
psuię, psował oder psuł, psować oder psuć, verderben.
pszczoła, y, die Biene.
pszenica, y, der Weitzen.
ptak, a, der Vogel.
ptaszę, — ęcia, das junge Vögelchen, Vögelein.
ptastwo, a, *collect.* das Geflügel.
ptaszek, — szka, das Vögelein, Vogelchen.
ptasznik, a, der Vogelfänger, — steller.
ptaszyna, y, das Vögelchen.
puch, u, die Daunen, Flaumfedern. *collect.*
puchlina, y, die Geschwulst.
pu ło, a, die Pandel, Schachtel.
pudrnię, — ował, — ować, pudern.
pugilaresy, ów, die Schreibtafel.
pukiel, — kla, die Haarlocke.
pulchny, a, e, der —, die —, das mulmichte, lockre, vom Brote, Erde ꝛc.

pułka,

pułka, i, der Credenztisch (sonst polica, der Leisten) das Brettchen.
puls, u, der Puls.
punkt, u, der Punkt, — honoru, das Point d'honeur, der Ehrenpunkt.
puścić, — ił, f. puszczę, fr. puszczam, lassen, — się, sich begeben.
puśliśko, a, ein Steigbügelriemen.
pustelnik, a, der Einsiedler.
puzdro, a, das Flaschenfutter, Futteral.
pycha, y, der Stolz.
pysk, a, das Maul, der Rüssel, der Schnabel, die Schnauze.
pytam, — ał, — ać (besser się) fragen, sich erkundigen.

R. R

Rąbię, — ał, — ać, Holz klein machen, hauen, fällen.
Rachuię, — ował, — ować, rechnen, zählen.
Rachunek, nku, die Rechnung.
Racya, y, die Ursache, der Grund.
Raczę, — czył, — czyć, belieben, geruhen, 2) nöthigen, würdigen, ehren.
Raczey, c. vielmehr.
Rączka, i, das Händchen. Dim.
Rad, a, e, Pl. radzi, — de, — de, gern, willig, ist nur in diesen Nominativen gebräuchlich.
Rada, y, der Rath.
* Radniey, raczey, lieber.
Radość, i, die Freude.
Radośny, a, e, der —, die —, das freudig-, fröhliche.
Radzę, — dził, — dzić, rathen.
Raię, rait, raić, vorschlagen, zuweisen.
Rak, a, der Krebs.
Ramię, enia, Pl. ramiona, die Achsel, Schulter, c. der Arm.
Rana, y, die Wunde.
Raniey, c. früher.
Rano, a, der Morgen.
Rano, *adv.* frühe.
Ranny, a, e, der —, die —, das frühe, frühzeit ac.
Rata, y, * der Termin zur Zahlung, oder lieber die Geldpost, das Quantum, was man terminweise zahlt.
Ratuię, — ował, — ować, retten.
Ray, raiu, das Paradies.
Raz, u, der Fall, 2) einmahl, mahl, iednego razu einmahl, dwa razy, zwei mahl, z razu, anfangs.
Razem, auf einmahl, zugleich.
Raźno bequem, gelegen, hurtig.
Rażony, a, e, gerührt, getroffen.
Rdza, y, der Rost.
Ręcznik, a, das Handtuch.
Reczuszki, Kleine Kuchen. Plintsen von Buchweitzen-Mehl. przypiekać, Plintsen backen.
Regestr, Rejester, } u, das Register, die Liste.
Ręka, i, Pl. ręce, rąk, die Hand, der Arm; im Kartenspiel, die Vorhand.
Rękawek (Dim. von rękaw, a,) wka, der Aermel.
Ressory, ow, die Springfedern.

Re-

Respons, u, die Antwort, das Antwortschreiben.
Rętowny, a, e, nur vom Rinde z. B. — mięso, Rindfleisch.
Rewizya, yi, die Revision, das Nachsehen, Sicht, ein veraltetes und nur noch in Wechseln gebräuchliches Wort f. Ansicht po rewizyi, auf Ansicht dieses —.
Rezolucya, yi, der Entschluß, die Resolution.
Rezolutny, a, e, der —, die —, das resolute.
Rezydencya, yi, die Residenz.
Robactwo, a, das Gewürm, das Ungeziefer.
Robak, a, der Wurm.
Robię, — bił, — bić, arbeiten.
Robota, y, die Arbeit.
Roczny, a, e, der —, die —, das jährliche, jährige.
Rod, u, die Abkunft, Herkunft, die Geburt, rodem von Geburt.
Rodowity, a, e, geboren.
Rodzay, iu, das Geschlecht.
Rodzę, — dził, — dzić, gebähren, hervorbringen, — się, geboren werden, entstehen, wachsen, e. sich erzeugen.
Rodzeństwo, a, das Geschwister, die Anverwandten.
Rodzony, a, e, geboren, leiblich.
Rog, u, die Ecke, 2) das Horn.
Rogoż, y, die Binse.
Roię, roił, roić się, schwärmen, roić sobie, sich einbilden.
Rok, u, Pl. lata, lat, aber auch schon regulär roki, roków, die Jahre.
Rola, i, der Acker.
Rolnik, a, der Ackersmann, Landwirth.
Romans, u, der Roman.
Ropa, y, der Eiter, die Materie.
Ropucha, y, die Kröte. (wielka żaba parchata)
Rosa, y, der Thau. Lat. *ros.*
Roskochać, — chał, f. — cham się, sich verlieben.
Roskosz, y, die Wollust, Wonne.
Roskoszny, a, e, wollüstig, ergötzlich, angenehm.
Roślina, y, das Gewächs, die Pflanze.
Rosły, a, e, wohlgewachsen, erwachsen.
Rosnę, — nął, rosnąć, } wachsen.
*Rostę, rost, rość, }
Rosocha, y, ein zweyzackiger Ast.
Rosol, u, die Suppe, die Brühe, Salzlacke, der Pockel.
Rosomak, a, der Vielfraß.
Rospacz, y, die Verzweiflung.
Rostropny, a, e, klug, vernünftig.
Roszczka, i, das Räthchen. Dim.
Row, u, der Graben.
Rowno, *adv.* gleich, 2) doch.
Rowny, a, e, der —, die —, das gleiche, ebene, 2) als Subst. seines Gleichen.
Roz, eine untrennbare Partikel heißt: zer, ver, er, auseinander, bedeutet also mehrentheils eine Fortsetzung.
Roża, y, die Rose.
Rożany, a, e, } rosicht, rosig,
Rożowy, a, e, } von Rosen.
Rozbić, — bił, f. rozbiię, fr. rozbiiam, zerschlagen, Straßenraub treiben.

Rozbóy, oiu, der Straßenraub.
Rozboynik, a, der Straßenräuber.
Rozdzielić, — lił, f. rozdzielę, fr. rozdzielam, trennen, zertheilen.
Rozebrać, — ał, — f. rozbiorę, zerlegen, auseinander nehmen.
Rożen, żna, der Bratspieß.
Rozerwać, — rwał, f. — rwę, fr. — rywam, zerreißen.
Rozerżnąć, — rznął, f. — rżnę, fr. — rzynam, aufschneiden.
Rozeznaię, rozeznał, — ać, f. — — am, fr. rozeznawam, erkennen, unterscheiden.
Rozga, i, die Ruthe.
Rozgłosić, — sił, f. rozgłoszę, fr. rozgłaszam, kund, ruchtbar machen.
Rozgniewać, — wał, f. — wam, erzürnen, böse machen. — się sich entrüsten.
Rozkaz, u, der Befehl.
Rozkazać, — zał, f. rozkażę, fr. rozkazuię, befehlen.
Rozkochać, — chał, f. — cham się, sich verlieben.
Rozkoszny, a, e, der —, die —, das wollüstige. s. rosk.
Rozkroić, — ił, f. rozkroię, aufschneiden.
Rozłączyć, — czył, f. — — czę, fr. — — czam, absondern, scheiden, trennen.
Rozlanie, ia, das Vergießen, die Vergießung. Wylanie, ia, das völlige Ausgießen.
Rozliczny, a, e, siehe rozmaity, mancherley, verschieden, allerhand.
Rozmaitość, i, die Mannigfaltigkeit.
Rozmaity, a, e, mannigfaltig verschieden.
Rozmowa, y, die Unterredung, das Gespräch, der Discur.
Rozmówić, — wił, f. — wię, fr. rozmawiam się, sich unterreden, besprechen.
Rozmyślić, — ślił, f. rozmyślę, fr. rozmyślam besser mit się hin und her denken, nachdenken, überlegen, betrachten.
Różnica, y, der Unterschied.
Różnofarbny, a, e, vielfarbig, bunt.
Rożny, a, e, unterschiedlich, verschieden.
Rozpacz, y, die Verzweiflung, Desperation.
Rozpocząć, — czął, f. — cznę, fr. — czynam, anfangen.
Rozporządzenie, ia, die Einrichtung, Anstalt.
Rozporządzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam, einrichten, veranstalten, anordnen.
Rozpróć, — ół, f. rozporzę, fr. rozparam, zer —, auftrennen.
Rozpuknąć, — puknął, f. rozpuknę, fr. rozpukam się, platzen, bersten, aufspringen.
Rozpukły, a, e. geborsten, geplatzt.
Rozruch, u, die Unruhe.
Rozrzucić, — ił, f. — cę, fr. — cam, auseinander werfen, auswerfen.
Rozrywka, i, die Zerreißung, 2) Zerstreuung, der Zeitvertreib, 3) Geistes Gegenwart, Aufgeweckthert.
Rozrżnąm, — ał, ać, f. rozerżnę

rżnę, aufschneiden.
Rozsądzony, a, e, abgeurtheilt, entschieden, abgemacht.
Rozsadzony, a, e, gesprengt.
Rozśmiać, — śmiał, f. rozśmieię się, lachen, lächeln, zu lachen anfangen.
Rozszarpać, — ał, f. *rozszarpam oder rozszarpię, zerreißen.
Roztoczyć, — ył, f. —czę, ausbreiten, von einander legen.
Roztopić, — ił, f. — pię, fr. roztapiam, schmelzen.
Roztopiony, a, e, geschmolzen.
Roztrwónić, — ił, f. roztrwonię, verschwenden, durchbringen, vertun.
Rozum, u, der Verstand, die Vernunft. Im Russischen um.
Rozumiem, — miał, — mieć, verstehen, glauben, meynen.
Rozumny, a, e, vernünftig.
Rozwalić, ił, f. — lę, fr. — lam, niederreißen, abbrechen, schleifen, demoliren.
Rozweselić, — lił, f. rozweselę, fr. rozwesełam, — ał, — ać, erfreuen.
Rozwić, — wił, f. rozwiię, fr. rozwiiam, auseinander wickeln, winden, — się, aufblühen, sich entfalten, oder rozwinąć, ął, f. — nę.
Rozwolnić, — ił, f. rozwolnię, fr. rozwalniam, ał, ać, losmachen, lösen.
Rumiany, a, e, roth.
Runo, a, das Fell mit der Wolle, Vließ.
Rurka, i, das Röhrchen, der Federkiel.
Ruś, i, das Reußen.
Ruszyć, — ył, f. ruszę, fr. ruszam oder rucham, — ał, — ać, rühren, bewegen, fortrücken.
Rwę, rwał, rwać, reißen, pflücken.
Ryba, y, der Fisch.
Rybak, a, der Fischer.
Rybka, i, das Fischchen. Dim.
Rybny, a, e, zum Fische gehörig.
Rychło *adv.* hurtig, bald, geschwind.
Rycerz, a der Held, Ritter.
Ryczę, ryczał, ryczeć, brüllen.
Rydel, dla, der Spaten, Grabscheit.
Ryię, ył, ryć, graben, stechen.
Ryk, u, das Gebrüll.
Rylec, rylca, der Griffel, Grabstichel.
Rynek, nku (*a) der Marktplatz.
Ryński, a, ie, Rheinisch.
Ryś, ia, das Pantherthier.
Ryza, y, ein Ries Papier.
Rząd, ędu, die Reihe, Ordnung, 2) die Regierung, 3) das Reitzeug, Pferdezeug, w rządy on, er fieng an zu regieren (sc. udał się)
Rządczyna, y, die Regentinn, Herrscherinn.
Rzadki, a, ie, dünn, selten.
Rżany, a, e, von Roggen.
Rżenie, ia, das Wiehern.
Rzecz, y, (Lat. res) die Sache, das Ding, w samey rzeczy, wirklich, in der That.
Rzeka, i, der Fluß, Bach.
Rzekę, rzekł, rzec, f. rzeknę, sagen, sprechen.
Rzemień, ia, der Riemen.
Rzemiesło, a oder rzemiosło, a, das Handwerk.

Rzemieśnik, a, der Handwerker.
Rzemyk, a, der Riemen. Dim.
Rzepa, y, die Rübe.
Rzęsisty, a, e, dicht, häufig, z. B. las, deszcz.
Rzetelny, a, e, reel, wirklich, wahrhaft.
Rzewliwy, a, e, schmerzlich, bitterlich.
Rzeźnik, a, der Schlächter, Fleischer.
Rzeżucha, y, die Kresse.
Rzeżwość, i, die Lebhaftigkeit.
Rznę, rznął, rznąć schneiden, rznięty, a, e, geschnitten.
Rzodkiew, kwi, der Rettich.
Rzucić, — cił, f. rzucę, fr. rzucam, werfen, schmeißen, — się na kogo, sich über einen hermachen.
Rzygam, — ał, — ać, f. rzygnę sich brechen, übergeben.
Rzym, u, die Stadt Rom.
Rzymianin, a, der Römer.
Rzymski, a, ie, Römisch.
Rzysko, a, die Stoppeln auf dem Acker.

S

Sad, u, der Baumgarten, Obstgarten.
Sąd, u, das Gericht.
Sadzę, — dził, — dzić, setzen, ordnen, pflanzen.
Sak, (a) u, der Sack, Beutel, poetisch der Kropf, siehe wor.
Sakwy, kiew, der Queersack.
Sala, i, der Saal.
Salata, y, der Salat.
Sam *adv.* hier, hierwärts, hieher.
Sam, a, e, (o) selbst, allein, bloß.
Sanie, sani, der Schlitten, die Schleife.
Sapię, — pał, — pać, schnauben, z schen vor Zorn.
Sarkam, — ał, — ać, den Roz in die Nase ziehen, schnupfen, schnauben.
Sarn, a, der Rehbock.
Sarna, y, das Reh, die Ricke.
Sąsiad, a, der Nachbar, Pl. sąsiedzi.
*Sąsiada, y, } die Nachbarinn.
Sąsiadka, i, }
Sąsiedztwo, a, die Nachbarschaft.
Sąsiek, a (*u) die Banse oder Banze, der Platz in einer Scheuer zu beyden Seiten der Tenne, wohin die Garben gelegt werden; das Fach.
Saydak, a, der Köcher.
Sążeń, żni, die Klafter.
Schab, u, das Rippenspeer.
Schnę, schnął, od. sechł, schnąć, trocknen, vertrocknen.
Schodzę, schodził, schodzić, fehlen, mangeln, e. abgehen.
Schować, — ał, f. — wam, verwahren, begraben.
Schrónić, — nił, f. — nię, fr. — aniam się, sich retten, retiriren.
Schylić, — ił, f. schylę, fr. schylam się, sich bücken, neigen.
ściągnąć, — gnął, f. — ściągnę fr. ściągam, herabziehen, zusammenziehen.
Sciana, y, die Wand.
ścielę, ścał, ścać, betten, das Bette machen.

ścierać,

ścierać, abwischen, abführen, von der Arzeney.
ścierka, i, der Wischlappen, — Hader.
ścierw, Scierwo, a, das Aas, Luder.
ścieszka, i, der Fußsteig.
Scignąć, — gnął, f. ścignę, erreichen, fr. ścigam, — ał, — ać, verfolgen, nachsetzen.
ścisły, a, e, streng, genau, eng.
ścisnąć, — ął, f. — nę, fr ściskam, zusammenschnüren, zusammendrücken.
Scyzoryk, a, das Federmesser. (tęporalik)
Sędzia, sędziego, der Richter.
Sędziwy, a, e, sehr alt.
Sęk, a (u) der Ast, Knorren, Knoten im Baume.
Sen, snu, der Traum, Schlaf.
Sęp, a, der Geyer.
Ser, a, der Käse.
Serce, a, das Herz.
Serdecznie *adv.* herzlich.
Serdeczny, a, e, der —, die —, das herzliche.
Serdel, a, die Sardelle.
Serwetą, y, die Serviette.
Serwis, u, das Service.
Setny, a, e, der —, die —, das hunderste.
Seym, u, der Reichstag.
Seymik, u der Landtag.
Siadka, i, das Netz, der Käscher, die Fischreuse.
Siano, a, das Heu.
Siarka, i, der Schwefel.
Sidło, a, die Schlinge, der Fallstrick, die Dohne.
Się, sich. Siebie, seiner.
Sieć, i, das Netz, Garn.
Sieczka, i, der Häckerling, das Häcksel.
Siedm, siedmiu, sieben.
Siedzę, — dział, — dzieć, f. siędę, siadł, sieść, fr. siadam, setzen, sich setzen.
Sięgnąć zsg; siąc, sięgnął, siągł, sięgnę, fr sięgam, reichen, langen, wenn etwas zu hoch ist, sonst podać.
Sieię, siał, siać, säen.
Siekiera, y, die Axt.
Siekę, sieki, siec, hauen, hacken.
Sięknę, — nął, — nąć, abtriefen, lecken.
Sielanka, i, die Idylle, (vom Rußischen sielo das Dorf) Eklogę, das Schäfergedicht.
Siemię, enia, die Lein —, Hanfsaat.
Sień, i, das Vorhaus, die Hausflur.
Sienny, a, e, zur Hausflur gehörig.
Sierć, *sierść, i, die kurzen Haare eines Thieres.
Siermięga, i, eine schlechte, Haardecke, Kittel.
Sierota, y, die Waise.
Sierp, a, die Sichel.
Sierpień, pnia, der Monath August.
Siew, u, die Saat, Saatzeit.
Sikawka, i, die Spritze.
Sikora, y, die Meise.
Sila, u, viel.
Siła, y, die Stärke, Kraft.
Silny, a, e, der —, die —, das starke, mächtige.
Siny, a, e, braun und blau, bleyfarbig.
Siodło, a, der Sattel. (kulbaka) edles Wort.
Siodmy, a, e, der —, die —, das siebente.
Siostra, y, die Schwester.
Sito, a, das Sieb.

Sitowie, ia, die Binſe.
Siwy, a, e, der —, die —, das graue, aſchgraue.
Skąd, woher?
v. ſ. Skaczę, } —ał, —ać, f. fr. Skakam, } ſkoczę, Prät. ſkoki, ſkoknąć, ſpringen, hüpfen.
Skała, y, der Felſen, die Klippe.
Skaleczony, a, e, verſtümmelt, verwundet, beſchädiget, bleſſirt.
Skąpy, a, e, der —, die —, das geitzige.
Skárać, — ał, f. ſkárzę, beſtrafen.
Skarb, u, der Schatz.
Skarga, i, die Klage.
Skar-żę, —żył, —żyć, klagen.
Skazać, —zał, f. ſkażę, fr. ſkazuię, ſprechen, den Ausſpruch thun, erkennen, 2) zeigen, weiſen.
Skazić, ſkaził, f. ſkażę, verderben, zunichte machen.
Skazitelność, i, die Verweſung, Verderbniß.
Skiba, y, die Erdſcholle, eine Brotſchnitte.
Składam, —ał, —ać, zuſammenlegen, — ſię, beſtehen, zuſammengeſetzt ſeyn.
Sklep, u, der Keller, das Gewölbe.
Skło, a, das Glas.
Skok, u, der Sprung.
Skołatany, a, e, zerſchellt, zerſcheitert, zerſtoßen.
Skóma, y, die heftige Begierde. (ungebr. als Subſt. aber wohl als Adverbium.)
Skomlę, —lał, —leć, winſeln (v. Hunde)
Skónać, —ał, f. ſkonam c. endigen, beſchließen, 2) verſcheiden, ſterben.
*Skón oder zgon, u, das Ende, der letzte Athem, das Verſcheiden.
Skop, u, *al.* a der Schöps, Hammel. (baran czyſzczony)
Skopać, —pał, f. ſkopię, durchgraben.
Skóra, } Skura, } y, die Haut, das Leder, Fell.
Skoro *adv.* ſobald als.
Skorupa, y, die Scherbe, Schaale.
Skoſztować, — ał, f. —uię, ſchmecken, koſten.
Skowróneczek, czka, die liebe Lerche, Dim. von:
Skowrónek, nka, die Lerche.
Skra, y, ſ. iskra, y, der Funke.
Skraść, ſkradł, f. ſkradnę, fr. ſkradam, beſtehlen.
Skrobię, —bał, —bać, ſchaben, abkratzen, *ſchrapen.
Skromność, i, die Sittſamkeit, Beſcheidenheit, Mäßigung.
Skrócić, } Skrucić, } —cił, f. —cę, fr. ſkracam, ver —, abkürzen.
Skrón, i, der Schlaf am Haupte. Pl. ſkronie, die Schläfe.
Skryć, ſkrył, f. ſkryię ſię, ſich verſtecken.
Skrypt, u, die Schrift, Handſchrift.
Skrzeczę, —czał, —czeć, quacken. (v. Froſche.
Skrzepnąć, —nął, f. ſkrzepnę ſię, fr. ſkrzepam ſię, gerinnen, erſtarren.
Skrzętny, a, e, emſig, geſchäftig.

Skrzy-

Skrzydlaty, a, e, geflügelt.
Skrzydło, a, der Flügel, Fittig.
Skrzyneczka, i, das Kästchen. Dim
Skrzynka, i, der Kasten.
Skrzypce, pców, die Violin, Geige.
Skrzypię, — piał, — pieć, knarren, geigen.
Skupić, — pił, f. pię, zusammenhäufen, 2) aufkaufen, f. skupuię, — ował, — ować.
Skupowanie, ia, das Aufkaufen, der Aufkauf.
Skuteczność, i, die Wirksamkeit.
Skutek, tku, der Erfolg, die Wirkung.
Skwar, u, die zerschmelzende Hitze, das Schmooren.
Słaby, a, e, der —, die —, das schwache.
ślad, u, die Fußstapfen.
ślak, u, der Schlag; die Borke.
śląsk, a, (al. u) Schlesien.
Sława, y, der Ruhm, die Ehre, der gute Nahme.
Sławnieyszy, a, e, berühmter. c.
Sławny, a, e, berühmt
ślę, słał, słać, f. poślę, fr. posyłam, schicken, senden.
śledź, ia, der Häring.
śledziona, y, die Milz.
śledziony choroba, die Milzsucht.
ślepota, y, die Blindheit.
ślepy, a, e, der —, die —, das blinde.
ślicznie, *adv.* schön.
śliczny, a, e, der —, die —, das hübsche, artige, schöne.
ślimak, a, die Schnecke.
ślina, y, der Speichel.
śliwa, y, die Pflaume.
śliski, a, ie, der —, die —, das glatte, schlüpfrige.
słod, u, das Malz.
słodki, a, ie, der —, die —, das süße.
Słoma, y, das Stroh.
Słoń, ia, der Elephant.
Słoniowy, a, e, dem Elephanten gehörig.
Słoniowa kość, das Elfenbein.
Słoniowo-kościsty, a, e, elfenbeinern.
Słońce, a, die Sonne.
Słoneczny, a, e, zur Sonne gehörig.
Słony, a, e, gesalzen, salzig.
Słota, y, das garstige, nasse Wetter. (pluск)
Słowik, a, die Nachtigall.
Słowny, a, e, wörtlich; der sein Wort hält, redlich.
Słowo, a, das Wort.
Słojek, słoyka, die Schachtel, die Apothekerbüchse.
ślub, u, das Gelübde, die Verlobung, Vermählung.
ślubuię, — ował, — ować, geloben, hoch und theuer versprechen, betheuern.
Słuch, u, das Gehör.
Słucham, — ał, — ać, hören.
Sługa, i, der Diener, die Dienerinn.
Słup, a, die Säule.
Słusznie *adv.* billig.
Służba, y, der Dienst.
Służę, — żył, — żyć, dienen.
Służebnica, y, die Dienstbotinn.
Słynę, słynął, słynąć, berühmt seyn, von der besten Seite bekannt seyn. (c. fließen)
Słyszę, — szał, szeć, fr. słucham — ał, — ać, hören, 2)

im gemeinen Leben fängt mans an f. czuć empfinden, zu brauchen.

Smaczno, *adv.* schmackhaft, behaglich, — śpi, er schläft süß, sanft.

Smaczny, a, e, der —, die —, das wohlschmeckende, süße, sanfte, behagliche.

Smagam, —ał, — ać, stäupen.

Smaglawy, a, e, brünett, braun.

Smagły, a, e, geschmeidig, biegsam, schlank.

Smak, u, der Geschmack.

Smakuię, — ował, — ować, schmecken, behagen.

Smark, u, der Rotz.

Smażę, — żył, — żyć, schmooren.

Smętek, tku, die Traurigkeit.

śmiały, a, e, dräuſt, kühn.

śmiech, u, das Lachen, das Gelächter.

śmieciſko, a, der Miſthaufen, Gemüllhaufen, das Kehricht.

śmieię, — śmiał, śmiać ſię, lachen, lächeln.

śmiem, śmiał, śmieć, ſich erdräuſten, unterſtehen, erkühnen, dürfen.

śmierć, i, der Tod.

śmierdzę, — działł, — dzieć, ſtinken.

śmiertelny, ſterblich, tödtlich, mörderiſch.

śmieſzny, a, e, lächerlich, poßierlich.

śmietana, y, der Schmand, Rahm, die Sahne.

Smok, a der Drache.

Smoła, y, das Pech, Ther.

Smrod, u, der Geſtank.

Smutek, tku, die Traurigkeit.

Smutny, a, e, traurig.

Smużyk, a, ein Schmäschen, das Lammfell.

Smyk, a, der Fiedelbogen.

Smycz, y, die Koppel.

Snać *adv.* vielleicht.

Snadnie, *adv.* leicht, bequem.

śni ſię, es träumet, śniło ſię, es träumte.

śniadanie, ia, das Frühſtück.

śniady, a, e, ſchwarz, von der Sonne verbrannt.

śnieg, u, der Schnee, — pada es ſchneyet.

Snop, a, die Garbe, das Bund.

Snuię, — ował, — ować, wickeln, winden.

Sobaka, i, die Hündinn.

Sobie, für ſich, Dativ.

Sobol, a, der Zobel.

Sobota, y, der Sonnabend.

Soczewica, i, die Linſe.

Soczyſty, a, e, ſaftig, vollſaftig.

Sok, u, der Saft.

Sokol, a, der Falk.

Sol, i, das Salz.

Solanka, i die Salztonne.

Solniczka, i, das Salzfaß.

Sós, u, die Sauce.

Sosna, y, die Fichte.

Sowa, y, die Eule.

Sowicie } *adv.* doppelt, reich-
Sowito } lich.

Spalić, — lił, f. spalę, verbrennen.

Spanie, ia, das Schlafen, der Schlaf, pokoy od spania, das Schlafzimmer.

Sparſzywieć, — wiał, f. sparſzywieię, ganz räudig werden.

Spaść, spadł, f. spadnę fr. spadam, — ał, — ać, herabfallen.

Spędzić,

Spędzić, — dził, f. spędzę, 1) müde treiben, abtreiben, abführen, 2) zubringen.
Spełnić, vollbringen, erfüllen.
Spektator, a, der Zuschauer.
Spełznąć, — znął, f. — znę, verschießen, vergehen.
*śpiączka, i, die Schlafsucht, (Letarg)
Spiąć, — iął, f. zepnę, fr. spinam, zusammen heften, — stecken, — schnallen, — fügen, — nehmen.
śpieg, a, der Spion, Kundschafter.
śpiczasty, a, e, der —, die —, das spitzige.
śpię, spał, spać, schlafen, fr. sypiam, zu schlafen pflegen.
śpieszę, — szył, — szyć się, fr. śpieszam się, eilen, sich spuden.
śpieszniey, c. geschwinder.
śpieszno, *adv.* eilig, eilfertig.
śpiewaczek, czka, Dim. Pl. — owie, das Sängerchen, der schöne Sänger.
śpiewak, a, der Sänger.
śpiewam, — ał, — ać, singen.
śpiewanie, ia, der Gesang.
Spiknąć, — nął, f. spiknę się, sich verschwören, zusammenrotten.
Spinka, i, das Hemdeknöpfchen.
Spisa, y, der Spieß.
Spiża, y, die Glockenspeise. Metall.
Spiżarnia, i, die Speisekammer.
Spłacić, — cił, f. spłacę, bezahlen.
Spław, u, der Abfluß, der Transport zu Wasser.
Spłodzić, — dził, f. spłodzę, erzeugen, zeugen.
Spłodzony, a, e, erzeugt.
Spocząć, — czął, f. spoczne, fr. spoczywam, ruhen, schlafen.
Spod, u, das Unterste, der Boden.
Spodnie, i, die Beinkleider, e. Unterkleider.
Spodziać, — dział, f. spodzieię, fr. spodziewam, — ał, — ać się, erwarten, hoffen, verhoffen.
Spoić, — ił, f. — ię, fr. spaiam, zusammenfügen, verknüpfen.
Spokoynie, *adv.* ruhig.
Spokoyność, i, die Ruhe.
Spokoyny, a, e, der —, die —, das ruhige, zufriedene.
Społeczeństwo, a, die Gemeinschaft, Gesellschaft.
Spólny, a, e, der —, die —, das gemeinschaftliche, gemeinsame.
Spoltowarzysz, a, der Kamerad.
Spor, u, der Streit, Zwist, Zank.
Sporo, *adverb.* was rasch von Statten, hurtig von Händen geht.
Spory, a, e, der —, die —, das starke, große, gedeyliche, verschlagsame.
Sporządzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam, zu —, verrichten, machen, zu Stande bringen.
Sposob, u, das Mittel, die Maaßregel, Art und Weise. w ten sposob in dieser Absicht.
Sposobię, — bił, — ić, zubereiten, aptiren, mit się sich schicken, passen.
Spostrzedz, — egł, f. spostrzegę gewahr —, inne werden.

Spotkać, — ał, f. spotkam, fr. u. Pr. spotykam się, begegnen, zusammentreffen.
Spowiedź, i, die Beicht.
Spoyrzeć, spoyrzał, f. spoyrzę, fr. spoglądam, hinsehen, hinblicken.
Spoyrzenie, ia, der Anblick.
Sprawa, y, die Sache, das Werk, die Verrichtung, der Prozeß.
Sprawdzić, — dził, f. — dzę się, wahr werden, in Erfüllung gehen.
Sprawiedliwie, *adv.* gerecht.
Sprawiedliwy, a, e, gerecht.
sprawiedliwszy, a, e, gerechter, e.
Sprawuię, — ował, ować, handthieren, verwalten, mit się sich aufführen, betragen, benehmen.
Sprobować, — ał, f. sprobuię, probieren, versuchen.
Sprośnie, *adv.* schändlich.
Sprowadzić, — dził, f. sprowadzę, fr. sprowadzam, — ał, — ać, herbeyführen, transportiren, kommen lassen.
Sprzączka, i, die Schnalle.
Sprzeciwić, — wił, f. sprzeciwię, fr. sprzeciwiam się, sich widersetzen, beschwerlich fallen, zuletzen.
Sprzecznie, *adv.* widersprechend.
Sprzęt, u, der Hausrath.
Sprzężay, aiu, das Angespann.
Sprzyiam, sprzyiał, sprzyiać, gunstig seyn.
Sprzykrzyć, — krzył, f. sprzykrzę się, fr. sprzykrzam się, beschwerlich fallen, überdrussig werden.
Spuścić, — ścił, f. spuszczę, fr. spuszczam, nieder —, überlassen, loslassen, versenken, — się, sich verlassen.
Spustoszyć, — szył, f. spustoszę verøden, verwüsten, verheeren.
Spytać, — ał, f. spytam się, fragen.
Spytany, a, e, gefragt.
Sram, sral, srać, niedrig. Wort scheußen.
śrebro, a, das Silber.
Srodze, *adv.* grausam; sehr.
Srogi, a, ie, grimmig, wüthend.
Sroka, i, die Aelster.
Sromota, y, die Schande.
średni, ia, ie, mittelmäßig, der —, die —, das mittlere.
środa, y, der Mittwoch.
środek, dku, das Mittel, die Mitte.
Srzon, u, der Reif.
Ssę, ssał, ssać, saugen.
Stadło, a, ein Paar, z. B. Eheleute.
Stado, a, eine große Heerde, der Trupp. (armentum)
Stąd, von hier, c. ztąd.
Staię, stał, stać, f. stanę, stehen, reichen, langen, — się, geschehen, werden.
Staie mi na to, ich habe es dazu.
Stan, u, der Stand, Zustand, w stanie im Stande; vermögend.
Stanąć, stanął, f. stanę, stehen bleiben, herzutreten, erscheinen, sich einfinden.
Stancya, y, das Quartier, Logis, die Wohnung.
Stangryt, a, der Kutscher
Stanowię, — wił, — wić, stellen, ordnen, setzen.

stąpić,

stąpić, —pił, f. —pię, fr. —pam, schreiten, treten.
staram, — ał, —ać się, sich bemühen, sorgen.
staranie, ia } die Sorge,
staranność i } Sorgfalt.
starość, i, das hohe Alter.
starościna, y, die Starostinn.
starożytność, i, das Alterthum, die Vorwelt.
starszy, a, e, C. älter.
starty, a, e, zermalmet, zerbrochen, zerrieben. s. zetrzeć,
staruszek, szka, ein alter Mann, Greis.
stary, a, e, alt, betagt, bey Jahren, Pl. starzy, die Alten.
starzec, starca, der Greis.
stateczny, a, e, standhaft, ernsthaft.
statek, tku, der Ernst, 2) das Gefäß, Werkzeug, Instrument, Pl. statki, das Geräthe.
stawić, —wił, f. stawię, fr. stawiam, setzen, stellen, — się sich beweisen, bezeigen.
stawka, i, der Satz, Einsatz, im Spiel.
staynia, i der Pferdestall.
stęchły, moderig, müffig, munklich, dumpfig.
stęknąć, — ął, f. —nę, fr. — kam, stöhnen, seufzen, ächzen.
stępa, y, die Stampfmühle, — trog.
stłuc, stłukł, f. stłukę, zerstoßen, zerschlagen, zerbrechen.
stłumić, dämpfen, unterdrücken.
sto, u, hundert.
stoczek, czka, der Wachsstock.
stodoła, y, die große Scheuer. (gumno soll eine kleine Scheuer bedeuten.)
stog, u, der Heuschober.
stoię, (stoiał,) stał, (stoieć) stać, stehen.
stol, u, der Tisch.
stołeczny, a, e, den Stuhl, Thron betreffend, stołeczne miasto, die Hauptstadt.
stołek, stołka, der Stuhl.
stoletni, a, ie, der—, die—, das hundertjährige.
stolik, a, das Tischchen.
stołowy, a, e, zum Tische gehörig.
stołowa izba, das Eßzimmer, Speisezimmer.
stopa, y, die Fußsohle, der Fuß, Schuh.
stopień, —pnia, die Stufe, Staffel, Grad.
stopka, i, Dim. das Fußsohlchen.
stopnieć, niał, f. stopnieię, zerschmelzen.
strach, u, der Schreck, das Gespenst.
stracić, stracił, f. stracę, verlieren, einbüßen, fr. stradam, — ał, — ać.
strącz, vb. strąk, a die Schoote.
straszę, — szył, — szyć, fr. stracham, einen erschrecken.
straszny, a, e, erschrecklich, fürchterlich.
straszydło, a, e, das Schreckbild, Gespenst, der Popanz.
strawić, strawił, f. strawię, verzehren, verdauen.
straż, y, die Wache.
strzęczę, — czył, — czyć, zuweisen, vorschlagen, 2) zubringen.
strofuię, — fował, — fować, strafen

strafen mit Worten oder an Gelde.
stroię, — ił, — ić, zurechtbringen, stimmen, putzen.
stróna, y, die Seite.
stronię, — nił, — nić, vor etwas fliehen, es meiden.
stróy, iu, der Putz, Schmuck.
stróż, a, der Hüter, Wachter.
struchlały, a, e, verzagt, wehmüthig.
struga, i, der Fluß, Regenbach.
strumień, ia, der Strom, Fluß,
strumyk, a. strumyczek, czka, Dim. der Bach.
strup, a, der Schorf auf einer Wunde.
strwożyć, — żył, f. strwożę się zagen, sich ängstigen.
stryi, ia, der Vatersbruder, Vetter.
strzała, y, der Pfeil.
strzecha, y, das Strohdach, die Ufeln.
strzegę, — gł, — edz, behüten, bewahren.
strzelba, y, das Geschoß.
strzelec, — lca, der Schütze, Jäger.
strzelić, — ił, f. strzelę, fr. strzelam, — ał, — ać, schießen.
strzemię, enia, der Steigbügel.
strzygę, strzygł, strzydz, scheeren.
studnia, i, der Ziehebrunnen. Pl. Gen. studzien.
studzę, studził, — dzić, abkühlen.
stulić, — ił, f. — lę, zusammendrücken.
stul gębę, halte das Maul.
stworzenie, ia, die Schöpfung, 2) das Geschöpf.
styczeń, stycznia, der Januar.
stygnę, — gnął, — ąć, kalt werden.
stypa, y, das Begräbnißmahl, der Zarm.
subtelny, a, e, fein, zart.
substancya, yi, das Vermögen. (maiątek, tku)
Suchar, a, Pl. suchary, rów, Zwieback, geröstetes Brot.
suchy, a, e, trocken.
suczka, i, Dim. v. suka, die Hündinn, Täwe.
sufit, u, die Gipsdecke.
sukcessor, a, der Nachfolger, Successor, Erbe.
suknia, i, der Rock, Gen. Pl. sukien.
sukno, a, das Tuch, Lacken.
summa, y, die Summe.
sumienie, ia, das Gewissen.
sunąć, — ął, f. nę, fr. suwam, fortschieben, fortrücken.
surowość, i, die Strenge, Schärfe, Rohheit.
susieł, — sła, der Hamster.
suszę, suszył, suszyć, trocknen.
suto *adv.* reichlich, aufgehäuft.
swąd, swędu, der Brandgeruch, Dunst, Gestank.
swar, u, der Zank, Streit.
swat, a, der Brautwerber, Freyer.
swawola, i, der Uebermuth, Muthwille.
swe zsgł. f. swoie.
świadczę, — czył, — czyć, zeugen, be—, erweisen.
świadectwo, a, das Zeugniß.
świadek, dka, der Zeuge.
świat, a, die Welt. Dat. u Voc. świecie mit dem Umlaut.
światło, a, das Licht, Tageslicht.

światły, a, e, hell, aufgeklärt, — mąż, ein aufgeklärter Mann.
świder, dra der Bohrer.
świeca, y, das Licht.
świecę, — cił, — cić, leuchten, scheinen.
święcę, — cił, — cić, heiligen, feyern.
świetny, a, e, licht, helle, berühmt, glänzend, erlaucht.
święty, a, e, der —, die —, das heilige.
świeżo, *adv.* frisch, neu.
świeży, a, e, der —, die —, das frische, neue.
świnia, i, das Schwein, die Sau.
świsnąć, — nął, f. — nę, fr. świstam, pfeifen.
świszczę, — czał, — czeć, sausen, zischen.
świt, u
świtanie, ia, } der Tagesanbruch, das Tagen.
świtam, — ał, — ać, tagen.
swoboda, y die Freyheit, Muße
swora, y die Hundekoppel.
swoy, swoia, swoie, der —, die —, das seine, seinige. (Lat. suus)
swoyski, a, ie, der —, die —, das Seinige, einheimische.
sygnet, u, der Petschierring.
syll. abyznię, — ował, — ować, buchstabiren, s. zgłoskuię.
syn, a, Vocat. synu der Sohn, Local synie.
synogarlica, y, die Turteltaube.
sypialny, a, e, zum schlafen eingerichtet, gehörig.
sypiam, sypiał, sypiać, zu schlafen pflegen.
sypię, sypał, sypać schütten.
syt, a, e, satt, gesättiget.
sytość, i die Sättigung, Gnüge.
szabla, i, der Säbel.
szacunek, nku, die Schätzung, Hochachtung.
szafarz, a, der Verwalter, Schaffner.
szaleny, a, e, toll, verrückt. rasend.
szalbierz, a, der Betrieger.
szambelan, a der Mundschenk, Königl. Kammerherr.
szańcowy, a, e, zur Schanze gehörig.
szanuię, — ował, — ować schonen.
szarańcza, y, die Heuschrecke.
szarawary, ow, die Reithosen.
szargam, — ał, — ać, mit Koth besudeln.
szarpię, — pał, — pać, reißen, zerren.
szary, a, e, grau.
szata, y, das Kleid. do szczętu *adv.* gänzlich, bis auf den Grund.
szczaw, iu, der Sauerampfer.
szczę, — ał, — ać, pissen, harnen, sein Wasser abschlagen.
szczebel, bla, die Sprosse an der Leiter.
szczebiocę, — biotał, — biotać trillern von der Nachtigal, schlagen, zwitschern, plaudern.
szczecina, y, die Borste.
szczególnie, *adv.* besonders, lediglich.
*szczęka
szczeka } i, die Kinnlade.
szczekam, — ał, — ać, bellen.
szczenię, ęcia ein junger Hund.
*szczelina, y, die Ritze, Spalte, ein Litth. Wort f. szpara.

szczep, u, die Pflanze, das Pfropfreis, Setzling.
szczepam, — al, — ać, spalten.
szczepię, — il, — ić, pflanzen.
szczerba, y die Scharte, Lücke.
szczery, a, e, rein, echt, aufrichtig, treu.
szczerże, *adv.* id.
szczęście, ia, das Glück, szczęśiem, glücklicherweise.
szczęśliwie, *adv.* glücklich, glückseelig.
szczkam, — al, — ać, f. szczknę, schlucken.
szczodry, a, e, mildthätig, freygebig.
szczotka, i, die Bürste, Kleiderbürste; die Hechel.
szczotkarz, a der Bürstenbinder.
*szczudłek, dłka, } der Nasenszczudek, dka, } stüber. (berda)
szczudło, a, die Krücke, Stelze.
szczuię, szczwał, szczwać, hetzen.
*szczuka, i, } der Hecht.
szczupak, a, }
szczupły, a, e, dünn, hager, schlecht, knap, klein, winzig, gering.
szczur, a die Ratte, *Ratze.
szczurek, rka, die junge Ratte.
szczycę, — cił, — cić się na co sich worauf fußen, stützen, rühmen.
szczygieł, — gła, der Stieglitz.
szczypce, —ców die Lichtputze, Putzscheere.
szczypię, — pał, — pać, kneipen.
szczyt, u der Giebel, Gipfel.
szczyżoryk, a, das Federmesser.
szeląg, a, der Schilling, Heller, szelążek, żka, Dim.
szeleść, u, das Säuseln, Geräusch, Geraſſel
szemranie, ia, das Murren.
szept, u, das leise Gerede.
szereg, u, die Reihe Soldaten, das Glied.
szeroki, a, ie, breit, p.
szerszy, a, e, breiter, c.
szerzę, — rzył, — rzyć, ausbreiten.
sześć, iu sechs.
szesnasty, a, e, der —, die —, das sechzehnte.
szew, *szwa, (u) die Nath.
szewc, a, der Schuster, Schuhmacher.
szkapa, y, das Pferd, die Mähre, der Gaul.
szkaradnie, *adv.* häßlich, scheußlich.
szklenica, y oder szklanka, i, das Glas, Trinkglas.
szklnię, szklnił, szklnić się, schimmern, glänzen.
szkło, a, das Glas.
szkoda, y der Schaden, 2) es ist schade, ergänze iest.
szkodliwy, a, e der —, die —, das schädliche.
szkodzę, — dził, — dzić, schaden.
szkoła, y, die Schule.
szla, i, das Seil zum Ziehen.
szlachcic, ca, der Edelmann
szlachectwo, a, der Adel, — Stand.
szlachetny, a, e adelich, edel.
szlachta, y, *Collect.* der Adel, die Adelschaft.
szlak, u, der Schlagfluß; die Spur, Borte, der Schlagbaum.
szmata, y, der Lumpen.
szmermel, a, der Schwärmer.
szoltys, a der Dorfschulze.

szosty,

szosty, a, e, der —, die —, das sechste.
szpalera, y, Spalier, Geländer in den Lustgärten, Spaziergänge.
szpara, y, die Ritze, Spalte.
szpada, y der Degen.
szpagat, u, der Bindfaden.
szpak, a, ein Staar.
szpakowaty, a, e, staarfärbig, — koń, ein Schimmel.
szpecę, — cił, — cić, häßlich machen, entstellen, verunstalten.
szperam, — ał, ać, nachsuchen, grubeln.
szpetność, i, die Häßlichkeit.
szpetny, a, e, häßlich, schändlich.
szpichlerż, a, der Speicher.
szpilka, i, die Stecknadel.
szpóna, y, die Klaue, Kralle eines Raubvogels, oder Raubthieres, 2) die Zwinge, Klammer.
sztafeta, y, die Estafette.
sztakiety, Pallisaden, der Stacketenzaun.
sztuczec, — czca, das Besteck, Futteral, Gedeck.
sztuka, i, das Stück, die Kunst.
szturm, u, der Sturm.
szubienica, y, der Galgen.
szukam, — kał, — kać, suchen.
szwaycary, ów, die Schweitz.
szwedzki, a, ie Schwedisch.
szydło, a, die Ahle, Schuahle, Ort, Pfriemen.
szydzę, — dził, — dzić, spotten.
szyia, szyi, der Hals.
szyk, u, die Schlachtordnung.
szyię, szył, szyć, nähen.
szypułka, i, der Stiel, Stengel.
szyszak, a, der Helm, die Sturmhaube.
szyszka, i, der Tannzapfen.

T.

Tabaczka, i, der Schnupftoback. Dim.
Tablica, y, die Tafel.
Taczki, — czek, der Schubkarren. Dim.
Taię, taiał, taieć, thauen.
Taię, tał, tać, verheelen, verbergen.
Taiemnica, y, das Geheimniß.
Tak, *conj.* so, also, auf diese Art, ja, tak dalece, dergestalt, daß.
Taki, a, ie, takowy, a, e ein solcher, eine solche, ein solches.
Takiż, — każ, — kież ein eben solcher.
Także desgleichen, ebenfalls.
Talar, — era, — ara } der Thaler.
Talent, u, das Talent.
Tam, da, dahin. Tameczny, a, e, der —, die —, das dasige.
Tamtędy *adv.* dahindurch.
Tamten, tamta, tamto jener da. Pl. tamci,
Tam i sam, hie und da, hin und her.
Tamże, ebendaselbst.
Tańczę, — czył, — czyć, fr. tancuię, — ował, — ować, tanzen.
Tani, ia, ie der —, die —, das wohlfeile.
Tanio *adv.* wohlfeil.
Taras, u der Kerker.

Tarcza, } y, der Schild.
Tarcz, }
Tarcham, — ał, — ać verwirren, f. tarchnę f. targnąć.
Targ, u der Markt, Preis. targować, dingen.
Targnąć, — nął, f. — nę, fr. targam reißen, zwicken.
Taśma, y, der Zwirnband, Fitzelband.
Tatar, a, Tatarzyn, a der Tatar.
Tatarka, i der Buchweitzen, Grütze.
Tatarski, a, ie, Tatarisch.
Tatarskie ziele, der Kalmus, Ackerwurz.
Tatuś, ia od. tatynek, — nka, das Väterchen.
Tchnąć, tchnął, f. tchnę athmen.
Tchorz, a der Marder, 2) ein feiger Mensch, Hase.
Tęcza, y, der Regenbogen.
Tedy, daher, also, folglich, dann, damals.
Tędy, hierdurch.
Tęgi, a, ie, der —, die —, das steife, starke, strenge, heftige.
Tęgo *adv.* stark.
*Temporalik, a das Federmesser.
Temu, diesem (Dinge), deswegen.
N. Ten, ta, to. dieser, diese, dieses.

G. tego,	tey,	tego.	tych, -, -.
D. temu,	tey,	temu.	tym, -, -.
A. tego,	tę,	to,	tych, te, te
I. z tym,	tą,	tym.	z temi, -, -
L. w tym,	tey,	tym.	w tych, -, -
	Pl.		
N. ci,	te,	te,	

Nie ten, to ów, bald dieser, bald jener.

Tenże, taż, toż, ebenderselbe.
Tenże sam, oder tensam, ta sama, to samo, der —, die —, das nehmliche, — ebendasselbe.
Tępam, — ał, — ać, mit den Füßen stampfen.
Tępy, a, e, stumpf.
Teraz, teżo, nunmehro.
Teraźniejszy, a, e der —, die —, das jetzige, gegenwärtige.
Tęsknię, tęsknił, tęsknić sich sehnen, bangen.
Teść, ia, der Schwiegervater.
Też, auch.
*Tkę, } 2 P. tczesz, tkał,
Tkam } tkać, weben, wirken.
Tknąć, tknął, tknę, fr. tkam stecken, stopfen, mit się und fr. tykam się, berühren.
Tknięty, a, e der —, die —, das gerührte.
Tkwię, tkwiał, tkwieć in — stecken.
Tlę, tlał, tleć glimmen.
— tlił, tlić glimmend machen.
Tło, a das Aesterich.
tłoczę, — czył, — czyć drucken, pressen.
Tłómaczę } — czył, — czyć
Tłumaczę } verdollmetschen, auslegen.
Tłomok, a das Päckchen, Bündel, Felleisen.
Tłukę, tłukł, tłuc zerstoßen.
Tłum, u das Gedränge.
Tłusty, a, e der —, die —, das fette.
Tnę, ciął, ciąć, hauen.

To, dieß, a) so, eine Partikel um den Nachsatz anzuzeigen.
Toczę, — czył, — czyć, fr. taczam, wälzen, rollen, zapfen; drechseln.
Toć, gerade dieß.
Tónę, tónął, tónąć, untersinken, ersaufen, f. utonę, — nął, — nąć.
Toń, i oder tonia, i, das Ertrinken, die Lebensgefahr, der Fischzug, das Bad.
Topię, — pił, — pić, ersäufen, schmelzen, — się ersaufen.
Topnieię, — pniał, — pnieć, zerschmelzen, zerfließen. *Intranſitive.*
Topola, i der Pappelbaum.
Topor, a das Beil.
Tor, u die Bahn.
Torba, y, der Tornister, Ränzel, Bettelsack, Schnapsack.
Toruń, ia Thorn, eine Stadt.
Toruński, a, ie Thornisch.
Towar, u, die Waare.
Towarzyſtwo, a die Gesellschaft.
Towarzyſzę, — ył, towarzyſzyć, Gesellschaft leisten.
Towarzyſz, a der Reisegefährte, Camrad, Genosse, Gesellschafter, Consorte.
Towarzyſzka, i die Gefährtinn.
Toż ſamo, das nehmliche.
Trąba, y die Trompete, Schnautze, der Rüssel.
Tracę, — cił, — cić, verlieren.
Trącę, — cił, — cić, stoßen, 2) nach etwas riechen.
Trąd, ędu der Aussatz.
Trafiam, — fił, — fić, f. trafię się, fr. trafiam się sich treffen, ereignen, begeben.
Trafiony, a, e, getroffen.
Trafunek } nku, der Zufall.
Trefunek }
Traktuię, — ował, — ować, behandeln, tractiren, bewirthen.
Trapię, — pił, — pić, quälen, bekümmern, mit się, sich grämen, härmen.
Tráwa, y das Gras.
Trawny, a, e grasig, — żaba, ein Grasfrosch.
Tráwię, — wił, — wić verzehren, verdauen, zubringen, anwenden.
Trzcina, y das Rohr, Schilf, Trzcinowaty, a, e schilfartig.
Trę, *trzeſz, trze*, tarł, trzeć, reiben, wischen, sägen.
Trębacz, a, der Trompeter.
Trefię, — ił, — ić, frisiren, kräuseln.
Treść, i, der Kern, das Beste an einem Dinge, die Quintessenz.
Trochę, *adv.* ein wenig, bißchen.
Trociny, in die Sägespäne, Feilspäne.
Troiański, a, ie, Trojanisch.
Troie, troyga drey.
Trop, u die Fußstapfe, die Spur.
Troſka, i der Gram, die Sorge.
Troſzczę, — ſzczył, — ſzczyć się, fr. troſkam, — ał, — ać się, sich bekümmern, grämen.
Troyka, i eine Terz.
Truchleię, — chlał, — chleć sich grämen, verzagen.
Trucizna, y, das Gift.
Trudny, a, e der —, die —, das schwere, schwierige.
Trudzę, — dził, — dzić się, (f) sich

sich plagen, placken, beschweren.
Truię, trul, truć, vergiften.
Truna, trunna, y der Sarg.
Trunienka, i Dim. das Särglein.
Trup, a die Leiche, der Leichnahm.
Trupi, a, ie leichenhaft, zur Leiche gehörig.
Trwały, a, e der —, die —, das dauerhafte, —życie zähes Leben.
Trwam, trwał, trwać, dauern, währen, aushalten.
Trwoga, i große Noth, das Schrecken.
Tryb, u die Art und Weise, die Manier.
Trząsam, — ał, — ać, f. trząsnę schutteln.
Trzask, u, der Knall, das Getäusch.
Trzaskanie, ia, das Krachen, Wettern, Einschlagen, das Geschmetter.
Trzasnąć, — nął, f. trzaśnę, fr. trzaskam einschlagen, schmetternd einschlagen.
Trzeba, man muß.
Trzepię, trzepał, trzepać, klopfen.
Trzewik, a der Schuh.
Trzeźwy, a, e nüchtern.
Trzmiel, u das Zwickholz, der Spindelbaum; aber Gen. a die Hummel, die Drohne (trąd); eine Raubbiene.
Trzmielowy, a, e zum Spindelbaum gehörig.
Trzoda, y die Heerde (grex)
Trzonek, nka, der Stiel, Griff, das Heft.
Trzos, a, die Börse.
Trzy, trzech drey.
Trzydzieści, — stu dreyßig.
Trzydziestoletni, a, ie dreyßigjährig.
Trzynaście, astu (s. a) dreyzehn.
Trzymam, — ał, — ać halten.
Tu, tutay, hier.
Tuczy, a, e der —, die —, das fette, feiste.
Tudzież, hiernächst, deß —, ingleichen.
Tułam, — ał, — ać się, sich herumtreiben, —stoßen.
Tułę, — ił, — ić, besänftigen, beruhigen, stillen.
Tułow, iu der Rumpf.
Tupnąć, — ął, f. — nę, fr. tupam, tępam, stampfen, zutreten.
Turbuię, —ował, — ować, beunruhigen, Ungelegenheit machen, stören.
Tuszę, tuszył, tuszyć, meynen, vermuthen, ahnen.
Tutuń, } iu, der Rauchtoback.
Tytuń, }
Tuz, a, des Daus, Aß.
Tuzin, a, das Dutzend.
Twardy, a, e der —, die —, das harte, vom Leben, zäh.
Twarz, y, das Gesicht, Antlitz.
Twego, s. twoiego. Twey s. twoiey, s. twoy deiner, deines.
Twierdzę, — dził, — dzić, behaupten, versichern, e. befestigen.
Tworca, y der Schöpfer.
Twierdza, y, das Fort, die Festung.
Twóy, twoia, twoie, der —, die —, das deine.
Ty du, ciebie, deiner.
Tycz, y, die Stange, woran sich der Wein, Hopfen, ꝛc. ranket.

Tycze się mnie to, dieß betrift, gehet mich an (tycze wird nur im Präsenti in der 3. Pers. gebraucht.)
Tydzień, tygodnia, die Woche.
Tyię, tył, tyć, fett werden, zunehmen.
Tykam, —ał, — ać, berühren.
Tyle soviel, ile als, tyle dwoie, tyle drugie, zweymal soviel.
Tył, u der hintere Theil, Rücken, z tyłu von hinten.
Tylki, a, ie, so groß. (Θεκτλικως)
Tylko nur.
Tym bardziey, desto mehr.
Tym czasem mittlerweile, unterdessen.
Tyran, a der Tyrann.
Tyrsis, der Nahme einer Schäferinn.
Tyś s. ty iesteś du bist.
Tysiąc, a tausend.
Tytuń, iu, der Rauchtoback.

U.

U (Präp. reg. Gen.) bey, an, zu Hause. In der Zusammensetzung mit andern Wörtern bedeutet u 1) er, ver, das ist eine Vollendung 2) ent, ab, oder eine Verminderung.
Ubespieczony, a, e gesichert.
Ubiec, ubiegł, ł ubiegę,
Ubieżeć, ubieżał, s. ubieżę fr. ubiegam, ablaufen, durchlaufen, — drogi den Weg zurückliegen, 2) weglaufen, entlaufen — Krew go ubiegła oder uszła er hat sich verblutet.
Ubielony, a, e, weiß gemacht, geweißt.
Ubieranie, ia się das Ankleiden, s. biorę.
Ubieżenie, ia, der Verlauf.
Ubogi, a, ie, der —, die —, das arme.
Ubóstwo, a, die Armuth.
Ubrać, — ał, s. ubiorę, fr. ubieram się, sich ankleiden, anziehen.
Ubyć, ubył, s. ubędę, fr. ubywam, ubywał, ubywać, abnehmen.
Ucho, a das Ohr Pl. N. uszy. G. usz oder uszu von lebendigen Dingen; ucha, G. ucha die Henkel, von leblosen Dingen.
Uchodzę, — dził, — dzić, verb. simpl. uyść, oder uńść, uszedł, s. uydę oder uńdę, entgehen, entweichen, hingehen, passiren.
Uchwycić, uchwycił, s. uchwycę, ergreifen, erhaschen.
Uchybić, — bił, uchybię verfehlen mit dem G.
Uciec, uciekł, s. ucieknę fr. uciekam, entfliehen, entweichen, entgehen, davon laufen.
Ucieczka, i die Flucht.
Uciemiężenie, ia die Drangsal, die Bedrückung, Noth.
Ucieszny, a, e, tröstlich, erfreulich, erquickend.
Ucieszyć, ucieszył, s. ucieszę, fr ucieszam, erfreuen, ergötzen.
Ucisnąć, — nął, — nę, fr. ucisskam, unterdrücken, bedrücken.
Uciszyć, — szył, s. uciszę fr. uciszam, stillen, beruhigen, — się still werden.

Uczcić, uczcił, f uczczę bechren (v. cześć die Ehre.
Uczciwie, *adv.* ehrbar.
Uczciwy, a, e ehrbar, honett.
Uczę, uczył, uczyć lehren, unterrichten, — się lernen, f. nauczę fr nauczam.
Uczeń, uczn, ia der Lehrling.
Uczęstować, — ał, f. uczęstuię, tractiren, bewirthen.
Uczony, a, e, gelehrt, *Subſt.* der Gelehrte.
Uczta, y, das Gaſtmahl, der Schmaus.
Uczuć, uczuł, f. uczuię, empfinden, fühlen.
Uczynek, nku, die That.
Uczynić, uczynił, f. uczynię, thun.
Uczynność, i, die Gefälligkeit, Erweiſung.
Uczynny, a, e gefällig.
Ud oder hud, a, oder udziec, udźca Pl. uda, de Schenkel, das Bein, die Keule.
Udaię, udał, udać, f. udam się, ſich wohin begeben, verfügen, 2) ſich ausgeben, anſtellen, vorgeben, vorſtellen, ogiren, 3) glücken, gelingen, gerathen, beſonders mit się.
Udatny, a, e ſtattlich, anſehnlich, prachtig, was in die Augen fällt.
Uderżyć, uderżył, f. uderżę, einen Schlag, Stoß geben, anſchlagen, 2) — w co angreifen, anfallen, — w płacz ein Geheul anfangen.
Udko, a, Dim. das Beinchen, Schinkchen.
Udobruchać, — ał, f. — am się ſich beruhigen, beſänftigen.
Udręczyć, — czył, f. udręczę, fr. — am, quälen, plagen.
Udusić, — ił, f. uduszę, erwürgen, erdroſſeln.
Udziałać, — ał, f. — am, machen, verrichten, zu ſtande bringen.
Udzielenie, ia, die Mittheilung.
Udzielić, — ił, f. udzielę, mittheilen.
Ufam, — ał, — ać, trauen, vertrauen.
Ufność, i das Vertrauen, die Zuverſicht.
Uganiam, — ał, — ać się, ſich jagen, — o co einem Dinge nachjagen.
Ugłaſkany, a, e beſänftigt, zahm.
Ugoda, y, der Vergleich, Vertrag.
Ugónić, — ił, f. ugónię, erjagen, einhohlen.
Ugór, u, das Brachfeld, die Brache
Ugrzęznąć, *ugrzęznął zſgz. ugrzązł, f ugrzęznę, ſtecken bleiben, untergehen, verſinken, (ulgnąć id.)
Ujęcie, cia, Entziehung, Abkürzung, Benehmung.
Ukąszenie, ia der Biß.
Ukazać, — ał, f ukażę, fr. ukazuię, — ował, — ować, zeigen, weiſen.
Układać, układł, układę się, ſich hinlegen.
Ukochany, a, e, der —, die —, das geliebte.
Ukontentowany, a, e, befriedigt, beruhigt, zufrieden geſtellt.
Ukoś, i oder ukos, a die Schiefe, ſchräge Lage, z. B. na ukoś leżeć, od. ukoſem leżeć, ſchief liegen.
Ukraść, ukradł, f. ukradnę ſtehlen.

Ukryć, — ył, f. ukryię, fr. ukrywam się, ſich verbergen.
Ukrzywdzony, a, e gekränkt, beinträchtigt.
Ul, a der Bienenſtock.
Ulać, ulał, f. uleię ſię, fr. ulewam ſię, ſich begießen.
Ułapić, ułapił, f. ułapię, ergreifen, erhaſchen.
Ulecieć, ulecial, f. ulecę, fr. ulatuię entfliehen.
Uleczenie, ia, die Cur.
Ulga, i die Erleichterung, Linderung.
Ulica, y, die Straße, Gaſſe, Allee, der Gang.
Ułomność, i die Gebrechlichkeit.
Ułożyć, — ył, f. — żę, fr. układam zurecht legen, ſetzen.
Umarcie, cia das Sterben.
Umarły, a, e, todt.
Umarły, ego der Todte.
Umiem, umiał, umieć, verſtehen, können, wiſſen.
Umocniony, a, e, befeſtiget.
Umieść, umioł, f. umiotę, fr. umiatam, — ał, — ać, fegen, kehren.
Umknąć, — ął, f. umknę, fr. umykam, entwichen.
Umnieyſzyć, — ſzył, f — ſzę, fr. — ſzam, vermindern.
Umowa, y, die Abrede, Verabredung, Bedingung.
Umrzeć, umarł, f. umrę, fr. umieram, — ał, — ać, ſterben.
Umycie, ia, das Waſchen.
Umyſł, u die Denkungsart, das Gewiſſen.
Unieść, uniosł, f. uniosę, fr. unoſzę, ertragen, zwingen.
Uniżoność, i die Ergebenheit, — złożyć, ſeine Aufwartung machen.
Uniżony, a, e, Pl. — żeni, — żone, erniedriget, 2) ergeben, — ſługa gehorſamer Diener.
Upał, u die Sonnengluth, Hitze, der Brand.
Upaść, upadł, f. upadnę, fr. upadam, fallen, hinfallen.
Upatrzyć, — ował, — ować, erblicken, erſehen, bemerken.
Upewnić, — ił, f. — ię, fr. — iam, verſichern, vergewiſſern.
Upieczony, a, e, gebraten.
Upior, a der Blutſauger, Wampyr, die Erſcheinung eines Todten, das Geſpenſt.
Upłynąć, — nął, f. upłynę, verfließen, vergehen.
Upłynny, a, e, was leicht verfließt, 2) vergänglich.
Upodobać, — bał, f. upodobam ſię, wohlgefallen.
Upolowany, a, e, erlegt.
Upor, u der Eigenſinn.
Uprawić, — wił, f. uprawię, fr. uprawiam verfertigen, bearbeiten, beſtellen.
Uprosić, — ił, f. uproſzę, fr. uprafzam, erbitten.
Uprzedzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam, zuvorkommen, einen Vorſprung gewinnen.
Uprzeymie, *adverb.* innig, herzlich.
Uprzykrzyć, — krzył, f. — krzę fr. — krzam ſię, beſchwerlich fallen.
Upuścić, — ścił, f. upuſzczę, fr. upuſzczam, fallen laſſen.
Urągam, — ał, — ać, verhöhnen, verſpotten.
Uroczyſty, a, e, der —, die das feyerliche, feſtliche, ſolenne.
Uroda, y, die Bildung, Schönheit.

Urodziwy, a, e wohlgebildet, schön, besonders vom Wuchs, schön gewachsen, groß.

Urodzony, a, e geboren, wysoce urodzony ein Titel, etwan: Hochedler oder Hochedelgeborner.

Urość, uroſt, urosnę, aufwachsen, groß werden.

Urwać, urwał, f. urwę, fr. urywam, abreißen, abpflücken.

Urżnąć, urżnął, f. urżnę, fr. urżynam, abschneiden.

Usadka i das Hinsetzen, die Lauer. (zásadzka id.)

Usiąść, usiadł, f. usiędę, fr. usiadam, sich setzen.

Usilnie, *adv.* inständigst.

Usilność, i, die Bestrebung, Anstrengung, auch ohne się gebräuchlich.

Usiłowanie, ia die Bestrebung, Bemühung.

Usiłuię, — ował, — ować się, sich bemühen, anstrengen, bestreben.

Usługa, i, der Dienst, Pl. usługi die Dienste, Gefälligkeiten.

Usłyszeć, — szał, f. usłyszę, hören, zu Ohren bekommen.

Uśmiech, u das Lächeln.

Uśmiechnąć, — nął, f. — chnę się, fr. uśmiecham się lächeln.

Uśmierzyć, — rzył, f. uśmierzę, fr. uśmierzam, stillen.

Uspokoiony, a, e, beruhigt, befriedigt.

Usta, ust, der Mund w uściech alte Local f. w ustach.

Ustnie, mündlich.

Ustaię, ustał, ustać, f. ustanę, fr. ustawam, — al, — ać, stehen bleiben, aufhören.

* Ustanny, a, e, unbeständig.

Ustąpić, ustąpił, f. ustąpię, fr. ustępuię, antreten.

Ustawa, y das Gesetz.

Ustawicznie, *adv.* beständig.

Ustawiczny, a, e der —, die — das beständige.

Ustawnie *adv.* beständig.

Ustawny, a, e beständig.

Ustraszyć, — szył, f. ustraszę, schrecken.

Ustronie, ia, der Winkel na ustroniu, an der Seite.

Ustrzedz, ustrzegł, f. ustrzegę, fr. — gam się, sich bewahren, in Acht nehmen.

Uszanowanie, ia die Achtung.

Utęsknienie, — ia, die Bangigkeit, Sehnsucht.

Utkwieć, utkwiał auch utkwił, f. utkwię, stecken bleiben.

Utargować, — ał, f. — uię, abdingen, abhandeln.

Utónąć, utónął, f. utónę, ertrinken, ersaufen.

Utoniony, a, e der —, die —, das ertrunkene.

Utracić, utracił, f. utracę, fr. utracam, verlieren.

Utykać, zustopfen, 2) stolpern.

Utrafiony, a, e aufgekräuselt.

Utyskuię, — ował, — ować, klagen, wimmern.

Uważyć, uważył, f. uważę, fr. uważam, erwägen, betrachten, bemerken, — na co worauf achten, merken.

Uwierzyć, — ył, f. uwierzę, glauben.

Uwięziony, a, e, stecken geblieben, verwickelt.

Uwięznąć, uwiązł, f. uwięznę, stecken bleiben, verwickelt werden.

Uwijam, — iał, — iać się, sich wickeln, tummeln, emsig, geschäf-

schäftig thun.
Uwiklany, a, e verwickelt.
Uwolnienie, ia die Befreyung.
Uyrzeć, uyrzał, f. uyrzę, erblicken, — się sich umsehen.
Uyść, uszedł, f. uydę, fr. uchodzę, entweichen, entgehen, hingehen, passiren.
Użalić, — lił, f. użalę, fr. użalam się, bedauern, Mitleiden empfinden.
Uzda, y der Zaum. *Uzdeczka*, i das Zäumchen. Dim.
Uznaię, uznał, uznać, f. uznam, fr. uznawam, erkennen.
Użyć, użył, f. użyię, używam, genießen, gebrauchen.

W.

W, als eine Verkürzung f. wielce oder wac oder was, z. B. W Pan.
W, we an, in, auf, hinein. Diese Präposition steht mit dem Accus. auf die Frage wohin und mit dem Local auf die Frage wo.
Wabię, — bił, bić reitzen, locken.
Wach, a, der eigne Nahme einer Katze.
Wącham, — ał, — ać, riechen.
Wada, y der Fehler, Mangel.
Wadzę, — dził, — dzić, Zank stiften, verunreinigen, 2) hindern, schaden.
Waga, i, das Gewicht, die Wage.
Wągry, — grów, die Schweinfinnen.
Walam, — ał, — ać, besudeln, mit się sich wälzen.
Walczę, — czył, — czyć, streiten, kämpfen.
Walę, — ił, — ić, hinstrecken, — legen, zerstören, mit się einfallen, niederstürzen.
Walek, łka, die Walze.
Walka, i der Kampf, Streit,
Walny, a, e, gewaltig, groß, allgemein, walna bitwa, das Haupttreffen.
Waluta, y der Werth, Betrag, Waluta im Wechselrecht.
Wanna, y die Badewanne.
Wańtuch, a ein Wollsack, Hopfensack.
Wapno, a der Kalk.
Wapor, u der Dunst.
War, u siedendes Wasser, das Gebräude.
Wara! vorgesehen, hab Acht! *interj.*
Warcaba } y, das Damen
Warcabnica } —, Brettspiel.
Warga, i die Lippe.
Warczenie, ia das Gnorren.
Warkocz, a der Haarzopf.
Warsta, y die Schicht, Reihe.
Warszawa, y die Stadt Warschau.
Warszawianin, der Warschauer.
Warszawski, a, ie Warschauisch.
Wart, warty, a, e werth, taugbar, tauglich.
Wartość, i der Werth, die Gültigkeit.
Waruię, — ował, — ować się, sich hüten.
Waryat, a, ein Narr, Verrückter.
Warzę, — rzył, — rzyć, kochen, brauen.
Warzywo, a das Gekoch, die Küchenkräuter.

Wąs, a der Knebelbart, Stutzbart.
Waſąg, a der Korbwagen.
Waśń, i die Feindſchaft.
Waść, i, Er, Sie. Was Pan Sie mein Herr.
Wąſki, a, ie, der —, die —, das ſchmale, enge.
Waſz, a, e euer, der —, die —, das eurige.
Waſzeć, i ſ. Waść.
Wątek, tku, der Eintrag beym Weben.
Wątpię, — pił, — pić zweifeln.
Wątpienie, ia, das Zweifeln, der Zweifel.
Wątpliwy, a, e der —, die —, das zweifelhafte.
Wątroba, y die Leber.
Wawrzyniec, — ńca, der Lorenz.
Wąż, węża, die Schlange.
Ważę, — żył, — żyć, wägen, mit ſię ſich erkühnen, unterſtehen, erdreiſten.
Ważny, a, e der —, die —, das wichtige.
Wcale, *adv* gänzlich, wcale a wcale ganz und gar.
Wciągać hinauf, herein, anziehen.
Wcześnie, zeitig.
Wczora, wczoray geſtern.
Wdowa, y die Wittwe.
Wdzięczność, i die Dankbarkeit, Dankerkenntlichkeit.
Wdzięczny, a, e dankbar, angenehm, lieblich.
Wdzięk, u Pl. — i der Reitz, die Gratie, Annehmlichkeit.
Wdziewam, — ał, — ać, ſ. wdzieię, wdział, wdziać, anziehen, umziehen, aufſetzen.
*Węborek, rka der Waſſereymer.
Węch, u der Geruch.
Węda, y die Angel.
Wedle, Präp. m. d. Genitiv. neben, bey.
Według, id. nach, zu Folge deſſen, laut, Kraft deſſen (Präp. Gen.
Wędruię, — ował, — ować, wandern.
Wedwoynaſob, *adv*, doppelt.
Wędzę, — dził, — dzić räuchern.
Wędzidło, a das Gebiß, der Zaum.
Węgiel, — gla die Kohle.
Węgiel, gla, der Winkel, die Ecke.
Węgierſki, a, ie Ungeriſch.
Węgorz, a der Aal.
Węgry, — grów od. — gier, Ungarn.
Węgrzyn, a der Ungar.
Wekſel, — kſlu, der Wechſel.
Welna, y die Wolle.
Welniany, a, e wollen, von Wolle.
Wenus oder Wenera, die Liebesgöttinn, Venus.
Weſele, a die Freude, 2) Hochzeit.
Weſelę, — ił, — ić ſię, ſich freuen.
Weſoło, *adv*, fröhlich, luſtig, vergnügt.
Weſoły, a, e fröhlich, angenehm.
Weſtchnąć, weſtchnął, ſ. weſtchnę, ſeufzen, ächzen.
Weſz, wſzy die Laus.
Wetuię, — ował, — ować, vergelten, einbringen, ſich erhohlen an etwas, nachhohlen, erſetzen.

Wety,

Wety, ow der Nachtisch, das Dessert.
Wewnątrz, *adv.* innwendig, drinnen.
Wewnętrzny, a, e innerlich.
Wey, bawey! siehe da! *Interj.*
Weyść, m. wszedł, w. weszła, s. weszło, f. wniydę, fr. wchodzę, — dził, — dzić, aufgehen, hereingehen.
Wezdrgnąć się, — drgnął, f. wezdrgnę, fr. wzdrygam się, stutzen, erschrecken, erbeben, sich entsetzen.
Węzeł, węzła, das Band.
Wezwać, — ał, f. wezwę, fr. wzywam anrufen, herbeyrufen, einladen, anbeten.
Wiadomość, i die Wissenschaft Nachricht.
Wiadro, a der Eymer. (*węborek)
Wianek, nka, der Kranz.
Wianie, ia das Wehen.
Wiara, y das Zutrauen, der Glaube, Credit, 2) die Religion, der Glaube.
Wiatr, u, der Wind. Vocat. wietrze.
Wiązka, i das Bündel.
Wiążę, — zał, — zać, bindeu, anbinden.
Wić, i, das Ruthchen, die Spießgerte.
Wicher, chru, der Sturm, Wirbelwind.
Wicina, y die Wittinne.
Widelce, cow die Gabel. (Grabki c. eine Gabel mit mehr als zwey Zacken.
Widły, ł ow od. G. — del die Heu —, Mistgabel.
Widok, u das Schauspiel, die Aussicht, der Prospect, Anblick.
Widowisko, a idem.
Widzę, widział, widzieć, fr. widywam, ał, ać, sehen.
Widzenie, ia das Sehen, die Erscheinung.
Więc, *Conj.* mithin, folglich, derohalben, 2) sonst.
Więcey, c. mehr, v. wiele.
Wiecha, y die Fuse.
Wiecheć, — chcia ein Strohwisch.
Wieńczę, — czył, — czyć kränzen.
Wieczerża, y das Abendbrot, die Abendmahlzeit.
Wieczerżam, — ał, — ać Abendbrot halten.
Więcierż, y die Fischreuse aus einem Netz gemacht, ein Käscher. (*dzięciorek, id.)
Wieczor, a der Abend.
Więdnę, — nął, — nąć verwelken.
Wieię, wiał, wiać wehen, sieben, sichten.
Wiek, u das Alter, Zeitalter, Jahrhundert, die Ewigkeit.
Wieko, a der Deckel. (auch bey Büchern Kralicki)
Większy, a, e der —, die —, das grössere. c.
Wiekuisty, a, e der —, die —, das ewige.
Wielbię, — ił, — ić preisen, rühmen, verherrlichen.
Wielbląd, a das Kameel. Merkwürdig bleibt es, daß die Polen für viele Thiere und Gewächse als flón und wiśń etc. die bloß in Asien zu Hause sind, ganz eigenthümliche und nicht von den Romern oder Griechen entlehnte Benennungen haben; da es doch bey den meisten oder vielleicht

bey allen andern Europäischen Völkern, die Slaven ausgenommen, der Fall ist.
Wielce, *adv.* sehr.
Wielki, a, ie der —, die —, das große.
Wielkość, i die Größe.
Wielomostwo, a das Geschwätz.
Wiem 3 Pers. Pl. wiedzą, wiedział, wiedzieć, wissen.
Wieniec, —ńca, der Kranz.
Wieprz, a der Bork, ein castrirter Eber.
Wiercę, —ciał, — cieć, bohren, treiben.
Wiernie, *adv.* treulich, gläubig.
Wierność, i die Treue.
Wierny, a, e treu, c. wiernieyszy, s. naywiernieyszy.
Wiersz, a der Vers, die Zeile.
Wierutny, a, e ausgemacht, wirklich, echt. (nur im bösen Verstande)
Wierzba, y die Weide.
Wierzch, u das Oberste, der Gipfel, Wipfel, na wierzchu oben, von oben.
Wierzchem zu Pferde, zu reiten.
Wierzchni, ia, ie der —, die —, das obere.
Wierzchołek, łka der Gipfel, Wipfel.
Wierzę, wierzył, wierzyć fr. wierzam glauben.
Wierzenie, ia das Glauben.
Wierzgnąć, — ął, f. — gnę, fr. —gam, hintenausschlagen, widerstreben, lecken.
Wieś, wsi das Dorf, Land, Pl. wsi und wsie.
Wieść, i das Gerücht, Gerede, die Sage, Nachricht, Zeitung.
Wieśniacki, a, ie der —, die das ländliche.
Wieśniak, a der Landmann, Dörfling.
Wiefzam, — ał, — ać hängen, transitive, aber wiszę, wisiał, — sieć, hängen, intransitive.
Wietrzyk, a das Lüftchen.
Wiewiorka, i das Eichhörnchen.
Wieyski, a, ie der —, die —, das ländliche, was auf dem Dorfe ist.
Wieża, y der Thurm.
Więżę, więził, wiezić gefangen setzen, fesseln.
Więzienie, ia das Gefängniß.
Więzień, —źnia der Gefangne.
Wiię, wił, wić, winden, wickeln.
Wilgoć, i die Feuchtigkeit.
Wilgotno, *adv.* feucht.
Wilia, ii der heil. Abend.
Wilk, a der Wolf, Pl. wilcy.
Wina, y die Schuld.
Winiarz, a der Winzer, Weingärtner.
Winien oder *winny, a, e der —, die —, das schuldige.
Winny, a, e zum Wein gehörig.
Wino, a der Wein: Grün, Treff im Kartenspiel.
Winowayca, y, m. der Schuldner.
Winszuię, — ował, — ować, wünschen, gratuliren.
Wiodę, wiodł, wieść führen, leiten fr. wodzę, — dził, — — dzić.
Wionąć, —nął, f. —nę, sanfte wehen.
Wior, a (u) der Span.
Wioska, i Dim. das Dörfchen.

Wi-

Wiosło, a das Ruder.
Wiosna, y der Frühling.
Wiozę, wiozł, wieść, führen.
Wisła, y die Weichsel.
Wiśnia, i die Kirsche. Die Polen müssen doch die Kirschen auf einem andern Wege kennen gelernt haben, als andere Europäische Völker, weil sie nicht wie diese den Römischen, sondern einen ganz eigenen Nahmen für dieses Gewächs haben, oder sie müssen selbst aus Asien abstammen. — —
Wisze, wisiał, wisieć, hängen. Intransitive.
Witacz, a der Begrüßer.
Witam, — ał, — ać bewillkommen.
Wiwat, vivat! es lebe!
Wizyta, y die Visite, der Besuch.
Wkoło ringsum.
Wkopać, wkopał, f. wkopię, fr. wkopuię eingraben.
*W*kopany, a, e eingegraben.
*W*kraść, wkradł, f. wkradnę, fr. wkradam się sich heran — hereinschleichen.
*W*krótce im kurzen.
*W*ładam, — ał, — ać, f. władnę lenken, herrschen, regieren, mit d. Instrumental.
Władza, y die Gewalt.
*W*łaśnie, *adv.* eigentlich, gerade, eben.
*W*łasność, i das Eigenthum; die Eigenschaft.
*W*łasny, a, e eigen, eigenthümlich.
*W*lecieć, wleciał, f. wlecę, fr. wlatuię, hinaufliegen, e. hereinfliegen.
*W*leść, wlazł, f wlazę, fr. włażę, zić, zić hinauf — hereinkriechen, — klettern.
*W*łochy, włoch, Italien, Wälschland.
*W*łóczę, — czył, — czyć, schleppen, hin und her ziehen.
*W*łos, a (*u) das Haar.
*W*łoski, a, ie Italienisch Wälsch.
*W*łożyć, włożył, f. włożę, fr. wkładam, herein — herauf — setzen, — legen.
*W*nątrz oder wewnątrz, inwendig.
*W*nętrzności Pl. die Eingeweide.
*W*net, *adv.* bald, gleich.
*W*nieść, wniosł, f. wniosę, fr. wnoszę, hereinbringen, 2) vorbringen, einlegen.
*W*niść, wszedł, f. wnidę, fr. wchodzę, Imp. sim. wnidź, hereingehen.
*W*niwecz, *adv.* in nichts, zu nicht. — obrócić się oder iść zu Grunde gehen. wnoszę s. wnieść.
*W*nuczę, —ęcia der Enkel (Dim. v. wnuk) Pl. wnuczki, — kowie.
*W*nuk, a der Enkel.
*W*oda, y das Wasser.
*W*ódka, i Dim. das Wasserchen, 2) der Brandwein.
**W*odnica, y (puchlina wodna) die Wassersucht.
*W*odnoziemny, a, e beyblebig, — zwierzę, ein Amphibion.
*W*odny, a, e zum Wasser gehörig, — żaba ein Wasserfrosch.
*W*ojownik, a der Krieger.
*W*ojuię, — jował, — jować, bekriegen.

*W*ol,

wol, u der Ochse.
wola, i der Wille.
wolam, — ał, — ać, rufen, schreyen.
wolę, wolał, woleć lieber wollen,
wolnieyszy, a, e der —, die — das freyere. c.
wolno *adv.* frey.
wolność, i die Freyheit.
wolny, a, e der —, die —, das freye.
wónia, i der liebliche Geruch, — Duft.
wor, a (u) der Sack, Beutel.
woreczek, czka Dim. das Säckchen, Beutelchen.
worek, — rka der Beutel.
wosk, u, das Wachs.
woskowy, a, e wächsern.
woyciech, a der Albrecht, Adalbert.
woyna, y der Krieg.
woysko, a das Kriegsheer, die Armee.
woyska, i die Kriegsbeamtinn, Kriegsrathinn.
woyt, a der Stadtvogt, Schulz.
woz, (a) od. u der Wagen.
wozem *adv.* auf der Achse.
wożę, woził, wozić, führen, fahren.
wpaść, wpadł, f. wpadnę, fr wpadam zuplatzen, hereinfallen, — stürzen, — gerathen.
wpisać, wpisał, f wpiszę, fr. wpisuię herein, einschreiben.
wpisany, a, e hereingeschrieben.
w pogotowiu, in Bereitschaft.
wprawdzie, zwar.
wprawić, — wił, f. wprawię, fr. wprawiam herein — setzen, — machen, versetzen.
wprzód, zuvor, vorhero.
wrąb, wrębu, der Einschnitt, die Spalte.
wrócić, — ił, f. wrócę, fr. wracam wiedergeben, — się umkehren, umwenden, zurückkommen.
wróbel, bla der Sperling.
wrocław, ia die Stadt Breslau.
wróg, a der Erbfeind, der böse Geist.
wróna, y die Krähe.
wrota, wrót das Thorweg, die Hecke.
wrożę, — żył, — żyć, weissagen, wahrsagen.
wrzask, u das Geschrey.
wrzawa, y das Getümmel, Getummel.
wrzeciono, a die Spindel.
Wrześień, śnia, der September.
wrzeszczę, wrzeszczał, wrzeszczeć schreyen, lärmen.
wrzod, u das Geschwür.
wsadzić, — dził, f. — dzę, fr. wladzam, hereinsetzen, einstecken.
wschod, u der Aufgang.
wschodni, ia, ie, Morgenländisch, Orientalisch, Oestlich.
wścibić, — bił, f. — bię, fr. — biam hineinstecken, hineinschieben.
wścibski, a, e naswéisig.
wściekły, a, e rasend, toll.
wsiąknąć, wsiąknął, zsyz. wsiąkł — — —
wsiąknąć, wsiąkł, f. wsiąknę, fr. wsiąkam, sich einzichen, eindringen. intransitiue.
wsiąść, wsiadł, f. wsiędę, fr. wsiądam sich hereinsetzen.
wskazuię, — ował, — ować, zeigen, weisen.

wsko-

wskoczyć, — czył, f czę, fr, wskakuię, hereinspringen.
wskórać, — rał, f wskóram, ausrichten, seinen Zweck erreichen.
wskroś, *adv* durch und durch, bis auf den Grund.
wskrzeszony, a, e von den Todten auferwecket.
wspak *adv.* rückwarts, verkehrt.
wspaniale *adv.* prächtig.
wspaniałość, i die Pracht.
wspaniały, a, e der —, die —, das herrliche, prächtige, 2) großmüthig.
wspólbrat, a der Mitbruder, Amtsbruder, Pl. wspólbracia, — ci.
wspołem, *adv.* gemeinschaftlich, zusammen.
wspólny, a, e der —, die —, das gemeinschaftliche.
Wspomagać, behülflich seyn.
wspomnieć, — mniał, f. wspomnę, fr. wspominam gedenken, erwähnen, erinnern.
wsporzey, c. geschwinder.
wśrzod od. wśrod, mitten, in der Mitte.
wstaię, wstał, wstać, f. wstanę, fr. wstawam, — ał, — ać, aufstehen, aufsteigen.
wstąpić, wstąpił, f. wstąpię, fr. wstępuię, heraustreten, heraufsteigen.
wstążka, das Bändchen. Dim.
wstęga, i das Band.
wstręt, u der Widerstand, Widerwille, Abscheu.
wstrzymać, — ał, f. — am, fr. wstrzymuię aufhalten, zurückhalten.
wstyd, u die Scham, Schande.
wstydzę, — dził, — dzić, fr. *wstydam się sich schämen.
wszak, wszakże, *adv.* jawohl, jedennoch.
wszcząć, — ął, fr. wszczynam, anfangen, erregen.
wszechmocny, a, e allmächtig.
wszedieś s. weyść, du giengst herein.
wszędy, wszędzie *adv.* überall, allenthalben.
wszelaki, wszelki, } a, ie jeder, allerley, alles mögliche.
wszetecany, a, e schandbar, unehrbar, unzüchtig.
wszystek, — stka, — o ieder, ganz, alle, ze wszystkim in allem, so ganz, im ganzen.
wtedy, alsdann, hierauf.
wtorek, wtorku der Dinstag.
wtóry, a, e der —, die —, das andere, zweyte.
Wtykać, hereinstecken.
wtym indem.
wuy, wuja der Mutterbruder, Oheim, Vetter.
Wwodzę, wwodził, wwodzić, f wwiodę, wwiodł, wwieść, hereinführen.
wy ihr, der Pl. von ty du.
wy, Präp. inseparabl. vor den Verbis hat sie folgende Bedeutung, 1) aus, heraus, a) ab, 3) satt, zur Gnüge, überdrüßig, 4) aus, er.
wybaczyć, — czył, f. — czę, fr. — czam verzeyhen, vergeben.
wybaczenie, ia die Vergebung, Verzeyhung.
wybić, — ił, f. — ię, fr. — iam aus —, um —, einschlagen.
wybielenie, ia das Ausweißen, Ausbleichen.

wy-

wybielić, — ił, f. — lę, fr. — lam auswcißen.
wybieżeć, wybiegł, f. wybiegę, wybiegnę oder wybieżę, fr. wybiegam herauslaufen.
wybornie, *adv.* auserlesen, exquisit.
wyborny, a, e der —, die —, das auserlesene, kostbare, vortreffliche.
*wybyka, i, (kartun, u) der Kattun.
wychędożyć, — ył, f. — żę, rein machen, reinigen, (czyszczę).
wychodzę, — dził, — dzić, f. wyidę, wyszedł, wyiść, ausgehen.
wychowany, a, e erzogen.
wyciąć, — ął, f. wytnę, fr. wycinam um —, aushauen, einen Hieb, Streich versetzen, oder auswischen, fällen.
wyciągnąć, — gnął, f. — gnę, fr. wyciągam herausziehen, ausstrecken, 2) erfordern.
wyciągniony, a, e ausgestreckt.
wycie, ia das Heulen.
wycieczka, i der Ausfall.
wyczesać, — ał, f. wyczeszę, fr. wyczesuię auskämmen, 2) ausdursten, auskehren, 3) reinigen.
wydaię, wydał, wydać, f. wydam, fr. wydawam, ausgeben, äussern, zeigen, verrathen.
wydarty, a, e herausgerissen.
wydatek, tku, die Ausgabe, Auslage.
wydoskonalić, — ił, f. — lę, vollkommen machen.
wydostać, — ał, f. wydostanę, fr. wydostaię, oder wydostawam herauskriegen, herausbekommen.
wydrzeć, wydarł, f. wydrę, fr. wydzieram herausreissen.
wyglądam, — ał, — ać, fr. wyirzę herausehen, aussehen, 2) sehnlich erwarten. In diesem Verstande wird die kurze Conjugation nicht gebraucht.
wygoda, y die Bequemlichkeit, Pflege, Gemächlichkeit.
wygodnie, *adv.* bequemlich, gemächlich.
wygodnieyszy, a, e bequemer. c.
wygnać, — ał, } f. wygónię,
wygónić, — ił, } fr. wyganiam herausschmeissen, — treiben, vertreiben, verjagen.
wygotować, — ał, f. wygotuię fertig machen, bereiten.
wygrana, y der Sieg, Gewinn, Preis.
wygrać, wygrał, f. wygram, fr. wygrawam überhaupt gewinnen (e. im Spiel)
wyiąć, — ął, f. wyimę, fr. *wyimam oder wyimuię herausnehmen, wyiąwszy ausgenommen.
wyjechać, — chał, f. wyjadę, fr. wyjeżdżam, ausfahren, ausreiten, abreisen.
wyjeść, wyjadł, f. wyjem, ausessen, ganz aufzehren.
wykluć, wykluł, f. wykluię, fr. wykalam, aushacken, mit dem Schnabel auspicken.
wyknąć, — knął, f. nawyknę, sich gewöhnen, lernen.
wykónać, — ał, f. wykónam, vollbringen, vollenden, fr. wykónywam, — ał, — ać.

wy-

wykopać, — ał, f. wykopię, ausgraben, fr. *wykopywam besser wykopuię.
wykopany, a, e ausgegraben.
wykrzykać, — ał, f. — knę, fr. wykrzykiwam ausrufen, ein Freudengeschrey anstimmen.
wykwintny, a, e erkünstelt, affectirt, spitzfündig.
wylać, — ał, f. wyleię, fr. wylewam, ganz ausgießen, und roźlać, ein Bißchen vergießen.
wylecieć, — ciał, f. wylecę, fr. wylatuię, ausfliegen.
Wylew, u die Ueberschwemmung.
wymagać, erfordern.
wymarmużony, a, e ausmarmorirt.
wymazać, — ał, f. wymażę, ausstreichen, auslöschen, wegwischen, fr. wymazuię.
wymię, enia, das Euter.
wymienić, — ił, f. — nię, fr. — niam, hernennen, herzählen.
wymowa, y, die Aussprache, Beredsamkeit, Ausrede.
wymowić, — ił, f. wymowię, aussprechen, fr. wymawiam, 2) vorrücken, vorwerfen, — się Ausrede suchen.
wymrzeć, wymarł, f. wymrę, fr. wymieram aussterben.
wynaleść, — lazł, f. wynaydę, fr. wynayduię, ausfündig machen, erfinden.
wynalazek, zku oder
wynalezienie, ia, das Auffinden, die Erfindung.
*wynałożyć, — żył, f wynałożę, fr. wykładam, auslegen, vorschießen, vorstrecken.
wynieść, — niosł, f. — nioſę, fr. wynoſzę herausbringen, ausmachen, austragen — się sich erheben.
wyiść, wyszedł, f. wyidę, wynidę, fr. wychodzę, ausgehen, herausgehen.
wyostrzyć, — ył, f. — rzę, fr. wyostrzam, — ał, — ać, schärfen, ausschleifen.
wypaść, wypadł, f. wypadnę, fr. wypadam herausfallen.
wypełnić, — nił, f. — nię, fr. — niam erfüllen.
wypić, — ił, f. wypiię, fr. wypiiam, austrinken.
wypieczony, a, e wohl —, ausgebraten, gebacken.
wypieszczony, a, e zahm.
wypłacić, — ił, f. wypłacę, fr. wypłacam, auszahlen.
wypłókać, — ał, f. — kę oder besser wypłoczę, ausspülen.
wypłynąć, — nął, f. — nę, fr. wypływam, herausfließen, — schwimmen.
wypocząć, — czął, f. — cznę, fr. — czywam, ausruhen, sich verruhen.
wypocznienie, ia, die Ruhe, das Ausruhen.
wypolerować, — ał, f. wypolerunię, ausbillen.
wypowiedzieć, — dział, f. wypowiem, fr. wypowiadam, umständlich erzählen, an —, ankündigen, — woynę Krieg erklären.
wyprawić, — ił, f. — wię, fr. — wiam, abschicken, abfertigen.
wyprosić, — ił, f. wyproszę, fr. wyprasżam erbitten, durchs Bitten erlangen.

wy-

wyprowadzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam, herausführen, — bringen.

wyprząść, — prządł, f. wyprzędę, fr. wyprzędzam herausspinnen.

wypuścić, — ił, f. wypuszczę, fr. wypuszczam, herauslassen.

wypytać, — ał, f. — tam, fr. wypytuię się, ausfragen.

wyrazić, — ził, f. wyrażę, fr. wyrażam, ausdrücken.

wyraźnie, ausdrücklich, deutlich.

wyrobiony, a, e ausgearbeitet; gegohren, von Getränken, z. B. — piwo.

wyrozumieć, — miał, f. wyrozumiem, verstehen, fr. wyrozumiewam.

wyrozumienie, ia, das Verstehen.

wyrwać, — ał, f. wyrwę, fr. wyrywam, herausreißen.

wyrwanie, ia das Herausreissen.

wyrzec, — rzekł, f. wyrzeknę, fr. wyrzekam, aussprechen, mit się czego, verkennen, Verzicht thun, abschwören.

wyścigi, ow, der Wettlauf, das Wettrennen.

*wysep, spu od. wyspa, y die Insel, das Eiland, (von wyspać, ausschütten; weil die mehresten vielleicht durch ein Erdbeben entstanden sind.)

wysiąść, — siadł, f. wysiędę, fr. wysiadam, heraussteigen.

wysilanie, ia się die Erschöpfung, Anstrengung.

wysiedzieć, ausbrüten.

wysłać, — ał, f. — ślę, ausschicken, fr. wysyłam.

wyśmiać, — miał, f. wyśmieię fr. wyśmiewam się auslachen.

wyśmienity, a, e vortreflich, auserlesen.

wysoce, od. wysoko hoch *adv.*

wysoki, a, ie, der —, die —, das hohe.

wyspa, y die Insel, das Eyland. (ostrow, wia id.)

wyspać, — ał, f. wyśpię się, fr. wysypiam się, ausschlafen.

wystąpić, — pił, f. — pię, fr. — puię, hervor, heraustreten, erscheinen, vorkommen, übertreten.

wystarczyć, — czył, f. wystarczę, fr. wystarczam, zureichen, langen.

wystawić, — ił, f. wystawię fr. wiam, errichten, zu Stande bringen.

występek, pku das Vergehen, Laster.

wysunąć, — nął, f. — nę, fr. wysuwam, herausschieben, herauswischen, — springen.

wyświadczyć, — czył, f. wyświadczę, fr. — czam, erzeigen, erweisen.

wysypać, — ał, f. wysypię, fr. wysypuię, *wysypywam ausschütten.

wyszczerżanie, ia das Anblecken, z. B. zębow das Ausspielen.

wyszczerzyć, — rzył, f. — rzę fr. wyszczerzam, anblecken, mit drohendem Zorne die Zähne weisen, ausspülen.

wyszło, es hatte einen Ausgang, ging hinaus.

wyszydzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam, höhnen, verspotten.

wytoczyć, — czył, f. — czę, fr. — czam herauszapfen, ergießen lassen; herauswälzen.

wy-

Wytracić, — cił, f. wytracę, fr. wytracam ausrotten, vertilgen.
Wytrwać, — wał, f. wytrwam ausdauern, aushalten.
Wytrzeć, — tarł, f. wytrę, fr. wycieram, abwischen.
Wytrzepać, — pał, f. wytrzepię, ausklopfen.
Wytrzymać, — mał, f. wytrzymam aushalten.
Wywrócić, — cił, f. wywrócę, fr. wywracam umkehren, umstoßen.
Wyżeł, żła der Hühnerhund.
Wyżey, c hoher.
Wyzłacany, a, e vergoldet, — brzegi, vergoldeter Schnitt.
Wyznaię, wyznał, wyznać, f. wyznam, fr. wyznawam gestehen, bekennen.
Wyznanie, ia das Geständniß
Wyźnik, a der Obermann im Kartenspiel.
Wyższy, a, e der —, die —, das höhere.
Wyżywić, — wił, f. wyżywię, ernähren.
Wyżywienie, ia die Ernährung
Wzaiemnie, *adv.* wechselseitig, gegenseitig.
Wzbić, wzbił, f. wzbiię, fr. wzbiiam się sich emporschwingen.
Wzbudzić, — dził, f. wzbudzę fr. wzbudzam, erwecken, ermuntern, bewegen.
Wzchodzę, — dził, — dzić, aufgehen, siehe wzeyść.
Wżdy, *adv.* ia freylich, endlich.
Wzdycham, — ał, — ać, f. westchnę, seufzen, ächzen; siehen.
Wzdymam, ał, ać, blähen.
Wzdymaiące potrawy, blähende Speisen.
Wzeyść, wszedł, f. wzeydę, fr. wschodzę, aufgehen, hervorkommen, vom Getreide, Sonne, ꝛc.
Wzgarda, y die Verachtung.
Wzgardzić, wzgardził, f. wzgardzę, fr. wzgardzam, verachten, — czym etwas.
Wzgląd, ędu die Rücksicht, das Ansehen, die Discretion. — mieć na co etwas beherzigen.
Względem in Ansehung, in Rücksicht, wegen (Prap. m. d. Gen.)
Wzgóre hinauf, in die Höhe.
Wzgorek, — orka der Hügel.
*Wziąć od. wziąść, wziął, f. wezmę, Praf. biorę nehmen, bekommen, fassen. — ucieczkę die Flucht ergreifen.
Wzięcie, ia das Nehmen.
Wzięty, a, e genommen.
Wzmianka, i die Erwähnung, Erörterung.
Wzmodz, wzmogł, f. wzmogę, fr. wzmagam, aufrichten, helfen, unterstützen.
Wzniecić, — ił, f. — cę, fr. — cam erwecken, erregen, entzünden, — ogień, Feuer anmachen.
Wznieść, f. wzeyść.
Wzór, u das Muster, Model, pisma die Vorschrift.
Wzręcz, handgreiflich; geschwind, behend
Wzrok, u das Gesicht, die Sehkraft.
Wzrost, u der Wuchs.
Wzruszyć, — szył, f wzruszę, wzruszam, aufrühren.
*Wzwod, u die Zugbrücke.

(składany oder spuszczany most)

X.

Xiądz, ędza, der Priester.
Xiążę, ęcia, der Fürst.
Xiężna, y die Fürstinn.
Xiężniczka, i die fürstliche Prinzessinn.

Y.

Y, *Conj.* und, auch s. i, welches richtiger steht, einmal, weil es hell ausgesprochen werden muß; und dann auch kein Polnisches Wort sich mit dem y anfängt.

Z.

Z od. ze, welches letztere aber nur vor zwey Consonanten gesetzt wird, um ihre Aussprache zu mildern.
Z, ze (Präp. mit d. Genit.) aus, vor, herunter. 2) (mit d. Instrum.) mit. z Panem Bogiem in Gottes Nahmen, 3) *adv.* z oder ze etwan, ungefähr, gegen, wenigstens, 4) wird es oft angehängt, und als ein solches Enklitic con bezeichnet es eine Beschleunigung der Handlung, aber auch Frage, z. B. prawdaż, ists wahr? s. Lesеb. S. 5. 1. Sobald z vor einer andern Präp. steht, hat es den Genitiv. z. B. z pod (von unter) głowy. Als Präpos. inseparabilis hat sie folgende Bedeutungen: 1) herunter, 2) zusammen, 3) auf, ganz, gänzlich, zeigt eine Vollendung an, z. B. zgoić, zuheilen.
Za, *adv.* bardzo, zu, gar zu, z. B. za tęgo zu stark.
Za, Präp. mit dem Gen. 1) zur Zeit, 2) mit dem Accus. bey, für, an, anstatt, über. Za cztery niedziele über vier Wochen, 3) mit d. Instrum. nach, hinter, bey, auf za przybyciem nach, bey seiner Ankunft, za rozkazem, auf Befehl.
Ząb, ęba der Zahn.
żaba, y, der Frosch.
Zabawa, y das Geschäft, die Beschäftigung.
Zabawić, — ił, s. zabawię, fr. zabawiam się, sich verweilen, beschäftigen, verziehen.
Zabawka, i das Kurzweil.
Zabawny, a, e beschäftiget. (zatrudniony)
Zabić, — bił, s. — biię, fr. zabiiam tödten, todt machen, erschlagen, erlegen.
Zabity, a, e getödtet, erlegt, Substantiv. ein Erschlagner.
Zabobon, u besser im Pl. — y, — ow der Aberglaube.
Zabrać, — ał, s. zabiorę, alles wegnehmen, 2) machen, stiften, als Freundschaft, fr. zabieram.
Zabrónić, — ił, s. zabronię, fr. zabraniam wehren, verwehren, verweigern.
Zachod, u der Untergang, Niedergang, Abend, Westen, 2) Umstände, Zubereitung.
Zachorować, — ał, s. zachoruię, krank werden.

za-

Zachować, — ał, f. zachowam erhalten.
Zachowanie, ia die Aufbewahrung.
Zaciąć, — ciął, f. zatnę, fr. zacinam, anhauen.
Zaciągnąć, — gnął, f. zaciągnę fr. zaciągam zuziehen, — na co.
Zaciętość, i der Eigensinn, die Hartnäckigkeit.
Zacny, a, e, der —, die —, das herrliche, vortrefliche, ehrwürdige, c. zacnieyszy, a, e.
Zacząć, zaczął, f. zacznę, fr. zaczynam anfangen.
fr. zaczepiam, simpl. f. zaczepię, sich an einen reiben, necken, reitzen.
Zaczym, mithin.
Zad, u, das Hintertheil (tył, u)
Zadaię, zadał, zadać, f. zadam fr. zadawam, aufgeben, anthun, verſetzen; ausſpielen.
żądam, — ał, — ać, begehren.
żądanie, ia die Begierde.
Zadana, y das Ausſpielen.
Zadek, — dku der Hintere, das Gefäß; der After.
żaden, — dna, — dne, keiner keine, keines, Niemand.
żądło, a der Stachel, z. B. der Biene.
Zadr-żeć, — żał f. żę fr. caret. zu zittern anfangen.
Zaduch, u der Dunſt, Dampf.
Zaduſzony, a, e erſtickt.
żądza, y die Begierde, Lüſternheit, Sehnſucht, der Wunſch.
Zadziwić, — wił, f. zadziwię, fr. zadziwiam, in Verwunderung ſetzen.
Zagaduąć, — nął, f. zagadnę oder zagadam, — ał, — ać, iemand anreden, zur Rede ſetzen.
żagiew, gwi der Feuerſchwamm, Pinſch. (chubka oder gubka id.)
Zagłuſzyć, — ſzył, f. zagłuſzę betäuben, erſticken.
Zagrać, — ał, f. — gram, zu ſpielen anfangen.
Zagroda, y das Gehege, die Verzäunung, 2) der Mayerhof, das Bauernhaus.
Zagrzać, — ał, f. — eię, fr. zagrzewam, erwärmen.
Zagrzebuię, — ował, — ować, verſcharren.
Zagubić, — bił, f. zagubię, fr. zagubiam vernichten, vertilgen, ruiniren, ausrotten.
Zagwoździony, a, e vernagelt.
Zaiąc, a der Haaſe, Pl. — ące, — ów oder — ęcy.
Zaiąkliwy, a, e ſtotternd, ſtammelnd.
Zaiaśnieć, — śniał, f. zaiaśnieię, anfangen zu ſcheinen.
Zaieść, zaiadł, f. zaiem, zu tode beißen, aufzehren.
Zaieżdżam, — dżał, — dżać, f. f zaiadę anfahren.
Zakał, u der Dorn im Auge, Vorwurf.
Zakaz, u das Verbot.
Zakazać, — ał, f. — żę, fr. zakazuię, verbieten.
żak, a der Schüler. (uczeń)
Zakład, u die Wette.
Zakładać, założyć ſię wetten.
Zakołatać, — tał, f. zakołacę, anklopfen.
Zakon, u das Geſetz, die Ordensregel.
*Zakowka, i ein Stiftlein, Nägelchen (sztyft)

Zakryć, zakrył, f. zakryię, fr. zakrywam bedecken.
Zakrztuśić, — ił, f zakrztuszę się sich anfangen zu räuspern und zu husten.
Zakurzyć, — rzył, f. zakurzę się, bestaubt, voll Staub —, berauchert werden.
żal, u der Schmerz, die Reue, das Leid.
żalę, — ił, — ić się sich beklagen, żal się tego Boże Gott erbarme sich.
Zalęknąć, — łąkł, f. zalęknę się erschrecken.
Zalecić, — ił, f. — cę, fr. — cam empfehlen.
Zależeć, — żał, f. und pr. zależę beruhen, worauf ankommen, abhängen.
żałoba, y die Klage, Trauer.
Żałosny, a, e, } kläglich.
żałośliwy, a, e }
Zalety, ow Liebeshändel, Buhlschaft, Galanterien.
Założyć, — żył, f. założę, fr. zakładam anlegen — prożbę Vorbitte einlegen.
żałuię, — ował, — ować beklagen, bedauern, betrauern.
Zamawiam, in die Rede fallen, dingen, miethen, bestellen.
Zamek, mku das Schloß.
Zamarśnienie, ia die Betäubung.
Zamesz, — mszu, Sämisch Leder.
Zamiast, miasto anstatt.
Zamierzyć, — ył, f. — rzę, fr. zamierzam abmessen, zumessen, ein Ziel stecken.
Zamieść, — miotł, f. zamiotę fr. zamietam, auskehren, ausfegen.
Zamieszkać, — ał, f. zamieszkam verspäten.
Zamknąć, — nął, f. zamknę, fr. zamykam verschließen.
Zamknięty, a e verschlossen.
Zań, za niego dafür, für ihn.
Zanadrze, a der Busen. Pl. zanadrza — drów ist edler als pazucha, y.
Zanieść, — niosł, f. — nioszę, fr. — noszę, hinbringen, mit sich die Hand aufheben, aushohlen, zanosi się na co es läßt sich wozu an, es sieht wornach aus, es thürmt sich z. B. — na deszcz es bezieht sich.
Zaniesienie, u, das Hinbringen.
Zanurzam, — ał, — ać, untertauchen.
Zapach, u der Geruch.
Zapąd,ędu der Schuß, schneller Lauf, 2) Heftigkeit, Leidenschaft.
Zapał, u der Eifer, e. Brand, die Hitze, Entzündung.
Zapalczywy, a, e hitzig, hastig vom Zorne, (zawzięty) grimmig.
Zapalić, — ił, f. zapalę, fr. zapalam anstecken, anzünden — w piecu einheitzen, im Ofen einmachen.
Zapaść, — padł, f. — padnę, fr. — dam verfallen, einfallen, gerathen.
Zapewnie, *adv.* gewiß, unfehlbar.
Zapić, — ił, f. zapiię, fr. zapijam się, ins Saufen gerathen, sich versaufen.
Zapieczętować, — ał, f. — uię, zusiegeln, versiegeln.

Za-

Zapis, u die Verschreibung, Handschrift.
Zapłacić, — ił, f. — cę, fr. — cam bezahlen.
Zapłata, y die Bezahlung, der Lohn.
Zapomodz, — mogł, f. — ogę fr. — agam, sich aufhelfen, sich erhohlen.
Zaprawić, — ił, f. — wię, fr. zaprawiam, ał, ać zurichten; abrichten, instruiren, ge —, verwöhnen; mästen.
Zaprawa, y die Würze.
Zaprosić, — sił, f. — szę, fr. — szam einladen, zu sich bitten.
Zaprowadzić, — dził, f. zaprowadzę, fr. zaprowadzam, hinführen, hinbringen.
Zaprzysiąc, — siągł, f. sięgę, fr. — sięgam się sich verschweren.
Zapuścić, — ścił, f. — szczę, fr. — szczam tief hereinlassen, gehen lassen.
Zaraz *adv.* sofort, sogleich, auf einmal.
Zarazić, — ił, f. zarażę, fr. zarażam, anstecken.
Zaraźliwy, a, e ansteckend.
Zarękawek, wka der Aermel, das Aermelchen.
żarliwość, i der Eifer, e. die Gefräßigkeit.
żarloczny, a, e gefräßig, schlämmerisch.
żarna, żarn Pl. die Handmühle, Quirl oder Querne.
Zarobić, — bił, f. zarobię, fr. zarabiam, verdienen.
Zarównie, eben so wohl, — gut.
żart, u der Scherz, Spaß.
żartuię, — ował, — ować, scherzen.
Zarzę, — rzył, — rzyć, Feuer anblasen, anschüren.
Zarznąć, — nął, f. — rznę, fr. zarzynam, schlachten, einschneiden.
Zarzucić, — cił, f. zarzucę, fr. zarzucam heraufwerfen, — schmeißen, vorwerfen.
Zaś, *adv.* aber, hingegen.
Zasępić, — pił, f. — pię, fr. — piam wolkicht machen, trüben.
Zaślepienie, ia die Verblendung.
Zasłona, y, der Vorhang, Schutz.
Zasłonić, — ił, f. zasłonię, fr. zasłaniam decken, verhüllen, 2) schützen.
Zasłużyć, — żył, f. — żę, fr. zasługuię na co etwas verdienen.
*Zasłychnąć, — nął, f. chnę
Zasłyszeć, — szał, f. — szę } zu hören bekommen.
Zasnąć, — nął, f. — nę, fr. zasypiam, einschlafen, verschlafen.
Zastąpić, — vertreten.
Zastać, — ał, f. anę, fr. aię, — awam antreffen.
Zastawić, besetzen.
Zastanowić, — ił, f. — wię fr. — wiam się, gehemmt werden, stecken bleiben; anstehen, Anstand nehmen.
Zaświecić, — cił, f. cę, fr. — cam anzünden, anstecken.
Zaszczycić, — ił, f. cę, fr. — cam, decken, schützen, rühmen, — się sich auszeichnen, distinguiren.
Zaszczyt, u der Schutz, Schirm,

2) der Vorzug, das Vorrecht, die Ehre, der Stolz.
Zaszkodzić, — dził, f. zaszkodzę, fr. zaszkadzam, schaden, hindern.
Zaszły, a, e untergegangen, bezogen.
Zataić, — ił, f. zataię, verbergen, verstecken.
Zatemperować, schneiden, z. B. eine Feder.
Zatknąć, — nął, f. zatknę, fr. zatykam zustecken, 2) — się, ersticken.
Zatrąbić, — bił, f. — trąbię, zu blasen anfangen.
Zatrącić — f. — ę, fr. am zu Tode schmeißen, den Gnadenstoß, Rest geben.
Zatrudnienie, nia Beschwerung, Behelligung, Belästigung.
Zatrudniony, a, e beschäftiget.
Zatrzymać, — ał, f. zatrzymam behalten, mit się sich enthalten, inne halten, aufhalten.
Zatym, zaczym *Conj.* folglich, daher, mithin.
Zaufany, a, e zuversichtlich, vertrauend.
Zawarcie, ia das Schließen.
Zawdzięczyć, — czył, f. — ę, fr. — czam vergelten.
Zawiasa, y das Thürband.
Zawiązka, i das Band.
Zawieść, — wiozł, f. — zę fr. zawożę, hinführen.
Zawiklany, a, e verwickelt.
Zawisnąć, — nął, f. zawisnę, hangen bleiben, 2) abhangen, auf etwas beruhen, ankommen.
Zawołać, — ał, f. zawołam, rufen, ausrufen, herbeyrufen.
Zawoy, — oju, die Kopfbinde, der Turban, Türkscher Bund.
Zawrot, u der Schwindel.
Zawrzeć, — warł, f. zawrę, fr. zawieram zuschließen, zumachen, in sich enthalten.
Zawstydzenie, ia, die Beschämung.
Zawstydzić — beschämen.
Zawsze, zawzdy allezeit, immerdar, beständig.
Zawziąć, — wziął, f. zawezmę, fr. zabieram, nehmen, einnehmen.
Zayrzeć, — rzał, f. zayrzę, fr. zaglądam, hereingucken, hereinsehen. (zazdrościć); beneiden.
Zayść, zaszedł, f. zaydę, fr. zachodzę, wohin kommen, gerathen.
Zażartować, — ał, f. tuię, zu scherzen anfangen.
Zazdrość, i der Neid, die Mißgunst.
Zażyć, zażył, f. zażyię, fr. zażywam, genießen, gebrauchen.
Zbadać — ał, f. — am erforschen.
Zbić, — ił, f. zbiię, fr. zbiiam, zerschlagen, zbiiać się w kupę sich in die Enge treiben.
Zbiegły, a, e vergangen, verflossen, verlaufen.
Zbieram, — ał, — ać f. zbiorę sammeln, zusammennehmen, aufnehmen, im Kartenspiel.
Zbieranie, ia die Sammlung.
Zbior, u die Sammlung, Einsammlung, das Vermögen.
Zbiądzić, — dził, f. zbłądzę, irren.
Zbliżyć, — żył, f. zbliżę, fr. zbliżam

zbliżam się, sich nähern.
Zbogacić, — cił, f. — cę, fr. — cam, bereichern.
Zbóyca, y der Mörder.
Zbór, u, die Gemeine.
Zboże, a das Getreide, Korn.
Zbraniam, — ał, — ać się sich weigern.
Zbrodnia, i die Missethat.
Zbroia, i die Rüstung, die Waffen, das Gewehr.
Zbudować, — ał, f. zbuduię, erbauen, — się sich erbauen.
Zbuntowanie, ia się die Empörung, Rebellion.
Zbyt, nazbyt, *adv.* überflüssig, überley, zu viel, zu sehr.
Zbyteczność, i der Ueberfluß.
Zbyteczny, a, e der —, die —, das überflüssige, übertriebne, vollauf.
Zbytek, tku der Ueberfluß, die Fülle, Ausschweifung.
Zbytkuię, — ował, — ować, schwelgen.
Zbytni, ia, ie überflüssig, übertrieben.
Zbywam, — ał, — ać übrig seyn; fehlen.
Zchodzę, — dził, — dzić herunter gehen, zu Ende gehen; fehlen, gebrechen.
Zchwytać, — ał, f. zchwytam nach und nach, vollends — einfangen.
Zczernieć, — niał, f. zczernieię schwarz werden.
Zdaię, zdał, zdać, f. zdam się, fr. zdawam się scheinen, taugen, nutzlich seyn, frommen.
Zdanie, ia die Meinung.
Zdarć, f. zedrzeć, abreißen, abschälen.
Zdarzyć, — ył, f. zdarzę się, taugen, sich ereignen, zutragen. (wypadam etc. id.)
Zdatny, a, e tauglich, brauchbar.
Zdechły, a, e verreckt, krepirt.
Zdechnąć, zdechł, f. zdechnę, fr zdycham e. den Geist aufgeben (von dech) a) verrecken, krepiren.
Zdiąć, zdiął, f. zdeymę, fr. zdeymuię herabnehmen, aufnehmen.
Zdięty, a, e, ab —, eingenommen.
Zdobię, — ił, — ić, zieren, schmucken.
Zdobycz, y die Beute.
Zdołać, zdołał, fr. zdołam vermögen, bezwingen, gewachsen seyn. (udźwignąć; zmoc)
Zdólny, a, e vermögend, im Stande.
Zdrada, y die Verrätherey; Hinterlist.
Zdradliwy, a, e verrätherisch, tückisch.
Zdrayca, y der Verräther.
Zdrętwiały, a, e erstarrt.
Zdrojowy, a, e zum Springbrunnen gehörig.
Zdrow, zdrowy, a, e der —, die —, das gesunde.
Zdrowie, ia die Gesundheit.
Zdrowszy, a, e C. gesünder.
Zdroy, oiu die Brunnquelle,
Zdumiały, a, e erstaunt.
Zdźbło, a der Halm, Splitter.
Zdzierstwo, a die Schinderey, Plackerey, der Raub.
Zdziwić, — ił, f. — ię, fr. zdziwiam się, sich verwundern.
że. *Conj.* daß, weil. Diese Par-

tikel wird oft andern Wörtern angehängt und heißt 1) dann, 2) selbst, 3) bedeutet sie eine Frage.

Zebrać, — brał, f. zbiorę, abnehmen, ſ. zbieram.

żebrak, a der Bettler.

żebranina, y das Bettelleben, der Bettelſtand, die Betteley 2) das Erbettelte, Almoſen.

żebro, a die Rippe.

żebrzę, żebrał, — ać flehentlich bitten, betteln.

żeby, auf daß, damit.

Zedrzeć, zdarł, f. zedrę, fr. zdzieram, abreißen.

Zegar, (*a) und u der Seiger, die Uhr.

żeglarz, a der Schiffer, Seemann.

żeglnię, — ował, — ować, ſchiffen, ſeegeln.

żegnam, — ał, — ać, ſegnen, mit ſię Abſchied nehmen, das Kreuz vor ſich ſchlagen. (Lat. ſignare) f. pożegnam ſię.

Zeiść, ſ. zeyść.

żelazny, a, e eiſern.

żelazo, a das Eiſen.

żeleysce, żeleźce, das Eiſen am Spieße, Pfeil.

Zelżyć, — ył, f. zelżę, erleichtern, belügen.

Zemdlony, a, e geſchwächt.

Zepſuć, — uł oder ował, f. zepſuię, verderben.

żerdź, i die Stange am Zaun.

Zerwać, zerwał, f. zerwę, fr. zrywam, abreißen, abpflücken.

zeſtarzeć, zeſtarzał, f. zeſtarzeję, alt werden.

zeſzły, a, e aufgegangen.

zetrzeć, ſtarł, f. zetrę, fr. ścieram, abwiſchen; zerquetſchen, zerreiben.

żęty, a, e abgemähet, mit der Sichel abgeſchnitten.

Zewlec, zewlokł, f. zewlokę, fr. zewłoczę, ausziehen.

Zewnętrzny, a, e äuſſerlich.

Zewſząd, von allen Seiten.

Zeyść, zeſzedł, f. zeydę, fr. wschodzę aufgehen, — ſię zuſammen kommen, ſich treffen.

Zeznaię, — nał, — nać, f. zeznam, fr. zeznawam geſtehen, bekennen.

Zezwolić, — ił, f. zezwolę, zezwalam, erlauben, etw. eingehen.

Zfundować, — ał, f. zfunduię, ſtiften.

Zgadnąć, errathen.

Zgaga, i der Sod.

Zgiełk, u das Getümmel, Getöſe; das Wimmern.

Zginąć, — nął, f. zginę umkommen.

Zginiony, a, e verloren gegangen.

Zgłodniałość, i der Hungerſtand.

Zgłoſka, i die Sylbe, beſſer ſyllaba, jenes iſt ein neugebacknes Wort, ſo wie

Zgłoſkuię, — ował, — ować, buchſtabiren.

Zgłuſzyć, — ył, f. zgłuſzę, betäuben, übertäuben.

Zgnilizna, y die Fäulniß.

Zgniły, a, e faul, verfault.

Zgoda, y der Vertrag, die Eintracht, der Friede.

Zgodny, a, e tauglich, geſchickt.

Zgodzić, — dził, f. zgodzę ſr. zgadzam

zgadzam się sich vertragen, übereinstimmen, — kommen, einig werden.
Zgoła, überhaupt.
zgón u, der letzte Athem, das Lebensende
Zgóry, herab, herunter.
zgrać, — ał, f. zgram się verlieren im Spiel, verspielen.
zgromadzić, — dził, f. — dzę, fr. — dzam versammeln.
*zgrzebie, — bi, das erste Werg, grobe Hede.
zgubić, — ił, f. zgubię, ruiniren, verderben, ausrotten, vertilgen.
ziarno, a das Korn, die Bohne, der Kern. (iądro, id.)
ziarko, ziarnko, } a, Dim. das Körnchen
z-jawić, z-jawił, f. z-jawię, fr. z-jawiam się, sich zeigen, äussern.
zięba, y der Finke.
ziębię, — bił, — bić, kühlen, kalt machen.
ziębnę, — bnął, — bnąć, frieren, kalt werden.
zięć, cia, der Schwiegersohn, Tochtermann, Eydam.
z-jechać, — ał, f. z-jadę się, fr. z-jeżdżam się zusammen gefahren kommen.
z-jedzenie, ia das Aufessen, Aufzehren.
ziele, a das Kraut. Pl. ziola, ziol, von dem veralteten ziolo.
zielenieię, — niał, — nieć, grün werden.
zieloność, i das Grüne.
zielony, a, e, grün, bladozielony, a, e blaßgrün.
ziemia, i die Erde, das Land.
ziemny, a, e
ziemski, a, ie } irrdisch, zum Lande gehörig.
ziemne zwierzę ein Landthier.
z-jeść, z-jadł, f. z-jem, fr. zjadam, aufzehren, — speisen.
zima, y der Winter.
zimno, a die Kälte.
zimny, a, e kalt.
z-iścić, — ił, f. z-iszczę, erfüllen, realisiren.
zkąd? woher?
zkrzępnąć się beharschen, gerinnen.
zlać, zlał, f. zleię, fr. zlewam begießen.
złamać, zerbrechen, zerknicken,
złapać, — ał, f. złapię erwischen, — haschen, — greifen, fangen.
źle, adv. übel.
zlecieć, zleciał, f. zlecę aufstiegen, angeflogen kommen.
zlécić, zlecił, f. zlecę, fr. zlecam auftragen.
zlęknąć, — knął, zlęknę się czego, wofür erschrecken.
zlepić, — pił, f. zlepię fr. zlepiam zusammen kleben.
żłob, u die Krippe.
złocony, a, e vergüldet.
złodziey, dzieia, der Dieb.
złorzeczę, czył, złorzeczyć, übelwünschen, fluchen.
złość, i die Bosheit.
złoto, a das Gold.
złoty, a, e gülden.
złoty, ego der Gulden.
— czerwóny der Ducaten.
złożyć, — żył, f. — żę, fr. składam hin — zusammenlegen.
zły, a, e, böse, übel, schlimm.
zmarszczyć, — czył, f. zmarszczę, fr. zmarszczam, run-

żeln, falten — się die Stirne ziehen.
zmarszczony, a, e zusammen geschrumpft.
zmar-zły, a, e erfroren.
zmazać, —ał, f. zmażę, fr. zmazuię, 1) auslöschen, 2) beschmieren.
zmęczony, a, e gemartert, gequält.
zmienianie, ia das Wechseln.
zmieszany, a, e, confus, verworren, verlegen.
źmija, ji die Otter; Natter.
zmilczeć, — czał, f. — czę, verschweigen.
zmnieyszyć, — szył, f. zmnieyszę, vermindern, verringern.
zmoczyć, — czył, f. zmoczę, fr. zmaczam, durchnässen.
zmordowany, a, e ermüdet, abgemattet.
zmorzyć, — rzył, f. zmorzę, abmatten, müde machen, e. vom Schlaf.
zmrok, u die Abend-Dämmerung.
zmuda, y die Versäumung, der Zeitverlust.
Źmudź, i Samogitien, Schamaiten.
Zmysł, u der Sinn, od zmysłow odeyść von Sinnen kommen.
znacznie, *adv.* merklich.
znaczny, a, e ansehnlich, beträchtlich, erheblich
znaczę, —czył, — czyć, bedeuten, anzeigen.
znacznie, *adv.* merklich, ansehnlich.
znaiomość, i die Bekanntschaft.
znaiomy, a, e der —, die —, das bekannte.
znak, u das Zeichen, Merkmahl.
znaleść, —lazł, f. znaydę, fr. znayduię finden.
znaleziony, a, e gefunden.
znam, znał, znać, kennen, erkennen.
znamię, enia, das Zeichen, Muttermahl.
żnę, żął, żąć, erndten, mähen, schneiden, P. żęty, a, e.
znieść, znioss, f. znioſę, fr. znoſzę, — ſił, — ść, ertragen, zuſammenbringen, — tragen, 2) abſchaffen.
zniknąć, —ął, f. zniknę, verſchwinden.
znowu, von neuen, wiederum, abermals.
znoy, — oiu der ſtarke Schweiß, z. B. von Erhitzung.
zobaczyć, — czył, f. zobaczę, ſehen, erblicken.
zoczyć, —czył, f. zoczę, erblicken (von oko das Auge.)
żołądek, —dka, der Magen.
żołądź, i od. — ędzia, die Eichel; Pique im Kartenſpiel. In Klempolen iſt es weiblich.
żołć, i die Galle.
żołnierz, a der Soldat.
żołtawy, a, e gelblich.
żołty, a, e gelb.
żółw, ia, die Schildkröte.
żóna, y das Eheweib, die Gattinn, Frau.
żónka, i Dim. das Weibchen.
żóraw, ia der Kranich.
zorza, y die Dämmerung.
zoſtaię, zoſtał, —ać, f. zoſtanę fr. zoſtawam, bleiben, verbleiben, ſich befinden, als ein Hülfswort zur Bildung des Paſſivi heißt es werden, z. B. zoſtał przymuſzony, er wurde gezwungen.
zoſtawić, — wił, f. zoſtawię, fr.

fr. zostawiam, *zostawuię, zurücklassen.
zotrzymać, — ał, f. zotrzymam, behalten.
zowię, zwał, zwać, nennen.
zpełna, voll.
z pod, Präp. mit d. Gen. unter, hervor.
zrabowany, a, e geplündert.
zrachować, — ał, f. zrachuię, berechnen.
zranić, — ił, f. zranię, verwunden, blessiren.
zrazu, anfangs.
żrę, żarł, żrzeć, fressen.
zręcznie geschickt.
zrobić, — bił, f. zrobię machen, verfertigen, bereiten.
zrodzić, — dził, f. zrodzę, fr. zradzam się, geboren werden, sehr gerathen (v. Getreide.)
zrodzony, a, e erzeugt, geboren.
zrozumienie, ia das Verstehen.
źrzebiec oder źrebiec, — bca, das Füllen, Hengstfüllen.
zrzodło, a die Quelle.
zrzucić, — cił, f. zrzucę, fr. zrzucam herabwerfen.
zsieść, zsiadł, f. zsiądę, fr. zsiadam się gerinnen, zusammenlaufen, beharschen, e. sich setzen.
zstarzeć-się, — rzał, f. zstarzeię, alt werden.
z tąd, *adv.* daher, hieraus.
ztaiać, — ał, f. ztaię zerschmelzen.
ztamąd, von dorther.
ztężały, a, e steif.
ztłoczony, a, e zerdrückt, zerknickt.
ztoczyć, — czył, f. ztoczę, zusammenwälzen, thürmen, — woynę oder bitwę Krieg anfangen.
ztwardnieć, — — hart werden.
zuchwałość, i der Frevel, die Keckheit.
żuława, y der Werder, die Niederung.
żupan, a ein langer Mannsrock.
zupełnie, *adv.* vollständig, völlig.
zupełny, a, e vollkommen, ganz, völlig.
żużel, i, die Schlacke.
zwalać, beflecken.
żwawie, *adv.* hitzig, heftig.
zważam, — ał, — ać, f. zważę, überlegen.
zwę, zwał, zwać, nennen, heißen.
związać, — ał, f związę, fr. zwięzuię, zusammenbinden.
zwierciadło, a der Spiegel.
zwierciadlany, a, e von Spiegelglas.
zwierz, a oder zwierzę — ęcia Pl. ęta, ąt, das Thier.
zwierzątko, a Dim. das Thierchen.
zwierzchni, a, ie äusserlich.
zwierzyna, y das Wildprett, das Wild.
zwieść, zwiodł, f. zwiodę, fr. zwodzę, verführen, vexiren.
zwiesić, — ił, f. zwieszę fr. zwieszam, herüberhangen.
zwłaszcza, nehmlich.
zwlec, zwlokł, f. zwlokę, fr. fr. zwłoczę, verziehen, in die Länge ziehen, verschieben.

zwodni-

zwodnica, y, die Verführerinn, Kupplerinn.
zwolna, langsam, allmählich.
zwrócić, — ił, f. zwrocę, fr. zwracam, zurückkehren, zurückbringen.
zwycięstwo, a, der Sieg.
zwycięzca, y der Sieger.
zwyciężyć, — żył, f. zwyciężę, fr. — żam, überwinden, siegen.
zwyczay, iu die Gewohnheit, der Gebrauch.
zwyczaynie, *adv.* gewöhnlich.
zwykł, a, o er, sie, es pflegt.
zwykły, a, e gewöhnlich.
życie, ia das Leben auch żywot, a
życzliwy, a, e erwünscht, günstig, wohlwollend.
żyd, a der Jude.
żydowka, i die Jüdinn.
żyię, żył, żyć leben.
żyła, y die Ader.
zysk, u der Gewinn, die Erlangung.
zyskuię, — ował, — ować, f. zyskam, — ał, — ać, gewinnen, profitiren.
żyto, a das Korn.
zywcem, lebend.
żywica, y das Harz von Bäumen.
żywię, — wił, — wić, ernähren, unterhalten, zu leben.
żywioł, u das Element.
żywność, i die Nahrung, der Proviant, die Lebensmittel.
żywy, a, e, lebendig.
zyzny, a, e, fruchtbar, gedeyhlich.
z za, von hinten (Präp. mit den Genit.) von jenseits.
zżymam, — ał, — ać się, mit den Achseln zucken, — na co Anstalten wozu machen.

Anzeige der wichtigsten Druckfehler, die sich ungeachtet der sorgfältigsten Correctur von meiner Seite, doch hin und wieder eingeschlichen haben:

Im Lesebuche.

Auf dem Titel lies Katedralney, f. kathedralny.

Seite	11	Zeile 5	von oben lies	Tarkwyn für Tarkwym.
—	12	— 6	— unten —	zaprzyſiąc für — — ąć.
—	13	— 8	— oben —	oſunkąć für efunknąć.
—	13	— 9	— — —	przyidę für — — de.
—	15	— 9	— — —	chwieię für chwieią.
—	20	— 18	— — —	tymże für tymza und
—	—	— —	— — —	ſpoſobem für ſpoſobem.
—	20	— 19	— — —	zawoła für zwoła.
—	25	— 13	— — —	temporalikiem f. temporakiem
—	28	— 5	— unten —	für f. vor.
—	32	— 3	— oben —	nieuczonym f. nieuczouym.
—	32	— 7	— — —	nieczułego f. nieczułego.
—	37	— 2	— — —	iego f. iega.
—	38	— 12	— — —	płakała f. płakała.
—	38	— 2	— unten —	Kazimierz f. Kaźmierz.
—	30	— 5	— — —	w zgodzie f. wzgodzie.
—	40	— 1	— oben —	ſię f. ſię.
—	41	— 1	— unten —	Kſiążkę f. Kſiążką.
—	43	— 8	— oben —	Spartanerinn ſur Spartanerin.
—	43	— 14	— — —	o to f. oto.
—	43	— 20	— — —	Schwert f. Schwerdt.
—	48	— 2	— unten —	powinno f. pewinno.
—	66	— 10	— oben —	śmiałości f. śmialości.
—	66	— 13	— — —	poſtąpiłeś f. — — — leś.
—	70	— 11	— — —	Kazałeś f. — — leś.
—	70	— 2	— unten —	umycie f. umcie.
—	74	— 3	— oben —	niebiła f. niebiła.
—	74	— 8	— — —	przyiacielu f. przyiacielu.
—	79	— 9	von unten lies	czym kolwiek f. — kolwiek.
—	109	— 10	— — —	fiołek f. fiolek.
—	116	— 16	— — —	ſzlachetne f. ſzla — —
—	119	— 5	— unten —	vor f. von.
—	143	— 10	— oben —	długie f. dlugie.

Im Handwörterbuche.

Merke man noch einige Druckfehler und Verbeſſerungen; f. bedeutet für.

Seite 1 Zeile 5 lies Leſebuche.

— 2 — 18 unten lies das ſehr berühmte.

Seite

Seite 3 Zeile 17 unten lies *biały* f. biały.
— 5 — 14 oben lies Gewehr f. Gewähr und:
Bez opowiedzi, ohne Vorwissen.
Bytność, i das Daseyn, die Gegenwart, Anwesenheit.
Brudny, a, e schmutzig, schmierig.
Seite 6 Spalte 2 Zeile 1 lies chlew, *a* f. u.
— 6 — 1 — 19 — Käiser f. Käyser.
— 6 — 1 — 15 — chciał f. chiał und
— — — — — 14 — chce f. chcę.
Trage nach całość, i die Integrität.
— — ćwiczę, — czył, czyć się sich üben.
— — ćwiczony, a, e geübt.
— — Cudny, a, e wunderbar, wunderschön.
Czemu warum?
Dawność, i die lange, undenkliche Zeit.
Donoszę, — sił, — sić f. donioszę, donioss, donieść zubringen, berichten, erreichen.
Dosiądz, dosiągł, f. dosięgnę, fr. dosięgam reichen, erreichen, langen
f. dostani lies dostatni.
Duma, y der Dünkel; Eigendünkel.
Dwoynasob, doppelt, zweyfach.
Gruchocę, otał, — tać Klappern.
Seite 8 Spalte 1 Zeile 13 unten lies heißt f. hießt.
— — — 2 — 11 — — Kriechänte f. ente.
— 12 — 2 — 12 unten, lies Loyrzały, f. doyrżały.
— 15 lies sunt, a selten u nur in der Bedeutung von Talent, Gabe.
— 16 — Głaskany f. Glaskany.
— 22 — Kalędarz, a und nicht u.
Klekotka, i eine Klapper als beym Viehe ꝛc.
Koperta, 2) das Gehäuse an der Uhr.
Nałożyć, — ył, f. nałożę fr. nakładam gewöhnen.
lies Namowienie, *ia* f. *ie*.
— Nawidzę f. nadwidze.
— Niszczeię f. niszczcię.
Nudny, a, e langweilig, eckel.
— Odeyść f. oddeyść.
— Odległość f. Odleyłość.
Otworzyć f. otwożyć.
tarty, a, e gerieben von trę.
— Tęperuię, ował, ować, eine Feder schneiden.

Kurzgefaßte

Polnische Sprachlehre

für Deutsche

von

Christoph Cölestin Mrongovius,

Schul : Collegen an der Cathedral : Schule

zu Königsberg in Preussen.

Königsberg, im Julius 1794,

in der Hartungschen und Nicoloviusschen

Buchhandlung.

Verzeichniß der bekanntesten Polnischen Grammatiken:

1) Neu erörterte Poln. Grammatica &c. &c. von Jol. Ernst Müllenheim, Rector zu Creutzburg, 1717. gedr. in Brieg bey Gottfr. Tramp. liber rarus.
2) Kleiner Lustgarten vom Woyna, Danzig 1780.
3) Professor C. Fr. Mueller Poln. Grammatica, Königsberg 1750. Sehr gründlich, aber ohne allen Geschmack.
4) Monetae Sprachlehre ist wegen der Gespräche schätzbar die statt eines Lesebuchs gedient haben.
5) Deutsch-Poln. Grammatik, Breslau, bey W. G. Korn 1790. von einem ungenanten J. C. K. nebst einem Wörterbuche und Tirocinio, ist sehr weitschweifig und altklug.
6) Onufry Kopczyński Gramatyka dla szkoł narodowych, Warschau 1780. in Poln. Sprache, in sofern die beste unter den vorhandenen; weil sie von allen Provinzialismen frey ist. Es hatte sie bisher kein Deutscher benutzt.
7) Poln. Grammatik für Deutsche von Alex. Adamowicz, Berlin 1794. ist wohl als ein Meisterstück angekündigt; allein kein Kenner wird sie dafür halten können. Sie wimmelt von unangezeigten Druckfehlern, besonders in den Verbis, z. B. anstatt śmy steht mehrentheils smy. Ich riethe sie dem Verfasser lieber noch besonders anzuzeigen, wenn seine Grammatik für Deutsche brauchbar seyn soll. Es fehlt uns noch an einer ganz vollständigen meisterhaften Deutsch-Polnischen Grammatik.

Kurze

Polnische Sprachlehre.

I.
Von den Buchstaben und ihrem Laute.

Die Polnische Sprache hat die mehresten Buchstaben und den Laut derselben mit andern Sprachen gemein. Die Zeichen derselben sind ganz von den Lateinern entlehnt; nur folgende wenige haben entweder eine etwas veränderte Gestalt angenommen, oder sie unterscheiden sich ganz eigenthümlich durch ihren besondern Laut und Aussprache, als:

ą und ę (z połmieśiączkiem) werden a und e cancellatum oder ein geschwänztes a und e genannt. Lies ą wie o, und ę wie e am Ende, d. h. wenn sie ein Wort beschließen und kein cię oder się darauf folgt; ferner lies sie wie o und e, wenn ein l oder ł auf sie folget, als: babą (babo) cię (tschje) począł (potschol).

ą und ę in der Mitte des Wortes lies ą wie on als: kąkol (konkol) drąg (dronk) und ę wie en als: dęga (denga) der Striemen; węda (wenda);

męka (menka); wenn aber b und p auf sie folgen, so sprich ą wie om und ę wie em z. B. ząb (somp) dąb (domp) kąp (komp) bęben (bemben) wstępny (wstempny).

Das Cedille an dem ą und ę muß im Grunde anfangs nur ein abgekürzter Schriftzug für on und en gewesen seyn, so daß es überall selbst am Ende des Wortes als ein n ausgesprochen wurde. Nachdem sich aber die Sprache mehr zu bilden, und der harten und rauhen Consonanten zu entledigen anfing, so überging man auch dieses n und verbiß es in vielen der genannten Fälle.

c der härteste Sauselaut wird allezeit wie ein Deutsches z und nie wie ein k ausgesprochen. z. B. corka (zorka) cebula (zebula) noc (noz) cały (zały) cło (zło) cyna (zyna) cudny (zudny). Folgt ein i auf das c, so wird es sanft gezischt, fast wie das Deutsche tsch; der letzte Fall findet auch Statt, wenn es ein Strichlein über sich hat, als: dobroć (dobrotsch) nić njitsch wilgoć (wilgotsch).

ł genannt das ł trasfixum ist ein Gurgellaut; er wird tief aus der Kehle hergehohlt und mit breit gemachter Zunge, die man an die oberen Zähne und an den Gaumen anschlägt, folglich härter und dumpfiger, als das doppelte Deutsche ll ausgesprochen z. B. łabęć, woł, łoś, łyżka. (Vielleicht ist es das Hebräische ע Ain; wenigstens sollen es die Türken auch in ihrer Sprache haben). ń mit dem Accent, und wenn ein i darauf folgt ohne denselben, spricht man gelinder als das Deutsche n, etwas durch die Nase, aus, etwan so wie das Fran-

zösische

zösische gn. Es führt allemahl, so oft es mit dem Strichlein bezeichnet ist, ein subtiles i mit sich, wofür eben der Accent steht um es anzudeuten z. B. koń, ieleń, pieśń, ogień, dzień, dań (die Abgabe), pani, gospodyni, der jedoch wenn ein i darauf folgt, im Schreiben wegfällt und nur noch darunter verstanden wird.

ś wird geschärft wie das Deutsche doppelte ss ausgesprochen als sen, ser, rosol, sowa, osoba.

ś wird gezischt, nur etwas gelinder wie das Deutsche sch und lispelnd ausgesprochen als: ryś, strus der Strauß, los. Folgt ein i darauf, so fällt der Accent weg; aber die Aussprache bleibt eben so, als wenn es bezeichnet wäre, wie das überhaupt der Fall bey allen mit einem Strichlein bezeichneten Buchstaben (ć ń ś ź dź) ist, daß sie nachdem ein i hinzugekommen ist, zwar das Strichlein verlieren, aber ihre Aussprache eben die bleibt, als sie mit dem Strichlein war.

y kommt mit dem Deutschen ü überein, mithin lautet es dunkler als das i, z. B. rynek, my, mysz.

z, set, unbezeichnet ist es das Zeichen des gelindesten Sauselautes; in der Aussprache dem Deutschen einfachen gelinden s, s gleich als zamek (samek) koza (kosa) zając (sajonz).

ź muß etwas gelinder als das ż, und als das Deutsche sch und mit einem sanften Zischen ausgesprochen werden. Folgt ein i darauf, so darf kein Strichlein darauf stehen, wird aber beym Aussprechen immer darunter verstanden: zima, śledź, śledzia.

ż wird wie das Französische ge ausgesprochen z. B. das Wort genirt würde der Pole nach Deutscher Aussprache schreiben: żenyrt. Es lautet also sanfter und gelinder als das Deutsche sch: żaba, żaden, żona, żelazo, żywot.

cz wie das Deutsche tsch: czapla, czoln, czuię.

sz wie das Deutsche sch: szabla, szanować, szosty.

Folgende 3 Buchstaben haben, wenn der Laut i, y oder ů ausgedruckt werden soll, nie ein y, sondern jedesmal ein i hinter sich: g, k, l. Hieher könnte man auch die 5 bestrichenen Laute ć, ń, ś, ź, dź, rechnen, die auch beständig ein i bey sich führen; da aber das Strichlein über diese Buchstaben, wenn ein i bey ihnen steht, nur noch von wenigen Polen gesetzt wird und hinter den unbestrichenen c, n, s, z, dz auch ein y stehen kann: so muß man vielmehr sagen, daß diese Buchstaben, wenn ein i auf sie folgt, so ausgesprochen werden müssen, als wenn ein Strichlein über ihnen stünde; dagegen aber, wenn ein y auf sie folgt, ihren gelinden Laut behalten. Die Aussprache dieser Buchstaben c, n, s, z, dz richtet sich also nach dem Umstande ob ein i oder y auf sie folgt.

Eine ähnliche Bewandtniß hat es auch mit den 5 Lippenlauten b, f, m, p, w; nur daß hier nicht sowohl auf ihre als vielmehr auf die Aussprache des dabey stehenden i oder y zu sehen ist; denn steht hinter ihnen ein i, so wird es wie ein ji ausgespro-

gesprochen; steht aber ein y hinter ihnen, so wird es ordinär wie ein Deutsches ü oder i ausgesprochen.

Folgende Buchstaben d, ł, r, t, cz, sz, ż nehmen nie ein i hinter sich, sondern wenn dieser Laut ausgedruckt werden soll, so muß man ein y setzen.

Die bezeichneten Lauter müssen besonders, wenn man anders nicht ein Wort mit dem andern verwechseln, und alle Zweydeutigkeiten vermeiden will, in der Aussprache genau unterschieden werden, als:

Sad der Baumgarten.	Sąd das Gericht.
Nic nichts.	Nić der Faden.
Cześć die Ehre.	Część der Theil.
Latać fliegen.	Łatać flicken.
Dzwon die Glocke.	Dzwoń laute du.
Nos die Nase.	Noś trage du.
Odpowiedz antworte du.	Odpowiedź die Antwort.
Pozywać einladen.	Pożywać genießen.

Deßgleichen müssen nicht vermengt werden b für p; l für ł; d für t; g für k; i für y; ż für sz; als:

Biię ich schlage.	Piię ich trinke.
Daię ich gebe.	Taię ich verheimliche.
Bóg Gott.	Bok die Seite.
Bić schlagen.	Być seyn.
żyć leben.	Szyć nähen.
Laska der Stock.	Łaska die Gnade.

Aussprache einiger Polnischen Buchstaben durch Vergleichung mit Deutschen.

ą	on	kąt	kont, der Winkel.
ą	om	dąb	domp, die Eiche.
ą	oh	daią	dajoh, sie geben.
ę	en	dęga	denga der Striemen.
ę	em	gęba	gemba, guemba (g hart).
ę	e oder áh.	laſkę	laſkáh, den Stock.
ó	oh gedehnt	Bóg	Bohk, Gott.
á	ah gedehnt.	pán	pahn, der Herr.
c	z	noc	noz, die Nacht.
		nic	niiz, nichts.
ć	gelindes tſch	nić	niitſch, der Faden.
ſ, s	ſſ	nos	noß, die Naſe.
ś	gelindes ſch	noś	noſch, trage.
z	ſ	zamek	ſamek, das Schloß.
ſz	ſch	ſzew	ſchew, die Naht.
dz	z	widzę	widſe, ich ſehe.
cz	tſch	czas	tſchaß, die Zeit.
ſzcz	ſchtſch	ſzczur	ſchtſchur, die Ratte.
rz	rſch	paſterż, rżeka	paſterſch, der Hirt. rſcheka, der Fluß.
ſch	ſ—ch	ſchować	ſ—chowatſch verwahren
ż	ge	żaba	geaba, ſchaba, Froſch.

Es hält ſchwer die Polniſche Ausſprache dem Auge deutlich darzuſtellen; man lernt ſie bloß durch das Gehör richtig und genau; indem es wenigſtens im Deutſchen unmöglich iſt, alle ihre Töne und Laute durch Buchſtaben auszudrucken: daher es hier ganz auf das mündliche Vorſprechen ankommt.

Durch die Flexion oder Biegung wird ein Ding nach den verſchiedenen Umſtänden oder Verhält-

hältnissen bezeichnet, in welchen es sich befinden kann. Es geschieht dieses durch gewisse einfache Laute, welche hinten an das Wort angehängt werden und daher Flexions- oder Biegungslaute (Endsylben) heissen, die man bey der Declination und Conjugation kennen lernen wird.

Die Ableitung bildet ein Wort aus dem andern vermittelst eines Nebenbegriffes. Das letztere heisset alsdann Stammwort, das erstere aber das abgeleitete. Die Ableitung geschiehet so, daß man die Sylbe, welche den Nebenbegriff enthält, und die Ableitungssylbe heißt, an das Stammwort anseţet. Geschiehet solches vorn an das Wort, so heisset sie die Vorsylbe, wird sie aber hinten angeseţet, die Nachsylbe.

Gemeiniglich werden die Flexions- und Ableitungslaute ohne alle Veränderung des Wurzelwortes an dasselbe angehängt; allein oft leidet dasselbe dabey allerley Veränderungen. Diese Veränderung betrift theils die Vocale (Hülfslaute) theils die Consonanten (Hauptlaute), welche oft in die verwandten oder ähnlichen übergehen und oft gar verbissen oder herausgeworfen werden. Wenn in der Biegung und Ableitung ein tieferer Vocal in den nächsten höhern und umgekehrt übergeht, so wird solches der Umlaut genannt. Man merke sich hier nur die wichtigsten Veränderungen:

é geht über in t als: Kwiecień, kwietnia, kociel, kotła; oder umgekehrt.

ch — in ż als: suchy, suższy.

ch — in ſz als: ucho, uſzy; mucha, muſze; pycha, pyſze.

d — in dź als: ſzkoda, ſzkodzie; broda, brodzie; żyd, żydzie; rod, rodzie; idę, idzieſz.

g — in dz oder ż als: droga, drodze; ſtrzegę, ſtrzeżę.

k — in c als: ręka, ręce; męka, męce; corka, corce.

l — in l als: ſzkoła, ſzkole; woł, wole.

r — in rz als: trę, trze; ſkóra, ſkorze.

t — in ć als: kot, kocie, młot, młocie.

a — in ę als: biały, bieli; las, w leſie; świat, świecie; ſąſiad, ſąſiedzie. Umlaut.

e — in o als: przyiaciele, przyiacioł.

ą — in ę als: błąd, błędu; dąb, dębu; urząd, urzędu, gałąź, gałęzi; mądry, mędrſzy.

ę — in ę als: kościoł, kościele; żona, żenie; uczony, uczeni; ſioſtra, ſieſtrze; biorę, bierzeſz.

ę — in ą als: ręka, rąk; męka, mąk; święto, świąt.

y — in i als: ray, raiu; łoy, łoiu; kray, kraiu.

II. Claſſification der Wörter und ihre Biegung.

Von den Wörtern als Redetheilen (Sprachgliedern) ſey es uns hier genug, ſie bloß zu nennen; indem man ſie ſchon aus Adelungs oder anderer Sprachlehre kennen wird. Sie ſind im Polniſchen folgende: 1) Das Subſtantivum oder Haupt-

Hauptwort (Nennwort) rzeczownik. 2) Das Adverbium (Meldungsbeywort) (przysłowek). 3) Das Numerale oder Zahlwort (imię liczbowe). 4) Das Pronomen (Zeigewort, Zeiger) (zaimek). 5) Das Adjectiv oder Eigenschaftswort (Nennwort, Nennbeywort) (przymiotnik). 6) Das Verbum (Meldungswort) (słowo). 7) Die Präpositionen (Vorsetzwort, Vortreter) (przyimki). 8) Die Conjunctionen (Bindewort) (spoyniki). 9) Die Interjectionen oder Empfindungswörter (Einzelwort, Alleinwort) wykrzykniki).

Das Participium oder Meldungsabwort (imiesłow) ist kein eigner Redetheil; es ist, nachdem es gebraucht wird, entweder ein Adverbium als: grając (spielend) oder ein Adjectiv als: grający, a, e, der —, die —, das spielende, beydes mit dem Nebenbegriffe der Zeit, und wird allemahl von einem Verbo abgeleitet.

Die Deutsche und viele andre Sprachen haben außer den benannten Redetheilen noch einen Artikel oder Wortbegleiter (der, die, das). Diesen hat die Polnische Sprache nicht, wie viele Polen irrig glauben und es wohl gar mit dem Pronomen Demonstrativum ten dieser, ta diese, to dieses, verwechseln. Manche der jetzt gedachten Redetheile, lassen sich flectiren oder biegen. Dieses geschiehet durch die Declination oder Nennwortsbiegung (przypadkowanie) und durch die Conjugation oder Meldewortsbiegung (czasowanie).

Bey den biegsamen Redetheilen (części mowy) ist noch zu merken:

1) Der Numerus oder die Zahlbestimmung (Zähler) liczba. Es ist entweder die Rede von einer Person oder Sache, daher der Singular oder Einzähler (— poiedyncza) oder von mehrern, daher der Plural oder Mehrzähler (— mnoga). Vom Dual, der völlig veraltet ist, giebts nur noch wenige Reste in alten Büchern z. B. in Kochanowski's befreytem Jerusalem. ; s. Lesebuch Seite 107, Zeile 3 von unten.

2) Die drey Personen (osoby)

3) Die Casus oder Fälle, deren es im Polnischen sieben giebt: Nominativ oder Werfall, Genitiv oder Weßfall, Dativ oder Wemfall, Accusativ oder Wenfall, Vocativ oder Ruf- oder Anredefall, Instrumental oder Mittelfall, Local oder Ortfall.

III. Von dem Substantive.

Man bringt alle Polnische Substantive unter drey Classen, die man Geschlechter nennt. Das Geschlecht (genus, płeć) ist entweder männlich (masculinum, — męzka), oder weiblich (femininum, żeńska oder niewieścia), oder es ist weder das eine noch das andere, daher man es dinglich oder sächlich, (neutrum, nitoniowe, niiaka) genannt hat. Es giebt aber auch ein genus commune z. B. sługa der Diener oder die Dienerinn und besonders viele Pluralia, jedoch mit besondern Biegungslauten und daran geknüpften Nebenbegriffen.

Alle Substantive und Adjective werden declinirt. Man zählt drey Declinationen oder Nennworts-

wortsbiegungen für die Substantive. Zur ersten gehören die Masculina, zur zweyten die Feminina, zur dritten die Neutra. Die Merkmale an den man erkennen kann, nach welcher Declination ein Substantiv geht, sind der Nominativ und Genitiv Singularis.

Fr. Welche Substantive sind Masculina?

Antw. Die sich im Nominativ auf einen Consonanten endigen also im Nominative unbezeichnet sind; ingleichen auf ein y mit einem vorhergehenden Vocal und die zugleich im Genitive ein a oder u haben. Mehrentheils wird der Genitiv bey Personen und lebendigen (organisirten) Dingen auf a und bey leblosen auf u gemacht.

Fr. Welche Substantive sind Feminina?

Antw. Die sich auf a, i, y und auf einen Consonanten schließen; bloß der Genitiv, welcher i oder y ist, unterscheidet sie im letztern Falle von der ersten Declination.

Anmerk. Ursprünglich mögen alle Wörter dieser zweyten Declination im Nominative ein a gehabt, also: pani*a*, koley*a*, drabi*a* &c. geheißen haben; allein bey fortgehender Bildung der Sprache wurde der Vocal aus Liebe zur Kürze verbissen, so wie noch jetzo in einigen Provinzen pieczeń für pieczenia, klacz f. klacza, łani f. łania, wiśń f. wiśnia &c. gesprochen wird.

Fr. Welches sind die Neutra?

Antw. Diejenigen —, die auf e, ę, o ausgehen und im Genitive a haben.

Declinations-Tabelle

der Polnischen Substantiven nach den Endungen oder Casuszeichen.

1ste Decl. männlich. 2te Decl. weiblich. 3te Decl. dinglich oder sächlich.

Singular.

	I.	II.	III.
Nominativ	unbezeichnet	--a, i, oder unbezeichnet	--e, ę, o
Genitiv	--a, u	--y, i	--a
Dativ	--owi, (u.)	--ie, ę, y, i.	--u.
Accusativ	--a oder unbezeichnet.	--ę (ą) oder unbezeichnet.	--e, ę, o wie der Nomi-
Vocativ	~~e~~, ie, u	--o, (i), (y)	--e, ę, o nativ.
Instrumental (z mit)	z--em	z--ą	z--em
Local (w in)	--e, ie, u	w--ie, ę, y, i	w--u, e

Plural.

N. wer?	--owie, e, y, i (a)	--y, i, e	--a
G. Wessen?	--ow, y, i, u	die bloße — oder die theils durch den Umlaut theils durch Einschiebung des e, ie veränderte Wurzel oder aber y, i wie im Nominat.	theils die unbezeichnete; theils durch Einschub des e, ie; theils durch den Umlaut veränderte Wurzel; selten ow.
D. wem?	--om	--om	--om
A. wen?	--ow oder wie der Nom.	--y, i, e wie der Nomi-	--a
V, o!	--owie wie der Nom.	--y, i, e nativ.	--a
I. womit?	z--ami	--ami (oma)	--ami
L. worin?	w--ach, ech	--ach	--ach, ech

Tabelle

Tabelle

der ersten Declination in Beyspielen.

Singular.		Plural.	
Johannes.	der Herr.	Johanne.	die Herren.
N. der Ján.	Pán.	die Jánowie.	Panowie.
G. des Jána.	Pana.	der Jánów.	Panów.
D. dem Jánowi.	Panu.	den Jánóm.	Panóm.
Acc. den Jána	Pana.	die Jánów.	Panów.
V. o du! o! Janie.	Panie.	o ihr! o! Jánowie.	Panowie.
I. mit dem (z) Jánem.	Paném.	mit den (z) Jánami.	Panami.
L. in dem (w) Jánie.	Panu.	in den (w) Jánach.	Panach.

Singular.			Plural.		
das	der	die	die	die	die
Pferd	Ochs.	Eiche.	Pferde.	Ochsen.	Eichen.
Koń	Woł	Dąb	Konie	Woły	Dęby
Konia	Wołu	Dębu	Koni	Wołów	Dębów
Koniowi	Wołowi	Dębowi	Koniom	Wołóm	Dębóm
Konia	Wołu	Dąb	Konie	Woły	Dęby
Koniu	Wole	Dębie	Konie	Woły	Dęby
Koniem	Wołem	Dębem	† Końmi	† wołmi	Dębami
Koniu	Wole	Dębie	Koniach	wołach	Dębach

† Den

†) Den Instrumental im Plural sucht man, wo es sich nur thun läßt abzukürzen. Dieß geschieht entweder durch bloße Zusammenziehung (Contraction) wie hier, oder wo das nicht angeht, so bildet man ihn in vielsylbigen Wörtern nicht auf ami sondern irregulär fast wie den Nominativ Pluralis auf die Endung y s. Lesebuch S. 9. Nr. 2. z. B. f. czasami sagt man czasy.

Anmerk. Diejenigen männlichen Substantive, die sich auf ein e, i und y mit vorhergehendem Consonanten endigen, werden wie die männlichen Adjective declinirt z. B. Noe, Noego; Poniatowski, ---kiego; Podskarbi, ---biego (Schatzmeister); Podstoli, ---tego (der Untertruchseß); Luty, ---tego; Krayczy, ---czego (der Vorschneider); von den, wenn man die fremden Wörter ausnimmt, viele nur zu Substantiven erhobene Adjective sind. Hieher gehört auch Sędzia, ---dziego; eigentlich auch Hrabia, Burgrabia obgleich sie einige zu der 2ten Declination ziehen. Viele aber formiren den Plural nach der ersten Declination. Daher werden

2) Die Substantiva masculina auf a als Woiewoda, y; Starosta, y &c. im Singular eben so wie andere weibliche Wörter auf a nach der 2ten Declination; im Plural aber nach der ersten — declinirt.

3) Einige Wörter, die sich auf ec. eć, ek, el, eł, en, eń, er, et, ew &c. endigen, und einige andere als: leb, łba; mech, mchu; wrobel, ---bla kozieł, kozła; orzeł, orła; owies, owsa, (u); pies,

pies, psa; chrzest, chrztu (die Taufe); ocet, octu; ostet, ostu; pozew, pozwu (die Vorladung, Citation); bez, bzu; dech, tchu; dzień, dnia; zamesz, zamszu (Semisch Leder); poczet, czu (die Schwite, Anzahl); cześć, czci; kierz, krza (der Busch); wesz, wszy; wieś, wsi; krew, krw; chorągiew, chorągwi verlieren bisweilen in allen Casibus das e, besonders wenn es einen tiefern oder niedern Laut hat, wie in Schwert, Herd, Krebs. Gemeiniglich fallen dann auch die Buchstaben i, z, zi wenn sie etwan dabey stehen, weg.

Der Genitiv Singularis der ersten Declination macht die größte Schwierigkeit. Man merke darüber folgendes: Diejenigen Substantive die etwas persönliches u. lebendiges andeuten haben im Genitive u. Accusativo a, z. B. czlek, a; wilk, a. Ausgenommen sind:

1) wol, wołu; bawol, u (der Büffel) skop, u (a).

2) Die Sammelwörter (collectiva) lud, u; rod, u; narod, u; gmin, u; drob, in kleines Federvieh. Die aber etwas lebloses anzeigen, die haben u; jedoch muß der Wohllaut und das Bedürfniß diesen Casus vom Vocativ und Local zu unterscheiden (die bisweilen auch auf ein u gebogen sind, und also gleichlautend wären) das Volk bewogen haben, viele leblose Dinge, besonders aber aus fremden Sprachen entlehnte Wörter auf a zu beugen; worüber sich aber keine allgemeine Regel geben läßt, sondern dieß muß durch aufmerk-

merksame Lectüre und aus dem Sprachgebrauche erlernet werden.

Oft ist der Umlaut z. B. wąż, węża; ząb, zęba; dąb, dębu; dziewośląb, ---ślęba ein Brautwerber.

Die weichen Buchstaben b, ć, ń, p, ś w, ź nehmen noch ausser der gewöhnlichen Bezeichnung der Casus unmittelbar hinter sich ein i z. B. gołąb, ---bia; gość, ---ścia; karp, ---pia ein Karpfe. Ferner wird das c in t verändert s. S. 7. Z. 3. unten.

Der Dativ Singularis der ersten Declination kann auch auf u gemacht werden, besonders wenn die Präposition ku vor einem solchen Worte stehet z. B. ku końcu s. ku końcowi; ferner folgende haben immer u als Bog, chłop, chłopiec, *chłopcu*, pan, brat, ksiądz, *księdzu*; oyciec, *oycu*; łeb, *łbu*; pies, *psu*; czart, diabeł, *diabłu*; kat.

Bey lebendigen Dingen ist der Accusativ wie der Genitiv; bey leblosen aber ist er dem Nominative gleich, sowohl im Singular als auch im Plural der ersten Declination.

Der Vocativ hat mehrentheils so wie der Local bald e bald u. Hierüber läßt sich keine allgemeine Regel geben. Folgende Besonderheiten kann man sich merken:

Nom.	Vocat.	Local.
Bog	Boże	w Bogu.
Człowiek	człowiecze	- człowieku.
Ksiądz	księże	- księdzu.
Pan	panie	- panu
Syn	synu	- synu, *al* synie.

Die

Die übrigen Veränderungen der Vocale und Consonanten in der vorletzten Sylbe, die der Wohllaut nothwendig macht, lehrt die Lectüre, indessen siehe hievon Seite 7. und 8.

Die Endung owie haben im Nominative und Vocative Plural nur die persönlichen oder personificirten Substantive (wenn sie sich nur nicht im Singular auf iki endigten) zumahl in höherer Schreibart; weil die Endung owie den Nebenbezriff des Ehrwürdigen und Erhabnen in sich schließt. Allein Liebe zur Kürze giebt hier öfters den kürzern Endungen e, i, y den Vorzug z. B. Krole; drabi (Marodeur); dozorcy. Diese Abkürzung ist endlich so beliebt geworden, daß man viele Nomina gar nicht mehr auf owie flectiren darf z. B. Chłopi, chłopcy, rolnicy, rodzice, żołnierze, narody, chrześcianie, Moskale.

Die Nomina — auf anin bekommen im Pl. nicht mehr Sylben sondern verändern bloß das letzte n in e, als dworzanin hat nicht dworzaninie sondern bloß dworzanie, eben so chrześcianin im Pl. chrześcianie; poganin, poganie.

Die Nomina — die sich endigen auf ein t als grunt, fundament, lament das Wehklagen; instrument, moment, fragment, monument, akt, postument und d. gl. Die etwas lebloses anzeigen und vom Lateinischen herkommen, haben im Pl. a als dokumenta. Im Altpolnischen findet man noch mehrere Pluralia auf a als dwa chłopa, dwa Kónia, heut zu Tage spricht man noch dwa grosza,

dwa tyſiąca, eben ſo ſagt man auch cuda vom cud, u, vor Zeiten cudo.

Die Nomina Kſiądz, brat, ſzlachcic verwandeln ſich im Plural in Collectiva der IIten Declination als Xięża, y, bracia, ci; ſzlachta, y.

Die Nomina, die den Nominativ Pl. auf ie haben, formiren den Genitiv Pl. durch Wegwerfung des leztern e z. B. gołębie, goście, Kónie, Karpie, łoſie, śledzie, ludzie. Deßgleich. dni und nie auf ow ſ. Leſebuch S. 19. Nota 9. unten.

Tabelle

der zweyten Declination in Beyſpielen.

Singular.		Plural.	
die Rede.	Frau.	die Reden.	Frauen.
N. mowa.	Pani.	die mowy.	Panie.
G. der mowy.	Pani.	der mow.	Pań.
D. der mowie.	Pani.	den mowom.	Paniom.
A. die mowę.	Panią.	die mowy.	Panie.
V. o du mowo.	Pani.	o ihr mowy.	Panie.
J. mit der z mową.	z Panią.	mit den z mowami.	z Paniami.
L. in der w mowie.	w Pani.	in den w mowach.	w Paniach.

Singular.

Singular.		Plural.	
die Arbeit.	der Knochen	die Arbeiten	die Knochen
N. Práca.	Kość.	N. Prácę.	Kości.
G. der Prácy.	Kości.	G. der Prác.	Kości.
D. der Prácy.	Kości.	D. den Prácom.	Kościom.
A. die Prácę.	Kość.	A. die Prácę.	Kości.
V. o du Práco.	Kości.	V. o ihr Prace.	Kości.
J. mit der z Prácą.	z Kością.	J. mit den z Prácami.	z Kościami.
L. in der w Prácy.	w Kości.	L. in den w Prácach.	w Kościach.

Singular.		Plural.	
Jungfrau.	die Hand.	Jungfrauen	die Hände.
N. die Panna.	Ręka.	N. die Panny.	Ręce.
G. der Panny.	Ręki.	G. der Panien.	Rąk, ręku.
D. der Pannie.	Ręce.	D. den Pannom.	Rękom.
A. die Pannę.	Rękę.	A. die Panny.	Ręce.
V. o du Panno.	Ręko.	V. o ihr Panny.	Ręce!
J. mit der z Panną.	z Ręką.	J. mit den z Pannami	Rękami.
L. in der w Pannie.	w ręce.	L. in den w Pannach.	Rękach oder ręku.

Die etwanigen Masculina dieser Declination auf a als dozorca gehen im Plural nach der ersten Declination und haben daher im Genitive Pl. ow.

Der Nominativ endigt sich entweder auf einen Vocal, a, á, i, y oder auf einen Consonanten, entweder auf einen harten c, z, ż oder weichen b, ć, l, m, ń, p, ś, w, ź z. B. matka, rolá, Monarcha, pani, koley, noc, mysz, straż, żob (Vogelfutter), miłość, sól, karm die Futterung, Mastung, dłoń, człap, der Pferdetrab, oś, konew, eine hölzerne Wasserkanne, gałąź.

Der Genitiv endigt sich auf i, y oder Altpolnisch auf e. Die sich im Nominativ auf ga, ia, ka, la, ya, i, l, ay, ey imgleichen auf einen weichen Consonanten endigen, haben im Genitiv i; alle andere haben y.

Das offne e wird gemeiniglich herausgeworfen z. B. wieś, wsi, Konew, Konwi, auch findet der Umlaut Statt z. B. gałąź, gałęzi; żołądź, żołędzi.

Der Dativ endigt sich auf e, i, y z. B. Monarsze, osobie, zgodzie &c. &c. pani, żobi, Konwi &c. &c. &c. pracy, obręczy, straży &c. &c. Die Nomina, die sich im Nominative auf ba, da, fa, ga, cha, ka, ła, ma, na, pa, ra, sa, ta, wa, xa, za mit vorhergehendem Vocal endigen, haben im Dative e. Ueberdem gehen einige Verän-

Veränderungen mit den Vocalen und Consonanten vor, denn nach den Cosonanten b, f, m, n, p, s, w, x, z wird vor dem e noch ein i eingeschaltet; d wird in dzi, g in dz, ch in sz, k in c, ł in l, r in rz, t in ci verandert. In der vorletzten Sylbe findet nur in diesen Wörtern der Unlaut Statt: niara, ofiara, wiara, siostra, żona und zwar im Altpolnischen, als: mierze, ofierze, wierze, siestrze, żenie.

Der Accusativ gehet nach folgenden Regeln: wenn sich der Nominativ auf einen Consonanten oder auf y endigt, dann ist der Accusativ dem Nominativ gleich. Diejenigen aber, die sich im Nominative auf ein geschloßenes á endigen z. B. wolá, rolá &c. die verändern im Accusative dieses á in ą, z. B. wolą, rolą &c. Die aber ein offenes a hatten, verändern a in ę, z. B. matka, matkę, córka, córkę &c. Der Vocativ endigt sich auf i, wenn im Nominativ ein i oder y war. Die aber im Nominative a hatten, bezeichnen den Vocativ durch o. Die lebendigen persönlichen Diminutiva haben u, z. B. Kasia, V. Kasiu, die Catherine Marusia, V. Marusiu die Marie. Die sich im Nominative auf einen Consonanten endigten, haben den Vocativ wie der Genitiv war. Bey lebendigen persönlichen Nominibus pflegt dieser Casus bisweilen wie der Nominativ zu bleiben, z. B. Maryá.

Tabelle

der dritten Declination in Beyspielen.

Singular.

das Feld.	der Apfel.	das Thier.	das Wort.
N. pole.	iabłko.	zwierzę.	słowo.
G. des pola.	iabłka.	zwierzęcia.	słowa.
D. dem polu.	iabłku.	zwierzęciu.	słowu.
A. das pole.	iabłko.	zwierzę.	słowo.
V. o du pole.	iabłko.	zwierzę.	słowo.
J. mit dem z polem.	z iabłkiem.	z zwierzęciem.	ze słowem.
L. in dem w polu.	w iabłku.	w zwierzęciu.	w słowie.

Plural.

Felder.	Aepfel.	Thiere.	Worte.
N. die pola.	iabłka.	zwierzęta.	słowa.
G. der pól.	iabłek.	zwierząt.	słów.
D. den polom.	iabłkom.	zwierzętom.	słowom.
A. die pola.	iabłka.	zwierzęta.	słowa.
V. o ihr pola.	iabłka.	zwierzęta.	słowa.
J. mit den z polami	z iabłkami.	z zwierzętami.	ze słowami.
L. in den w polach.	w iabłkach.	w zwierzętach.	w słowach.

Hier

Hier merke man im Singular den Local, der mehrentheils durch u wie der Dativ bezeichnet wird, aber auch öfters durch e. Dieser letzte Fall findet nur in denjenigen Wörtern Statt, die sich im Nominative auf bo, do, ło, no, ro, so, to, wo, azo endigen, da denn das letzte o in e, das b aber in bi, d in dzi, ł in l, n in ni, r in rz, s in si, t in ci, w in wi, z in zi verändert wird s. S. 7. 8. z. B. niebo, nebie; stado, stadzie; bydło, bydle; ciało, ciele; płotno, płotnie; pioro, piorze; ausgenommen dobro, welches u hat, proso, prosie; żyto, życie; einige bekommen den Umlaut: lato, lecie; miasto, mieście; drzewo, drzewie; żelazo, żelezie.

Noch merke man einige Irregularia als oko und ucho, wenn sie einen Theil des Leibes bedeuten, so haben sie den Plural nicht regelmäßig, also nicht oka, ucha, sondern unregelmäßig, nehmlich N. oczy, uszy. G. ocz, usz besser oczu, uszu. D. oczom, uszom. Instr. oczami, uszami oder bisweilen oczyma, uszyma. Local oczach, uszach oder oczu, uszu wie ręku. Ziele das Kraut welches ehemahl zioło geheißen hat, wie man noch das Diminut. ziołko hat, verändert man in allen Casibus des Plurals el in oł als zioła, zioł. Einen zwiefachen Pl. haben niebo, als nieba oder niebiosa ferner iaie, iaia oder jayca endlich lato Pl. dwa lata oder dwie lecie.

III. Von den Adverbien.

Die Adverbia sind der fruchtbarste Redetheil, von dem die meisten andern abstammen. Da es

dem Substantive vornehmlich vermittelst eines Verbi beygelegt werden muß, so wird es Adverbium genannt, z. B. ptak leci predko, der Vogel fliegt schnell. Sie sind entweder Wurzelwörter als tu hier, tam dort, raz einmahl, iak wie, dziś heute, iuż schon, oder abgeleitet, oder zusammengesetzt. Durch die beyden letzten Mittel können auch andere Redetheile zu Adverbiis gemacht werden, trochę wenig, czasem bisweilen, poiutrze übermorgen, teraz (s. ten raz) ietzt. Die meisten Adverbia, die eine Art und Weise ausdrucken, endigen sich auf ein e, ie, o.

Wenn der Begriff eines Adverbii ohne alle Vergleichung und Bestimmung des Grades an dem Worte selbst, von einem Dinge gesagt wird, so stehet es im positiven Stande. Oft aber lassen sich mehrere Grade ausdrucken, und wenn dieses an dem Worte selbst geschiehet, so wird es gesteigert. Durch die Steigerung kann der Begriff eines Adverbii auf gedoppelte Art erhöhet werden: 1) so, daß man es mit andern vergleicht und ihm eine Beschaffenheit im höhern Grade beylegt, Gradus comparativus; und 2) so, daß man ein Ding in Ansehung eines Prädicates über alle einer gewissen Art erhebt, Gradus superlativus.

Gesteigert können werden alle Adverbia, deren Bedeutung es erlaubt rychło geschwind, rychley geschwinder, nayrychley aufs geschwindeste, trudno schwer, trudniey schwerer, naytrudniey am schwersten;

sten; mile lieblich, miley lieblicher; blisko nahe, bliżey näher, naybliżey am nächsten ꝛc.

In der Steigerung wird dem Positive im Comparative ey angehänget, und im Superlative wird ausserdem noch die Vorsylbe nay vorgesetzet. Mit der Wurzel geschehen die bey der Flexion üblichen Veränderungen s. S. 7. 8.

Einige Adverbia weichen in der Comparation von der gewöhnlichen Form ab, dobrze gut, lepiey besser, naylepiey am besten; źle übel, arg; gorzey ärger ꝛc. letko leicht, łżey leichter ꝛc. ꝛc.

V. Von den Zahlwörtern.

I. Cardinalia die bestimmten Zahlwörter oder die Grundzahlen auf die Frage: wieviel? 1. ieden, — dna, — dno eins. 2. dwa, dwie, dwoie zwey. 3. trzy, troie, drey. 4. cztery, czworo vier. 5. pięć, pięcioro, fünf. 6. sześć, sześcioro sechs. 7. siedm, — mioro sieben. 8. ośm, — mioro acht. 9. dziewięć, — cioro neun. 10. dziesięć, — cioro zehn. 11. iedenaście, eilf. 12. dwanaście, zwölf. 13. trzynaście, dreyzehn. 14. czternaście, vierzehn. 15. piętnaście, funfzehn. 16. szesnaście, sechszehn. 17. siedmaście, siebenzehn. 18. ośmnaście, achtzehn. 19. dziewiętnaście, neunzehn. 20. dwadzieścia, zwanzig. 21. dwadzieścia i ieden, ein und zwanzig ꝛc. ꝛc. 30. trzydzieści, dreyßig. 40. czterdzieści, vierzig. 50. pięćdziesiąt, fünfzig. 60. sześćdziesiąt, sechszig. 70. siedmdziesiąt, siebenzig ꝛc. 100. sto, hundert. 200. dwiescie, zweyhundert. 300. trzysta,

dreyhundert. 500. pięć set, fünfhundert. 1000. tyſiąc, tauſend. 2000. dwatyſiące, zweytauſend. 5000. pięć tyſięcy fünftauſend ꝛc. ꝛc.

m. und n.	f.	
N. dwa, dway.	Dwie.	Die Abſtracta dwoie, dwoyga; oboie, oboyga; czworo, czworga &c. &c. geben, wie ihre Endung ausweiſet, nach der dritten Declination.
G. dwóch, (dwuch, dwu).		
D. dwom, dwiema.		
Acc. dwoch.		
Jn. z dwoma, dwiema.		
L. we dwoch, (dwuch, dwu).		
m. w. ſ.		
N. trze, trzy.		
G. trzech.		
D. trzema, trzem.		
Acc. trzy.		
Jn. trzema.		
L. we trzech.		
eben ſo cztere und cztery.		

Wenn zwey Cardinalia oder Ordinalia zuſammengeſetzt werden, ſo ſetzt man die größere Zahl mit i voran.

II. Die Ordinalia, auf die Frage: der wievielſte? ſind lauter Adjectiva dreyer Endungen. Pierwſzy —, a —, e (der —, die —, das erſte). Wtory —, a —, e auch drugi der andere, oder der zweyte. Trzeci (3te dritte). Czwarty (4te vierte). Piąty (5te fünfte.) Szoſty (6te ſechſte). Siodmy (7te der ſiebente). Osmy (8te achte). Dziewiąty (9te neunte). Dzieſiąty (10te zehnte). Jedenaſty (11te eilfte). Dwunaſty (12te zwölfte). Trzynaſty (13te

(13te dreyzehnte). Czternaſty (14te vierzehnte). Piętnaſty (15te fünfzehnte). Szeſnaſty (16te ſechszehnte). Siedmnaſty (17te ſiebenzehnte). Oſmnaſty (18te achtzehnte). Dziewiętnaſty (19te neunzehnte). Dwudzieſty (20ſte zwanzigſte). Trzydzieſty (30ſte dreyßigſte). Czterdzieſty (40ſte vierzigſte). Piędzieſiąty (50ſte fünfzigſte). Sześćdzieſiąty (60ſte ſechszigſte). Siedmdzieſiąty (70ſte ſiebenzigſte). Setny (100ſte hundertſte). Dwuſetny (200ſte zweyhundertſte). Trzyſetny (300ſte dreyhundertſte). Czterſetny (400ſte vierhundertſte). Tyſiącny (1000ſte tauſendſte).

VI. Von dem Pronomine.

Man merke folgende Pronomina:

Erſte Perſon. Zweyte Perſon. Dritte Perſon.

Singular.

N. Ja ich.	Ty du.	fehlt.
G. Mnie meiner.	Ciebie deiner.	ſiebie ſeiner.
D. Mnie, mi mir.	*Tobie, ci dir.	ſobie ſich.
A. Mnie, mię mich.	*Ciebie, cię dich.	ſiebie, ſię ſich.
J. *ze* mną mit mir.	z tobą mit dir.	z ſobą mit ſich.
L. *we* mnie in mir.	*w* tobie in dir.	*w* ſobie in ſich.

Tobie f. ci, und ciebie f. cię wird nur gebraucht, wann ein beſonderer Unterſchied und Nachdruck angedeutet werden ſoll.

Plu-

	Plural.	
N. My wir.	Wy iḛr.	
G. Nas unſer.	Was euer.	
D. Nam uns.	Wam euch.	NB. Iſt dem Singular gleich.
A. Nas uns.	Was euch.	
J. z nami mit uns.	z Wami mit euch.	
L. *w* nas in uns.	*w* Was in euch.	

Singular.			Singular.		
N. Ten dieſer.	ta, dieſe.	to, te, dieſes.	On, er.	Ona, ſie.	Ono, one, es.
G. Tego dieſes	tey, dieſer.	tego, dieſes.	Onego, niego iego,	Oney, niey, iey.	Onego, niego, iego.
D. Temu dieſem.	tey, dieſer.	temu, dieſem.	Onemu, niemu, iemu, mu.	Oney, niey, iey.	Onemu, niemu, iemu, mu.
A. Tego, ten dieſen.	tę, tą, dieſe.	to, te dieß.	Onego, niego, iego, go	Onę, nię, nią, ią,	Ono, nie, ie.
J. z Tym mit dieſem.	z tą, mit dieſer.	z tym mit dieſem.	z Onym, nim,	Oną, nią.	Onym, nim.
L. *w* Tym in dieſem!	*w* tey, in dieſer.	*w* tym, in dieſem.	*w* Onym, nim,	Oney, niey.	Onym, nim.

Plural.			Plural.		
N. Ci, te, dieſe.	te,	te.	Oni, (one)	One,	One.

G.

G. Tych dieſer.	tych,	tych.	Onych, nich, ich,	Onych, nich, ich,	Onych, nich, ich.
D. Tym dieſen.	tym,	tym.	Onym, nim, im,	Onym, nim, im,	Onym. nim, im.
A. Tych te, dieſe.	te,	te.	Onych, nich, ich; One, nie, ie.	One, nie, ie.	One, nie, ie.
J. z Temi (tymi), mit dieſen.	temi,	temi.	z Onemi, niemi,	Onemi, niemi,	Onemi, niemi.
L. w Tych (tech), in dieſen.	tych,	tych.	w Onych, w nich,	Onych, nich,	Onych, nich.

Soll eine Präpoſition das Pronomen on ſelbſt afficiren, ſo ſetzt man die Modification auf o, wenn eine entfernte Beziehung; und, wenn die nächſte Beziehung angedeutet werden ſoll, ſo ſetzt man zur Präpoſition nur die auf n modificirten Sylben. Die Sylben die ſich mit j anfangen, können zwar nach einer Präpoſition folgen; allein nicht ſie, ſondern ihr Subſtantiv wird von der Präpoſition afficirt z. B. Do iego Pana przyſzłem, ich bin zu ſeinem Herren gekommen.

Die Pronomina, go, mu, mi, ci, cię, ſię können nicht von Anfang ſtehen. Man muß alſo ſagen: ſzukam go ich ſuche ihn, und nicht go ſzukam; dam mu ich will ihm geben und nicht mu dam &c. &c. Die letzte Modification wird gern nach einem Verbo gebraucht, wenn anders die nächſte

nächste Beziehung angedeutet werden soll; denn die entfernten Beziehungen können allerdings auch durch die erste Modification angezeigt werden und beym Verbo stehen.

Bisweilen schmilzt dieses Pronomen mit der Präposition ganz in ein Wort zusammen und die letzte Sylbe davon wird verbissen, z. B. nań f. na niego auf ihn; idź poń f. po niego gehe nach ihm; poślę przezeń f. przez niego ich werde durch ihn schicken, weń f. w niego in ihn; zań f. za niego für ihn, statt seiner.

N. Kto wer?	Co was? welches.
G. Kogo wessen?	Czego, —
D. Komu wem?	Czemu — warum
A. Kogo wen?	Co was
I. z Kim mit wem?	z Czym womit?
L. w Kim in wem?	w Czym worin?

Nach Kto geht auch Nikt (e*niekto) nikogo; und nach Co geht nic, niczego. Von den übrigen Pronominibus wird die Endung ausweisen, wie sie declíniret werden müssen.

VII. Von dem Adjective.

Das Adjectiv hat drey Endungen (y oder i, a, e) für jedes Geschlecht eine, je nachdem das Substantiv, mit dem es verbunden wird, entweder männlich, oder weiblich, oder dinglich ist z. B. *dobry* oyciec, *dobra* matka, *dobre* zwierzę.

Einige Adjective machen ihr Masculinum entweder bloß auf einen Consonanten als żaden, żadna, żadne; wszystek, oycow, matczyn, siestrzyn,

Krawcow

Krawcow, oder sie sind Abundantia d. h. sie können auch die männliche Concretionssylbe y annehmen, z. B. łaskaw und łaskawy; gotow und gotowy; godzien und godny; świadom und świadomy; pełen und pełny; pewien und pewny; prożen und prożny; winien und winny; zdrow und zdrowy und viele Participia paßiva auf any und ony als pogrzebion und pogrzebiony; ukrzyżowan und ukrzyżowany.

Declinations-Tabelle der Adjectiven.

Singular.

Männliche —,	weibliche —,	dingliche Concretions Sylbe.
N. y, (i)	a	e (o).
G. ego	ey	ego.
D. emu	ey	emu.
A. ego bey lebendigen oder y (i) bey leblosen Dingen	ą (ę)	e
V. wie der Nominativ.		
J. ym, (im, ém).	ą	ym, (im, ém).
L. ym, (im, ém).	ey	ym, (im, ém).

Plural.

N. i, y (e)	e	e.
G. ych	ych	ych.
D. ym	ym	ym.
A. ych (e)	e	e.
V. wie der Nominativ.		
J. emi (ymi)	emi	emi.
L. ych	ych	ych.

Ein

Ein Beyspiel hievon ist:

Singular.

m.	w.	s. oder dinglich.
słaby der —	słaba die —	słabe das schwache.
słabego des	słabey der —	słabego des schwachen.
słabemu dem	słabey der —	słabemu dem schwachen.
słabego } den słaby }	słabą die —	słabe das schwache.
o słaby o du	o słaba! o du	o słabe o du schwacher, e, es.
ze słabym mit dem	ze słabą mit der	ze słabym mit dem schwachen.
we słabym in dem	we słabey in der	we słabym in dem schwachen.

Plural.

słabi die —	słabe die —	słabe die schwachen.
słabych der	słabych der	słabych der schwachen.
słabym den	słabym den	słabym den schwachen.
słabych } die słabe }	słabe die —	słabe die schwachen.
o słabi! o ihr	o słabe! o ihr	o słabe! o ihr schwachen.
ze słabemi mit den	ze słabemi mit den	ze słabemi mit den schwachen.
we słabych in den	we słabych in den	we słabych in den schwachen.

Das Masculinum leidet im Nominative Plural an der Wurzel einige Veränderungen der Consonanten vor der Concretions-Sylbe oder diese letztere geht aus y in i und aus i in y über, oder es findet der Umlaut Statt.

Singul.

Singul.	Plural
hy	bi
cyhat den Umlaut	
dy	dzi
gi	dzy
chy	ſzy
ki	cy
ły	li
— auch den Uml.	

Singul.	Plural
ſły	śli
my	mi
ny	ni
ony Umlaut	eni
py	pi
ry	rzy
ſy	ſi
ty	ci

Singul.	Plural
ſty	ści
wy	wi
ży	zi
ſzy	ſi

Dieſe Veränderungen aber finden nur bey perſönlichen Maſculinis Statt; in andern Fällen muß bloß die Concretions-Sylbe e gebraucht werden.

Wenn ſich die Wurzel des Adjectives auf ein g oder k endiget, ſo mag man gern die Concretions-Sylbe des Nominatives i auch in einigen andern Caſibus beybehalten, wenn auf g und k ein e folgen ſoll z. B. wielki, wielkiego und nicht wielkego; drugi, drugiego, drugiemu, drugie; obgleich es in der Ausſprache nicht gehört wird. Nach li gehet das i in allen Caſibus verloren. Endiget ſich aber das Adjectiv an und für ſich auf ein i als tani, tania, tanie; głupi, głupia, głupie, przedni, przednia, przednie, ſo bleibt dieſes i in allen Geſchlechtern und Caſibus. Von der Comparation (Steigerung) oder den ſogenannten Vergleichungsſtuffen (gradus *ſtopniowanie*) iſt ſchon beym Adverbium das nothwendigſte erinnert. Der Comparativ wird vom Poſitive gebildet, wenn man zwiſchen die Wurzel deſſelben und den Concretionslaut ein ſz einſchiebt z. B. p. ſtaby, c. ſtabſzy; p. twardy, c. twardſzy. Was aber auf ein ni ausgeht das ſetzt bisweilen ey ſzy hinzu. Der Superlativ entſteht aus dem Comparativ durch Vorſetzung der Vorſylbe nay oder na, als: c. ſtabſzy, ſ. *nay*ſtabſzy.

VIII. Von dem Verbo.

Ein Verbum ist ein Redetheil, vermittelst dessen einem Dinge ein Prädicat in einem und eben demselben Worte beygeleget wird: słońce grzeje; człowiek pracuie.

Soll ein Wort zu einem Verbo werden, so geschiehet es allemahl durch gewisse Biegungssylben, welche dem Worte angehänget werden, gniew-am, gniew-ałem, gniew-ać. Die Wörter, welche auf solche Art zu Verbis werden können, sind entweder Wurzelwörter oder abgeleitete, und so vielfach sind auch die Verba.

Unter den abgeleiteten verdienen besonders die, welche von andern Verbis abgeleitet sind, erwogen zu werden. Diese Ableitung geschiehet im Polnischen entweder durch Veränderung eines oder des andern Wurzellautes, wie in biorę und bieram, bronię und zabraniam, chodzę und chadzam, leżę und legam, trę und cieram, iadę und ieżdżę, tnę und cinam, gram und grywam; mowię und mawiam; Krzyczę und Krzykam u. s. f., oder durch Vor- und Nachsylben.

Die Vorsylben, vermittelst deren Verba abgeleitet werden, sind do, na, nad, o, ob, od, po, pod, prze (e. przez), przy, *pro, roz, s oder ś (e. z), u, w, wy, (z), za; davon einige wieder zusammengesetzt werden können, als wz, powy, nawy, poza, zo &c.

Die Nachsylben bestehen vornehmlich in solchen, wodurch die Grundbedeutung des Verbi nur in einem Nebenumstande anders bestimmt wird. Die üblichsten sind: am, iam, awam,

owam

owam, iwam, ywam, em, nię, aię, eię, oię, ię, ę.

Da noch bisher kein Poln. Grammatiker die Verba besser regulirt hat als Trotz, so folgen wir hier mit einiger Einschränkung seiner Vorstellung davon. Onufry Kopczyński in s. sonst sehr schätzbaren gramatyka dla szkoł narodowych und Alex. Adamowicz in seiner auch nur mittelmäßigen und durch unangezeigte Druckfehler fast ganz unbrauchbar gewordenen Sprachlehre, Berlin 1794. sind hierin noch weit weniger befriedigend.

Jestem hilft die mangelhaften Zeiten im Activo und Passivo bilden und gehet irregulär.

Präsens.

Singular.	Plural
Jestem ich bin,	Jesteśmy wir sind,
Jesteś du bist,	Jesteście ihr seyd,
Jest er, sie, es ist,	Są sie sind.

Präteritum.

Singular.

m.	w.	d.
Byłem,	--- am,	--- om ich war.
Byłeś,	--- aś,	--- oś du warest.
Był,	--- a,	--- o er --- war.

Plural.

m.	w.	d.
Byliśmy,	byłyśmy	wir waren.
Byliście,	byłyście	ihr waret.
Byli,	były	sie waren.

Conjunctiuus.

Singular.

Byłbym, byłabym, byłobym ich wäre.
Byłbyś, byłabyś, byłobyś du wäreſt.
Byłby, byłaby, byłoby er — wäre.
er, ſie, es.

Plural.

m. w. u. d.
Bylibyśmy, byłybyśmy wir wären.
Bylibyście, byłybyście ihr wäret.
Byliby, byłyby ſie wären.

Futurum.

Singular.	Plural.
Będę ich werde ſeyn.	Będziemy wir werden ſeyn.
Będzieſz du wirſt ſeyn.	Będziecie ihr werdet ſeyn.
Będzie er, ſie, es wird ſeyn.	Będą ſie werden ſeyn.

Imperatiuus.

Singular.	Plural.
Bądź ſey du.	Bądźmy laſſet uns ſeyn.
Niech będzie ſey er, albo laß er — ſeyn.	Bądźcie ſeyd ihr.
	Niech będą ſeyn ſie, albo mögen ſie ſeyn, laß ſie ſeyn.

Infinitiuus.

Präſ. Bydź ſeyn. Subſt. Bycie, ia das Seyn.

Participia.

Będąc ſeyend, albo indem man war und mit der Concretionsſylbe des Adjectivs.
Będący, a, e, der ----, die ----, das ſeyende.
Bywſzy geweſen, albo indem man geweſen iſt.

Prä-

Präſens.

Singular.	Plural.
Mám ich habe. 2) ich ſoll.	Mámy wir haben.
Máſz du haſt.	Mácie ihr habt.
Má er, ſie, es hat.	Máią ſie haben.

Präteritum.

männlich, weiblich, dinglich.

Miałem, miałam, miałom ich hatte.
Miałeś, miałaś, miałoś du hatteſt.
Miał, miała, miało er ---- hatte.

Plural.

Mieliśmy; Miałyśmy wir hatten.
Mieliście; Miałyście ihr hattet.
Mieli; Miały ſie hatten.

Futurum.

Singular.

Będę miał, miała, miało ich werde haben.
Będzieſz miał, miała, miało du wirſt haben.
Będzie miał, miała, miało er ---- wird haben.

Plural.

Będziemy mieli; miały wir werden haben.
Będziecie mieli; miały ihr werdet haben.
Będą mieli; miały ſie werden haben.

Imperativus.

Miey habe du.
Niech ma laß er haben.
Mieymy laßt uns haben.
Mieycie habet ihr.
Niech maią laß ſie haben.

Infinitivus.

Mieć haben.

Participia Activi.

1) Maiąc habend; indem man hat.
2) Miawszy gehabt; indem man gehabt hat.
Maiący, a, e, der, die, das habende. 2) sollende z. B. maiący kochać, einer der da lieben soll, und maiący bydź kochany, einer der da soll geliebet werden.

Participium Passivi.

Präterit. Passivi. Miany ----, a ----, e, der ----, die ----, das gehabte.
Impersonale. Miano man hat gehabt.
Substant. Mienie, ia das Haben.

Der Pole hat kein besonderes Passivum, sondern es wird durch Hülfswörter und das Participium Präteriti Passivi gebildet. Die Hülfswörter sind iestem oder bywam oder aber zostaię.

Der Conjunctiv hat auch keine besondere Endung, sondern wird nur durch Hülfe der Partikel by aus dem Präterito des Indicatives gebildet. Sie wird zierlich mit dem Personenlaute an das erste Wort des Satzes geknüpft und befördert ungemein die Kürze im Ausdruck, s. im Handwörterbuche by.

Es giebt nach Troz eigentlich nur drey Conjugationes; denn was man die vierte nennt, so hat diese keine besondere Endungen, sondern sie ist gemischt aus zweyen.

Die

Die drey ersten Conjugationen werden aus der ersten Person des Präsentis Singularis erkannt.

Die Iste endiget sich auf m.
Die IIte ---- sich auf ę.
Die IIIte ---- sich auf ię, mit vorhergehendem Vocal.

Nächst diesen drey Conjugations-Endungen muß man die Personen-Laute oder Personal-Endungen; die Weiser und das Präteritum kennen. Die Personen-Laute sind in allen Conjugationen einerley, nemlich:

Im Präsenti.

Singularis.		Pluralis.	
Ich	*m, ę, ię, mit vorhergehendem Vocal, e	Wir	my, en
Du	sz, esi	Ihr	cie, et
Er, sie	† a, i, y, e, et	Sie	ą, en

* Sind die Conjugations-Endungen.

† Sind die Weiser; sie zeigen wie die Conjugation geht und sind, in der Iten Conjugation a, in der IIten i, y; in der IIIten e.

Im Präterito.

Singularis	Pluralis.
Ich łem.	Wir liśmy,
Du łeś.	Ihr liście.
Er ** ł.	Sie li.

** ł der Charakter des Präteriti; an diesen Buchstaben ist der Begriff der vergangenen Zeit geknüpft.

Die regelmäßigen Verba gehen nach folgenden Conjugationen:

Tabelle

der Iten, IIten und IIIten Conjugation.

Actiuum.

Indicatiuus Praesens.

	I.	II.	III.
Sing.	Gram,	Mówię,	Jaśnieię,
	ich spiele.	ich rede.	ich glänze.
	Grasz,	Mówisz,	Jaśniejesz,
	du spielest.	du redest.	du glänzest.
	Gra,	Mówi,	Jaśnieie,
	er--spielet.	er — redet.	er — glänzet.
Plur.	Gramy,	Mówiemy,	Jaśniejemy,
	wir spielen	wir reden.	wir glänzen.
	Gracie,	Mówicie,	Jaśniejecie,
	ihr spielet.	ihr redet.	ihr glänzet.
	Grają,	Mówią,	Jaśnieją,
	sie spielen.	sie reden.	sie glänzen.

Praeteritum.

Sing.	m. Grałem	Mówiłem,	Jaśniałem,
	f. Grałam,	Mówiłam,	Jaśniałam,
	n. Grałom	Mówiłom,	Jaśniałom,
	ich spielte.	ich redete.	ich glänzete.
	m. Grałeś,	Mówiłeś,	Jaśniałeś,
	f. Grałaś,	Mówiłaś,	Jaśniałaś,
	n. Grałoś,	Mówiłoś,	Jaśniałoś,
	du spielteſt	du redeteſt.	du glänzeteſt.
	m. Grał, er	Mówił, er,	Jaśniał, er,
	f. Grała, ſie	Mówiła, ſie,	Jaśniała, ſie,
	n. Grało, es	Mówiło, es	Jaśniało, es
	ſpielte.	redete.	glänzete.

Plur.

Plur.	m. Grali*śmy*,	Mówili*śmy*,	Jaśnieli*śmy*,
	f.u.n. Grały*śmy*,	Mówiły*śmy*,	Jaśniały*śmy*,
	wir ſpielten.	wir redeten.	wir glänzeten.
	m. Grali*ście*,	Mówili*ście*,	Jaśnieli*ście*,
	f.u.n. Grały*ście*,	Mówiły*ście*,	Jaśniały*ście*,
	ihr ſpieltet	ihr redetet.	ihr glänzetet.
	m. Grali,	Mówili,	Jaśnieli,
	f.u.n. Grały,	Mówiły,	Jaśniały,
	ſie ſpielten	ſie redeten.	ſie glänzeten.

Die Verba auf uię haben ował, ować.

Futurum.

Singular.

Będę grał, a, o,	Będę mówił, a, o	Będę jaśniał, a, o,
ich werde ſpielen	ich werde reden.	ich werde glänzen.
Będzieſz grał, a, o,	Będzieſz mówił, a, o,	Będzieſz jaśniał, a, o,
du wirſt ſpielen.	du wirſt reden.	du wirſt glänzen.
Będzie grał, er, a, ſie, o, es	Będzie mówił, er, a, ſie, o, es	Będzie jaśniał, er, a, ſie, o, es
wird ſpielen.	wird reden.	wird glänzen.

Plural.

Będziemy grali, m. grały, f. u. n. wir werden spielen.	Będziemy mówili, mówiły wir werden reden.	Będziemy jaśnieli jaśniały, wir werden glänzen.
Będziecie grali, m. grały, f. u. n. ihr werdet spielen.	Będziecie mówili, mówiły, ihr werdet reden.	Będziecie jaśnieli jaśniały, ihr werdet glänzen.
Będą grali, m. grały, f. n. sie werden spielen.	Będą mówili, mówiły. sie werden reden.	Będą jaśnieli, jaśniały, sie werden glänzen.

Das Futurum exactum entsteht aus dem Praesenti sobald letzteres eine Vorsylbe bekommen hat, ohne etwas an der Wurzel zu andern, z. B. zagram, rozmowię, zaiąśnieię.

Imperatiuus.

Gray, spiele du.	Mów, rede.	Jaśniey, glänze.
Niech grá, laß er — spielen.	Niech mówi, laß er reden.	Niech jaśnieie, laß er glänzen.
Graymy, laßt uns spielen.	Mówmy, lasset uns reden.	Jaśnieymy, lasset uns glänzen.
Graycie, spielet ihr.	Mówcie, redet ihr.	Jaśnieycie, glänzet ihr.
Niech graią, laß sie, mögen sie spielen.	Niech mowią, laß sie reden.	Niech jaśnieją, laß sie glänzen.

Infinitiuus.

Grać, spielen.	Mówić, reden.	Jaśnieć, glänzen.

Parti-

Participia actiui,
ohne und mit der Concretionssylbe y, a, e.

Pr. 1.	Graiąc, spielend.	Mówiąc, redend.	Jaśniejąc, glänzend.
	Graiący, der —,	Mówiący, der —,	Jaśniejący, der —,
	Graiąca, die —,	Mówiąca, die —,	Jaśniejąca, die —,
	Graiące, das spielende.	Mówiące, das redende.	Jaśniejące, das glänzende.
Prät. 2 Grawszy nachdem man gespielt hat.		Mówiwszy, geredet habend.	Jaśniawszy, nachdem man geglänzet hat.

Participium passiui.

Prät. Grany, der —,	Mówiony, der —,	Jaśniony, der —,
Grana, die —,	a, die —,	a, die —,
Grane, das gespielte.	e, das geredete,	e, das geglänzete,
Impers. Grano, man hat gespielt.	Mówiono, man hat geredet.	Jaśniono, man hat geglänzet.
Subst. Granie, ia, das Spielen.	Mówienie, ia, das Sprechen.	Jaśnienie, ia, das Glänzen.
Fr. Grywam.	Mawiam.	*Jaśniam.

Von der IV. Conjugation.

1. Es giebt Verba, die eine lange wiederhohlte Handlung, einen Fortgang und Dauer (iteratiua oder frequentatiua); die eine Verstärkung des Grundbegriffes (intensiua); und auch solche, die eine kurze Handlung

lung und Vollendung bezeichnen, als: słucham ich höre lange, mit Fleiß, słyszę ich höre eine kurze Zeit. Solche Verba haben eine doppelte Conjugation, um diese Nebenbegriffe auszudrucken, daher heissen sie mixta oder gemischte Verba. 2. Ein Verbum mixtum geht in der langen Handlung nach seiner Conjugations-Endung, in der kurzen aber formirt es sich aus seinem kurzen Futuro. 3. Ein Verbum simplex wird bisweilen zu einem mixto, sobald es eine Vorsylbe bekommt, welche die Kraft hat, die Bedeutung des Präsentis ins Futurum zu verwandeln und das Präsens bekommt oft eine andere fortgezogene Form z. B. Präs. wygrawam oder wygrаię, f. wygram. Präs. wysławiam, f. wysławię. Präs. zajaśniam oder zajaśniewam, f. zajaśnieję. Präs. Posługuię. f. posłużę.

4. Einige Verba mixta d. h. solche Verba die zwo Formen haben, wovon die Urform bisweilen schon in der Bedeutung des Futuri vorkommt, z. B. dam, padnę, rzucę, trafię, trącę, wrocę; die abgeleitete Frequentative aber daię, padam, rzucam, trafiam, trącam, wracam das mangelnde einfache Präsens ergänzen muß, leiden, wenn sie gleich mit einer Vorsylbe componirt werden, keine Verwandelung ihres Präsentis ins Futurum, wie dieses sonst der Fall bey vielen Verbis ist, die zwo Formen in der Bedeutung des Präsentis haben z. B. słyszę und słucham. Das Verbum mixtum rzucam ich pflege zu werfen behält also auch mit den Vorsylben die Bedeutung des Präsentis; denn wyrzucam heißt ich pflege herauszuwerfen, der nehmliche Fall findet beym Futuro Statt; denn rzucę heißt ich werde werfen und wyrzucę ich werde herauswerfen.

5. Die Verba auf uię sind keine mixta d. h. sie gehen nicht nach zwoen Conjugationen zugleich, wenn man sie gleich mit einer Präposition componiret. An die vorgesetzte Präposition ist zwar der Begriff des Futuri exacti geknüpft, allein zum Präsenti wird keine besondere fortgezogene Form angenommen, wie es bey

nr.

nr. 3. der Fall war, sondern es fehlt gänzlich. Indessen ersetzt man diesen Mangel durch die simple Form z. B. Pr. pilnuię ich warte ab, f. upilnuię ich werde abwarten.

6. Viele Verba composita machen zum Präsenti ein Verbum, das eine lange und zum Futuro exacto ein Verbum, das eine kurze Handlung andeutet, und formiren, wie die andern mixta, die lange Conjugation nach der Endung des Präsentis, die kurze aber nach der Endung des kurzen Futuri als pr. przynoszę ich bringe, f. przyniosę ich werde bringen, oder besser als ein f. exactum ich werde gebracht haben; pr. przykładam ich lege hinzu, f. exactum. przyłożę ich werde zugeleget haben; przychodzę ich komme. f. exact. przyidę ich werde gekommen seyn.

Die lange Conjugation des Verbi mixti rzucam geht nach seiner Endung m nach der 1ten Conjugation also wie gram, rzucam, grał, rzucać; und die kurze f. rzucę wie pr. mówię, mówił, rzucił, mówić, rzucić.

Allgemeine Bemerkungen über die Conjugation.

1) Die Personenlaute des Präteriti werden oft getrennt und an das erste Wort des Satzes geknüpft.

2) Das Plusquamperfectum entstehet, wenn man zu dem Präterito eines jeden Verbi, das Präteritum des Verbi auxiliaris iestem im gehörigen Genere und Numero setzet.

Sing. m.	grałem był,	f grałam była,	n. grałom było.
	grałeś był,	— grałaś była,	— grałoś było.
	grał był,	— grała była,	— grało było.
Plur. m.	graliśmy byli,	f. n.	grałyśmy były.
	graliście byli,	— —	grałyście były.
	grali byli,	— —	grały były.

3) Eben dieses ist bey dem Futuro zu beobachten:

Sing. będę grał, będę grała, grało &c. &c.

Plur.

Plur. będziemy grali &c.

Das Futurum wird auch mit dem Infinitiv gemacht, den man dem Futuro będę vorsetzet, als: grać będę.

4) Die Negation setze man vor das Verbum finitum, als: niegrał, nie będę grał.

5) Die Fragpartikel a steht vor dem Verbo oder dem ersten Worte des Satzes; li, że (oder ż nach einem Vocal) werden nachgesetzt, a był tam? A kazał Król? mazli to? Mamli ieść; mamże ieść? Całyż to chleb?

IX. Ableitung der temporum.

Aus der Conjugations-Endung und dem Weiser entstehen:

1) Die 3te Person des praes. pluralis, wenn man das m in ią, das ę aber in ą verwandelt: gram — grają, sławię — sławią, mogę — mogą, drę — drą.

2) Das Praeteritum setzt nur sein Zeichen ł zum Weiser a, i, y: gra — grał, sławi — sławił, uczy — uczył, und verwandelt eie in ał, iaśnieie — iaśniał, uie aber in ował; pilnuię — pilnował. Manche Irregularia aber in uł. Die Verba aber, die vor ę ein d, g, s, t, z haben, verändern das ę in ł, wiodę — wiodł, mogę — mogł, pasę — pasł, miotę — miotł, gryzę — gryzł.

3) Der Imperatiuus setzet zum Weiser a ein y; i u ie aber werden nach einem Vocal in y verändert: iaśnieie — iaśniey, daie — day, czuie — czuy, żyie — żyi, taie — tay, doi — doy.

i, y, e, ie werden nach einem Consonanten weggeworfen.

Aber nach etlichen Consonanten, die allein nicht könnten ausgesprochen werden, kommt zum i ein y hinzu, das ie aber verwandle in iy und e in yy; brzmi — brzmiy, łaknie — łakniy, rwie — rwiy, drze — drzyy.

Irre-

Irregularia ſind:

Będzie — bądź, chce — chciey, ie — iedz, ma — miey, przędzie — prządź, śmie — śmiey, umie — umiey, weźmie — weź oder weźmiy.

4) Das Participium Präſentis ſetzet zur dritten Perſon des Plurals ein c, graią — graiąc und mit der Concretionsſylbe des Adjectives y, a, e, graiący, a, e. Vom Praeterito werden gebildet:

a) Das Futurum, wenn man der 3ten Perſon des Praeteriti das Futurum des Verbi ieſtem vorſetzt z. B. będę grał, a, o.

b) Der Infinitiv entſteht aus der dritten Perſon des Pluralis praeteriti durch Verwandelung des li in ć des ęli aber in ąć, als: grali — grać, płynęli — płynąć.

gli) verändere in c mogli — moc, ſtrzegli —
kli) ſtrzedz, tłukli — tłuc, piekli — piec,
dli) — — in ść padli — paść, kradli —
tli) kraść, pletli — pleść,
arli macht rzeć
darli — drzeć, warli — wrzeć, marli — mrzeć.

c) Das 2te Participium praeteritum verwandelt das ł in wszy als grał — grawszy mit einem vorſtehenden Conſonanten aber in łszy oder bloß ſzy als mogł — mogłszy oder mogſzy, ſzedł — ſzedłszy, oder ſzedſzy.

d) Das Subſtantiuum verbale Particip. Praeteriti paſſiui und das Impersonale entſtehen aus dem Praeterito ł. Folgende Tabelle ſtellet die unterſchiedlichen Formationen vor, die der Buchſtabe verurſachet, der vor dieſem ł vorhergeht:

ał,	*anie*,	*any*,	*ano*.
grał,	granie,	grany,	grano.
ął,	*ęcie*,	*ęty*,	*ęto*.
wziął,	wzięcie,	wzięty,	wzięto.
dął,	dęcie,	dęty,	dęto.

knął,

knął,	*knięcie*,	*knięty*,	*knięto*.
zamknął,	zamknięcie,	zamknięty,	zamknięto.
nął,	*nienie*,	*niony*,	*niono*.
pragnął,	pragnienie,	pragniony,	pragniono.
dł,	*dzienie*,	*dziony*,	*dziono*.
kładł,	kładzienie,	kładziony,	kładziono.

ausgenommen padł, padnienie, padniony, padniono.

odł,	*iedzienie*,	*iedziony*,	*iedziono*.
Wiodł,	wiedzienie,	wiedziony,	wiedziono.
gł,	*żenie*,	*żony*,	*żono*.
Strzegł,	ſtrzeżenie,	ſtrzeżony,	ſtrzeżono.
iał) *ił*)	*ienie*,	*iony*,	*iono*.
Jaśniał,	iaśnienie,	iaśniony,	iaśniono.
ſławił,	ſławienie,	ſławiony,	ſławiono.

iał in einſylbigten Praeteritis in

	ianie,	*iany*,	*iano*.
Wiał,	wianie,	wiany,	wiano.

ił in einſylbigten Praeteritis in

	icie,	*ity*,	*ito*.
bił,	bicie,	bity,	bito.

cił) in den Verbis die ſich auf czę,
ſił) ſzę, żę, dzę endigen
ził) *enie*, *ony*, *ono*. Als:

czczę, czcił, czczenie, czczony, czczono.
Proſzę, proſił, proſzenie. proſzony, proſzono,
Grożę, groził, grożenie, grożony, grożono.
Prowadzę, prowadził, prowadzenie, prowadzony, prowadzono.

kł,	*czenie*,	*czony*,	*czono*.
Piekł,	pieczenie,	pieczony,	pieczono.
ół,	*ócie*,	*óty*,	*óto*.
kłoł,	kłócie,	kłóty,	kłóto von kolę.
ioł,	*ęcie*,	*ęty*,	*ęto*.
Cioł,	cięcie,	cięty,	cięto von tnę.

rł,

rł,	*rcie*,	*rty*,	*rto*.
Darł,	darcie,	darty,	darto von drę.
sł,	*ſienie*,	*ſiony*,	*ſiono*.
Pasł,	paſienie,	paſiony,	paſiono.
uł,	*ucie*,	*uty*,	*uto*.
Kuł,	kucie,	kuty,	kuto.
Czuł,	czucie,	czuty,	czuto.
ył,	*enie*,	*ony*,	*ono*.
Uczył,	uczenie,	uczony,	uczono.
ył,	*ycie*,	*yty*,	*yto*.
Szył,	ſzycie,	ſzyty,	ſzyto.
zł,	*zienie*,	*ziony*,	*ziono*.
Gryzł,	gryzienie,	gryziony,	gryziono.

X. Von den Prápoſitionen.

Einige erfordern den Genitiv, bez, bliſko, dla, do, mimo, od, podle, podług, według, oprocz, u, względem, z, ze.

Den Dativ allein erfordern ku, przeciw. Den Accuſativ regieren między, na, nad, przez, mimo, o, pod, w, przed, za. Den Inſtrumental regieren, między, nad, pod, przed, z, za. Den Local regieren: na, o, po, przy, w, we.

Folgende 5 erfordern auf die Frage wohin? den Accuſativ und auf die Frage wo? einen Inſtrumental, als: między, nad, pod, przed, za. Auf eben ſolche Weiſe haben einen Accuſativ und Local: na, w, we, o.

XI. Von den Conjunctionen.

Man merke hier nur, daß ale, allein, aber, ſondern ſo wie lecz immer zu Anfange eines Satzes ſtehen müſſen, und nie nach einem andern Worte; im letztern Falle brauche man lieber zaś. Die Bindewörter żeby, aby, gdyby werden nur allein bey dem Práterito und Impersonali Práteriti Paſſivi geſetzt.

XII. Von den Interjectionen.

Dieß sind Wörter, durch welche man eine angenehme oder unangenehme Bewegung der Seele ausdruckt ach! biada, wehe! fuy, pfe, ratuy, hey, cyże, niestety! sz, leider! cyt, still! nuż, wohlan! nu.

Das nothwendigste vom Syntax findet man zerstreut in den Grammatischen erläuternden Anmerkungen zum Poln. Lesebuch, das übrige wird man sich leicht aus der Lectüre und aus dem Sprachgebrauche abstrahiren können.

Ueber die Wortfolge und Construction merke man, daß ausser den alten gelehrten Sprachen wohl keine einzige neuere hierin so viel Freyheit hat, als die Polnische. Sie kann sich die größten Verkehrungen erlauben. Die Ursache hievon ist, daß sie eine so vollkommene Declination hat, die mit so vielen Biegungssylben versehen ist, woran bestimmte Begriffe und Verhältnisse geknüpft sind.

Seit Druckfehler.

Seite 9. Zeile 9. unten lies und ihn wohl gar, für und es wohl gar.
— 25. — 1. — lies dwieście für dwiescie.
— 25. — 2. — lies po siedmdziesiąt für siedmdziesiąt.
— 25. — 3. — lies po sześćdziesiąt für sześćdziesiąt.
— 26. — 12. oben lies trzey für trze.
— 26. — 18. — lies czterey für cztere.

Von der günstigen oder ungünstigen Aufnahme dieses Buchs hängt noch die Herausgabe eines Deutschpolnischen Wörterbuchs nach dem Adelung ab.

Pol. 8. T. 1241.

1789